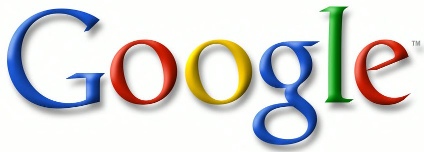
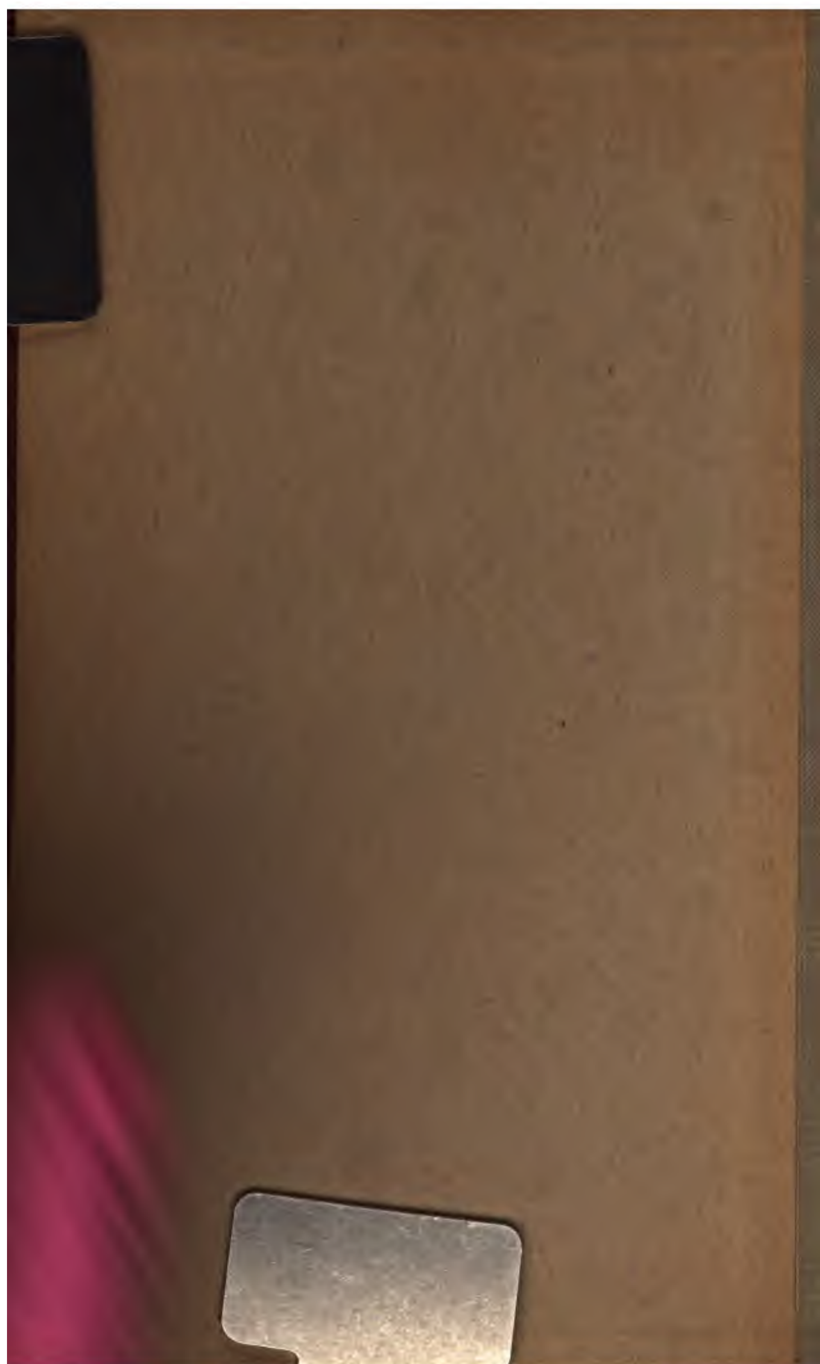

Google

3 3433 07438028 2

JACOB NEGRUZZI

SCRIERI COMPLECTE

VOLUMUL VI

TRADUCERI DIN SCHILLER:

CABALA ȘI AMOR — DON CARLOS
MARIA STUART

BUCUREȘTI
Editura LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.
21, CALEA VICTORIEI, 21
1897.

Prețul 5 lei.

SCRIERI COMPLECTE

Stabilimentul grafic I. V. Socecŭ.
59, Strada Berzi, 59.
(37).

JACOB NEGRUZZI

SCRIERI COMPLECTE

VOLUMUL VI

TRADUCERI DIN SCHILLER:

CABALA ȘI AMOR — DON CARLOS
MARIA STUART

BUCUREȘTI
Editura LIBRĂRIEI SOCECŬ & Comp.
21, CALEA VICTORIEI, 21
1897.

Rumanian Educational Bureau
1-19-22

TRADUCERI DIN SCHILLER

CABALĂ ŞI AMOR

TRAGEDIE IN CINCI ACTE

PERSOANE

---

de Walter, president la curtea unui prinţ german.
Ferdinand, fiul acestuia, maior.
de Kalb, mareşalul curţii.
Lady Milford, favorita prinţului.
Wurm, secretar privat al presidentului.
Miller, musicant.
Femeea lui.
Sofia, cameriera ladyi Milford.
Un camerier al prinţului, mai multe persoane secundare.

ACTUL I.

SCENA I.

Miller la ridicarea cortinei se scoală de pe scaun şi-şi pune violoncelul la o parte. La o masă şede *doamna Miller* in capot de noapte şi bea cafea.

MILLER (mergênd in coace şi 'n colo agitat).

Una şi bună! Vĕd că treaba se 'ncurcă. Baronul îmi face fata de vorbă. Casa mea ajunge in gura oamenilor. Are să afle presidentul şi — vorba multă sărăcie — am să poftesc pe domnişor să nu-mi mai calce in casă.

FEMEEA

Tu nu l'ai tras in casă, nu i-ai svirlit fata 'n cap.

MILLER

Nu l'am tras in casă, nu i-am svirlit fata 'n cap, cine ţi le ţine in seamă? Eu eram stĕpân in casa mea. Trebuia să-mi păzesc fata. Trebuia să mĕ port mai verde cu maiorul. Ori să mĕ duc să spun tot Excelenţei sale băbacăi. Baronul scapă cu o mustrare, şi toată furtuna se sparge in capul lăutarului.

FEMEEA (sfirşind de bĕut).

Fleacuri! Fleacuri! Ce are să ţi se 'ntîmple? Cine poate să-ţi facă ceva? Vina ta era? Tu iţi cauţi de treabă şi aduni şcolari de unde-i poţi căpăta.

MILLER

Dar spune-mi, la ce capĕt are să easă? Pe fată, n'o poate lua — nici nu-i vorbă c'o poate lua, şi să se facă o... Doamne iartă-mĕ? Plecăciune! Când un cuconaş de-aceştia a umblat pe ici şi pe cole şi a spicuit, dracul ştie pe unde, i-ar plăcea dumisale să bee apă dintr'un isvor mai curat şi mai limpede. Ia sama! Ia sama! De ţi-ar fi tot trupul ochi şi a-i păndì fiecare bătae de inimă, tot are s'o inşele sub nasul tĕu şi are să se care, şi fata e ruşinată pe toată viaţa ei şi remâne pătată ori prinde gust şi urmează meseria (lovindu-se cu pumnul in frunte). Maică Preacurată!

FEMEEA

Să ne ferească Dumnezeu!

MILLER

Ne-a ferì, ce se potriveşte? Ce alt scop poate să aibă un flecuşteţ de-aceştia? In suflet poate fi cum a da Dumnezeu. La voi la femei nu se uită nime la aceea, numai trupuşorul să-i fie frumuşel. Dacă voinicul nu se mulţumeşte cu atâta şi mai vrea să cunoască ce-i inuntru in carte, he! atunci nimica nu-l mai opreşte şi se aruncă ca Rodney când miroase vr'un Francez, cu toate vêntrelele slobozite asupra vênatului şi — nu-i bănuesc nicidecum — omul tot om remâne. Asta o ştiu.

FEMEEA

De-ai vedea ce răvăşele frumuşele îi scrie. —

Doamne! se vede pe loc că gândeşte numai la sufletul ei.

MILLER

Tocmai acesta-i chipul! Bate şeaoa să 'nţeleagă iapa. Cine vrea să-şi induplece carnea se adresează la inimă. N'am făcut-o şi eu aşa? Dacă a ajuns treaba până la atâta incât s'au inţeles sufletele, hop! şi trupurile urmează pilda; servitorii fac ca şi stĕpânul şi la sfirşit cine e de vină? Luna argintie!

FEMEEA

Ia să priveşti ce cărţi frumoase i-a mai adus maiorul. Din ele ceteşte fata ta necontenit rugăciuni.

MILLER (şuerând).

Mai aşa! Rugăciuni! Bine te mai pricepi! Bucatele cele sănătoase ale naturii sunt prea aspre pentru stomahul dumisale deprins cu macaroane. Trebue să le mai fearbă in bucătăria infernală a beletriştilor. In foc, lăturile! Fata imi suge din ele Dumnezeu ştie ce momiţării sentimentale care i aprind sângele ca gândacii de turbat şi preface in fum puţina credinţă in Dumnezeu pe care tatăl cu atâta nevoe mai ţine intr'insa. In foc, iţi zic! Fata işi vîră in cap lucruri alandala şi visând o lume inchipuită se desgustă de casă, uită, îi e ruşine că tatăl sĕu e lăutarul Miller, şi — mai ştii păcatul, — nu mai vrea un bărbat cinstit şi de treabă care după moartea mea imi poate urma meseria. Nu! să mĕ ia dracul (sare in sus aprins). Am să bat ferul până e cald, şi pe maioru... da, da, pe maioru l'oiu ruga să se imbrace cu uşa. (vrea să easă).

FEMEEA

Fii cuminte, Miller! Câţi gălbenaşi ne-au adus numai presenturile...

MILLER (se'ntoarce şi se opreşte dinaintea ei).

Preţul sângelui fiicei mele? Du-te la naiba, mijlocitoare scârnavă! Mai degrabă m'aş duce să cerşetoresc cu violina şi să cânt pentru o bucăţică de pâne, — mai degrabă mi-aş sparge violoncelul, ş'aş căra gunoiu cu dînsul, decât să mě folosesc de banii câştigaţi de fata mea cu sufletul şi onoarea ei. Lasă-te de cafea şi de tras tabac şi nu-i mai avea nevoe să-ţi vinzi fata. Am avut totdeauna cu ce-mi umple burta şi o cămaşă curată, chiar până a nu intra un flecuşteţ ca dînsul în casa mea.

FEMEEA

He! Opreşte-te! Eată-te foc şi pară. Nu'nţelegi? Zic numai c'ar trebuì să cruţăm pe maior pentru că-i fiul presidentului.

MILLER

Tocmai asta-i beleaoa! Tocmai pentru asta trebue să se sfîrşască treaba chiar astăzi! Presidentul trebue să-mi mulţămească de-i părinte de treabă. Du-te de-mi şterge surtucul cel roşu de pluş ca să mě pot înfăţoşa înaintea Excelenţei sale. Am să zic Excelenţei sale: Fiul Excelenţei tale şi-a pus ochiul pe fata mea; fata mea e prea jos pentru ca să fie femeea fiului Excelenţei tale, însă pentru ca să fie ţiitoarea fiului Excelenţei tale fata mea e prea cum se cade şi basta! mě numesc Miller.

SCENA II.

Secretarul Wurm. Cei dinainte.

FEMEEA

A! Bună dimineaţa, domnule secretar! Cum de ne mai faci plăcerea?

WURM

Plăcerea e pentru mine, cumĕtră. Când e deprins cine-va la graţiosităţile unui cavaler, nu-şi prea bate capul de un burghez ca mine.

FEMEEA

Mări ce spui, domnule secretar! Domnul maior de Walter ne face in adevĕr din când in când innalta graţie... dar pentru asta nu despreţuim pe nimene.

MILLER (posomorit).

Dă domnului un scaun, nevastă! Ia şezi, cumĕtre!

WURM (se aşează puind intr'o parte pălăria şi bastonul)

Ei! Ei! Ce mai face fiitoarea mea... adică cum speram... n'aş crede că... Nu se poate s'o vĕd şi eu... pe domnişoara Luisa?

FEMEEA

Foarte mulţămim de intrebare, domnule secretar! Insă fata mea nu-i de loc mândră.

MILLER (supĕrându-se o impinge cu cotul).

Femee!

FEMEEA

Imi pare foarte rĕu că nu poate avea onoarea... dar s'a dus la biserică copila.

WURM

Mĕ bucur! Mĕ bucur! Am să am o femee credincioasă şi cu frica lui Dumnezeu!

FEMEEA (cu un surîs prostesc şi fudul totodată).

Aşa... însă... dacă...

MILLER (în mare învălmăşag, pişcând-o de ureche).

Femee!—Dacă vĕ vom putè servì în altă privinţă... din toată inima, domnule secretar.

WURM (cu o privire falsă).

In altă privinţă! Foarte mulţămesc! Foarte mulţămesc! Hem! hem! hem!

FEMEEA

Dar domnul secretar va pricepe singur că...

MILLER (furios ghiontind-o mai tare).

Femee!

FEMEEA

Ce-i bun e bun, ear ce-i mai bun e mai bun, şi când are cineva un singur copil nu doreşte să se opue fericirii lui (cu o mândrie ţărănească). Cred că mĕ pricepi, domnule secretar?

WURM

(se mişcă neliniştit pe scaun, se scarpină după urechi şi-şi drege gulerul).

Să pricep?... adică... ce vrei să zici?...

FEMEEA

Ei... ei... gândiam... voiam să zic... că... (tuşeşte) de vreme ce Dumnezeu vra să facă pe fiica mea cucoană mare...

WURM (sare in sus de pe scaun).

Ce spui? Ce?

MILLER

Şezi! Şezi! domnule secretar! Nu vezi cât e de dobitoacă! De unde şi până unde să se facă cucoană mare? Cine a fi atât de prost să ia in seamă asemenea secături?

FEMEEA

Spune ce ţi-a plăcea... Eu ştiu ce ştiu, şi ce-a spus maiorul a spus-o.

MILLER (furios, sare şi pune mâna pe violină).

Taci, iţi zic, ori iţi stric violina de cap! Ce poţi şti tu? Ce a putut spune el? Nu băga seama la toată dărdăeala, cumětre! — cară-te tu in bucătărie! Nu mě-i crede atâta de prost să voesc a-mi ridica fata mai sus decât se cuvine. Cred că n'o gândeşti asta de mine, domnule secretar?

WURM

Nici n'am meritat asta de la dumneata, domnule capelmaistru. Te-ai arătat totdeauna om de cuvênt. Socotiam că vorba intre noi pentru fată e chiar sfirşită. Am un salariu cu care pot ţine casa. Presidentul mě are bine. Când oiu voì să mě suiu mai sus, recomandaţiile nu mi-or lipsì. Vezi că intenţiile mele cu domnişoara Luisa sunt serioase, unde... când ar asculta secăturile unui cuconaş...

FEMEEA

Domnule secretar Wurm! Te rog! mai mult respect!

MILLER

Tacă-ţi gura, iţi zic! Nu crede, nene, totul rĕmâne cum a fost. Ce ţi-am spus toamna trecută, ţi-o spun şi astăzi. Eu nu-mi silesc fata. Dacă placi fetei — bine, treaba ei e să vadă de poate fi fericită cu dumneata. Dacă clatină din cap — şi mai bine... voiam să zic: cum o vrea Dumnezeu, inghite găluşcă şi bei un pahar cu tatăl. *Ea* a să trăiască cu dumneata, nu *eu*. Dece nătăngindu-mĕ, aş arunca-o in capul unui om pe care nu-l poate suferì? Pentru ca dracul să nu-mi lese cugetul in pace la bĕtrâneţe, pentru ca să-mi zică pururea, când voiu bea un pahar de vin, când voiu mânca o bucăţică de pâne: tu eşti ticălosul ce ţi-ai nenorocit fata!

FEMEEA

Şi intr'un cuvênt, eu una nu m'oiu invoì nici-odată! Fata mea e menită la ceva mare, şi pornesc proces dacă bărbatul meu se adimeneşte cu vorba.

MILLER

Vrei să-ţi sfărm oasele, moară stricată?

WURM (cătră Miller).

Un sfat părintesc are mare putere asupra fetei, şi sper că mĕ cunoşti, domnule Miller.

MILLER

Nu *eu*, păcatele mele, *fata* trebue să te cunoască. Ceea ce mi-ar putea plăcè mie moşneag bĕtrân in dumneata, poate să nu placă unei fete tinere şi frumoase. Ţi-oiu spune până la un capĕt de aţă de eşti bun pentru un orchestru, insă sufletul femeesc e prea tăinuit chiar şi pentru un capel-

maistru. Şi pe urmă să-ţi spun drept, nene, eu sunt un german necioplit şi deschis, poate nu-i fi mulţumit de sfatul ce ţi-oiu da eu. Niciodată n'oiu sfătuì pe fiica mea să ia pe cutare sau cutare, dar nici n'oiu sfătuì-o să te ia pe dumneata. Nu te supěra şi dă-mi voe să sfirşesc. Un amorez care voeşte să isbutească cu ajutorul tatălui, nu plăteşte nici un ban. De are vr'un merit, trebue să-i fie ruşine de a-l arăta iubitei sale printr'o metodă atât de invechită, de n'are inimă ca să-şi caute el singur de treabă e ia un mişel... şi... pentru asemenea mişei nu sunt Luise pe lume... Cole la spetele tatălui să-şi câştige inima fetei. Trebue să nebuniască pe fată de cap aşa, incât să dea mai degrabă pe tată şi pe mamă la dracu decât să-l peardă pe dînsul, ori să vie singură să se arunce la picioarele tatălui cerênd pe amorez, sau neagra moarte. Ia acela-i voinic! Ia asta-i amor! Şi cel care nu poate s'ajungă cu femeile până la atâta... acela ducă-se a casă şi smulgă pene gâştilor.

WURM (işi ia pălăria şi bastonul şi ese).

Mulţămesc, domnule Miller!

MILLER (urmându-l incet).

Ce are a face? dece? Nu te am indatorit, domnule secretar! (intorcêndu-se). N'aude şi se duce... Când věd pe cenuşerul ista imi e ca şi când aş inghiţì otravă sau arsenic. E disgustos şi greţos ca şi când ar fi fost adus pe lumea asta de un contrabandier. Nişte ochi mici ş'ai dracului, pěrul roş ca para focului, bărbia ascuţită şi strimbă par'că natura inveninată asupra operei sale, l'ar fi apucat de ea şi l'ar fi aruncat intr'un unghiu. Nu! Mai bine de cât mi-oiu da fata după un asemenea ticălos, mai bine s'o věd... Doamne iartă-mě!

FEMEEA (stupeşte după secretar, inveninată).

Cânele... insă şi-a pune pofta in cuiu!

MILLER

Dar şi tu cu cuconaşul tĕu cel afurisit! Dinioarea m'ai scos din sărite. Niciodată nu eşti aşa de proastă decât când ai trebui să fii mai cu minte. Ce dracu aveai nevoe să dărdăeşti de cucoană mare şi de fata ta? Acesta ţi-e omul. Lui trebue să-i spui ceva, dacă vrei să umpli târgul. Acesta e unul din cei care se furişază prin casele oamenilor, care nu-s mulţămiţi niciodată nici de mâncare, nici de bĕutură şi de cumva scapi vr'un cuvênt mai slobod, bum! o află şi domnitor şi metresă şi president, şi asupra ta se sparge furtuna.

SCENA III.

Luisa Müller intră cu o carte in mână. *Cei dinainte.*

LUISA

(pune cartea pe masă, se duce la Miller şi-i dă mâna).

Bună dimineaţă, tată!

MILLER (cu foc).

Brava, Luisa, brava! Imi pare bine că gândeşti necontenit la Mântuitor. Tot aşa să fii, şi Dumnezeu te va păzi.

LUISA

O! sunt o mare păcătoasă, tată! — Mamă, a venit?

FEMEEA

Cine, fata mea?

LUISA

Ah! uitasem că mai sunt şi alţi oameni pe lume. Capul imi e atât de ameţit... N'a venit el, Walter?

MILLER (trist şi serios).

Gândiam că Luisa mea a lăsat acest nume in biserică.

LUISA (după ce s'a uitat lung la dînsul).

Te inţeleg tată, simţesc cuţitul cu care imi străpungi conştiinţa, insă e prea târziu! Nu mai am credinţă, tată. Cerul şi Ferdinand işi impărţesc sufletul meu şi mĕ tem... mĕ tem... (după o pausă). Nu! Nu, tată! Dacă privind operă, uităm artistul, nu e asta lauda cea mai măgulitoare pentru dînsul? Nu-i o mulţămire pentru Dumnezeu dacă il uităm, admirând zidirea lui?

MILLER (aruncându-se pe scaun cu tristeţă).

N'am spus-o eu? Eacă rodul cărţilor celor nelegiuite!

LUISA (apropiindu-se de fereastră, neliniştită).

Oare unde să fie acum? Toate domnişoarele cele nobile il vĕd, il aud şi eu sunt o biată fată uitată (se sparie de cuvintele aceste şi se aruncă in braţele tatălui sĕu). O! Nu, nu! iartă-mĕ... Nu mĕ plâng de soarta mea. Vreau numai să gândesc puţin la dînsul, asta e ertat. O de-aş putea, resuflându-mi viaţa, s'o prefac in aer dulce, alinător şi să-i recoresc faţa! O! de-ar fi floarea aceasta ce se numeşte tinereţă, o viorică şi el ar călca-o din intimplare şi aş putè murì sub piciorul sĕu. Atâta doresc, tată! Când un insect se incălzeşte la razele soarelui, poate mândrul, mâreţul soare să se supere?

MILLER

(plecându-şi capul şi ascunzêndu-l in mâni cu mare mişcare.

Ascultă, Luisa, drojdiile vieţei mele le-aş da bucuros de n'ai fi vĕzut niciodată pe maior.

LUISA (spăriată).

Ce spui? Ce? O! singur nu crezi ce spui, tată. Tu nu ştii că Ferdinand e al meu, creat pentru mine, creat de Dumnezeul amorului pentru fericirea mea (gânditoare). Când l'am vĕzut intâia dată (mai vioiu) faţa mea se roşì, pulsul bătù mai tare, fiecare palpitare, fiecare rĕsuflare imi şoptea: *El e*, şi inima simţind că ceea ce doria şi care până atunci îi lipsia era el, imi zise: *El e!* — şi aceste cuvinte păreau că resună in tot universul inveselit! Atunce... o, atunce se ivirĕ in sufletul meu zorile vieţei. O mie de simţiri necunoscute resărirĕ din inima mea, cum renasc primăvara florile din pămênt. Nu mai vedeam lumea şi cu toate aceste lumea niciodată n'a fost atât de frumoasă, uitasem pe Dumnezeu şi cu toate aceste niciodată nu-l iubisem atât de mult.

MILLER (alergând spre dînsa şi stringênd-o la pept).

Luisa, singurul, iubitul meu copil, na! ia-mi capul că e bĕtrân şi veştejit, ia tot! insă pe maior — Dumnezeu e martor! — nu ţi-l pot da! (ese).

LUISA

Dar nici nu-l cer acuma, tată! Timpul nu e decât roa dimineţei pe care o sorb cu voluptate visând la Ferdinand. Pentru viaţa asta renunţ la Ferdinand. Atunci, mamă, când se vor surpa zidurile diferinţei, când va perì deosebirea de ranguri şi

de clase, când oamenii vor fi numai oameni, eu n'oiu avea alta decât nevinovăţia mea, dar tata mi-a spus atât de des că podoabele şi titlurile vor scădea inaintea lui Dumnezeu şi inimile vor avea un preţ mai mare. Atunci voiu fi bogată. Acolo lacrimile se socotesc triumfuri, şi cugetări frumoase vor ţine loc de străbuni! Atunci voiu fi nobilă, mamă! Şi ce va avea el atunci ce n'oiu avea şi eu?

FEMEEA (sculându-se iute).

Luisa! Maiorul! Eată-l vine! Unde să mě ascund?

LUISA (tremurând).

Stăi, mamă, stăi!

FEMEEA

Cum doamne iartă-mě! Nu vezi cum sunt imbrăcată? Trebue să-mi fie ruşine! Nu se poate să mě vadă baronul aşa! (ese).

SCENA IV.

Ferdinand de Walter, Luisa.

(Ferdinand aleargă spre dînsa. Luisa cade galbenă şi obosită pe un scaun. Ferdinand se opreşte inaintea ei, se uită câtva timp unul la altul in tăcere. Pausă).

FERDINAND

Eşti palidă, Luisă.

LUISA (se ridică şi-l îmbrăţoşează).

Nu e nimic, nimic. Ai venit. Mi-a trecut.

FERDINAND (luându-i mâna şi sărutând-o).

Şi Luisa mea mě mai iubeşte? Inima mea e cea

de eri, nu s'a schimbat nici a ta? Am alergat la tine, să vĕd de eşti veselă şi să mĕ intorc să fiu şi eu vesel. Tu nu eşti veselă.

LUISA

Ba sunt, sunt, iubitul meu!

FERDINAND

Spune-mi adevĕrul! Nu eşti veselă. Privesc in sufletul tĕu ca in apa limpede a acestui diamant (arată inelul). Aici nu se arată nici o pată fără s'o vĕd, colo pe fruntea ta nu se iveşte nici o cugetare fără să o bag in seamă! Ce ai? Spune-mi iute! Dacă această oglindă e senină, nici un nour nu-mi intunecă universul! Ce intristare ai?

LUISA
(se uită puţin la dînsul grav şi in tăcere, pe urmă cu melancolie).

Ferdinand, de-ai ştì cum sună aceste vorbe urechilor unei fete de burghez...

FERDINAND

Ce e asta? (cu mirare). Ascultă, copilă! De unde-ţi vine astă idee? Tu eşti Luisa mea! Cine-ţi spune să mai fii şi altceva? Vezi faţarnico, cât eşti de rece cu mine! De-ai fi pentru mine numai amor, când ţi-ar fi mai rĕmas timp să faci asemĕnări? Când sùnt lângă tine mintea mi se topeşte intr'o privire, când sunt departe de tine intr'un vis la tine, şi tu mai ai incă pe lângă amorul tĕu prudenţă? Ruşine! Fie-care clipeală ce perzi cu ingrijirea, o furi de la iubitul tĕu.

LUISA (îi ia mâna clătinând din cap).

Vreai să mĕ adormi, Ferdinand, vreai să-mi de-

pàrtezi ochii de la pràpastia in care desigur am sà cad. Mĕ uit in viitor... vĕd... vocea gloriei... planurile tale... tatăl tĕu... toţi incontra mea, care nu's nimica, (se sparie şi-i lasă mâna să cadă). Ferdinand! Un pumnar spânzură asupra noastră. Ei ne despart!

FERDINAND

Ne despart! (se ridică). De unde-ţi vine astă presimţire, Luisa? Ne despart? Cine poate rupe legătura a douĕ inimi ori sfărma tonurile unui acord? Sunt gentilom; ei bine, să vedem dacă titlul meu de nobleţă e mai vechiu decât drepturile nestrămutate ale naturei ori dacă steama familiei mele are mai mare valoare decât voinţa cerului inscrisă pe ochiul Luisei: femeea aceasta e pentru acest bărbat? Sunt fiul presidentului. Tocmai pentru asta. Cine, afară de amor, mi-ar indulcì blăstemurile ce voiu moştenì de la nedreptăţile tatălui meu?

LUISA

O! cât mĕ tem de tatăl tĕu!

FERDINAND

Eu nu mĕ tem de nimic, de nimic, numai de sfirşitul amorului tĕu! Pună-să intre noi obstacule cât munţii. Mi se vor părea treptele unei scări şi voiu sbura pe deasupra lor in braţele Luisei! Furtunile destinului protivnic mi-or inălţa simţirea; primejdiile vor face pe Luisa mea mai frumoasă. Aşa dar inlăturează frica, iubito! Eu singur, eu am să te păzesc cum păzesc zmeii comorile ascunse. In mine increde-te! Nu-ţi trebue alt ânger păzitor, mĕ voiu pune intre tine şi destin, voiu primì pentru tine toate rănile, voiu aduna pentru tine fie-

care picătură din cupa fericirii şi-ţi voiu aduce-o în cupa amorului (îmbrăţoşând-o cu dragoste). Sprijinită pe braţul acesta, va sălta Luisa mea vesel prin viaţă şi mai frumoasă decât cum te-a creat, te va primì cerul şi va màrturisì uimit că numai amorul poate perfecţiona sufletele.

LUISA (respingêndu-l incet in mare mişcare).

Destul! Te rog, taci! De-ai ştì... lasă-mĕ... nu ştii că speranţele tale imi tortură inima ca Furii (vrea să easă).

FERDINAND (oprind-o).

Luisa! Ce? Cum? Ce schimbare?

LUISA

Uitasem aceste visuri şi eram fericită. Acuma! Acuma! De azi inainte, pacea vieţei mele s'a dus, dorinţi sĕlbatice — o ştiu — au să se nască in sênul meu. Mergi! Dumnezeu să te ierte! Ai aruncat jaraticul aprins in inima mea tênĕră şi liniştită — şi niciodată, niciodată nu se va mai stinge! (Se răpede afară. Ferdinand o urmează in tăcere).

SCENA V.

Salon in casa Presidentului.

Presidentul (cu o decoraţie la gât şi alta la pept). Secretarul *Wurm* (intră).

PRESIDENTUL

Un *attachement* serios? Fiul meu? Nu, Wurm, niciodată nu mĕ-i face s'o cred!

WURM

Excelența voastră binevoească a-mi ordona să-i dau dovezi.

PRESIDENTUL

Să facă curte la vre-o canalie de burgheză... să-i zică vorbe frumoase, ba să-i vorbiască de simțire, toate aceste sunt cu putință și de ertat, dar să... și încă spui că e fata unui musicant?

WURM

Fata musicantului Miller.

PRESIDENTUL

Frumușică? Dar asta se înțelege.

WURM (cu foc).

Cel mai frumos chip de blondină, care fără a exagera, ar străluci și printre cele intăi frumusețe ale curți.

PRESIDENTUL (surizênd).

Imi spui, Wurm, că-ți place fata — bine; dar vezi, iubite Wurm, dacă are simțiri pentru o asemene fată, pot spera că doamnele noastre nu-l vor urì. Are să ajungă departe la curte. Spui că fata e *frumoasă:* cu atât mai bine, vĕd că fiul meu are *gust*. Dacă inșală pe fată cu promisiuni serioase — și mai bine, vĕd că are destul spirit de a minți când trebue: poate să ajungă *President*. Dacă iși implinește scopul: minunat, atunci vĕd că mai are și *noroc*. De se isprăvește comedia cu o nepoțică, de tot frumos! Atunci beu la propagarea familiei mele o sticlă de Malaga și plătesc amenda la care fata va fi osindită pentru purtarea ei.

WURM

Doresc ca Excelenţa voastră să nu fie nevoit a bea această sticlă pentru a-şi procura o distracţie.

PRESIDENTUL

Nu uita, Wurm, că de cred ceva o cred cu indărătnicie şi că sunt furios când mĕ mâniiu. Ai vrut să mĕ intărţi, eu o iau ca o glumă. Inţeleg, că ai dorì să te desbari de un rival. Că afli greutate a-l inlocuì şi că ai vrea să te serveşti de tată ca de-o apărătoare de muşti, eu o inţeleg, sunt incântat că ai plecare la viclenii, numai, iubite Wurm, nu-ţi dau voe să-ţi baţi joc de mine, numai, inţelege-mĕ bine, nu trebue să intrebuinţezi inşălaciunea pân la atâta incât să mĕ sileşti a-mi câlca principiele.

WURM

Excelenţa voastră mĕ erte! Dacă inadevĕr, precum prepuneţi, aş fi fost indemnat de gelosie, numai ochii m'ar fi trădat, nu şi limba.

PRESIDENTUL

Mai bine ar fi să laşi gelosia de tot la o parte. Ce-ţi pasă, nătărăule, de capeţi moneta nouă din fabrică ori din mâna bancherului? Mângăe-te cu nobilimea noastră: de ştiu, ori de nu ştiu, rar se face vre un *mariage* la noi, unde să nu poată mĕsura cu o exactitate geometrică vre-o duzină de oaspeţi, ori de lachei, paradisul mirelui.

WURM

Asupra punctului acestuia sunt din toată inima burghez, domnule president!

PRESIDENTUL

Afară de aceasta, vei avea incurênd satisfacţia de-a te rësbuna de rivalul tëu. Tocmai acum s'a decis in cabinet să se facă că se congediază Lady Milford la venirea nouei ducese, şi pentru a complecta inşălăciunea să se mărite Lady Milford pentru a scăpa aparenţele. Ştii, Wurm, cât a crescut creditul meu prin influenţa Ladyi şi cum toate planurile mele se razimă pe slăbiciunile prinţului. Duca caută o partidă pentru Lady Milford. Un altul se poate presenta, poate sfirşì tocmeala, şi-şi poate atrage impreună cu doamna Milford şi increderea prinţului şi să se facă prin aceasta indispensabil. Aşa dar ca să rëmâe prinţul in cursa familiei mele, trebue Ferdinand să iee pe Lady Milford, ai priceput?

WURM

Am priceput! Aşa dovedeşte Excelenţa voastră că calităţile de president covirşesc pe cele de părinte. Insă dacă maiorul s'arată tot aşa *fiu ascultător* cum te araţi dumneata *părinte afecţionat*, mĕ tem să nu ţi se 'ntoarcă poliţa cu protest.

PRESIDENTUL

Din norocire niciodată nu m'am indoit de succesul unui proiect când mi-am zis: *aşa trebue să fie*. Dar vezi, Wurm, asta m'a adus ear la ceea ce vorbiam adinioarea. Chiar astăzi am să anunţ lui Ferdinand căsătoria lui. Mina ce va face când va áuzì vestea, ori va justifica, ori va imprăştia prepusul tëu.

WURM

Rog pe Excelenţa voastră să mĕ erte. Nemulţă-

mirea ce negreşit se va vedea pe faţa lui poate să aibă de motiv tot aşa de bine mireasa ce-i veţi propune ca şi mireasa ce-i luaţi. Vě rog să faceţi o incercare mai convingětoare. Alegeţi-i cea mai bună partidă din toată ţara, şi de va spune *da*, vě dau voe a mě pune la cărat petre trei ani de zile.

PRESIDENTUL (muşcându-şi buzele).

La dracu!

WURM

Aşa e cum vě spun! Mama — prostia in picioare — mi-a spus in naivitatea ei mai mult decât trebuia.

PRESIDENTUL

(primblându-se prin casă şi reţiindu-şi mânia).

Bine! Chiar in astă dimineaţă...

WURM

Numai Excelenţa voastră nu uite că maiorul... e fiul stěpânului meu.

PRESIDENTUL

M'oiu stěpânì, Wurm.

WURM

Şi că serviciul de a vě scăpa de o noră supěrătoare...

PRESIDENTUL

Merită contraserviciul de a-ţi procura o femee? Bine. Primesc şi asta.

WURM (plecându-se cu plăcere).

Pururea al vostru, Excelenţă! (vrea să easă).

PRESIDENTUL

Ascultă, Wurm, ceeace ţi-am incredinţat... de cumva iţi scapă vre-o vorbă... (ameninţându-l).

WURM (rizênd).

Atunci poate Excelenţa voastră să-mi publice plastografiile (ese).

PRESIDENTUL

Tu imi eşti sigur! Te ţin de tâlhăria ta ca pe un smeu de sforişoară.

UN CAMERIER (intrând).

Mareşalul Curţii de Kalb!

PRESIDENTUL

De minune! Să intre!

(Camerierul ese).

SCENA VI.

Mareşalul de *Kalb* (in haine de curte bogate insă fără de gust, cu cheea de şanbelan, două ornice şi o spadă, pălăria subsuară şi frisat a la Hérisson, merge iute spre president şi imprăştie un miros foarte mare de parfumuri). *Presidentul.*

MAREŞALUL (imbrăţoşându-l)

A! Bună dimineaţa, iubite, ce mai faci, cum ai dormit? Mĕ ierţi de vin aşa de târziu, insă trebi ce nu sufer intârziere, bucatele ducăi, cărţi de visită, pregătirile pentru primblarea de sănii din astă sară. A! şi pe urmă trebue să fiu faţă la *lever* şi să anunţ Inălţimii Sale cum e vremea.

PRESIDENTUL

In adevĕr, Mareşale, cu chipul acesta n'ai putut scàpa mai de vreme

MAREŞALUL

Şi pe deasupra, m'a mai făcut s'aştept un secul hoţul meu de croitor.

PRESIDENTUL

Ei şi cu toate acestea te vĕd gata.

MAREŞALUL

Dar asta încă nu e totul. Un *malheur* vine după altul. Ascultă!

PRESIDENTUL (distras).

Cum se poate?

MAREŞALUL

Ascultă! Abia mĕ cobor din trăsură, se sparie harmasarii, incep a sărì şi a svirlì, incât, cum iţi spun, imi umplu pantalonii de noroiu. Ce să fac? — Pune-te, pentru Dumnezeu, in posiţia mea, baroane. Ajunsesem. Era târziu. Cale de o poştă până la mine. Şi să mĕ infăţoşez inaintea Inălţimii sale in *tualeta* aceea... Mare Dumnezeule! Ce-mi trece prin cap? Mĕ fac c'am leşinat! Las să mĕ iee de cap şi de picioare şi să mĕ ducă inapoi in trăsură! Eu, in fuga mare a casă, schimb straele, alerg inapoi. Ei! şi sunt cel intăiu in anticameră. Ce mai zici?

PRESIDENTUL

Admir inspiraţia spiritului omenesc. Dar să lăsăm asta, Kalb. Ai vorbit astăzi cu duca?

MAREŞALUL (cu gravitate).

Douĕzeci de minute şi o jumĕtate.

PRESIDENTUL

Bravo! Ştii deci fără indoială vre-o noutate importantă.

MAREŞALUL (serios, după o mică tăcere).

Inălţimea Sa e imbrăcată astăzi cu haina sa de castorină *merde d'Oye*.

PRESIDENTUL

Cum se poate! Ei bine, mareşale, eu am să-ţi vestesc o noutate mai importantă, că Lady Milford se face femeea maiorului de Walter, sigur incă n'ai ştiut?

MAREŞALUL

Ce spui! Şi totul e pus la cale?

PRESIDENTUL

Subscris, mareşale, şi mĕ-i indatora de te-i duce indată la dînsa s'o prepari pentru visita fiului meu şi să imprăştii in tot oraşul hotărirea lui Ferdinand.

MAREŞALUL (incântat).

Cu cea mai nespusă plăcere, iubite! Ce-mi putè face mai mare bucurie? Sbor pe loc. (Il imbrăţoşază). Adio! In trei pătrimi de oră o ştie tot oraşul (saltă afară).

PRESIDENTUL (uitându-se după el cu un suris).

Şi apoi [mai spue cineva că asemenea fiinţe nu's bune de nimica... Ei, acum Ferdinand trebue să voiască, ori tot oraşul a minţit. (Sună. Wurm intră). Să vie fiul meu! (Wurm ese. Presidentul se primblă pe gânduri).

SCENA VII.

Ferdinand, Presidentul, Wurm (care ese indată).

FERDINAND

Ai poruncit să vin, tată?

PRESIDENTUL

In adevĕr, trebue un ordin din partea mea pentru ca să mai am plăcerea de a-mi vedea fiul! — Lasă-ne singuri, Wurm. —Ferdinand, te observ de câtva timp şi nu mai vĕd acea juneţă deschisă şi vioae, care odinioară mĕ incânta. Pe faţa ta se vede o turburare neobicînuită. Fugi de mine, fugi de societate... fi! Anilor tĕi se iartă mai uşor zece extravaganţe decât un singur moment de seriositate. Lasă-mi mie grijile, fiul meu! Lasă-mĕ pe mine să lucrez la fericirea ta şi nu gândì la nimica decât a te pleca cu nepăsare la proiectele mele. Vino, imbrăţoşează-mĕ, Ferdinand!

FERDINAND

Eşti astăzi foarte indulgent, tata!

PRESIDENTUL

Astăzi, berbantule! — şi acest *astăzi* il rosteşti incă c'o *grimasă?* (serios). Ferdinand! Pentru *cine* mi-am deschis o cale periculoasă către inima prinţului? Pentru *cine* m'am stricat etern cu conştiinţa mea şi cu cerul? Ascultă-mĕ, Ferdinand. Vorbesc acuma cu fiul meu —*cui* am făcut loc inlăturând pe predecesorul meu — o faptă care, cu cât mai mult o ţin ascunsă de lume, cu atât mai tare imi răneşte sufletul. Spune-mi, Ferdinand! Pentru cine am făcut toate aceste?

FERDINAND (dând inspăimântat inapoi).

Doar nu pentru mine, tată? Doar să nu cadă asupra mea resplata sângeroasă a acestei crime? Pe atot puternicul Dumnezeu! e mai bine să nu fii născut decât să serveşti de scusă la asemenea fapte!

PRESIDENTUL

Ce-i asta? Ce? Insă te iert, căci capul iţi e incă plin de romanuri! Ferdinand, nu vreu să mĕ aprind! Aceasta iţi e, copile, mulţămirea pentru nopţile ce am petrecut fără somn? pentru ingrijirea mea necontenită? pentru vermele ce-mi roade conştiinţa? Asupra *mea* cade sarcina rĕspunderii, asupra *mea* blăstemul, trăsnetul judecătorului suprem. Tu primeşti fericirea din mâni străine, crima nu face parte din moştenire.

FERDINAND (ridicând mâna dreaptă spre cer).

Mĕ lepăd solemn de o moştenire ce-mi aminteşte un părinte făr' de lege!

PRESIDENTUL

Ascultă, tinere, nu mĕ irita! — Dacă ar fi să meargă lucrurile după capul tĕu, toată viaţa ta te-ai tîrî prin pulbere.

FERDINAND

O! Tot mai bine aşa, decât să mĕ tîriu primprejurul tronului.

PRESIDENTUL (stĕpânindu-şi mânia).

Hum! Trebui dar să te silesc ca să-ţi recunoşti norocul! Culmea la care zece oameni nu pot ajunge cu cele mai mari truzi şi chinuri, tu o atingi jucând, prin somn! La doisprezece ani eşti locote-

nent, la douĕzeci maior! Am obţinut de la prinţ să-ţi lepezi uniforma şi să intri in minister. Prinţul vorbia nu ştiu ce de consilier intim, de ambasade, de favoruri extraordinare! O perspectivă strălucitoare se infăţoşează ochilor tĕi! Calea păn la cea mai aproape vecinătate de tron, chiar până la tron, căci puterea reală face mai mult decât nişte atributuri deşerte. Cum? Asta nu te exaltă?

FERDINAND

Nu, căci ideile mele despre mărire şi fericire nu sunt şi ale dumitale. Fericirea dumitale se vesteşte prin crime. Invidia, frica şi blăstemul, eată oglinda in care se reflectă mărirea unui domnitor, lacrimile, plângerile, desperarea, eată prânzul la care se imbuibă aşa numiţii fericiţi; prânz grozav de la care se scoală imbătaţi şi se infăţoşează şovăind inaintea tronului lui Dumnezeu; idealul meu de fericire se inchide cu modestie in mine insumi! — Toate dorinţele mele sûnt acufundate in inima mea!

PRESIDENTUL

Bine! Nu se poate mai bine! De minune! Cea intăi prelegere după treizeci de ani! Pĕcat numai că fruntea mea de cincizeci de ani e prea virtoasă pentru a mai studia. — Insă pentru a nu lăsa să ruginească un talent atât de preţios, voiu să-ţi dau pe cineva cu care te-i putè exercita după plac in asemenea extravaganţe. Ai să te hotăreşti, şi chiar astăzi, să-ţi iei o soţie!

FERDINAND (dând inapoi inspăimântat).

Tată!

PRESIDENTUL

Fără complimente, am trimis astăzi in numele

têu o carte la lady Milford. Ai să te duci indată la dinsa să-i spui că eşti mirele ei.

FERDINAND

Mirele ladyi Milford, tată?

PRESIDENTUL

Dacă o cunoşti...

FERDINAND (eşit din fire).

Care ticălos din ţară n'o cunoaşte? Insă sunt un copil, tată, să cred că o spui asta cu tot dinadinsul! Ai vroì să fii părintele unui fiu atât de ticălos care ar lua o curtisană privilegiată?

PRESIDENTUL

Şi mai bine. Eu singur aş cere-o, dacă s'ar mulţămì cu un moşneag de cincizeci de ani. N'ai vroì să fii fiul unui părinte atât de ticălos?

FERDINAND

Nu! Atât de sigur cât este un Dumnezeu!

PRESIDENTUL

O obrăznicie pe onoarea mea, pe care o iert din causa singularităţii ei.

FERDINAND

Te rog, tată, nu mê lăsa mai mult intr'un prepus in care imi e nesuferit de-a gândì că-ţi sunt fiu.

PRESIDENTUL

Nebunit-ai? Care om cu judecată n'ar dorì din toată inima s'ajungă la distincţia de a impărtăşì plăcerile domnitorului?

FERDINAND

Imi devii o enigmă, tată! Cum! Dumneata numeşti *distincţie — distincţie* de a impărtăşì cu domnitorul aceea ce-l face şi pe dînsul să se coboare intre ceilalţi oameni?

PRESIDENTUL (ride cu hohot).

FERDINAND

Poţi ride, eu voiu urma, tată. Cu ce frunte m'oiu putea infăţoşa inaintea celui mai miserabil cerşitor care insurându-se primeşte ca zestre cel puţin o femee care e numai a lui? Cu ce frunte inaintea lumii? Inaintea prinţului? Cu ce frunte inaintea insăşi prostituitei care ar spăla petele onoarei sale in ruşinea mea?

PRESIDENTUL

De unde dracu ai scos vorbele aceste?

FERDINAND

Tată! Te conjur pe tot ce e sacru pe lume! E cu neputinţă ca prin infamia singurului tĕu fiu să devii atât de fericit, pe cât il faci pe dînsul de nefericit! Iţi dau viaţa dacă asta e in stare să-ţi satisfacă ambiţia. Viaţa o am de la dumneata, nici un moment nu voiu sta pe gânduri ca s'o sacrific intreagă pentru mărirea dumitale! Insă de-mi iei onoarea, tată, atunci ai făcut o faptă infama dându-mi viaţa, şi aş blăstema totodată şi pe părinte şi pe mijlocitor.

PRESIDENTUL (amical, pălindu-l pe umĕr).

Bravo! fĕtul meu! Acuma vĕd intr'adevĕr că eşti bărbat şi că meriţi cea mai nobilă femee din toată ţara. O vei avea. Chiar astăzi te vei logodì cu contesa de Ostheim.

FERDINAND (uimit).

Oara aceasta e hotărîtă a mĕ nimicì cu totul?

PRESIDENTUL (uitându-se la dînsul pe furiş).

Acum sper că onoarea ta nu va mai avea nimic de zis?

FERDINAND

Nu, tată! Frederica de Ostheim ar putè ferici pe orice alt om! (In parte, cu cea mai mare turburare). M'aş fi impotrivit la tot proiectul ruşinos. Bunătatea lui mĕ oboară.

PRESIDENTUL (ca şi sus).

Aştept să-mi mulţămeşti, Ferdinand!

FERDINAND

(răpezindu-se spre dînsul şi sărutându-i mâna cu foc).

Tată! Bunătatea ta imi aprinde toată sensibilitatea, tată! Iţi mulţămesc din toată inima pentru ingrijirea adevĕrat părintească. Alegerea ce ai făcut e minunată, insă... nu pot... plânge-mĕ, nu pot iubì pe contesă.

PRESIDENTUL (dând un pas inapoi).

Aha! Ai venit unde te voiam. Aşa dar te-ai prins in laţ, ipocrit viclean! Aşa dar nu *onoarea* te făcea să refuzi pe Lady Milford, nu uriai *persoana*, ci *căsătoria*.

FERDINAND

(stă impietrit, pe urmă tresare şi vrea să fugă).

PRESIDENTUL

Incotro? Stăi! Acesta e respectul ce-mi datoreşti? (maiorul se 'ntoarce). Eşti anunţat la Lady Milford.

Am dat prinţului cuvêntul meu. Tot oraşul şi toată curtea o ştiu. De-mi dai o desminţire, de mĕ faci mincinos inaintea prinţului, ladyi, oraşului, curţii, ascultă, băete, ori de aflu oarecari istorii... Aha! Aha! Dece ţi se stinge deodată tot focul din obraz?

FERDINAND (galben ca ceara şi tremurând).

Aud? Ce? Nimic, nu e nimic.

PRESIDENTUL (îi aruncă o privire grozavă).

Dar dacă este ceva, dar dacă voiu găsì urmele indărătniciei tale? Ha! singur prepusul mĕ face de nebunesc! Mergi indată, parada incepe. Cum s'a da parola, te vei afla in palatul ladyi! Când mĕ arăt tremură o ţară! Ia să vedem de nu voiu infrânge indărătnicia unui fiu! (Se duce şi se intoarce). Băete, iţi spun să te duci, ori tremură de urgia mea! (ese).

FERDINAND (deşteptându-se ca dintr'un somn).

S'a dus? Era acesta glasul unui tată? Da, m'oiu duce, m'oiu duce şi i-oiu spune vorbe, voiu ţinea o oglindă dinaintea ei, fiinţă despreţuită! şi, dacă şi atunci mĕ mai vrei — in presenţa intregei nobilimi, in presenţa armatei şi a poporului — inarmează-te cu toată mândria Ingliterei, eu te resping, eu fiul Germaniei! (ese).

(Cortina cade).

ACTUL II.

Salon in palat la Lady Milford; la dreapta o sofa, la stinga un piano.

SCENA I.

Lady Milford (in négligé elegant, cu pĕrul incă nefrisat, şeade la piano şi căntă); *Sofia*, (cameriera ei, vine de la fereastră).

SOFIA

Ofiţerii se despart! Parada s'a sfirşit, insă Walter nu mai vine.

LADY MILFORD (sculându se şi primblându-se agitată).

Nu ştiu cum mĕ simt astăzi, Sofio, niciodată n'am fost aşa. Nici l'ai vĕzut măcar? Se 'nţelege, nu se grăbeşte, am o greutate pe piept care mĕ apasă ca o crimă. Sofio, du te, zi să-mi pue şaoa pe armăsarul cel mai iute! Trebue să respir aer, să vĕd oameni, să vĕd cerul, atunci mi s'a mai uşura inima.

SOFIA

De nu te simţeşti bine, Milady, invită societate! Chiamă pe duca astăzi aici la masă, ori să se facă

aici partida de l'hombre. Dacă aş avea eu un prinţ cu toată curtea lui la dispositia mea, n'aş ştì ce's supĕrările.

LADY MILFORD

Te rog, cruţă-mĕ. Iţi dau un diamant pe fiecare cias in care mĕ vei desbăra de dînşii! Să-mi mobilez salonul cu astfel de oameni? E un soiu rĕu, ticălos care se inspăimăntă, cască gura de mirare, ca şi când ar vedea un spectru, când imi scapă vre-o verbă caldă din inimă. Toţi sunt sclavii unei marionete cu care mĕ joc, cum mĕ joc cu mărgelele acestea! Ce să fac cu oameni, al căror suflet merge regulat ca ornicul? Pot afla vre-o plàcere să-i intreb ceva, când ştiu dinainte ce au să-mi rĕspundă? Ori să discut cu dînşii când n'au curajul să fie de altă părere decât mine? Dă-i incolo! Nu-mi place să mĕ suiu pe un cal ce nu-şi roade frêul (se duce la fereastră).

SOFIA

Cel puţin prinţul face o excepţie! Omul cel mai frumos, amorezul cel mai pasionat, capul cel mai cu spirit din toată ţara lui.

LADY MILFORD (intorcêndu-se).

Pentru că ţara e a lui, numai titlul de prinţ poate sà-mi scuse slăbiciuneă şi să-mi justifice gustul. Spui că sunt invidiată! Sermană fată! Ar trebuì să mĕ plângă! Dintre toţi cei care beau din cupa maiestăţii, favorita are partea cea mai rea, fiind-că numai ea vede sub mantaoa de purpură sdrenţele cerşitorului. Intr'adevĕr, el, cu talismanul puterii sale, poate face să easă din pământ toate dorinţele inimei mele ca un castel incântat! Imi

presentă la masă productele ambelor Indii, preface pustiuri in paradisuri, isvoarele ţării sale le face să sară până la cer in raze măreţe, ori imprăştie in foc de artificiu mĕduva supuşilor sĕi. Insă are el şi puterea de a comenda inimei sale să palpite cu foc lângă o inimă infocată? Poate el stoarce din creerii sĕi uscaţi o singură simţire frumoasă şi nobilă? Simţurile imi sunt sătule, insă inima mi-e flămândă! Ce-mi folosesc mii de simţiri nobile când pot stinge numai pe cele materiale?

SOFIA (uitându-se la dînsa cu mirare).

Decât timp vĕ servesc, Milady?

LADY MILFORD

Pentru că de astăzi abia mĕ cunoşti! Intr'adevĕr, iubită Sofie, am vêndut prinţului onoarea mea, insă inima mi-am păstrat-o liberă; o inimă, scumpa mea, care poate Tot, mai e incă demnă de un bărbat. Asupra ei a trecut vêntul otrăvitor al curţii ca suflul asupra unei oglinzi! Crede-mĕ, dragă, de mult m'aş fi desfăcut de bietul prinţ, dacă ambiţia mea ar fi suferit vre-o alta mai puternică decât mine la curte.

SOFIA

Şi acea inimă s'a supus aşa de uşor ambiţiei!

LADY MILFORD (viu).

De ai ştì cum s'a rĕsbunat! Cum se rĕsbună incă! Sofio (grav lăsând să cadă mâna pe umĕrul Sofiei), noi femeile putem numai alege intre a *domnì* şi a *servì*. Insă plăcerea ce o ai domnind, cât de puternică să fie, işi perde toată tăria, când nu putem avè mai frumoasa plăcere de a fi sclavele bărbatului ce iubim.

SOFIA

Un mare adevĕr, Milady; insă de la d-voastră nu mĕ aşteptam să-l aud.

LADY MILFORD

Dece, draga mea? Au nu se vede că noi nu suntem in stare de a cârmuì sceptrul, ci numai fusul? N'ai luat seama că toate capriciile mele, toate desfătările aceste sĕlbatice le am numai pentru a-mi inăduşì dorurile mai puternice ale inimei?

SOFIA (dă inapoi cu mirare).

Lady!

LADY MILFORD (mai viu).

Implineşte-le! Dă-mi omul la care pururea gândesc, pe care il iubesc, pe care trebue să-l am ori să mor (cu pasiune). Fă-mĕ s'aud din gura lui că lacrimile amorului mai frumos ne lucesc in ochi decât briliantele in pĕr, şi arunc prinţului la picioare şi inimă şi principat, şi fug cu acel om, fug in pustiul cel mai sĕlbatic din lume.

SOFIA

Cerule! Ce faci Milady, nu-ţi e bine?

LADY MILFORD (spăriată).

Te 'ngălbeneşti! Ţi-am spus poate prea multe? O! vreau să-ti leg limba printr'o incredere fără margini; mai ascultă incă, ascultă tot.

SOFIA (cătând imprejur şi cu spaimă).

Mi-e frică, Milady, mi-e frică, nu voiu s'aud mai departe.

LADY MILFORD

Căsătoria mea cu maiorul — tu ca şi toată lumea credeai că e o intrigă de curte, Sofio, nu te'nroşi, nu-ţi fie ruşine de mine—această căsătorie e fapta amorului meu.

SOFIA

Pe Dumnezeu, o presimţiam!

LADY MILFORD

I-am inşălat pe toţi, pe slabul prinţ, pe vicleanul Walter, pe stupidul mareşal, toţi ar jura că această căsătorie e singurul mijloc de a mĕ conserva ducăi, de a strânge legătura noastră incă mai mult! Dar, de a se desface pentru totdeauna aceste lanţuri ruşinoase! Inşălători inşălaţi! O slabă femee v'a amăgit! Voi inşivĕ imi aduceţi pe iubitul meu! Numai asta o voiam! Când va fi odată al meu — când va fi al meu — atunci adio pentru eternitate mărire nesuferită!

SCENA II.

Intră un *Camerier bĕtrân* al prinţului, ţiind o besectea cu juvaeruri in mână. *Cei dinainte.*

CAMERIERUL

Inălţimea sa duca vĕ presentă respectele sale, Milady şi vĕ trimite aceste brilianturi ca daruri de nuntă. Chiar acum au sosit de la Veneţia.

LADY MILFORD (deschide besacteaoa şi se sparie).

Omule, cât a plătit duca aceste pietre?

CAMERIERUL (sinistru).

Nici un ban.

LADY MILFORD

Ce! Perdut-ai mintea? Nici un ban? (dând un pas inapoi), Dar ce te uiţi la mine aşa de pětrunzětor ca şi când ai voì să mě străpungi cu ochii, nici un ban nu-l costă aceste pietre de o valoare nepreţuită?

CAMERIERUL

Ieri s'au pornit şapte mii de feciori din ţară la America, ei plătesc totul!

LADY MILFORD
(pune besacteaoa pe masă şi se primblă prin casă agitată).

Omule! Ce-ţi este? Te věd că plângi!

CAMERIERUL
(ştergêndu-şi ochii, cu glas surd şi tremurător).

Juvaeruri ca aceste... şi eu am doi fii pintre dînşii.

LADY MILFORD (luându-l de mână cu emoţie).

Doar niciunul n'a fost silit?

CAMERIERUL (cu un suris infricoşat).

O! Nu! Toţi de bună voie! S'au găsit in adevěr câţiva feciori mai isteţi cari au eşit din front şi au intrebat pe colonel, cu ce preţ vinde prinţul un jug de oameni? Insă Inălţimea Sa a pus să s'adune toate regimentele pe piaţa paradei şi să impuşte cutezătorii. Noi am auzit puştele, am vězut creerii lor stropind pietrele de pe stradă şi toată armata striga: Ura! La America! la America!

LADY MILFORD (căzênd cu groază pe canapea).

Dumnezeule! Dumnezeule! şi eu n'am auzit nimica! Şi eu n'am vězut nimica!

CAMERIERUL

Negreşit, Milady! Dece trebuea să fii cu Inălţimea sa tocmai la vênătoare, când s'a dat semnul plecării? Nu trebuia să perzi frumosul spectacul, când tobele ne anunţarĕ că momentul a sosit, vei fi vĕzut orfani urmând cu gemete pe părintele lor, vei fi vĕzut mame furioase presentând copilaşul de la sên virfului baionetelor, vei fi vĕzut cum despărţiau mirele de mireasă cu lovituri de săbii, vei fi vĕzut moşnegi aruncând in desperare cârjele după copii lor ca să se lepede şi de cel de pe urmă sprijin şi din când in când sunetul vuitor al tobelor, ca Atotputernicul să n'audă rugăciunile noastre.

LADY MILFORD (se scoală in cea mai mare agitaţie).

Departe de mine aceste juvaeruri, ele lucesc ca para iadului spre inima mea. (Cu dulceaţă către camerier). Linişteşte-te, sĕrmane bĕtrân! Vor veni inapoi. Işi vor revedea patria.

CAMERIERUL (cu durere).

Dumnezeu ştie! La poarta oraşului se mai intorceau incă odată: „Dumnezeu să vĕ păzească femei şi copii! Să trăească părintele patriei! La judecata de pe urmă ne vom revedè!

LADY MILFORD (primblându-se agitată).

Grozav! Grozav! Mie-mi spuneau că uscasem toate lacrimele ţării. Cumplit mi se deschid ochii... Mergi... spune stĕpânului tĕu că-i voiu mulţămi insumi! (Camerierul vrea să easă, ea îi aruncă o pungă in pălărie). Na! Ia asta pentru că mi-ai spus adevĕrul.

CAMERIERUL (aruncă punga pe masă cu dispreţ).

Puneţi-o şi pe asta cu celelalte! (ese).

LADY MILFORD (uitându-se după dînsul cu mirare).

Sofio, aleargă după dînsul, intreabă-l cum il chiamă. Işi va avea ear copiii. (Sofia ese. Lady Milford se plimbă gânditoare. Pausă. Către Sofia care s'a intors). Nu se spunea mai dĕunăzi că un oraş de pe la frontiere a fost prada focului şi că a sărăcit vre-o patru sute de familii? (sună).

SOFIA

Cum de-ţi aduci tocmai acum aminte? In adevĕr, aşa e; şi cei mai mulţi din bieţii nefericiţi servesc la creditorii lor ca sclavi ori pier in minele de argint ale prinţului.

UN SERVITOR (intrând).

Ce ordonă Milady?

LADY MILFORD (dându-i besecteluţa).

Să se ducă aceasta indată in oraşul cel ars! — Să se prefacă pe loc in bani şi să se impărţească intre cele patru sute de familii pe care incendiul le-a ruinat.

SOFIA

Milady, cugetă, te expui la cea mai mare disgraţie!

LADY MILFORD

Să port blăstĕmurile ţărei sale pe cap! (face semn servitorului să easă). Ori voeşti ca greutatea unor asemenea lacrimi să mĕ oboare? Mai bine e, Sofio, să am pe cap diamante minciunoase, decât fapte de-acestea pe conştiinţă.

SOFIA

Dar juvaeruri ca aceste! N'ai putut da altele mai rele? Zĕu, Milady, nu e de ertat!

LADY MILFORD

Nebuno! Pentru acestea vor curge din ochii lor intr'un minut mai multe şi mai frumoase briliante şi mărgăritare decât pot purta zece monarhi in diademele lor.

SERVITORUL (reintrând).

Domnul maior de Walter.

SOFIA (alergând spre Lady Milford).

Dumnezeule! Ingălbeneşti!

LADY MILFORD

Cel intâiu om care-mi insuflă spaimă, Sofio! — Eduard, spune că nu mi-e bine! Stăi! Arată mulţămit? Ride? Ce spune? O, Sofio! Aşa-i, tare sunt urită astăzi?

SOFIA

Pentru Dumnezeu, Milady!

SERVITORUL

Ordonă Milady să nu-l primesc?

LADY MILFORD (tremurând).

Nu! spune că-mi pare bine (servitorul ese). Spune-mi, Sofio. Ce să-i zic? Cum să-l primesc? Am să fiu mută! Are să ridă de slăbiciunea mea. Are să... ce presimţire! Mĕ laşi, Sofio? Stăi! — Ba nu! Du-te, du-te! Dar rĕmâi!

(Se aud paşii maiorului in anticameră).

SOFIA

Linişteşte-te! Eată-l!

SCENA III.

Ferdinand de Walter. Cei dinainte.

FERDINAND (făcênd o scurtă reverenţă).

De cumva visita mea vě e supěrăcioasă...

LADY MILFORD (cu bătae de inimă vězută).

Nicidecum, domnule maior. Nimic nu-mi putea face o mai mare plăcere.

FERDINAND

Tatăl meu mi-a poruncit să vin.

LADY MILFORD

Ii sunt foarte indatorită.

FERDINAND

Şi să vě vestesc că ne insoţim. Acesta e ordinul tatălui meu.

LADY MILFORD (ingălbenind şi tremurând).

Nu e şi ordinul inimei dumitale?

FERDINAND

Miniştrii şi starostii nu consultă dorinţa inimei.

LADY MILFORD (in cea mai mare nelinişte).

Şi dumneata nu mai ai nimica de adaus?

FERDINAND (după o ochire către camerieră).

Foarte mult incă, Milady.

LADY MILFORD

(face Sofiei un semn, aceasta se depărtează).

Nu preferiţi a şedea pe canapea?

FERDINAND

Voiu fi scurt, Milady.

LADY MILFORD

Ei bine?

FERDINAND

Sunt un om de onoare!

LADY MILFORD

Pe care-l stimez mult.

FERDINAND

Gentilom!

LADY MILFORD

Din una din cele mai intâi familii din ţară.

FERDINAND

Şi ofiţer.

LADY MILFORD

Imi enumeri calităţi pe care le impărtăşeti cu alţii. Dece nu-mi vorbeşti de altele mai insemnate ce le ai dumneata singur?

FERDINAND (rece).

Aici nu am trebuinţă de ele.

LADY MILFORD (cu frică crescêndă).

Insă ce să conchid dintr'o asemenea introducere?

FERDINAND (încet şi apăsând).

Că, de-ai avea gust să ne căsătorim cu deasila, onoarea s'ar opune.

LADY MILFORD

Ce vrea să zică asta, domnule maior?

FERDINAND

Aceasta e vocea inimei mele, a nobleţei şi a acestei spade.

LADY MILFORD

Spada această ţi-a dat-o prinţul.

FERDINAND

Mi-a dat-o statul prin mâna lui, inima mi-a dat-o Dumnezeu, nobleţa cinci sute de ani.

LADY MILFORD

Numele ducăi...

FERDINAND (cu foc).

Duca poate el preface legile omenirii sau pune sigiliul sĕu pe conştiinţe cum il pune pe monete? Nici el nu e mai presus decât onoarea deşi îi poate astupa gura cu aur. Tot ce poate e sa-şi acopere ruşinea cu mantaoa de purpură. Insă, te rog, Milady, să lăsăm acestea. Nu mai e vorbă de proiecte sacrificate, de nobleţă sau de epolete sau de opinia lumii! Sunt gata să calc toate acestea in picioare când mĕ vei fi convins că preţul ce are să-mi revie n'ar fi şi mai ruşinos decât sacrificiul.

LADY MILFORD (depărtându-se de la el cu durere).

Domnule maior, aceasta n'am meritat-o!

FERDINAND

Iartă-mĕ. Suntem aici fără marturi. Causa care ne face, pe dumneata şi pe mine, să ne 'ntîlnim astăzi pentru intăia şi de pe urma oară, mĕ silesc să nu-ţi ascund nici măcar simţirile mele cele mai secrete! Nu poate să-mi intre in cap, Milady, cum o doamnă atât de frumoasă, cu atât spirit, calităţi apreţuite de orice om, s'a putut vinde unui prinţ, care admira in ea numai sexul şi că apoi această femee n'are ruşine să se presente unui bărbat cu inima ei.

LADY MILFORD (uitându-se lung la dînsul).

Spune-ţi tot gândul!

FERDINAND

Spui că eşti Ingleză! Dă-mi voe, nu pot crede că eşti Ingleză! Fiica liberă a poporului celui mai liber, a poporului prea mândru pentru a recunoaşte chiar *virtuţile* popoarelor străine, nu poate să se vêndă la *viţiuri* străine! Nu se poate să fii Ingleză, ori inima iţi e cu atât mai meschină cu cât inima Ingliterei e mare şi nobilă.

LADY MILFORD

Ai spus totul?

FERDINAND

Mi s'ar putè rĕspunde; deşertăciune femeească, pasiune, temperament, plecare spre plăceri! Des s'a intimplat ca virtutea să mai existe şi după moartea onoarei! Câte rătăcite in această cale a ruşinei, au reimpăcat lumea prin acţiuni nobile şi au inobilit o meserie defăimată printr'o frumoasă intrebuinţare a puterii ce aveau. Dar de unde pro-

vine această suferinţă a ţării, care inainte nu exista? Aceasta aveam să-ţi spun in numele ţării! Am sfirşit!

LADY MILFORD (cu blândeţă şi mărire).

Aceasta e intâia oară, Walter, când indrăsneşte cineva să vorbiască astfel cu mine, şi dumneata eşti singurul om căruia găsesc de cuviinţă a-i rĕspunde· Nu vrei să te căsătoreşti cu mine? Asta mĕ face a te stima; imi calomniezi inima, te ert! Insă nu pot crede că ai vorbit serios! Acel ce indrăsneşte să zică injurii ca acestea unei femei, căreia nu-i trebue decât o singură noapte pentru a-l nenoroci, trebue să presupue acestei femei un suflet măreţ, ori e nebun. Mie-mi atribui ruina ţării? Să te ierte Dumnezeu atotputernicul care are să ne judece pe dumneata, pe prinţul şi pe mine. Insă in mine ai provocat Ingleza şi patria mea trebue să rĕspundă la mustrări ca acestea!

FERDINAND (rĕzemat pe spadă).

Sunt curios.

LADY MILFORD

Ascultă deci acele ce n'am incredinţat incă nimĕrui afară de dumneata, şi nici voiu incredinţa unui alt om. Nu sunt, Walter, cum ai crezut, o miserabilă aventurieră. Aş putè sa mĕ fălesc şi să zic: sunt de sânge princiar, din familia nefericită a lui Toma Norfolk, celui ce căzù victimă pentru Maria, regina Scoţiei. Tatăl meu, intăiul şambelan al regelui, acusat de a fi intr'o inţelegere trădătoare cu Francia, fu condemnat printr'o sentinţă a parlamentului şi executat. Toate averile noastre furĕ confiscate şi pe noi ne exilarĕ! Maica

mea murì in zioa execuţiunii! Eu — copilă de patrusprezece ani — fugii in Germania cu guvernanta mea, cu o casetă de juvaeruri şi cu această cruce de familie ce-mi dăruì maica mea pe patul morţii, impreună cu cea de pe urmă binecuvêntare.

FERDINAND

(devine gânditor şi ascultă cu mai mare interes).

LADY MILFORD (urmează cu mişcare crescêndă).

Bolnavă, fără nume, fără sprijin şi avere, ajunsei la Hamburg, orfană străină! Nu invăţasem nimic decât puţin franţuzeşte, puţină musică şi a broda, dincontra ştiam foarte bine mânca in aur şi argint şi dormì sub acoperişuri de mătasă de Damasc, ştiam foarte bine să fac să sboare zece servitori la cel mai mic semn şi să primesc linguşiri de la persoane insemnate din sexul dumitale. Şase ani se trecurĕ in lacrimi. Cel de pe urmă juvaer dispăruse, guvernanta mea murì. Atunci destinul conduse pe prinţul d-voastre la Hamburg. Me primblam tocmai pe malurile Elbei şi, acufundată in gândiri, mĕ gândiam ce e mai adâncă, apa aceasta ori suferinţa mea? Duca mĕ vĕzù, mĕ urmărì, imi aflâ locuinţa, imi căzù la picioare şi jurâ că mĕ iubeşte. (Se opreşte foarte mişcată, apoi urmează cu vocea plângĕtoare). Toate imaginile fericitei mele copilării se infăţoşarĕ din nou amintirii mele cu o strălucire seducĕtoare — inaintea mea aveam un viitor fără mângâere, negru ca mormêntul — inima imi ardea după o altă inimă, prinţul imi deschise braţele, eu căzui in ele ameţită (depărtându-se de el). Acuma, osindeşte-mĕ!

FERDINAND

(foarte mişcat, aleargă după ea şi o opreşte).

Milady! Cerule! Ce aud? Ce-am făcut? Cumplit mi se deschid ochii! Niciodată nu mĕ vei putea ierta!

LADY MILFORD (se intoarce şi caută să se liniştească).

Ascultă mai departe! Prinţul surprinse inima mea fără apărare, insă sângele de Norfolk se resculă in mine: „Tu, Emilio, născută prinţesă, imi zisei, să fii acum concubina unui prinţ?" Mândria şi nefericirea se luptau in sĕnul meu, atunci prinţul mĕ conduse aici şi inaintea ochilor mei *vĕzui* scena cea mai oribilă! Corupţia celor mari pe lumea asta e ca o hienă nesăţioasă, care-şi *caută* victime cu o foame fără margini. In ţara aceasta se lăţise cu toată furia sa, despărţise mirele de mireasă, rupsese până şi legăturile sacre ale căsătoriei; aici sfărmase fericirea liniştită a unei familii, colo o inimă tĕnĕră şi fără experienţă se molipsise de această boală contagioasă şi victimele mureau in convulsiuni, blăstemând numele coruptorului. Eu mĕ pusei intre miel şi tigru şi intr'o oră de slăbiciune il făcui să jure că s'or sfirşì aşa *oribile* sacrificiuri.

FERDINAND

(alergând cu cea mai mare turburare prin casă).

Destul, Milady, destul!

LADY MILFORD

Perioada asta tristă făcuse loc unei alteia şi mai triste. Curtea şi seraiul furnica de lepădăturile Italiei. Parisiene uşoare se jucau cu puternicul sceptru

şi poporul sângera sub capriciele lor. Duminica lor se trecù! Pe toate le-am vĕzut dispărĕnd dinaintea mea, căci eram mai cochetă decât ele toate! Luai frêul din mâna tiranului care adormise in braţele mele — patria ta, Walter, simţì pentru intâia oară o mână binefăcĕtoare şi căzù plină de incredere la sênul meu. (Pausă; pe urmă privind la el cu amor). O! Dece singurul om, de care doriam să fiu cunoscută, mĕ sileşte să mĕ fălesc şi să-mi glorific virtutea la lumina admiraţiei! Walter, am sfărmat porţile inchisorii, am rupt sentenţe de moarte şi am scurtat deseori eternitatea grozavă a galerelor! In răni nevindecate am vărsat cel puţin balsam recoritor, am rĕsturnat culpabili atotputernici şi de multe ori am scăpat, cu câteva lacrimi de amor, inocenţa deja condemnată. A! Ce desfătare era aceasta pentru mine! Cu câtă mândrie imi putea rĕspunde inima la orice acusare din partea sângelui meu princiar! Şi acum vine omul care singur mĕ putea resplătì, omul care-mi părea creat pentru a compensa suferinţele mele trecute, omul pe care in visuri il imbrăţoşeam cu un dor ferbinte...

FERDINAND (intrerupĕnd-o).

Destul! Destul! Aceasta e contra convenţiei, Milady! Aveai numai să te justifici şi mĕ faci pe mine culpabil! Cruţă-mĕ! te jur, cruţă-mi inima sfâşiată de ruşine şi pocăinţă.

LADY MILFORD

Acum ori niciodată! Destul m'ai vĕzut eroină trebue să simţi şi puterea lacrimilor (cu sensibilitate). Ascultă, Walter, când o nefericită, ce se simte atrasă spre tine de o putere neresistabilă, se aruncă la peptul tĕu cuprinsă de un amor ferbinte ne-

sfîrşit, Walter, ai putè tu pronunţa cuvêntul **rece**: onoare, când această nefericită, apăsată de simţirea ruşinei, desgustată de viţiuri, hotărită să se ridice eroic până la virtute, s'ar arunca aşa in braţele tale (s'aruncă in braţele sale solemn) ar aştepta mântuirea sa, ar aştepta cerul sĕu de la tine, ori (depărtând ochirea de la dînsul cu voce stinsă şi tremurătoare) depărtându-se de mine imaginea ta, ascultând vocea cumplită a desperării, s'ar acufunda din nou in adâncimi şi mai grozave ale viţiului...

FERDINAND

(desfăcêndu-se din braţele ei in cea mai mare turburare).

Nu! Pe atotputernicul Dumnezeu! Nu pot răbda, Milady, trebue — cerul şi pământul mĕ silesc — trebue să-ţi mărturisesc...

LADY MILFORD (depărtându-se iute).

Nu acum! Acuma, nu! pe tot ce e sacru pe lume, nu in momentul acesta in care inima-mi e străpunsă de mii de cuţite, Fie viaţa sau moartea, nu cutez, nu voesc să aud!

FERDINAND

Trebue, dragă Milady, trebue să m'asculţi. Ceea ce am să-ţi spun acuma, imi va micşura vina şi va fi o puternică scusă pentru trecut. M'am inşălat in persoana voastră Milady; aşteptam, speram că te-oiu găsì demnă de dispreţul meu. Am venit aici hotărit să te insult şi să-ţi merit ura. Fericiţi amêndoi de-aş fi isbutit! (tace puţin, pe urmă mai incet şi mai timid). *Iubesc*, Milady, iubesc pe o fată din popor, pe Luisa Miller fiica unui musicant. (Lady Milford galbenă ca ceara se uită intr'o parte, el urmează mai vioiu). Ştiu in ce prăpastie mĕ arunc;

insă deşi prudenţa imi ordonă să inăduş această pasiune, datoria mĕ impiedică. Eu sunt vinovatul. Eu am sfărmat pacea aurită a inocenţei. Eu am legănat-o in speranţe cutezătoare, eu am trădat-o unei patimi selbatici. Mi-i vorbì de stare, de nobleţă, de principiile părintelui meu! Insă *iubesc*. Cu cât mai mult se luptă natura cu convenienţele, cu atâta speranţa mea creşte. Voiu opune hotărirea mea prejudiciilor sociale. Să vedem cine va rĕmânè invingĕtor, *eticheta* sau *umanitatea*. (Lady Milford s'a retras in unghiul cel mai depărtat al salonului şi şi-a ascuns faţa in mâni. Viind spre dînsa). Aveai să-mi spui ceva, Milady?

LADY MILFORD (cu expresiunea celei mai mari dureri).

Nimic, domnule Walter, nimic, decât că te perzi pe dumneata, mĕ perzi pe mine, şi mai perzi şi o a treia!

FERDINAND

Şi o a treia?

LADY MILFORD

Noi nu putem fi fericiţi impreună şi trebue să fim victimile pripirii părintelui dumitale. Niciodată n'oiu posede inima unui om ce mi-ar da mâna de silă.

FERDINAND

De silă, Milady? Iţi dă mâna de silă? aşa dar tot ţi-o dă? Ai voì să primeşti mâna fără a posede inima? Ai voì să răpeşti unei fete pe bărbatul care e pentru dînsa universul intreg? Ai voi să desparţi pe un bărbat de fata care pentru dînsul e universul intreg? Dumneata, Milady, ai putè-o face, dumneata Ingleza mărinimoasă pe care adinioarea o admiram?

LADY MILFORD

Pentru că trebue s'o fac (grav şi hotăritor). Walter *pasiunea* mea aş fi putut-o sacrifica simţirii ce o am pentru dumneata. *Onoarea*, nu. Toţi ochii, toate săgeţile reutăţii sunt ţintite asupră-mi. Ruşinea ar fi neştearsă dacă un supus al prinţului m'ar refusa! Luptă-te cu părintele dumitale. Apără-te cum vei putè! Eu fac să sară toate minele! (Ese iute Maiorul stă un moment impetrit. Pausă. Pe urmă se răpede afară).

SCENA IV.

In casa lui Miller.

Millor, Doamna Miller, Luisa.

MILLER (intrând iute).

N'am spus-o eu?

LUISA (cu spaimă).

Ce, tată, ce?

MILLER (alergând furios prin casă).

Hai! Straiul cel nou, iute, trebue să-l previn — şi o cămaşă curată! Tocmai cum gândisem!

LUISA

Ce-i, pentru Dumnezeu?

FEMEEA

Dar ce este, ce este?

MILLER (aruncându-şi peruca la pământ).

Pe loc la friser! — Ce este? — Şi nici barba nu-mi e rasă. Ce să fie, hido? Dracul a să te ieе!

FEMEEA

Ia priviţi, mě rog! Totul cade pe mine!

MILLER

Pe tine? Dar pe cine, limbă afurisită? Azi dimineaţă cu cuconaşul těu, fire-ar... Nu ţi-am spus-o indată? Wurm a pârît totul!

FEMEEA

Vorbă să fie! De unde ştii tu?

MILLER

De unde ştiu eu? Ia colea la poartă é un om al ministrului şi caută pe musicant.

LUISA

Sunt perdută!

MILLER

Dar şi tu cu ochii těi cei galişi! (rizênd amar). Drept zice proverbul: Când dracul a clocit un ou in casa cuiva, se naşte o fată frumoasă. Acuma o ştiu.

FEMEEA

Dar de unde ştii că-i vorba de Luisa? Te-a fi recomandat cineva ducăi. Poate că vrea să te pue in orchestru.

MILLER

Ploae peste tine focul Sodomei! Orchestru! Dar, orchestru in care tu mijlocitoare vei cânta soprano, bocindu-te şi spetele mele vinete vor servì de contrabas. (Aruncându-se pe un scaun). Doamne Dumnezeule!

LUISA

(puindu-se pe un scaun palidă şi aproape să leşine).

Mamă! Tată! Ce groază m'a apucat deodată?

MILLER (sărind de pe scaun).

Doar mi-a pica vreodată cenuşerul in mâni! Doar mi-a pica vreodată! Fie pe lumea asta ori pe cealaltă. De nu l'oiu face pisăliţă cu trup şi cu suflet, de nu i-oiu scrie pe piele cele zece porunci, cele şapte rugăciuni din tatăl nostru, toate cărţile lui Moisi şi a proorocilor să se vază vânătăile in ziua invierii morţilor...

FEMEEA

Strigă tu şi răcneşte! Nu-i scăpa de dracul! Sfinte Dumnezeule, ajută-ne! Ce să facem? Cum să scăpăm? Miller, spune, dă un sfat. (aleargă prin casă plângând tare).

MILLER

Pe loc mĕ duc la ministru! Eu am să-mi deschid pliscul cel intăiu, eu singur am să spun tot! Tu ai ştiut-o inaintea mea! Ai fi putut să-mi dai de ştire. Am fi făcut pe fată să inţeleagă. Atunci era incă timp. Dar unde! Iţi trebuia ceva de dârdâit... de şoptit... şi chiar tu ai aţiţat focul. Acum caută-ţi de pelea ta. Mănâncă-ţi supa ce ţi-ai fert! Eu imi iau fata de mână şi pe ici mi-e drumul peste hotar.

SCENA V.

Ferdinand de Walter (se răpede spăriat şi gâfâind in casă). *Cei dinainte.*

FERDINAND

Fost-a tatăl meu aici?

(Luisa, Femeea, Miller vorbind impreună).

LUISA (tresărind).

Tatăl sĕu! Mare Dumnezeule!

FEMEEA (frângêndu-şi mânele).

Presidentul! Suntem perduţi!

MILLER (rizênd amar).

Slavă ţie Doamne! Eată treaba gata.

FERDINAND

(răpezindu-se spre Luisa şi imbrăţoşând-o cu furie).

Eşti *a mea*, de s'ar pune chiar Cerul şi Iadul intre noi!

LUISA

Moartea imi e sigură, urmează, ai rostit un nume grozav: tatăl tĕu?

FERDINAND

Nimic! Nimic! S'a trecut. Te am eară! Mĕ ai eară! O, lasă-mĕ să mĕ rĕsuflu la sênul tĕu! A fost o oară grozavă!

LUISA

Care oară? — mĕ ucizi!

FERDINAND

(dând un pas inapoi şi uitându-se grav la ea).

O oară, Luisa, in care se aruncă intre tine şi inima mea o figură străină, in care amorul meu ingălbeni naintea conştiinţei mele, in care Luisa incetă de a fi *totul* pentru Ferdinand. (Luisa cade pe un scaun acoperindu-şi faţa. Ferdinand inaintează iute spre dînsa, se opreşte dinaintea ei mut şi privind la ea cu ochii rătăciţi; deodată se depărtează in cea mai mare agitaţie). Nu! Niciodată! Cu neputinţă, Lady! Tu cei prea mult! Nu-ţi pot sacrifica această inocenţă. — Nu! Pe eternul D-zeu! Nu-mi pot călca jurământul, care mĕ mustră din ochirea-i stinsă mai tare decât tunetul cerului. Lady, priveşte! Priveşte, părinte barbar! Să zugrum eu acest ânger? Să vàrs torturile iadului in acest sĕn ceresc? (inaintând spre dînsa hotărit). Am s'o duc inaintea tronului judecătorului suprem şi el va hotărì dacă amorul meu e o crimă! (O ia de mână şi o ridică de pe scaun). Curaj, iubita mea! Ai triumfat! Mĕ intorc la tine invingĕtor din lupta cea mai periculoasă.

LUISA

Nu, nu! Nu-mi ascunde nimic. Rosteşte sentenţa cumplită! Ai numit pe tatăl tĕu? Ai vorbit de Lady Milford? Fiorii morţii mĕ cuprind. Se zice că se mărită...

FERDINAND (aruncându-se la picioarele ei).

Cu mine, nefericito!

LUISA

(după o pausă cu voce tremurătoare, insă cu linişte infricoşată).

Ei bine, dece mĕ spariu? Bĕtrânul cela mi-a

spus-o de atâtea ori, n'am vrut să-l cred. (Pausă. Pe urmă s'aruncă in brațele sĕu plângĕnd tare). Tată, ia-ți fata inapoi! Iartă-mĕ, tată! Nu e vina copilei tale dacă visul era atât de frumos şi atât de crudă deşteptarea.

MILLER

Luisa! Luisa! Dumnezeule, işi perde mintea! Fata mea, copila mea, blăstem asupra inşălătorului! Blăstem asupra muierei care a mijlocit!

FEMEEA (aruncându-se spre Luisa suspinând).

Merit eu acest blăstem, fata mea? Dumnezeu să te erte, domnule baron! Ce ți-a făcut acest miel ca să-l sugrumi?

FERDINAND (răpezindu-se spre dînşii cu hotărire).

Insă voiu resturna cabala, voiu sfărma toate lanțurile prejudețelor. Liber ca om, am să aleg, incât sufletele lor de verme se vor inspăimânta de opera uriaşă a amorului meu (vrea să easă).

LUISA

(se ridică tremurând de pe scaun şi-l urmează).

Stăi! Stăi! Unde vrei să mergi? Tată... mamă... ne părăseşte in momentul acesta cumplit!

FEMEEA (aleargă după dînsul şi-l opreşte).

Presidentul are să vie aici, are să ne batjocorească copila, are să ne batjocorească pe toți... şi dumneata, domnule de Walter, ne laşi?

MILLER (rizĕnd furios).

Ne lasă! Fireşte! Şi de ce nu? Fata i-a dat totul! (apucând cu o mână pe maior, cu cealaltă pe fată). Incet, domnişorule! De vrei să eşi trebue intâi

să calci pe deasupra ei. Aşteaptă aici pe tatăl tĕu, de nu eşti un ticălos. Spune-i cum i-ai surprins inima, inşălătorule, sau, pe Dumnezeu! (aruncându-i fata cu violenţă şi sĕlbătăcime), vei sdrobì intăi acest verme, pe care amorul tĕu l'a tăvălit in ruşine.

FERDINAND

(se intoarce şi se primblă in cugetări adânci).

Puterea presidentului e mare, dreptul părintesc se intinde departe, poate să se intindă chiar până la violenţă, poate merge departe, foarte departe! Insă până la extrem merge numai amorul. Luisa, dă-mi mâna! (o apucă). Dumnezeu să mĕ părăsiască la cea de pe urmă resuflare, dacă momentul care va despărţì aceste două mâni, nu va rupe şi firul care mĕ leagă de viaţă!

LUISA

Mĕ inflori! Nu te uita la mine! Buzele iţi tremură! Căutarea iţi e infricoşată!

FERDINAND

Nu, Luisa, nu tremur! Din mine nu vorbeşte rătăcirea! Este inima mea apăsată care in acest moment hotăritor se resuflă prin darul sublim al cerului: hotărirea nestrămutată! Te iubesc Luisa şi vei fi a mea! Acum alerg la tatăl meu. (Vrea să easă şi dă peste President).

SCENA VI.

Presidentul (urmat de servitori). *Cei dinainte.*

PRESIDENTUL (intrând).

Eată-l! (Toţi rĕmân inspăimântaţi).

FERDINAND (dând câţiva paşi inapoi).

In locaşul nevinovăţiei.

PRESIDENTUL

Unde fiul invaţă să asculte pe tatăl sĕu.

FERDINAND

Dă-mi voie să...

PRESIDENTUL (curmându-l, cătră Miller).

Tu eşti tatăl?

MILLER

Musicantul Miller.

PRESIDENTUL (cătră mamă).

Dumneata mamă?

FEMEEA (plângênd).

Ah! da, mama.

FERDINAND (cătră Miller).

Depărtează-ţi fata, are să-i fie rĕu.

PRESIDENTUL

De prisos. Voiŭ tămăduì-o eu (cătră Luisa). De când cunoşti pe fiul presidentului?

LUISA

Pe acela nu-l cunosc. Ferdinand de Walter vine la noi din luna lui Noemvrie.

FERDINAND

Spune că te indumnezeeşte.

PRESIDENTUL

Ţi-a dat óre-care făgăduinţe?

FERDINAND

Am făcut chiar dinioarea jurămintele cele mai solemne in faţa lui Dumnezeu.

PRESIDENTUL (mânios către fiul sěu).

Când va fi timp să-ţi mărturiseşti neghiobiile *tale*, ţi se va de ştire. (Luisei). Aştept rĕspuns.

LUISA

Imi jurâ un amor etern.

FERDINAND

Şi işi va ţine jurămêntul.

PRESIDENTUL

Trebue să-ţi poruncesc să taci?—Primit-ai jurămêntul?

LUISA (cu duioşie).

Am jurat ca şi dînsul.

FERDINAND (hotărît).

Pactul e incheiat.

PRESIDENTUL

Am să dau ecoul afară (cu răutate către Luisa). Dar cu toate aceste ţi-a plătit totdeauna peşin?

LUISA (cu luare-aminte).

Nu inţeleg bine această intrebare.

PRESIDENTUL (cu un suris rĕutăcios).

Nu inţelegi? Voiam să spun... fiecare meserie işi

are câştigul, şi dumneata nu-ţi vei fi dăruit favorurile gratis, ori te-ai mulţumit numai cu... ha?

FERDINAND (tresărind ca un turbat).

Iadule! Ce am auzit?

LUISA (către maior cu demnitate şi dispreţ).

Domnule de Walter, acum eşti liber.

FERDINAND

Tată! Virtutea trebue respectată şi in sdrenţele miseriei.

PRESIDENTUL (rizênd tare).

Posnaşă pretenţie! Tatăl să respecteze pe ţiitoarea fiului sĕu.

LUISA (căzênd leşinată).

O! Dumnezeule indurător!

FERDINAND

(impreună cu Luisa inaintând spre president, scoate spada din teacă, insă lasă indată mâna să cadă).

Tată! iţi datoresc viaţa, mi-am plătit datoria. (Viră spada in teacă). Recunoştinţa de fiu s'a sfirşit.

MILLER

(care până acum stătuse intr'o parte inspăimântat, inaintează in mare mişcare, când crăşnind cu dinţii de furie, când clănţănind cu dinţii de frică).

Excelenţa voastră, copilul e proprietatea părintelui, mĕ rog să nu bănuiţi; cel ce zice copilei ţiitoare, dă o palma părintelui, şi la palme rĕspundem cu palme, aşa-i pe la noi, vĕ rog să nu bănuiţi!

FEMEEA

Ajută-ne, Doamne Dumnezeule! Eacă şi bětrânul işi perde mintea, in capul nostru are să se spargă furtuna!

PRESIDENTUL (care a auzit numai pe jumětate).

Şi mijlocitorul se amestecă? Acuma ne-om vorbì, mijlocitorule!

MILLER

Mě rog să nu bănuiţi! Mě numesc Miller, de voeşti să auzi un adagio, insă n'am meseria de care vorbeşti. Când se ocupă curtea cu asemenea meserie, nu e treaba noastră bieţi burgheji! Mě rog să nu bănuiţi!

FEMEEA

Pentru Dumnezeu, moşnege, iţi perzi şi femee şi copil.

FERDINAND

Joci un rol, tată, unde cel puţin n'ai fi avut nevoe de marturi.

MILLER (apropiindu-se cu curaj).

Curată vorbă! Mě rog să nu bănuiţi. Excelenţa voastră poate poruncì in ţară ce-i va plăcea. Aici e casa mea. Sluga dumitale când oiu avea vre-o socoteală să-ţi aduc, insă... pe un oaspe grosolan il dau afară, mě rog să nu bănuiţi.

PRESIDENTUL (palid de furie).

Ha! Ce? (s'apropie).

MILLER (dând incet inapoi).

Aceasta era părerea mea, mě rog să nu bănuiţi.

PRESIDENTUL (de tot furios).

Ha! ticălosule! In temniță vei spune părerea ta. Hai! să cheme jandarmii! (câțiva servitori es, presidentul se primblă furios prin casă). Tatăl in temniță, mama și scârnăvia de fată la carcan! Dreptatea va imprumuta brațul ei mâniei mele! Voiu lua grozavă satisfacere pentru această insultă. Canalii ca acestea să-mi restoarne proiectele și să 'ntarte nepedepsiți pe fiu asupra tatălui? Ha, blăstămaților! Am să-mi adăp ura cu peirea voastră. Tot cuibul, tata, mama și fata, pe toți am să-i jertfesc neimpăcatei mele resbunări!

FERDINAND

(inaintând către ei cu moderație insă energic).

O! Nu vě temeți! Fiți liniștiți! Sunt lângă voi. (Către president cu respect). Nu te pripì, tată! De te respecți insuți, nu intrebuința violență! E un loc in inima mea până la care cuvêntul „tata" nici-odată n'a pětruns. Nu inainta pân acolo!

PRESIDENTUL

Nevrednicule! Taci! Nu-mi intărta furia!

MILLER (reviind dintr'o amețeală adâncă).

Ia seama la fată, femee! Eu mě duc la Duca! — Croitorul prințului — Dumnezeu mi-a insuflat această idee—invață flautul la mine. Așa voiu putě ajunge până la Duca.

PRESIDENTUL

La Duca, spui? Uitat-ai că eu sûnt pragul ușei peste care trebue să pășești, ori de care te 'mpedici și-ți spargi capul? La Duca, prostule? Hai!

du-te, de vrei să fii ingropat de viu intr'o inchisoare de zece stânjeni sub pămênt in care noaptea desmeardă iadul, unde nu pètrunde nici viaţă nici lumina zilei. Sgudue-ţi atunci ferele şi geme: Vai! prea mult, prea mult!

SCENA VII.

Jandarmi. Cei dinainte.

FERDINAND

(alergând spre Luisa, care-i cade in braţe jumětate moartă).

Luisa! Ajutaţi-o! Spaima o ucide!

(Miller stă cu bastonul in mână, pune pălăria pe cap şi se pregăteşte de luptă. Femeea cade in genunchi inaintea presidentului).

PRESIDENTUL

(către jandarmi, arătându-le steaoa de la pept).

Puneţi mâna, in numele Ducăi! — Băete, lasă-ţi ţiitoarea! Leşinată sau nu, când va avea o sgardă de fer la gât, vor trezì-o cu petre.

FEMEEA

Indurare, Excelenţa voastră! Indurare! Indurare

MILLER (ridicând cu violenţă pe femeea lui).

Ingenunchiază inaintea lui Dumnezeu, bocitoare bětrână, şi nu inaintea unor blăstěmaţi, dacă tot am să mě duc la temniţă.

PRESIDENTUL (muşcându-şi buzele).

Ai putè să te insăli, ticălosule, mai sunt şi spânzurători neocupate! (către jandarmi). N'aţi auzit ce v'am spus? (jandarmii inaintează spre Luisa).

FERDINAND

(s'aruncă spre ea şi se pune intre dînsa şi jandarmi).

Cine indrăsneşte? (işi ia spada cu teacă cu tot şi ameninţă cu mănerul). Cel ce a indrăsnì să pună mâna pe dînsa, îi sfărm capul. (presidentului) Cruţă-te insuţi, tată, nu mĕ aduce la extremitate!

PRESIDENTUL (ameninţând jandarmii).

De nu voiţi să vĕ perdeţi pânea, mişeilor... (jandarmii se răped din nou).

FERDINAND

Blăstem! Inapoi, zic incă odată! Fie-ţi milă de dumneata insuţi, tată, nu mĕ aduce la extremitate!

PRESIDENTUL (mânios către jandarmi).

Astfel vĕ faceţi datoria, ticăloşilor! (jandarmii atacă mai tare).

FERDINAND

Ei! dacă nu se poate altfel (scoate spada şi răneşte câţiva gendarmi). Iartă-mĕ, eternă dreptate!

PRESIDENTUL (furios).

Ia să vedem dacă acest fer m'a atinge şi pe mine! (Ia pe Luisa, o ridică si o dă unui jandarm).

FERDINAND (rizĕnd cu amărăciune).

Tată, tată! Faci o epigramă minunată asupra Dumnezeirii, care s'a amăgit făcĕnd dintr'un bun calău un rĕu ministru!

PRESIDENTUL (către ceilalţi).

Hai, ridicaţi-i!

FERDINAND

Tată, ea va sta la carcan insă impreună cu maiorul, fiul presidentului.

PRESIDENTUL

Spectaculul va fi cu atât mai posnaş — eşiţi!

FERDINAND

Tată, arunc asupra fetei spada mea de ofiţer.

PRESIDENTUL

Spada ta e deprinsă a fi lângă oameni cari stau la carcan. Eşiţi! Imi ştiţi porunca!

FERDINAND

(Smunceşte cu o mână pe Luisa din braţele unui jandarm şi cu cealaltă indreaptă spada spre sênul ei).

Tată! Mai degrabă decât oiu suferì să-mi insulţi mireasa, o străpung.

PRESIDENTUL

Străpunge dacă-ţi e spada destul de ascuţită.

FERDINAND (lasă pe Luisa şi se uită la cer).

Dumnezeule atotputernic! Tu eşti martor! Am incercat toate mijioacele omeneşti, trebue să intrebuinţez un mijloc infernal. Voi o duceţi la carcan, până atunci (strigând la urechia presidentului) povestesc eu oraşului intreg cum ajunge cineva president! (ese).

PRESIDENTUL (ca lovit de trăsnet).

Ce-a fost asta? Ferdinand! Lăsaţi-o liberă! (aleargă după maior).

(Cortina cade).

ACTUL III.

SCENA I.

Salon in casa Presidentului.

Presidentul și *Wurm* (intră).

Festa era a dracului.

WURM

Tocmai lucrul de care mě temeam, domnule president. Violența totdeauna inverșunează pe oamenii exaltați, niciodată nu-i indreaptă.

PRESIDENTUL

Eu imi pusesem toată increderea in stratagemul acesta. Imi ziceam așa: dacă fata e desonorată, el ca ofițer e silit s'o lese.

WURM

Prea bine! Insă trebuea să venim la aceasta.

PRESIDENTUL

Și cu toate acestea când cuget acum cu sânge rece, nu trebuia să mě infricoșez. Era numai o amenințare din partea lui și niciodată n'ar fi gândit serios s'o execute.

WURM

Să nu credeţi. Pentru o pasiune intărtată cea mai mare nebunie pare o nimica. Mi-aţi spus că domnul maior totdeauna a clătinat din cap când era vorba de ministerul d-voastre. Principiele ce a adus de prin universitate, de la inceput nu mi-au plăcut. La ce slujesc toate visurile fantastice de mărire a sufletului şi de nobleţă personală la o curte, unde adevĕrata inţelepciune consistă in a şti să te arăţi după imprejurări când mare, când mic! E prea tênĕr şi prea exaltat pentru a prinde gust la calea cea lungă şi sucită a cabalei şi nimic nu i-ar aţiţa ambiţia decât fapte mari şi cutezătoare.

PRESIDENTUL (cu necaz).

Ce ne folosesc la afacerea noastră frumoasele tale observaţii?

WURM

Ele arată Excelenţei Voastre rana şi modul de a o tămădui. Pe un om cu un asemenea caracter nu trebuia niciodată să-l iei de confident ori nu trebuia să ţi-l faci duşman! El urĕşte mijloacele prin cari te-ai ridicat. Poate pân'acum numai iubirea fiiască a legat limba trădătorului. De-i dai ocasie să se lepede de acea iubire; de-l faci să creadă că nu eşti bun părinte, căutând a te impotrivì pasiunii lui, atunci datoriile de patriot vor covirşì pe cele de fiu. Ba poate chiar fantasia deşanţată de a trăda judecătorilor o victimă atât de curioasă, ar putè să-l ademenească să-şi sacrifice chiar pe propriul sĕu părinte.

PRESIDENTUL

Wurm! Wurm! Mĕ conduci la marginea unei prăpastii cumplite.

WURM

Te-oiu ajuta să scapi din invălmăşala in care te afli, domnule President. Imi dai voe să vorbesc deschis?

PRESIDENTUL (aşăzându-se).

Ca un osindit cătră tovarăşul sĕu.

WURM

Eată-mĕ, deci. De ai ajuns president, ai ajuns prin mlădierea curtisanului; dece n'o chemi aceasta şi in ajutorul autorităţii părinţeşti? Imi aduc aminte cu câtă francheţă ai imbiat pe predecesorul dumitale să joace cu dumneata o partidă de pichet; cum ai petrecut vesel o jumĕtate de noapte bĕnd impreună cu el o butelcă de vin de Burgundia şi cu toate acestea tocmai in noaptea aceea mina era să sară şi să-l rĕstoarne. Dece te-ai arătat cătră fiul dumitale ca duşman? Niciodată n'ar fi trebuit să ştie că am aflat eu amorurile lui. Ruinând incet, incet romanul din partea fetei, ai fi păstrat inima fiului dumitale! Aşa ai fi jucat rolul unui general iscusit, care, in loc de-a ataca simburele armatei duşmane, caută a pune desordine in flancuri.

PRESIDENTUL

Dar aceasta cum era s'o fac?

WURM

Foarte bine, partida incă nu e perdută. Uită câtva timp că eşti părinte. Nu te lupta contra unei pasiuni pe care fiece impotrivire o face mai puternică. Lasă-mĕ pe mine, eu voiu face ca insuş focul acestei patimi să clociască şarpele ce va roade-o.

PRESIDENTUL

Aş vrea să ştiu.

WORM

Ori cunosc rĕu barometrul sufletului, ori domnul maior e tot aşa de extrem in gelosie ca şi'n amor. Dă-i prepus asupra fetei, probabil sau nu. Un gram de drojdie e destul pentru a face să dospiască tot aluatul.

PRESIDENTUL

Dar de unde să iau acest gram?

WURM

Acesta e punctul de căpetenie. Inainte de toate spune-mi, domnule president, cât rischezi prelungindu-se resistenţa maiorului; dece importanţă pentru dumneata este să sfirşeşti romanul cu fata de burghez şi să inchei căsătoria cu Lady Milford?

PRESIDENTUL

Mĕ mai intrebi, Wurm? Dacă căsătoria nu se face, pot să-mi perd tot creditul; dacă silesc pe maior, pot să-mi perd capul.

WURM (vesel).

Acuma aveţi bunătatea de-a mĕ asculta. Cătră maior intrebuinţăm viclenia, cătră fată ne servim de toată autoritatea dumitale. Ii dictăm un *billet doux* adresat la o a treia persoană şi-l făcem cu meşteşug să cadă in mânele maiorului.

PRESIDENTUL

Ce nebunie! Ca şi când s'ar pleca de bună voie să-şi scrie insaşi sentenţa de moarte.

WURM

Trebue să se plece de-mi dai mie plină putere să lucreze cum voiu voì. Cunosc pe biată fată prea bine şi ştiu ce inimă are. Are două locuri vulnerabile, prin care putem da asalt conştiinţei sale: tatăl sĕu şi maiorul. Pe acest din urmă îl lăsăm de tot la o parte, dar atacăm cu atât mai tare pe musicant.

PRESIDENTUL

Aşa de exemplu...?

WURM

După ceeace mi-a spus Excelenţa Voastră că s'a intîmplat in casa musicantului, nimic nu e mai uşor decât de a-l ameninţa cu un proces criminal Presidentul şi favoritul ducăi e, cum s'ar spune, umbra suveranului. Insulta contra favoritului sunt şi insulte contra domnitorului. Cel puţin cu un raţionament basa pe asemenea logică, iau asupră-mi să fac pe bietul om să treacă chiar prin urechia acului.

PRESIDENTUL

Insă... treaba nu poate fi serioasă.

WURM

Negreşit că nu, numai până la atât cât ne trebue să băgăm groază in toată familia; aşa dar inchidem fără vuet pe musicant, vorbim atunci de procese criminale, de eşafod, de perpetuă inchisoare şi spunem că singura mântuire pentru părinţi e o scrisoare a fetei.

PRESIDENTUL

Bine, bine! Inţeleg!

WURM

Ea işi iubeşte pe tatăl sĕu cu pasiune. Gândul că este primejdie pentru viaţa sau cel puţin pentru libertatea lui, mustrările cugetului că ea e causa acestor suferinţe, neputinţa de a căpăta pe maior, in fine ameţeala in capul ei, ce voiu produce eu, toate aceste nu se poate să n'o facă să cadă in cursă.

PRESIDENTUL

Dar fiul meu? N'are să afle indată? N'are să se infurieze şi mai tare?

WURM

Asta grija mea să fie, Excelenţa Voastră. Nici tata nici mama nu se vor elibera inainte de a jura că vor păzì secretul asupra intrigei şi că vor confirma inşălăciunea noastră.

PRESIDENTUL

Un jurămênt? Ce ne foloseşte un jurămênt, prostule?

WURM

Pentru noi un jurămênt nu e nimica; pentru asemenea oameni e foarte mult — şi vedeţi cât de bine vom ajunge cu chipul acesta amêndoi la scopul nostru — fata perde amorul maiorului, reputaţia de virtute! Tata şi mama se vor mai coborì in pretenţiile lor şi, plecaţi cu desăvirşire prin asemenea intîmplare, la urmă vor fi fericiţi când eu, avênd milă de fata lor, îi voiu indrepta reputaţia, luând-o de femee.

PRESIDENTUL (ride clătinând din cap).

Mărturisesc că m'ai invins, hoţule! Planul e in-

tr'adevĕr satanic! Şcolarul işi intrece dascălul— acum intrebarea e cui să se adreseze scrisoarea? Cu cine să presupunem că ar avea legăminte intime?

WURM

Neapărat cu cineva pentru care, de la hotărirea fiului dumitale, atîrnă ori să câştige ori să peardă totul.

PRESIDENTUL (după o scurtă gândire).

Vĕd numai pe mareşal.

WURM (dând din umere).

Tocmai el n'ar fi gustul meu de m'ar chema Luisa Miller.

PRESIDENTUL

Pentru ce nu? Curios! O garderobă strălucitoare, o atmosferă de apă de *mille fleurs*, pentru fiecare cuvênt un pumn de galbeni, şi toate acestea n'ar fi destul pentru a invinge insfirşit delicateţa unei fete de burghez? O! amice, gelosia nu e atât de greu de convins! Trimit să cheme pe mareşal (sună).

WURM

Pănăce Excelenţa Voastră va ordona aceasta şi inchiderea musicantului, m'oiu duce eu să compun menţionata scrisoare.

PRESIDENTUL (mergênd la biurou).

Să mi-o arăţi când vei gătì-o. (Wurm ese. Presidentul se aşază şi scrie, un camerier intră, Presidentul se scoală şi-i dă o hârtie). Acest ordin de arest să se trimită indată la tribunal, un altul dintre voi să se ducă pe loc la mareşal şi să-l roage să treacă pe la mine.

CAMERIERUL

Domnul Mareşal a intrat tocmai in curte.

PRESIDENTUL

Cu atâta mai bine, insă să spui să se aresteze cu mare precauţie, fără nici un vuet.

CAMERIERUL

Prea bine, Excelenţa Voastră.

PRESIDENTUL

Auzi? Fără nici un vuet.

CAMERIERUL

Foarte bine, Excelenţa Voastră (ese).

SCENA II.

Presidentul şi *Mareşalul.*

MAREŞALUL (intrând iute).

Vin numai *en passant*, scumpul meu! Cum te lauzi? Cum te afli? In astă seară se dă marea operă „Didon“. Cel mai superb foc de artificie, arde un oraş intreg. Vii şi dumneata să-l vezi arzênd, ha?

PRESIDENTUL

Am destul foc de artificie in casa mea care poate imi va preface toată mărirea in cenuşă. Vii tocmai bine, Mareşale, să mĕ sfătueşti, să mĕ ajuţi intr'o afacere care ne ridică ori ne perde pe amêndoi. Mĕ rog şezi.

MAREŞALUL

Mĕ inspăimânţi, dragul meu!

PRESIDENTUL

Cum iţi spun: ne ridică ori ne perde pe amêndoi cu desăvêrşire. Cunoşti proiectul cu fiul meu şi Lady Milford. Inţelegi cât de neapărată e căsătoria aceasta pentru a stabilì soarta noastră. Ei bine, tot proiectul e resturnat, Kalb! Ferdinand nu vrea.

MAREŞALUL

Nu vrea... Nu vrea... şi eu care am respândit vestea in tot oraşul! Toată lumea vorbeşte de acest *mariage.*

PRESIDENTUL

Tot oraşul are să te ţie de minciunos. Iubeşte pe o alta.

MAREŞALUL

Glumeşti. Doar nu e asta o piedică.

PRESIDENTUL

Piedica cea mai neinvinsă pentru un nătâng ca dînsul.

MAREŞALUL

Ce, ar fi atâta de nebun de a-şi isgonì norocul?

PRESIDENTUL

Intreabă-l şi-i vedea ce ţi-a rĕspunde.

MAREŞALUL

Dar, *mon Dieu!* ce poate respunde?

PRESIDENTUL

Că va descoperì la toată lumea crima prin care ne-am ridicat noi, că ne va descoperì plastografiile,

că ne va trăda pe amêndoi cuţitului legii. Eată ce poate rĕspunde.

MAREŞALUL

Perdut-ai mintea?

PRESIDENTUL

Asta a şi rĕspuns-o. Şi era s'o şi facă. Nu l'am putut oprì decât prin cea mai mare injosire din parte-mi. Ei, ce mai ai de zis?

MAREŞALUL (incremenit, cu o mină stupidă).

Am inlemnit.

PRESIDENTUL

Toate acestea treacă incă. Dar chiar acum aflu de la spionii mei că Marele Şambelan de Bock voeşte să ceară mâna Ladyi Milford.

MAREŞALUL

Mĕ faci de turbez. *Cine* spui? de Bock, spui? Ştii că suntem inimici de moarte? Ştii pentru *ce* suntem inimici de moarte?

PRESIDENTUL

Ba nu.

MAREŞALUL

Am să ţi-o spun şi ai să te infiori. Iţi aduci aminte de un bal de la curte — sunt douĕzeci şi unu de ani de atunci — ştii, când pentru intâia oară s'a jucat „ecoseza", şi când s'a pătat domino contelui de Meerschaum de ceara de la lustru? Doamne! nu se poate s'o fi uitat!

PRESIDENTUL

Cine ar putea uitu asemenea intîmplări?

MAREŞALUL

Aşa-i? Prinţesa Amalia perduse in focul jocului o calţavetă. Toată lumea, fireşte, incepe a căuta; de Bock şi eu, eram incă paji, ne târâiam in genunchi prin toate colţurile să căutăm calţaveta, *insfirşit* o zăresc, o apuc, de Bock bagă de seamă, sare asupra mea, mi-o smuceşte din mâni... înţelegi? o aduce prinţesei şi-mi fură complimentul. Ce mai gândeşti?

PRESIDENTUL

O impertinenţa...

MAREŞALUL

Imi fură complimentul — eram să leşin. Aşa o rěutate incă nu s'a mai vězut! Insfirşit imi vin ear in fire, mě apropiu de Inălţimea Sa şi zic: Inălţimea Voastră! De Bock a avut fericirea să vě presente calţaveta, insă cel ce a zărit-o se bucură in ascuns şi tace.

PRESIDENTUL

Bravo, Mareşale, bravissimo!

MAREŞALUL

Şi tace. Insă nu-i voiu uita-o asta lui Bock până la judecata de pe urmă, linguşitor mişel şi neruşinat! Dar atâta incă nu era destul, când amêndoi ne-am aruncat la pămênt ca s'apucăm calţaveta, de Bock imi atinge cu cotul cuafura, mě depudrează şi sunt perdut pentru toată seara.

PRESIDENTUL

Iată omul ce are să ia pe Lady Milford şi să fie cea întăi persoană la curte.

MAREŞALUL

Imi infigi un pumnar in inimă. Să fie... Pentru ce să fie? Unde e necesitatea?

PRESIDENTUL

Pentru că Ferdinand nu vrea, şi altul nu se presentă.

MAREŞALUL

Dar nu ştii nici un mijloc să faci pe maior să se hotărască? Fie cât de bizar, cât de desperat va fi. Cel mai desgustos din lume ar fi pentru noi un noroc căci am resturna pe uriciosul de Bock!

PRESIDENTUL

Cunosc numai unul singur. Şi acesta atêrnă de la dumneata.

MAREŞALUL

De la mine? Şi... acest mijloc?

PRESIDENTUL

Trebue să desuneşti pe maior de amoreza lui.

MAREŞALUL

S'o desunesc? Ce fel, cum aşa?

PRESIDENTUL

Totul e câştigat, dacă-i dăm prepus asupra fetei.

MAREŞALUL

Să-i dăm prepus? de exemplu c'a furat?

PRESIDENTUL

Nu, nu. Cum a să creadă una ca aceasta? Că mai are pe unul.

MAREŞALUL

Şi acesta?

PRESIDENTUL

Trebue să fii dumneata, baroane.

MAREŞALUL

Eu? Eu? E nobilă?

PRESIDENTUL

Pentru ce? Ce idee! E fata unui musicant.

MAREŞALUL

Aşa dar o proastă? Nu se poate.

PRESIDENTUL

Dece să nu se poată? Fleacuri! Care om sub soare intreabă pe o fată frumoasă de spiţa neamului ei?

MAREŞALUL

Dar gândeşte! Eu, om insurat! Şi pe urmă reputaţia mea la curte!

PRESIDENTUL

Asta e altceva! Mě rog mě iartă. Nu ştiam că preferi să fii mai bine om moral decât să ai credit la curte. Să lăsăm vorba.

MAREŞALUL

Fii cuminte, baroane! Alta voiam să zic.

PRESIDENTUL (rece).

Nu, nu! Ai dreptate, m'am săturat şi eu. Meargă lucrurile cum vor voì. Eu cel intăiu felicit pe de Bock ca prim ministru. Lumea mai este şi in alte locuri. Imi cer dimisia de la duca.

MAREŞALUL

Dar eu? Dumitale iţi vine uşor de vorbit. D-ta ai studiat! Dar eu, *mon Dieu!* ce mĕ fac *eu* de mĕ congediază Inălţimea sa?

PRESIDENTUL

Un *bon mot* de alalt'aeri! Moda din anul trecut.

MAREŞALUL

Te conjur scumpul meu, dragul meu, inăduşă asemenea idei! Fac tot, tot ce vrei!

PRESIDENTUL

Vrei să-ţi dai numele la un *rendez-vous*, ce-ţi va propune Luisa Miller intr'o scrisoare?

MAREŞALUL

Cum a da Dumnezeu, din toată inima.

PRESIDENTUL

Şi-i lăsa să cadă scrisoarea intr'un loc unde o va putea vedè maiorul?

MAREŞALUL

De exemplu la paradă, am s'o fac să cadă ca din intîmplare din buzunar, scoţindu-mi basmaoa.

PRESIDENTUL

Şi vei susţinea rolul de amorez către maior?

MAREŞALUL

Mort de ma vie! I-oiu arăta eu! Voiu face să-i treacă băiatului apetitul după amorezele mele!

PRESIDENTUL

Minunat! Astăzi se va scrie scrisoarea. Treci mai indeseară pe la mine s'o iei şi să ne inţelegem bine asupra rolului.

MAREŞALUL

Am numai cincisprezece visite de făcut de cea mai mare importanţă. Iartă-mĕ deci dacă te las aşa degrabă (ese).

PRESIDENTUL (sunând).

Mĕ incred in dibăcia dumitale, mareşale!

MAREŞALUL (intorcêndu-se).

A! *mon Dieu!* Sper că mĕ cunoşti deajuns.

SCENA III.

Presidentul, Wurm.

WURM

Musicantul şi femeea lui s'au inchis cu bine şi fără vuet. Daca Excelenţa Voastră voeşte să citească scrisoarea?

PRESIDENTUL (după ce a cetit-o).

Minunat, minunat! dragul meu secretar! Şi mareşalul s'a prins in undiţă! Cu o otravă ca aceasta am preface sănătatea cea mai robustă in ciumă. Acum du-te iute la tată să-i faci propunerile de care am vorbit şi indată pe urmă la copilă. (Es pe diferite uşi).

SCENA IV.

Cameră in locuința lui Miller.

Luisa și *Ferdinand.*

LUISA

Te rog, sfirșește! Numai cred in zile fericite. Toate speranțele mele s'au stins.

FERDINAND

Insă ale mele s'au intărit. Tatăl meu e iritat; are să indrepte spre noi toate bateriile sale! El m'a silì să devin fiu neomenos. Nu mai respund de datoria mea de fiu! Furia și desperarea au să mĕ siliască să descoper neagra taină a crimei sale. Fiul va da pe tatăl sĕu pe mâna călăului. Acum e periculul cel mai mare, și trebuia să fie periculul cel mai mare, ca amorul să se hotărască a face acest pas uriaș. Ascultă, Luisa! O idee mare și sumeață ca pasiunea mea se infățoșează sufletului meu. — Tu Luisa și eu, și amorul! Acest cerc nu resumă el cerul intreg? ori iți mai trebue și o a patra dorință?

LUISA

Oprește-te, destul! Tremur de ceeace ai să-mi spui!

FERDINAND

De nu mai avem ce cere lumii, pentru ce să cerșătorim aprobarea ei? Dece să *riscăm* acolo unde nu e nimic de câștigat și totul de perdut? Ochiul tĕu nu va lucì tot așa de dulce de se va oglindì in Rin ori in Elba ori in marea Baltică? Patria

mea e acolo unde voiu fi iubit de Luisa! Urma paşilor tĕi in pustietăţi sĕlbatice e mai interesantă pentru mine, decât un templu in locul naşterii mele. Ne va părea rĕu după luxul oraşelor? Să fim unde vom fi, Luisa, pretutindenea resare un soare şi un soare apune, spectacul sublim, pe lângă care frumuseţa artelor se intunecă! De nu vom mai onora pe Dumnezeu intr'un templu, noaptea se va intinde intr'o tăcere religioasă, luna schimbăcioasă ne va indemna la pocăinţă şi un templu pios de stele se va ruga cu noi! Mântuì-vom vreodată convorbirile de amor? Un suris al Luisei mele va fi materie destulă pentru un secul şi visul vieţii va trece până ce voiu descoperì o lacrimă.

LUISA

Şi nu mai ai altă datorie decât amorul tĕu?

FERDINAND (imbrăţoşând-o).

Liniştea ta e datoria mea cea mai sacră.

LUISA (foarte serios).

Atunci taci şi mĕ lasă, am un părinte ce nu are altă avere decât o singură fată. Un părinte care mâne va fi de şasezeci de ani şi care e supus la rĕsbunarea presidentului.

FERDINAND (curmând-o iute).

El ne va intovărăşì. Aşa dar nu mai face nici o impotrivire, iubita mea: Mĕ duc, prefac in bani tot ce posed, ridic sume pe numele tatălui meu. Este ertat de a jefuì pe un tâlhar şi averile lui nu sunt ele preţul sângelui patriei? La o oră după mezul nopţii se va oprì la poartă o trăsură. Vĕ aruncaţi inăuntru şi fugim!

LUISA

Şi blăstemul părintelui tĕu ne va urma? Un blăstem, nesocotitule, de care şi ucigaşul se teme, pe care-l indeplineşte rĕsbunarea cerului şi asupra tâlharului in spânzurătoare, un blăstem ce, ca un spectru, fără indurare ne va gonì din ţĕrm in ţĕrm? Nu, preaiubitul meu! De nu poţi fi al meu decât prin o crimă, am incă destulă putere pentru a te perde.

FERDINAND (şopteşte cu un aer sinistru).

Intr'adevĕr?

LUISA

Să te perd! O, ce nefericire fără margini cuprinde această idee, idee destul de grozavă pentru a străpunge sufletul nemuritor şi a ingălbenì faţa colorată a bucuriei. Ferdinand! Să te perd! Insă se perde numai ceeace ai avut şi inima ta aparţine societăţii tale, pretenţia mea era un sacrilegiu şi renunţ la ea, infiorându-mĕ.

FERDINAND (crâşnind din dinţi şi muşcându-şi buzele).

Tu renunţi?

LUISA

O! Uită-te la mine, iubite Walter! Nu crâşnì aşa de amar din dinţi. Lasă-mĕ să-ţi invioşez curajul tĕu murind prin exemplul meu! Voiu fi eu eroina acestui moment, voiu intoarce unui părinte un fiu rătăcit, voiu sfărma un legământ, care lovind in obiceiurile societăţii, restoarnă ordinea comună a lucrurilor. Numai eu sunt vinovată, am nutrit sĕnul meu cu dorinţi sumeţe, nebune, nefericirea imi e pedeapsa. Lasă-mi cel puţin ilusia dulce şi

măgulitoare că acest sacrificiu e fapta mea. — Nu voeşti să-mi incuviinţezi această mângăere?

FERDINAND

(distras şi furios ia o violină şi cearcă să cânte, deodată rupe strunele, aruncă instrumentul la pământ şi ride cu hohot).

LUISA

Walter! O Dumnezeule! Ce faci? Fii bărbat! Acest moment cere curaj, e momentul despărţirii! O, iţi cunosc inima, iubite Walter! amorul iţi e viu ca viaţa şi fără margini ca nesfirşitul. Dă-l unei femei nobile şi mai demne decât mine, ea nu va invidia pe cele mai fericite din sexul ei... (inecându-şi lacrimele). Pe mine nu mě-i mai vedea; tênĕra fată, amăgită in ilusii deşerte, las'o să-şi plângă durerea in ziduri singuratice, nimeni nu va mai gândì la lacrimele ei. Viitorul pentru mine e deşert şi mort, numai din când in când voiu mirosì floarea veştejită a trecutului. (Işi intoarce capul intinzêndu-i o mână tremurătoare). Remâi sănătos, domnule de Walter!

FERDINAND (deşteptându-se ca dintr'un vis).

Luisa, eu fug. Nu vii cu mine?

LUISA

(s'a aşăzat in fundul camerei şi-şi acopere faţa cu mânile).

Datoria mea imi ordonă să remân şi să sufer.

FERDINAND

Minţi, şerpe! Altceva te opreşte.

LUISA (cu expresia celei mai adânci dureri).

Rĕmâi in acest prepus, el te va face mai puţin nefericit.

FERDINAND

Să opui datoria rece amorului ferbinte! Crezi că m'a orbì o asemenea poveste? Un alt amorez te reţine şi vai ţie şi lui dacă prepusul meu se va adeverì! (ese iute).

SCENA V.

Luisa (singură. Mai şade puţin fără mişcare şi mută pe un scaun, pe urmă se scoală, inaintează şi se uită cu spaimă imprejuru-şi).

Unde să fie părinţii mei? Tatăl meu zisese că se va intoarce indată, şi de atunci au trecut cinci ore grozave. Dacă vre-o nenorocire... Dar ce simţesc? Deabia mai resuflu?

(Wurm intră in casă şi se opreşte in fund, fără a fi vĕzut de dînsa).

Asta nu e lucru firesc. E numai o nălucire ingrozitoare a sângelui clocotind. Când cugetul nostru a bĕut o singură dată din cupa spaimei, ochiul vede fantome in orice unghiu.

SCENA VI.

Luisa, Wurm.

WURM (apropiindu-se).

Bună seara domnişoară!

LUISA

Dumnezeule! Cine vorbeşte? (se intoarce, vede pe secretar şi se dă inapoi spăriată). Grozav! Grozav! Presimţirea mea se preface in cumplită realitate. (Către secretar cu o ochire plină de dispreţ). Cauţi poate pe president? Nu mai e aici.

WURM

Domnişoară, te caut pe d-ta.

LUISA

Ca să-ţi deslegi mireasa de la carcan?

WURM

Domnişoară Miller, ai un prepus nedrept.

LUISA (vrea să respundă insă se opreşte şi zice).

Cu ce vĕ pot servì?

WURM

M'a trimes tatăl dumitale...

LUISA (spăriată).

Tatăl meu? Unde e tatăl meu?

WURM

Intr'un loc unde n'ar voì să fie.

LUISA

Pentru Dumnezeu! Spune-mi iute! Mĕ tortură o crudă presimţire. Unde e tatăl meu?

WURM

La inchisoare, dacă vroeşti s'o ştii.

LUISA (indreptând ochii spre cer).

Şi asta! şi asta incă! La inchisoare, şi pentru ce la inchisoare?

WURM

Din ordinul Ducăi.

LUISA

Al Ducăi?

WURM

Care vĕzĕnd Maiestatea insultată in persoana representantului sĕu...

LUISA

Ce? Ce? O, Dumnezeule!

WURM

A hotărit să pedepsiască intr'un mod exemplar...

LUISA

Asta mai lipsia incă! O, fireşte, fireşte, mai era o altă persoană scumpă inimii mele afară de maior, aceea nu se putea cruţa. Insultă Maiestăţii! Divină Providenţă! Intăreşte, o, intăreşte-mi credinţa şovăindă! Şi Ferdinand?

WURM

Alege ori pe Lady Milford ori blăstĕmul şi desmoştenirea părintelui sĕu.

LUISA

Alternativă cumplită! Şi cu toate aceste el e mai fericit. Nu are un părinte de perdut. Dar şi de a nu avea un părinte e blăstĕm destul de mare. Tatăl meu acusat de les-maiestate, iubitul meu soţul Ladyi Milford ori blăstĕmat şi desmoştenit. Intr'adevĕr admirabil! Şi o rĕutate perfectă e o perfecţie? Ba nu, îi mai lipseşte incă ceva. Unde e maica mea?

WURM

In inchisoarea corecţională.

LUISA (cu un suris dureros).

Acum nu mai lipseşte nimic! Nimic şi sunt li-

beră, deslegată de toate datoriile, de lacrimi, de plăceri, deslegată de Providenţă. Nu mai am nevoe de ea (după o tăcere adâncă). Mai ai poate vre-o veste? te rog spune, acum pot să aud tot.

WURM

Ce *s'a intimplat* ştii?

LUISA

Dar nu ştiu ce se va intimpla deacum inainte. (Earăş tăcere in care se uită la Wurm din cap până 'n picioare). Sermane om! Ai o tristă meserie, care desigur nu te va conduce in raiu. A face nefericiţi e destul de grozav, mai grozav e a le anunţa nefericirea lor; a juca rolul buhnei, prevestitoarea nefericirilor, a fi de faţă când inima lor sângerândă sub săgeata de fer a nevoei face pe creştin să se indoiască de Dumnezeu. Mě feriască cerul! Dacă fiecare lacrimă ce vezi curgĕnd ţi-ar aduce o movilă de aur, n'aş vrea să fiu in locul tĕu. — Ce se mai poate intimpla?

WURM

Nu ştiu.

LUISA

Nu vrei să ştii, — vestea neagră ce ai să-mi spui se teme de sunetul vorbelor, insă in nemişcarea mormĕntală a feţei tale se vede demonul. Ce mai este incă? Dinioarea ai spus că Duca vrea să pedepsiască intr'un mod exemplar. Ce vrea să zică: mod exemplar?

WURM

Nu mĕ mai intreba nimic.

LUISA

Ascultă, omule. Tu ai fost la şcoala calăului. Cum ai şti altfel să sdrobeşti intâi incet, incet oasele şi pe urmă să faci pe inimă s'aştepte lovitura mântuitoare? Ce soartă amenință pe tatăl meu? Moartea e in cuvintele ce pronunți, ce-a mai fi in ceea ce nu voeşti să spui? Vorbeşte! Lasă să cadă deodată peste mine toată sarcina ce are să mĕ sfarme. Ce mai aşteaptă pe tatăl meu?

WURM

Un proces criminal.

LUISA

Ce vrea să zică asta? Sunt numai o biată fată nevinovată şi proastă şi nu pricep cumplitele voastre cuvinte latineşti. Ce vrea să zică un proces criminal?

WURM

Judecata ce hotăreşte viața sau moartea.

LUISA (cu energie).

Iți mulțămesc! (Aleargă iute in camera de alături).

WURM (spăriat).

Unde se duce? Nu cumva... nebuna? La dracu! Doar nu s'a... mĕ duc după dînsa, rĕspund de viața ei (vrea să easă).

LUISA (se 'ntoarce cu o mantelă in spate).

Iartă-mĕ, domnule secretar, am să incuiu uşa.

WURM

Dar unde te duci aşa de iute?

LUISA

La Duca (vrea să easă).

WURM

Ce? Unde? (O reține spăriat).

LUISA

La Duca. N'auzi? La duca cel care vrea să pronunțe asupra vieții și morții tatălui meu. Nu, nu vrea, ci trebue să vrea pentrucă câțiva ticăloși au hotărit așa! La Duca care nu se amestecă in tot procesul de les-maiestate decât cu maiestatea și cu subsemnătura sa.

WURM (rizênd cu hohot).

La Duca!

LUISA

Știu dece rizi, insă nu vreau să aflu la el indurare. Dumnezeu mě ferească! numai groaza, groaza de țipetele mele. Se spune că cei mari ai lumii nu știu ce este miseria, și că nu vreau s'o știe. Voiu spune eu Ducăi, îi voiu descrie eu ce este miseria in toate puterile desperării; îi voiu depinge-o eu cu țipete sfâșietoare care-l vor face să tresară până la măduva oaselor lui, și când descrierea mea a face să i se ridice pěrul de pe cap, la urmă-i voiu striga la urechi că in momentul agoniei și plămăiele dumnezeilor de pe pământ simt horcăitul morții și că la judecata de pe urmă regii și cerșetorii se cern tot printr'o sită (vrea să easă).

WURM (cu o compătimire ipocrită).

Du-te, firește, du-te! Asta e ceeace poți face mai cuminte. Te sfătuesc să te duci și-ți dau parola mea că Duca iți va acorda aceea ce-i cere.

LUISA (oprindu-se).

Ce spui? D-ta mě sfătueşti să mě duc? (intorcêndu-se iute). Hm! Ce vreau să fac? Trebue să fie vre-o treabă foarte rea fiindcă omul acesta mě sfătueşte s'o fac. De unde ştii că prinţul imi va incuviinţa cererea?

WURM

Pentru că nu va face-o pentru nimica.

LUISA

Nu va face-o pentru nimica? Ce preţ poate pune unei fapte de umanitate?

WURM

Frumoasa suplicantă e un preţ destul de scump.

LUISA (incremeneşte, pe urmă strigă).

Dumnezeule!

WURM

Sper ca pentru a scăpa un tată, preţul acesta nu-ţi va părea prea mare.

LUISA (preumblându-se incoace şi incolo foarte agitată).

Da, da! e adevěrat. Prinţii voştri sunt neaccesibili adevěrului, ascunşi in dosul viţielor lor ca indĕrătul paloşului unui cherubim! Atot puternicul să te ajute, tată! Fiica ta poate murì pentru tine, dar nu pěcătuì.

WURM

Aceasta îi va părea curios bietului om părăsit. „Luisa mea, mi-a spus el, m'a dus la peire! Luisa mea mě va şi scăpa“. Alerg dar, domnişoară, să-i duc respunsul d-tale. (Se face că vrea să plece).

LUISA (alergând după dînsul și oprindu-l).

Stăi, stăi! Răbdare! Cum se grăbește Satana când e vorba de-a aduce pe oameni la desperare! Eu l'am adus. Eu trebue să-l scap. Vorbește, sfătuește-mĕ! Ce pot să fac? Ce trebue să fac?

WURM

Este numai un singur mijloc.

LUISA

Și acest singur mijioc?

WURM

Și părintele dumitale dorește...

LUISA

Și tatăl meu? Care este mijlocul?

WURM

Iți vine foarte ușor.

LUISA

Nu știu nimic mai greu decât rușinea.

WURM

Dacă voești să... eliberezi pe maior.

LUISA

De amorul sĕu? Iți bați joc de mine? Atîrnă de la voința mea ceeace am fost silită a face?

WURM

Nu m'ai ințeles, dragă domnișoară. Maiorul trebue să te lase singur și de bunăvoe.

LUISA

El nu va face-o.

WURM

Aşa ţi se pare. Ne-am adresa noi la d-ta, dacă am găsì vre un alt mijloc?

LUISA

Il pot eu silì să mě urască?

WURM

Vom cerca! Şezi!

LUISA

Omule, ce ai de gând?

WURM

Şezi şi scrie. Eată condeiu, hârtie şi cerneală.

LUISA (se pune jos foarte turburată).

Ce să scriu? Cui să scriu?

WURM

Către calăul tatălui d-tale.

LUISA

Ha! Cum te pricepi a schinjuì suflete! (ia condeiul).

WURM (dictând).

„Domnul meu".

(Luisa scrie tremurând).

WURM

„Trei zile nesuferite au trecut acum... acum... de când nu ne-am mai vězut".

LUISA (se oprește și leapădă condeiul).

Cătră cine e scrisoarea?

WURM

Cătră calăul tatălui d-tale.

LUISA

O! Dumnezeul meu!

WURM

„Insă e numai vina maiorului... maiorului... care mĕ păzește toată zioa ca un Argus".

LUISA

Ticăloșie cum nu s'a mai auzit! Cătrĕ cine e scrisoarea?

WURM

Cătră calăul tatălui d-tale.

LUISA (se primblă prin casă frângându-și mânile).

Nu! Nu! Nu! Asta e o tiranie! O cerule! Pedepsește pe oameni omenește, când pĕcătuesc, insă dece să mĕ pui intre douĕ grozăvenii, dece să mĕ legeni așa intre moarte și infamie? Dece asmuți asupra mea pe acest deavol lacom de sânge? Faceți ce vreți! Niciodată n'oiu scrie aceste cuvinte.

WURM (luându și pălăria).

Cum iți place, domnișoară! Atîrnă de la voința dumitale.

LUISA

De la *voința* mea? De la *voința* mea? Barbarul! Spânzură pe vre un nenorocit asupra prăpastiei

iadului, cerêndu-i ceva, apoi hulește incontra lui Dumnezeu și-i spune că atîrnă de la voința lui. O! Tu știi prea bine că inima noastră e legată cu lanțuri de fer de inclinările firești, acum mi-e tot una! Dictează! Nu mai gândesc nimic. Mě plec la infernalele voastre viclenii (se pune ear jos).

WURM

„Mě păzește toată zioa ca un Argus“. Ai scris?

LUISA

Mai departe! Mai departe!

WURM

„Eri Presidentul a venit la noi. Era poznaș de vězut cum bietul maior căuta să-mi apere onoarea“.

LUISA

O, frumos! frumos! Sublim! Urmează!

WURM

„Neștiind cum să mě prefac am leșinat, am leșinat ca să nu rid cu hohot“.

LUISA

O, Cerule!

WURM

„Insă masca incepe a-mi fi nesuferită, nesuferită. Numai de-aș putè scăpa“.

LUISA

(se oprește, se scoală, se primblă prin casă cu capul plecat ca și când ar căuta ceva la pământ; pe urmă se așază ear și urmează a scrie).

„Putè scăpa“.

WURM

„Mâne e de serviciu. Pândeşte momentul când va eşì de la mine şi vino la locul ştiut“ —ai scris *ştiut?*

LUISA

Am scris tot!

WURM

„La locul ştiut unde vei găsì pe iubitoarea dumitale Luisa“.

LUISA

Mai lipseşte adresa!

WURM

„Domnului Mareşal al Curţii de Kalb“.

LUISA

O, eternă Providenţă! Un nume ce-mi e atât de străin urechilor, ca aceste linii inimii mele! (Se scoală, ţinteşte câtva timp ochii pe hârtie, in fine o trece secretarului şi zice cu o voce obosită, stinsă). Eată, domnul meu! Ai in mânile dumitale numele meu nepătat, pe Ferdinand, toată speranţa, fericirea vieţii mele... *eu* nu mai am nimica.

WURM

O, nu! Nu despera dragă domnişoară! Mi-e milă de dumneata, poate, cine ştie? S'ar putè să trec pe deasupra unor lucruri... Intr'adevĕr! Zĕu, mi-e milă de dumneata!

LUISA (ţinteşte asupra lui o ochire pĕtrunzĕtoare).

Nu termina, domnule! Umbli să-ţi doreşti un lucru grozav.

WURM (vrênd să-i sărute mâna).

Spune: umblu să doresc această mână frumușică — oare este un lucru grozav?

LUISA (cu dispreț și furie).

Da! căci te-aș sugruma in noaptea cununiei, și cu plăcere aș lăsa să mĕ ucidă pe roată. (Vrea să easă, însă se intoarce iute). Mântuit-am domnule? — Porumbița poate sbura?

WURM

Incă un lucru de nimic, domnișoară! Trebue să vii cu mine și să juri pe evanghelie, că ai scris această scrisoare de bună voe fără să te fi silit cineva.

LUISA

Dumnezeule! Dumnezeule! Chiar numele tĕu trebue să pecetluiască fapta iadului (ese cu Wurm).

(Cortina cade).

ACTUL IV.

SCENA I.

Un salon in casa Presidentului.

Ferdinand de Walter (cu o scrisoare in mână, se răpede in casă, un camerier intră pe altă uşă).

FERDINAND

N'a fost mareşalul pe-aici?

CAMERIERUL

Domnule maior, domnul President vě intreabă.

FERDINAND

Tunet şi trăsnet! intreb, n'a fost mareşalul aici?

CAMERIERUL

Excelenţa sa e la masa de cărţi.

FERDINAND

Spune Excelenţei sale să vie incoace in numele tuturor dracilor!

(Camerierul ese).

SCENA II.

FERDINAND

(singur, citeşte scrisoarea când incremenind, când primblându-se furios prin casă).

E cu neputinţă! Cu neputinţă! acest vestmênt ceresc nu poate ascunde o inimă atât de infernală şi insă... insă dacă toţi ângerii s'ar cobori din cer să mărturisiască nevinovăţia ei, dacă chiar Dumnezeu cu creaţia lui s'ar uni ca să mărturisiască nevinovăţia ei, e mâna *ei*, vênzare neauzită, uriaşă, cum incă n'a vězut omenirea! Deaceea se indĕrătnicia să nu fugă cu mine! Deaceea... O, Dumnezeule! acum mě deştept, acum totul mi se descopere! Deaceea renunţa cu atâta eroism la amorul meu, şi mai, mai era să mě inşele şi pe mine dresul ceresc in care işi invělise faţa. (Aleargă mai iute prin casă, pe urmă se opreşte gânditor). Să mě aprofundeze aşa! Să rĕspundă la fiecare simţire ferbinte, la fi care tremur timid şi dulce, la fiecare mişcare aprinsă... Să-mi pětrundă sufletul in vibraţiile sale cele mai delicate şi mai neinţelese, să-şi facă un calcul din fiecare lacrimă, să mě insoţiască pe culmea cea mai răpede a pasiunei, să mě feriască de ameţeală pe marginea oricării prăpăstii? Dumnezeule! Dumnezeule! şi toate aceste numai grimasă?... grimasă?... O! Dacă minciuna are o coloare atât de atrăgĕtoare, cum de nu s'a furişat prin ea nici un diavol in cer? Când i-am descoperit pericolul amorului nostru cu ce făţărnicie convingětoare s'a ingălbenit! Cu ce demnitate imposantă a oborit obrasnicul despreţ al tatălui meu! Şi in tot acel moment muerea se simţia vinovată? Ce? N'a suferit şi proba de foc a adevĕrului? Perfida leşină. Ce ai să zici tu de

acum, adevĕrată simţire? — şi cochetele leşină. Cum ai să te justifici tu, inocentă? — şi curtisanele leşină! ştie ce a făcut din mine. Mi-a vĕzut tot sufletul meu. In ochi mi se reflectă inima când îi dădui inroşindu-mĕ cel intăi sărut — şi ea nu simţia nimic? simţia poate numai triumful meşteşugurilor sale. Când in rătăcirea mea fericită credeam că imbrăţoşez in ea cerul intreg! când dorurile mele cele mai selbatice se stingeau; când inaintea sufletului meu nu se infăţoşea alt gând decât eternitatea şi Luisa... Dumnezeule! ea atunci nu simţia nimic? nu simţia nimic decât isbutirea planului sĕu? nimic decât deşertăciunea ei măgulită? Moarte şi rĕsbunare! Nimic decât că eram trădat!

SCENA III.

Mareşalul, Ferdinand.

MAREŞALUL (intrând pe virful degetelor).

Aĭ arătat dorinţa, bunul meu...

FERDINAND (şoptind intre dinţi).

Să rup capul unui ticălos (tare). Mareşale, scrisoarea aceasta trebue să-ţi fi căzut la paradă din buzunar şi *eu* (rizĕnd amar) din fericire am găsit-o.

MAREŞALUL

Dumneata?

FERDINAND

Din intimplarea cea mai ciudată. Mai zică-se că nu există o providenţă!

MAREŞALUL

Vezi cât sûnt de turburat, baroane!

FERDINAND

Ceteşte, ceteşte (depărtându-se). De n'am fost bun amorez poate voiu juca mai bine rolul de mijlocitor.

(In timp ce ceteşte mareşalul, Ferdinand se apropie de părete şi ia două pistoale).

MAREŞALUL (aruncă scrisoarea pe masă şi vrea să fugă).

La dracu!

FERDINAND (oprindu-l şi trăgêndu-l inapoi de braţ).

Ingădue, dragă mareşale! Noutăţile ce iţi aduc imi pare că-ţi sunt plăcute! Vreau să-mi dai rĕsplata (îi arată pistoalele).

MAREŞALUL (dând spăriat inapoi).

Fii cuminte, scumpul meu!

FERDINAND (tare şi grozav).

Am mai multă minte decât trebue pentru a trimite un ticălos ca tine pe ceea lume. (Ii dă cu deasila un pistol in mână şi-şi scoate totodată o basma). Na! ţine, apucă capĕtul basmalei! O am de la dînsa.

MAREŞALUL

S'apuc capĕtul basmalei? Perdut-ai mintea?

FERDINAND

Apucă capĕtul, iţi zic! altfel ai putea greşì, mişelule! Cum tremură, mişelul! Ar trebuì să mulţumeşti lui Dumnezeu că pentru intăia oară ai să ai ceva in căpăţină! (Mareşalul vrea să fugă). Stăi! te-oiu impedeca eu! (Il prinde şi inchide uşa).

MAREŞALUL

In salonul acesta, baroane?

FERDINAND

Pare că ai merita să easă cineva pentru tine afară de oraş. Aici va vuì mai tare; acesta tot va fi cel intâiu vuet ce vei fi făcut in lume. Trage!

MAREŞALUL (ştergêndu-şi fruntea).

Şi voeşti să-ţi expui viaţa atât de preţioasă, tinere plin de speranţă?

FERDINAND

Trage, iţi zic! Nu mai am nimic de făcut pe lumea aceasta.

MAREŞALUL

Insă eu am incă mult de făcut, iubitul, strălucitul meu.

FERDINAND

Tu, ticălosule? Ce ai de făcut? Să faci pe omul intr'o societate unde nu sunt oameni, să te faci de şapte ori mare şi de şapte ori mic intr'o secundă ca fluturul in virful acului? Să ţii un registru de orice mîrşăvie a stĕpânului tĕu, şi să fii ecoul spiritului sĕu? Mai bine e să te iau cu mine ca pe o bestie rară, ca o momiţă imblânzită: să joci, să aportezi, să te strimbi la gemetele condemnaţilor, şi cu momiţăriile tale de curtisan să inveseleşti eterna desperare!

MAREŞALUL

Tot ce porunceşti, dragul meu! Tot ce voeşti, numai dă la oparte pistoalele!

FERDINAND

Cu ce faţă stă inaintea mea acest fiu al durerii, făcênd ruşine zilei a şasea a creaţiunii! Ca şi când

un tipograf l'ar fi contrafăcut după Dumnezeu! Păcat de dramul de creeri ce se găseşte in astă tidvă nerecunoscătoare. Cu dramul acesta ar fi făcut şi dintr'un pavian un om, când acuma a făcut numai ruşine minţii omeneşti. — Şi să 'mpărţiască inima ei cu acesta! Monstruos! Neertat! Un blăstemat e in stare mai degrabă să te disguste de viţiu decât să te indemne la el.

MAREŞALUL

Mărire Domnului! Incepe a fi glumeţ!

FERDINAND

Am să-l las să trăiască! Simţirea de milă care ne face să cruţăm un verme, să-i profite şi lui. L'or intîlnì, or da din umere şi or admira poate inţeleapta economie a cerului care hrăneşte creaturi cu gunoiu, care face pe corb să-şi găsiască nutrimentul la spânzurătoare şi pe curtisani in escrementele suveranului. La urmă s'or mira de dibăcia Providenţii care au aşăzat şi in lumea intelectuală şerpi şi tarentule pentru a-i curăţì de venin. Insă (redevenind furios) vermina să nu sugă din floarea mea ori voiu sfărma-o aşa ş'aşa! (il sgudue cu violenţă).

MAREŞALUL (oftând in sine).

Of, Dumnezeule! de-aş fi departe de aice cale de o sută de mile, la Bicêtre lângă Paris, numai nu lângă acesta!

FERDINAND

Ticălosule! De cumva ai pătat cureţia sa! Ticălosule! De-ai gustat acolo unde eu adoram! (mai furios) De cumva te-ai desfătat acolo unde eu mě

simţiam un Dumnezeu! (Tace o secundă, pe urmă grozav). Mai bine ar fi pentru tine, ticălosule, să fugi in iad, decât să dai peste resbunarea mea in raiu! Până unde ai mers cu fata, mărturiseşte!

MAREŞALUL

Lasă-mě, ţi-oiu descoperì totul.

FERDINAND

O! Cu dînsa cea mai simplă galanterie trebue să fie mai dumnezeească decât un şiroiu de voluptate cu o alta. De ar voì să se prostituiască, de ar voì, ar micşura valoarea sufletului, şi ar preface virtutea in voluptate. Până unde ai mers? Mărturiseşte ori trag.

MAREŞALUL

Nu e nimica, nu e nimica toată. Aibi numai o minută răbdare. Eşti inşălat.

FERDINAND

Şi indrăsneşti să mi-o aduci aminte, ticălosule? Până unde ai mers cu dînsa? Mărturiseşte ori eşti mort!

MAREŞALUL

Mon Dieu! Dumnezeule! Eaca vorbesc! Ascultă-mě numai. Când... un părinte... un părinte insuş...

FERDINAND (mai furios).

Ţi-a vêndut fata? Şi până unde ai mers cu ea? Mărturiseşte, ori te omor!

MAREŞALUL

Eşti furios. N'asculţi? Nici n'am vězut-o. N'o cunosc. Nu ştiu nimic de dînsa.

FERDINAND (dând inapoi).

Nici n'ai vĕzut-o? N'o cunoşti? Nu ştii nimic de ea? Nefericita s'a perdut pentru tine şi tu intr'o suflare te lepezi de ea de trei ori? Afară, rĕule! (Ii dă o lovitură cu pistolul şi-l impinge afară). Pentru flinţi ca tine nu s'a inventat praful!

SCENA IV.

FERDINAND

(după o lungă tăcere, in care trăsăturile sale desvĕlesc o idee grozavă).

Perdut! Da, nefericito, sunt perdut, dar şi tu eşti perdută! Da, pe marele Dumnezeu! De sunt eu perdut şi tu eşti perdută. Judecător al universului! N'o reclama de la mine! Fata e a mea. M'am desfăcut pentru dînsa de universul intreg, am renunţat pentru dînsa la intreaga ta creaţie. Lasă-mi mie fata! Judecător al universului! Colo milioane de suflete gem inaintea ta, spre aceia indreaptă ochiul indurării tale, pe *mine* lasă-mĕ să fac singur, judecător al universului! (incleştându-şi mânile). Ce! Avutul şi puternicul creator să fie sgârcit de un singur suflet care e incă cel mai rĕu din creaţia lui? Fata e a mea! Eu odinioară Dumnezeul, acum demonul ei! (Ţintind ochii mari spre un unghiu). Să petrec o eternitate cu dînsa pe roata osindei, ochii mei pironiţi pe ai sĕi! Pĕrul nostru sburlit amestecându-se, adâncele noastre gemete topindu-se impreună, şi... atunci eu indoindu-i desmerdările, aducĕndu-i aminte de jurămintele sale, Dumnezeule! Dumnezeule! Unirea va fi grozavă, dar eternă! (Vrea să easă iute şi intîlneşte pe president).

SCENA V.

Presidentul și *Ferdinand.*

FERDINAND (dând inapoi).

O, tatăl meu!

PRESIDENTUL

Imi pare bine că ne intîlnim, fiul meu! Vin să-ţi vestesc un lucru plăcut, un lucru, fiule, care te va surprinde mult. Să şedem.

FERDINAND (se uită lung la el).

Tată! (Inaintând spre el şi luându-i mâna cu mare mişcare). Tată! (Sărutându-i mâna şi căzênd in genunchi). O, tată!

PRESIDENTUL

Ce-ţi este, fiul meu? Ridică-te! Mâna ta arde şi tremură.

FERDINAND (cu simţire infocată, ferbinte)

Iartă-mĕ de nerecunoştinţa mea, tată! Sunt un rĕu! Ţi-am necunoscut bunătatea, simţirile tale atât de părinteşti. O, ai avut un suflet prevĕzĕtor! Acum e prea târziu. Iertare! Iertare! Binecuvintează-mĕ, tată!

PRESIDENTUL (c'o figură nevinovată).

Scoală-te, fiul meu! Imi vorbeşti in enigme.

FERDINAND

Fata ceea, tată. O! Tu cunoşti oamenii, mânia iţi era atunci atât de dreaptă, de nobilă, de părintească.

PRESIDENTUL

Nu mĕ turbura, fiul meu! Blăstemată imi fie asprimea... am venit să-ţi cer iertare.

FERDINAND

Să-mi cei iertare mie! Blăstem mie! Descuviinţarea era inţelepciune! Asprimea era compătimire cerească. Fata ceea tată...

PRESIDENTUL

E o fată nobilă şi bună! Imi retrag prepusul pripit! A dobândit stima mea.

FERDINAND (se ridică iute).

Ce, tată? Şi tu? şi tu? Nu-i aşa, tată, o fiinţă ca nevinovăţia insăşi? Şi e atât de natural a o iubì...

PRESIDENTUL

Spune mai bine, e un pecat a nu o iubì!

FERDINAND

Neauzit! monstruos! Şi tu care altfel pĕtrunzi inimile atât de bine! şi o priviai incă cu ochi rĕi! Ipocrisie fără exemplu. Fata ceea, tată!...

PRESIDENTUL

E vrednică să fie fiica mea! Virtutea-i va ţine loc de străbuni şi frumuseţa loc de aur. Principiele mele se pleacă amorului tĕu. Fie a ta!

FERDINAND (răpezindu-se afară desperat).

Asta mai lipsia incă! Rĕmas bun, tată! (ese).

PRESIDENTUL (urmându-l).

Stăi! Stăi!... Unde fugi? (ese).

SCENA VI.

Un salon foarte bogat la Lady Milford.

Lady Milford, *Sofia* (intră).

LADY MILFORD

Zici că ai vĕzut-o? are să vie?

SOFIA

Indată! Numai să-şi schimbe hainele de casă.

LADY MILFORD

Nu-mi spune nimic despre dînsa! Taci! Tremur ca o vinovată de a vedea fericita persoană care simpatisează atât de cumplit cu inima mea. Şi cum a primit invitaţia?

SOFIA

Intâi se tulbură, pe urmă părù gânditoare, se uitâ la mine cu ochi mari şi tăcù. Eu pregătisem un respuns pentru scusele sale, când cu o privire care m'a surprins mult, imi spuse: Stĕpâna d-tale imi ordonă aceea ce era să cer de la dînsa ca o favoare.

LADY MILFORD (foarte neliniştită).

Lasă-mĕ, Sofio! Plânge-mĕ! Trebue să mĕ roşesc dacă e o femee ordinară şi să desperez dacă e ceva mai mult!

SOFIA

Insă Milady, disposiţia in care te afli nu e proprie pentru a primì o rivală! Adu-ţi aminte cine eşti! Chiamă-ţi in ajutor naşterea, rangul, puterea! O inimă mai mândră trebue să vĕ inalţe şi mândra strălucire a infăţoşării.

LADY MILFORD (distrasă).

Ce spune nebuna?

SOFIA (malițioasă).

Ori poate e o simplă intimplare că ești tocmai astăzi gătită cu briliantele cele mai prețioase? Este o simplă intimplare că ai ales tocmai astăzi rochia cea mai scumpă? Că anticamera furnică de servitori și de paji? și că ai să primești pe fata de burghez in sala cea mai mare a palatului?

LADY MILFORD (primblându-se prin casă supĕrată).

Neplăcut! când vezi că femeile au ochi de lynx pentru slăbiciunile femeilor! Cât de jos trebue să fi căzut ca o asemenea creatură să mĕ aprofundeze!

UN CAMERIER (intră).

Domnișoara Miller!

LADY MILFORD

Eși! Du-te! Lasă-mĕ! (Sofia stă nedumerită. Lady Milford o amenință). Eși iți zic! (Sofia ese, ea se primblă prin casă agitată). Bine! Tare bine că sunt agitată! Mĕ simt cum am dorit să fiu! (Către camerier). Invită pe domnișoară. (Camerierul ese, Lady Milford se aruncă pe sofa și ia o posiție plină de noblețĕ și trândăvie).

SCENA VII.

Luisa Miller (intră in casă și se oprește departe de Lady Milford. Ea șeade cu spatele spre dînsa și o examinează in oglindă cu atenție, pausă).

LUISA

Milady, sunt la ordinele voastre!

LADY MILFORD

(se intoarce spre Luisa, o salută cu o mică mişcare din cap, insă rece şi despreţuitor).

Aşa! Eşti aici? Fără indoială domnişoara... domnişoara... cum iţi zic?

LUISA (cam atinsă).

Tatăl meu se numeşte Miller, şi dumneavoastră aţi *trimes* după fata lui.

LADY MILFORD

Aşa! Intr'adevěr! Imi aduc aminte, fata bietului musicant de care era vorba mai deunăzi. (După o mică tăcere, in sine). Figura interesantă, şi cu toate acestea nu e o frumuseţă. (Tare către Luisa). Apropie-te, fata mea (in sine). Ochi deprinşi să plângă, cât imi sunt de dragi aşa ochi! (ear tare). Mai aproape... şi mai aproape, sermană copilă, pare că te temi de mine.

LUISA (cu nobleţă şi demnitate).

Nu, Milady, dispreţuesc judecata mulţimii!

LADY MILFORD (in sine).

Ia vezi, mě rog, indărătnicia asta o are de la dînsul (tare). Mi-ai fost recomandată, domnişoară. M'am incredinţat că ai oarecare instrucţie şi purtare bună. Nu mě pot indoì! Voiu s'o cred şi n'aş voì să desminţ pe un protector atât de călduros.

LUISA

Cu toate acestea Milady, nu cunosc pe nimeni care să-şi fi dat osteneala să-mi caute o protectoare.

LADY MILFORD

Să-şi fi dat osteneala pentru cine? In privirea protectoarei ori a protejatei?

LUISA

Asta e prea inalt pentru mine, Milady.

LADY MILFORD

Ai mai multă rĕutate decât ar putea presupune cineva după deschisa-ţi fisionomie. Te numeşti Luisa, şi de câţi ani eşti?

LUISA

De şaisprezece trecuţi.

LADY MILFORD (sculându-se iute).

Acuma totul e inţeles! Şaisprezece ani! Intâia palpitare a amorului; pe lira fecioară, cel intâiu sunet argintiu! Nimic nu e mai seducĕtor! Şezi! Iţi vreau binele, dragă copilă Şi el iubeşte pentru intâia oară. E de mirat că se intîlnesc razele aceleiaşi aurore? (Cu multă amabilitate luând-o de mână). E hotărit! Voiu să-ţi fac fericirea, dragă (a parte). Nimic! Nimic! decât o visare dulce, tênĕră şi trecĕtoare (desmerdând-o). Sofia se mărită, voiu să te iau in locul ei (in parte). Şaisprezece ani! Nu poate ţine mult.

LUISA (sărutându-i mâna cu respect).

Mulţămesc pentru această favoare ca şi când aş putea-o primì.

LADY MILFORD (cam supĕrată).

Vedeţi mĕ rog, ce damă mare! Altfel domnişoare de starea dumitale se socotesc fericite de a

găsì o condiţie. Ce-ţi inchipueşti? Nu cumva degetele acestea sunt prea gingaşe pentru lucru sau mica-ţi mână iţi dă atâta trufie?

LUISA

Figura, Milady, atîrnă tot aşa de puţin de la mine ca şi naşterea mea.

LADY MILFORD

Ori iţi inchipueşti poate că frumuseţa ta n'a să aibă sfîrşit? Sermană fiinţă, cine ţi-a băgat acestea in cap, fie cine-a fi, te-a amăgit şi pe tine şi pe sine insuş. Faţa aceasta nu e aurită in foc, aceea ce-ţi arată oglinda ca un ce statornic şi neschimbăcios, e numai o spumă care incurênd sau mai târziu se va şterge de mâna adoratorului tĕu. Ce ai să faci atuncea?

LUISA

Voiu plânge pe un adorat, Milady, care a cumpĕrat un diamant pentru că-i părea lucrat in aur.

LADY MILFORD (făcêndu-se că nu iea seama).

O fată de anii dumitale are totdeauna douĕ oglinzi, cea adevĕrată şi cea admirătoare. Linguşirea dulce a celei de pe urmă indulceşte francheţa aspră a celei intăi. Aceasta arată un semn urit de vàrsat; te amăgeşti, spune cealaltă, e un semn graţios. Voi, sermane copile, nu credeţi pe cea intăi decât când se uneşte cu a doua. Alergaţi de la una la alta până ce la urmă le confundaţi amêndouĕ. De ce te uiţi aşa la mine?

LUISA

Mĕ ertaţi, Milady, imi vine a plânge, asupra a-

cestui superb şi lucitor rubin care nu poate ştì că persoana pe care o impodobeşte vorbeşte cu atâta asprime incontra deşertăciunii.

LADY MILFORD (roşindu-se).

Nu da in lături, dragă. Ce alt lucru afară de speranţele basate pe figură, te-ar putè impiedica să alegi singura posiţie in care poţi invăţa tonul şi manierele societăţii; singura posiţie unde te poţi desbăra de prejudeţele burgheze?

LUISA

Şi de inocenţa mea burgheză, milady?

LADY MILFORD

Proastă obiecţie! Omul cel mai desfrěnat nu e destul de indrăsneţ să ne facă o propunere insultătoare dacă nu-l incurajăm noi inşi-ne. Arată-te cum eşti! Păstrează-ţi pururea onoarea şi demnitatea şi garantez că juneţa dumitale nu va fi expusă la nici o ispită.

LUISA

Daţi-mi voie, Milady, să indrăsnesc a mě indoì de aceasta! Palatele oarecăror doamne sunt deseori asilul plăcerilor celor mai desfrěnate. Cine ar putea crede că o biată fată de musicant a avut un curaj destul de eroic de a se arunca in mijlocul epidemiei pe când simţia totodată groază de molipsire? Cui ar putè trece prin cap că Lady Milford ar nutrì in conştiinţa sa un scorpion, că cheltueşte pentru a avea avantajul de a se inroşì in fie-care minut? Sunt francă, Milady! Aspectul meu vě va putè fi plăcut in momentul când vě veţi intoarce de la vre-o plăcere! O! mai bine... mai bine... ţări nemě-

surate să ne despartă, oceanul să curgă intre noi! Aruncaţi o ochire in viitor Milady, pot să vie ore in care imbătarea va inceta, minute de obosire se vor ivì, şerpii pocăinţii vĕ pot ataca sînul; şi atunci ce tortură, să cetiţi in faţa servitoarei acest senin vesel cu care inocenţa rĕsplăteşte o inimă curată (se retrage). Incă odată, Milady, vĕ rog să mĕ iertaţi.

LADY MILFORD

(plimbându-se pe scenă cu mare mişcare interioară).

Nesuferit! Să mi vorbiască mie aşa? Mai nesuferit incă că are dreptate. (Păşind spre Luisa şi uitându-se in ochii ei). Copilă, tu nu mĕ poţi amăgi! Simple păreri nu se rostesc cu atâta infocare! Maximele acestea ascund un interes mai infocat care-ţi arată tocmai serviciul meu atât de nesuferit, care-ţi a animat vorba astfel şi pe care (ameninţând-o) il voiu descoperì.

LUISA

Şi chiar de-l veţi descoperi? Şi chiar dacă cu dispreţ aţi impinge cu piciorul vermele vătămat, creatorul sĕu nu i-a dat un ac cu care să se poată apăra de fiecare maltratare nedreaptă? Nu mĕ tem de resbunarea voastră, Milady. O condemnată pe eşafod ride de peirea lumii! Nefericirea mea e atât de mare, incât nici sinceritatea nu o mai poate mărì. (După o pausă, foarte grav). Voiţi a mĕ ridica din pulberea originii mele. Nu voiu să adâncesc această favoare suspectă. Voiu intreba numai ce a putut face pe Milady să mĕ creadă atât de injosită pentru a-mi fi ruşine de originea mea? Cine a autorisat-o să se constitue creatoarea fericirii mele, inainte de a ştì dacă voesc să primesc fe-

ricirea din mânile sale? Renunţasem la plăcerile lumii. Iertasem norocul de pripirea sa. Dece-mi aduceţi earăş aminte de dînsa? Când chiar Dumnezeirea ascunde ochilor creatorilor razele sale, că şi serafimul cel mai inalt să se ingroziască de tenebrele ce-l inconjură, dece voesc oamenii să fie indurători, cu atâta cruzime? De unde vine, Milady, că fericirea voastră atât de lăudată cerşetoreşte invidie şi admirare de la miserie? Fericirea voastră are nevoe de nenorocire? O! lăsaţi-mă mai bine intr'o orbire care mă va putea impăca cu cruda mea soartă. Nu se simte insectul atât de ferice, până ce i se spune că există un ocean in care se găsesc flote şi balene? Insă voiţi să fiu fericită? (După o mică pausă inaintează spre Milady şi o intreabă). Sunteţi voi fericită, Milady? (Lady Milford se depărtează răpede şi turburată, Luisa o urmează şi-i pune mâna pe inimă). Aceăstă inimă este in unire cu aparenţele zimbitoare ale rangului? Şi dacă am trebuì să schimbăm in momentul acesta inimă cu inimă, soartă cu soartă, şi dacă v'aş intreba cu inocenţa unui copil, adresându-mă la conştiinţă, dacă v'aş intreba cum aş intreba pe maica mea, mi-aţi da consiliul să fac acest schimb?

LADY MILFORD

(in foarte mare mişcare, aruncându-se pe o sofa).

Neinţeles! Neauzit! Nu, copilă, nu! N'ai venit pe lume cu mărirea aceasta şi e prea tânără pentru ca s'o ai de la tatăl tău. Nu tăgăduì! Recunosc in ea un alt invăţător.

LUISA

(cu fineţă şi uitându-se pătrunzător in ochii ei).

Mă mir mult, Milady, că abia in momentul a-

cesta aţi gândit la acel invăţător şi cu toate acestea *dinioarea* găsiseţi o condiţie pentru mine.

LADY MILFORD (sărind de pe sofa).

Nu e de suferit! Ei bine, da! Fiindcă tot nu ţi-l pot ascunde. Il cunosc, ştiu tot. Ştiu mai mult decât aş voì sa ştiu! (Deodată se opreşte şi urmează pe urmă cu vehemenţă care merge până la rătăcire). Insă cutează, nefericito, cutează să-l mai iubeşti ori să mài fii iubită de dînsul!... Ce zic? Cuteaza a mai gândì la el ori a-l face să gândiască la tine. Sunt puternică, nefericito, atât de sigură că este un Dumnezeu, eşti perdută!

LUISA (hotărită).

Cu desăvirşire, Milady, dacă-l veţi putea silì să vě iubiască.

LADY MILFORD

Te 'nţeleg, insă nu vreau să mě iubiască! Voiu să inving această pasiune ruşinoasă, imi voiu stringe inima, dar voiu sdrobì pe a ta; am să arunc intre voi stînci şi prăpăstii; am să trec prin paradisul vostru ca o furie: cum sparie un spectru hoţi ce comit o crimă, aşa va spăria numele meu sărutările voastre; figura ta těněră şi infloritoare se va vestejì şi se va risipì in braţele lui ca o momie uscată. Eu nu pot fi fericită cu dînsul, dar nici tu nu vei fi! Află, miserabilă! Şi a sfărma fericirea este o fericire!

LUISA

O fericire de care sunteţi acum lipsită, Milady! Nu vě calomniaţi inima. Nu sunteţi in stare a implinì ameninţările aceste cumplite. Nu sunteţi in

stare a chinuì o ființă ce n'are altă vină, decât că a simțit ca și voi. Insă vĕ iubesc, Milady, pentru mânia aceasta.

LADY MILFORD (revenindu-și in fire).

Unde sunt? Ce-am zis? Ce-am arătat? Și *cui?* Dumnezeule! O Luisă, suflet nobil, mare, divin! Iartă pe o rătăcită. N'am să-ți ating nici un fir de pĕr, copila mea! Dorește! Cere! Voiu să te port pe mâni, voiu să-ți fiu amică, soră. Ești săracă... Eată! (scoțind câteva brilianturi). Voiu să vĕnd aceste juvaeruri, să-mi vĕnd garderoba, caii, trăsurele, al tĕu să fie tot, numai... renunță la el!

LUISA (dând inapoi cu surprindere).

Iși bate joc de o desperată, ori să nu fi luat parte la fapta barbară? Ha! Aș putea să iau aparența unei eroine și să fac din neputința mea un merit. (Stă câtva timp gânditoare, pe urmă se apropie de lady Milforc, o ia de mână și se uită la dînsa țintind și grav). Ia-l deci, Milady! De bunăvoie iți las omul, pe care mi-l au smuls de la inima-mi sângerândă cu clești infernali. Poate singură nu o știi, Milady, insă *tu* ai dărâmat raiul a doi amoreji, ai despărțit două inimi unite de Dumnezeu, ai sdrobit o ființă pe care o iubia ca și pe tine, care-l laudă ca și tine, și de acuma nu-l va mai putea lăuda niciodată! La urechia Atotputernicului ajung și gemetele de pe urmă ale vermelui călcat in picioare, nu poate să-i fie indiferent de a se ucide suflete ce sunt ale lui! Acuma e al tĕu! Acuma, Milady, ia-l! Aleargă in brațele sale, tîrie-l la altar. Numai nu uita că intre sărutările voastre are să se arunce spectrul unei sinucise. Dumnezeu va avea indurare. Nu-mi rĕmâne altă mântuire! (Se răpede afară).

SCENA VIII.

LADY MILFORD

(singură. Un moment stă rătăcită cu ochii ţintiţi spre uşa pe care a eşit Luisa; in fine se deşteaptă din ameţeală).

Ce-a fost asta? Ce mi s'a intîmplat? Ce-a spus nefericita? Tot, o cerule! Tot imi vuesc incă la urechi vorbele grozave şi condemnătoare: „ia-l!" —Pe cine, nefericito? Darul făcut in spasmurile morţii, grozavul legat al desperării tale? Dumnezeule! Dumnezeule! Căzut-am atât de jos? Picat-am atât de iute de pe tronul mândriei mele, incât să culeg cu aviditate pomana ce-mi aruncă mărinimia unei cerşetoare in cel de pe urmă chin al vieţii? „Ia-l!" şi asta o spune cu un ton, cu o privire! Ha! Emilie! pentru aceasta ai păşit peste marginile date sexului tĕu? Ambiţionat-ai numele strălucit de nobilă Ingleză, ca să ţi se risipiască edificiul falnic al onoarei lângă virtutea mai mare a unei burgheze părăsite? Nu, mândră nefericită! Nu! Emilia Milford poate simţì ruşine, insă nici odată nu se va injosì. Şi eu am putere sa renunţ (se primblă măreţ prin casă). Ascunde-te acum, femee slabă şi suferindă! Dispareţi imagini dulci şi aurite ale amorului, mărinimia singură fie deacum călăuza mea! Aceşti tineri inamoraţi sunt perduţi, ori Milford trebue să se lepede de pretenţia sa şi să se stingă din inima prinţului. (După o pausă vioi). S'a sfîrşit! E ridicat obstacolul teribil, rupte sunt toate legămintele intre mine şi duca, smuls din inima mea acest amor selbatic! Virtute, in braţele tale mĕ arunc! Primeşte ear pe Emilia, pe fata ta pocăită! Ha! Cât imi e de bine! cât de inălţată,

de ușoară mě simt deodată! Măreață ca soarele când apune, voiu să mě cobor astăzi din culmea maririi mele, strălucirea mea peară cu amorul, și in acest mândru exil nu mě insoțiască alta decât inima mea (se apropie de biurou hotărită). Acuma indată trebue s'o fac, ca imaginea iubitului să nu reinoiască sângeroasa luptă a inimei! (Se așează și incepe a scrie).

SCENA IX.

Lady Milford. Un Camerier. Sofia, pe urmă *Mareșalul* și *Servitori.*

CAMERIERUL

Domnul Mareșal de Kalb e in anticameră cu o misiune din partea Ducăi.

LADY MILFORD (animată prin ceeace scrie).

Ai să incremenești, Serenisimă marionetă! Intr'adevěr! Ideea e destul de posnașă pentru a incurca niște creeri de prinț. Curtesanii au să amuțiască, țara intreagă are să fie in clocot.

CAMERIERUL și SOFIA

Milady, domnul Mareșal!

LADY MILFORD (intorcêndu-se).

Ce? Cum? Cu atâta mai bine! Creaturi ca dînsul sunt numai pentru comisiuni pe lume. Invită-l! (Camerierul ese).

SOFIA (apropiindu-se timidă).

Dacă nu m'aș teme, Milady, să fiu indiscretă. (Lady Milford urmează a scrie). Tênĕra Miller a trecut prin anticameră in cea mai mare agitație — și d-ta

eşti infocată, vorbeşti singură. (Lady Milford tot scrie). Tremur! Ce s'a intîmplat?

MAREŞALUL

(s'apropie, face mii de reverenţe Ladyi Milford care-i intoarce spatele; vĕzênd că Lady Milford nu-l vede, el s'apropie şi mai tare, stă in dosul scaunului şi caută să apuce poala rochiei s'o sărute, pe urmă incet).

Inălţimea Sa Serenisimă...

LADY MILFORD

(pune năsip şi ceteşte incă odată cele scrise).

Are să mĕ acuse de nerecunoştinţă. Eram o părăsită! El m'a scos din miserie. — Din miserie? Schimb uricios! Rupe sinetul, seducĕtorule! Eterna mea ruşine l'a plătit cu camătă.

MAREŞALUL

(după ce a umblat inzadar imprejurul Ladyi).

Milady pare a fi cam distrasă. Oiu trebuì să iau singur libertatea. (Tare). Inălţimea Sa Serenisimă mĕ trimite, Milady, să intreb dacă in astă seară va fi Vauxhal ori comedie germană.

LADY MILFORD (sculându-se rizênd).

Una din două, ângerul meu! Păn atuncea să duci Ducăi dumitale biletul acesta pentru desert. (Către Sofia). Tu, Sofio, porunceşte să pue caii şi toţi oamenii mei să se adune aici in salon.

SOFIA (ese inspăimântată).

Cerule! Ce presimţire! Ce are să se intîmple?

MAREŞALUL

Sunteţi *echaufată*, Milady?

LADY MILFORD

Cu atât mai mult adevĕr vor cuprinde aceste rânduri. Hura, domnule Mareşal! Este un loc vacant. Ocasie minunată pentru mijlocitori! (Mareşalul aruncă o ochire ingrozită pe bilet). Ceteşte, ceteşte! Voiu ca cuprinsul să fie cunoscut de toată lumea).

(Mareşalul ceteşte. In timpul acesta s'adună servitorii in fund).

„Inălţime!

„Un contract ce-ai rupt cu atâta uşurinţă nu mĕ mai poate lega. Fericirea ţării era condiţia amorului meu. Amăgirea ţinù trei ani. Legătura imi cade de pe ochi. Uresc favoruri udate de lacrimile supuşilor Inălţimii Tale. Dărueşte-ţi amorul, la care nu mai pot rĕspunde, ţării scăldate in lacrimi şi invaţă de la o prinţesă Ingleză să ai indurare de un popor german. Peste o oră voiu fi dincolo de hotar".

Ioana Norfolk.

TOŢI SERVITORII (murmură inspăimântaţi).

Dincolo de hotar?

MAREŞALUL (pune biletul pe masă inspăimântat).

Feriască cerul, frumoasă şi graţioasă doamnă! Cel ce va *infăţoşa* acest bilet işi pune in risic capul, precum şi cel care l'a *scris*.

LADY MILFORD

Asta e treaba ta, dragul meu! Ştiu că tu şi cei ca tine nu cutezaţi să spuneţi chiar ceace-au făcut alţii! Eu aş fi de părere să se pue biletul intr'o plăcintă, in chipul acesta l'ar găsì Inălţimea Sa pe farfurie.

MAREŞALUL

Ciel! Ce indrăsneală! Dar cugetaţi, dar gândiţi pentru D-zeu, la ce *disgrâce* vĕ expuneţi, Milady!

LADY MILFORD

(se adresează la servitorii adunaţi şi vorbeşte următoarele cu mare emoţie).

Sunteţi inspăimântaţi, oameni buni? aşteptaţi cu ingrijire explicarea enigmei? Apropiaţi-vĕ, iubiţii mei! M'aţi servit cu zel şi credinţă, v'aţi căutat mai des mulţămirea in ochii mei decât in punga mea; m'aţi ascultat din simţire, eraţi mândri de bunătatea mea! O! Dece amintirea credinţei voastre trebue să fie amintirea injosirii mele? Tristă ursită, că zilele mele cele mai negre au fost ale voastre cele mai fericite! (cu lacrimi in ochi). Vĕ las, copii mei! Lady Milford nu mai este, şi Ioana Norfolk e prea săracă să-şi plătiască datoria. Tresorierul meu să-mi verse caseta in mânile voastre. Palatul acesta rĕmâne Ducăi. Cel mai sărac dintre voi se duce de aici mai avut decât stĕpâna lui. (Le intinde mânile, toţi servitorii le sărută foarte mişcaţi). Vĕ inţeleg, iubiţii mei. Adio... adio pentru totdeauna! (Işi stĕpâneşte emoţia). Aud trăsura. (Se desface de mânele lor, vrea să easă, Mareşalul li tae drumul). Fiinţă vrednică de milă, ce, tot aici eşti?

MAREŞALUL

(care in timpul acesta s'a uitat la bilet cu o mină de idiot).

Şi biletul acesta să-l dau in insuşi inaltele mâni ale Inălţimii Sale?

LADY MILFORD

Fiinţă ticăită! Da! in Inaltele Sale mâni, şi să spui Inaltelor Sale urechi, că, fiindcă nu mě pot duce desculţă la Loretto, mě voiu hrănì cu lucrul mânilor pentru a mě spăla de ruşinea de a fi domnit asupra lui.

(Se răpede afară. Toţi ceilalţi se depărtează foarte mişcaţi).

(Cortina cade).

ACTUL V.

Camera musicantului. Noapte.

SCENA I.

Luisa (şeade intr'un unghiu intunecos al camerii, cu capul răzemat pe braţ). După o pausă lungă şi adâncă, intră *Miller* (cu un fănar in mână, se uită cu ingrijire prin casă, fără a vedea pe Luisa, pe urmă pune pălăria şi fănarul pe masă).

MILLER

Nici aici nu e! Nici aici! Am umblat prin toate stradele; am fost pe la toţi cunoscuţii, am bătut pe la toate uşile, nicăiri nu mi-am văzut copila! (După o tăcere). Răbdare, sermane nefericit, aşteaptă zioa. Poate că-ţi vei găsì atunci singura copilă aruncată pe mal de cătră valuri. Dumnezeule! Dumnezeule! Dacă inima mea ar fi iubit pe fată cu idolatrie? Pedeapsa aceasta e aspră. Părinte ceresc, pedeapsa e aspră! Nu vreau să murmur, părinte ceresc, insă pedeapsa e aspră. (Se aruncă desperat pe un scaun).

LUISA (din unghiul sĕu).

Ai dreptate, sermane bĕtrân, să te deprinzi cu ideea de a perde.

MILLER (sărind de pe scaun).

Acolo eşti, fata mea? Tu eşti? Dar dece aşa singură şi fără de lumină?

LUISA

Pentru asta tot nu sunt singură. Când e negru de tot imprejurul meu, ideile mi se invoesc mai bine cu intunericul ce mĕ inconjură.

MILLER

Dumnezeu să se indure de tine! Numai vermelui roditor al conştiinţei îi place a şedea ca buhna. Cei incărcaţi cu pĕcate. şi stafiile fug de lumină.

LUISA

Şi eternitatea, tată, care vorbeşte fără marturi cu sufletele.

MILLER

Luiso, Luiso! Ce vorbe sunt acestea?

LUISA (se scoală şi inaintează).

Am suferit o luptă aspră! Tu ştii, tată! Dumnezeu mi-a dat putere! Lupta s'a hotărit! Tată, se spune că sexul nostru e slab şi fraged! Nu o mai crede. Tremurăm de un păianjăn, insă rizĕnd primim in braţele noastre monstrul negru „putrezimea!“ Asta ţi-o spun ca s'o ştii, tată. Luisa ta e veselă.

MILLER

Ascultă Luisă! Aş dorì să te aud gemĕnd. Mai bine mi-ai place astfel.

LUISA

Cum am să-l inşăl, tată! Cum am să amăgesc

tiranul! Amorul e mai şiret decât rěutatea şi mai cutezător, asta n'a ştiut-o omul cel cu steaoa la pept. O, sunt dibaci cât au a face cu capul, însă cum se leagă de inimă rěii se fac proşti. A gândit că printr'un jurămênt şi-a asigurat perfidia! Jurăminte, tată, leagă pe cei vii, moartea însă rupe şi lanţurile de fer ale lucrurilor sacre! Ferdinand va cunoaşte pe Luisa lui! Tată, vrei să-mi duci biletul acesta la adresa sa? Fi-vei atât de bun?

MILLER

Cui să-l duc, fata mea?

LUISA

Curioasă intrebare! Eternitatea şi inima mea n'au destul loc pentru a cuprinde un alt gând decât pentru el. Când aş fi putut deci scrie la altcineva?

MILLER (ingrijit).

Ascultă, Luisă! Eu deschid scrisoarea!

LUISA

Cum voeşti, tată, însă n'ai s'o inţelegi. Literele sunt reci cum sunt cadavrele şi n'au viaţă decât pentru ochii amorului.

MILLER (citeşte).

„Eşti trădat, Ferdinand! O inrěutăţire fără exemplu a rupt legătura inimilor noastre, însă un jurămênt grozav mi-a legat limba, şi tatăl tĕu a pus pretutindeni spionii sĕi. Dar de ai curaj, iubitul meu, ştiu un alt loc unde nici un jurămênt nu te mai leagă şi unde nici un spion nu pĕtrunde". (Miller se opreşte şi se uită grav la dinsa).

LUISA

Dece te uiţi aşa la mine? Sfirşeşte de cetit, tată.

MILLER

„Insă trebue să ai destul curaj de a merge pe o cale intunecată, in care nimic nu te luminează decât Luisa şi Dumnezeu, trebue să vii plin numai de amor, lăsând in urma ta toate speranţele, toate dorinţele viitoare; nimic nu te poate ajuta decât inima. De voeşti, pleacă când clopotul din turnul Carmeliţilor va bate miezul nopţii. Dacă te temi, şterge cuvêntul *tare* de la sexul tĕu, căci o fată te-a ruşinat". (Miller pune biletul jos, se uită lung cu o ochire dureroasă şi ţintit inaintea sa, insfirşit se intoarce către Luisa şi-i zice cu o voce stinsă). Şi acel loc, fata mea?

LUISA

Nu-l cunoşti? Zĕu, nu-l cunoşti, tată? Curios! E atât de uşor de găsit. Ferdinand il va găsì.

MILLER

Hm! vorbeşte mai inţeles!

LUISA

Nu-i pot găsì in momentul acesta nici un nume plăcut. Nu trebue să te inspăimântezi, tată, dacă-ţi voiu spune un nume uricios. Acel loc... O! pentru ce amorul n'a inventat cuvinte! Cel mai frumos l'ar fi dat lui. Acel loc, tată —insă trebue să mĕ laşi să sfirşesc —acel alt loc e mormêntul.

MILLER (merge şovăind la un scaun şi cade).

O! Dumnezeul meu!

LUISA (merge la dînsul şi-l ţine).

O! nu aşa, tată! Groaza asta e numai pentru nume. Leapădă-i numele şi-ţi va părea un pat de cununie pe care dimineaţa aşterne covorul sĕu aurit şi primăverile ghirlande de flori. Numai pĕcătosul in desperare numeşte moartea un schelet; e un copil gingaş şi blând, frumos cum ne se zugrăveste Zeul amorului; insă nu e atât de nestatornic, e un geniu pacînic şi tăcut care dă mâna sufletului, acestui peregrin obosit, şi-l duce pe deasupra prăpastiei timpului, deschide castelul incântat al eternei fericiri, suride şi dispare.

MILLER

Ce vrei să faci, fata mea? Vrei să-ţi iei viaţa?

LUISA

Nu zice aşa, tată! A eşì din o societate in care sunt rĕu vĕzută, a merge intr'un loc de care nu mĕ mai pot lipsì, este asta un pĕcat?

MILLER

Sinuciderea e pĕcatul cel mai grozav din toate, fata mea! Singurul pĕcat de care nu te poţi pocăì, căci moartea şi crima se consumă tot intr'un moment.

LUISA (se opreşte incremenită).

Ingrozitor! Insă nu se va consuma aşa de iute. Mĕ voiu arunca intr'un riu, tată, şi căzênd voiu ruga pe Dumnezeu atotputernicul să se indure de mine.

MILLER

Care vrea să zică vrei să te căeşti de furtişag

când ai pus lucrul furat in siguranţă. Luisă, Luisă! Ia seama! Nu-ţi bate joc de Dumnezeu in momentul in care ai cea mai mare nevoe de el. Oh! acolo, acolo a trebuit să ajungi! Te-ai lepădat de rugăciune şi indurătorul şi-a tras mâna sa de pe tine...

LUISA

A iubì este un păcat, tată?

MILLER

Când iubeşti pe Dumnezeu nu poţi iubì pe un om intr'atâta ca să păcătueşti. Adânc m'ai incujbat, Luiso! Adânc, adânc, poate până la mormênt. Insă nu voiu să-ţi mai ingreuiu inima. Luisă, fata mea, dinioarea spuneam ceva. Credeam că eram singur. M'ai auzit; şi dece aş mai ascunde-o? Ai fost idolul meu! Ascultă Luisă, dacă mai ai in inima ta loc pentru iubirea unui părinte. Tu ai fost totul pentru mine; acuma nu risipeşti numai avutul tĕu, şi eu am totul de perdut! Vezi pĕrul meu incepe a se albì, timpul vine in care părinţii vreau să-şi stringă capitalul ce au pus in inimile copiilor lor! Vrei să mĕ nedreptăţeşti, Luiso, vrei să pleci luând cu tine averea părintelui tĕu?

LUISA (sărutându-i mâna cu cea mai mare mişcare).

Nu, tată! Părăsesc lumea aceasta, incărcată de mari datorii, insă...

MILLER

Ia seama să nu te inşăli in socoteală, copilă. (Tare, grozav şi solemn), Ne vom intilnì noi oare dincolo? Dece te ingălbeneşti? Luisa mea inţelege că nu o voiu putea ajunge in ceea lume pentru că

a plecat inaintea mea. (Luisa i se aruncă in braţe cuprinsă de spaimă; Miller o stringe cu frică la pept şi urmează solemn). O, fata mea, copil căzut şi poate şi perdut! Cumpăneşte bine in inima ta greul cuvênt părintesc! Nu pot să te privighez, iţi pot smucì cuţitul din mâni şi tu poţi să te ucizi cu o andrea. De otravă pot să te păzesc, tu te poţi sugruma cu o salbă de mărgele. Luiso, Luiso, tot ce mai pot face e să ţi dau un sfat. Vrei s'ajungi acolo ca să ţi se imprăştie perfida rătăcire numai când vei fi pe puntea grozavă intre timp şi eternitate? Vrei să te infăţoşezi dinaintea tronului celui ce ştie tot, cu minciuna asta pe gură: Creatorule, pentru tine am venit, când ochiu-ţi vinovat va căuta idolul tĕu muritor? Dar dacă zeitatea fragedă a creerilor tĕi, verme şi el ca şi tine, s'ar tărâì la picioarele judecătorului suprem, şi va desminţì in momentul groazei increderea ta profană şi va trimite speranţele tale amăgite către eterna indurare pe care ticălosul va putè-o abia cere pentru dînsul? Ce ar fi atunci? (Mai tare). Ce ar fi atunci, nefericito? (O ţine şi mai strins şi se uită câtva timp pĕtrunzĕtor la ea, pe urmă o lasă iute). Acum nu mai am nimic de zis (ridicând mâna dreaptă). Nu mai rĕspund Dumnezeule şi judecătorul meu, de sufletul acesta. (Către Luisa). Fă ce vrei. Sacrifică tênĕrului tĕu o victimă care va inveselì demonii şi va oţerì ângerii. Pleacă! Incarcă-te de toate pĕcatele tale şi de acest de pe urmă cel mai grozav, şi dacă sarcina ar fi incă prea uşoară, blăstĕmul meu o va indeplinì. Eată un cuţit, străpunge-ţi inima, şi (voind să se răpeadă afară plângênd tare) inima tatălui tĕu!

LUISA (aleargă după dînsul şi-l opreşte).

Stăi! Stăi! O tată! Dece dragostea e o silă mai

cumplită decât furia tiranilor? Ce să fac? Nu pot nimic! Ce trebue să fac?

MILLER

Dacă sărutările maiorului ard mai infocat decât lacrimele tatălui tĕu, mori!

LUISA (după o luptă dureroasă cu energie).

Eată-mi mâna! Insă... Dumnezeule! Ce fac? Ce vreau să fac? Tată, jur, vai mie, vai! Vinovată ori spre ce parte mĕ plec! Tată, fie! Ferdinand, Dumnezeu ne priveşte. Aşa sfarăm memoria lui! (rupe scrisoarea).

MILLER (o stringe in braţe, beat de bucurie).

Acum eşti fiica mea! Ridică-ţi capul cu mândrie! Ai sacrificat un amorez, insă ai făcut un tată fericit. (O imbrăţoşează plângĕnd şi rizĕnd totodată). O, copilul meu, n'am meritat zioa aceasta! Numai Dumnezeu ştie cum am meritat eu biet pĕcătos un asemenea ânger! Luisa, raiul meu, pricep puţin amorul, insă că trebue să fie o schinjuire de a renunţa, asta o inţeleg!

LUISA

Dar să fugim din ţara asta, tată. Să fugim din un oraş unde sunt de risul tovarăşelor mele şi reputaţia imi e perdută pentru totdeauna. Să fugim, să fugim de locul in care atâtea lucruri imi amintesc fericirea perdută. Să fugim dacă e cu putinţă!

MILLER

Unde vrei, fata mea! Dumnezeu a făcut să crească pâne pretutindene, şi vom găsì şi urechi pentru violina mea. Lasă să perdem tot, voiu pune in

musică istoria [suferinţelor tale, voiu cânta cântecul fetei generoase care pentru dragostea tatălui ei şi-a rupt inima, cu balada aceasta vom cerşetorì din casă in casă şi pomana va fi dulce din mânile celor ce plâng.

SCENA II.

Ferdinand. Cei dinainte.

LUISA

(il vede intâi şi se aruncă cu un strigăt de spaimă in braţele lui Miller).

Dumnezeule! Eată-l! Sunt perdută!

MILLER

Unde? Cine?

LUISA

(arată pe Ferdinand cu mâna intorcêndu-şi faţa şi ascunzêndu-se la peptul tatălui sĕu).

El insuş, uită-te, a venit să mĕ ucidă!

MILLER (il vede şi dă inapoi).

Ce? D-ta aice, domnule baron?

FERDINAND

(s'apropie incet, se opreşte inaintea Luisei şi ţinteşte asupra ei o ochire pĕtrunzĕtoaze, după o pausă).

Conştiinţă surprinsă, iţi mulţămesc! Mărturia ta e grozavă, dar grabnică şi negreşită şi mĕ cruţă de tortură! Bună seara, Miller!

MILLER

Pentru Dumnezeu! Ce voeşti, domnule baron?

Ce cauţi aice la noi? Pentru ce această visită neaşteptată?

FERDINAND

Imi aduc aminte de un timp, unde se impărţia zioa in jumĕtăţi de secunde, unde dorul de a mĕ vedea acusa minutarele orologiului de intârziere, şi aşteptaţi cu nerăbdare momentul in care trebuia să sosesc. Dece pricinueşte visita mea o aşa de mare surprindere?

MILLER

Fugi, fugi, domnule baron! Dacă ţi-a mai rĕmas incă o scântee de umanitate in inimă; de nu vrei să sugrumi pe aceea ce spui că iubeşti, fugi, nu mai sta nici un moment. Pacea s'a dus din căsuţa mea de când ai păşit pragul uşei. D-ta ai adus *nefericirea* acolo unde inainte domnia *bucuria*. Tot incă nu eşti mulţămit? Mai vrei incă să sgândăreşti rana pe care a făcut-o cunoştinţa dumitale in inima singurului meu copil?

FERDINAND

Părinte deşănţat, vin să vestesc fiicei tale o bucurie.

MILLER

Poate ear noue speranţe pentru o nouă desperare? Mergi, vestitor de nefericiri, faţa iţi desminte vorbele.

FERDINAND

Insfirşit am ajuns la ţelul sperărilor mele! Lady Milford, cel mai grozav obstacul pentru amorul nostru, a fugit in momentul acesta din ţară. Tatămeu imi incuviinţează alegerea. Soarta incetează

de a ne mai prigonì. O stea de fericire ne lucește in cer. Am venit să-mi implinesc cuvêntul și să-mi conduc mireasa la altar.

MILLER

Il auzi, fata mea? Il auzi cum iși bate joc de speranțele tale amăgite? O intr'adevĕr, d-le baron, frumos șade seducĕtorului să-și gâdile spiritul cu victima sa.

FERDINAND

Crezi că glumesc? Nu, pe onoarea mea! Ce vĕ spun e adevĕrat ca amorul Luisei mele și cuvêntul imi va fi sacru cum au fost și jurămintele sale. Nu știu nimic mai sacru pe lume — tot te indoești incă? Tot nu vĕd in fața miresei mele focul bucuriei? Curios! Trebue să fiți tare deprinși la minciuni dacă adevĕrul află atât de puțin crezĕmênt. N'aveți incredere in cuvintele mele? Ei bine, credeți atunci in astă mărturie scrisă. (Aruncă Luisei scrisoarea către mareșal, Luisa o deschide și cade jos palidă și nemișcată).

MILLER (fără a vedea pe Luisa, către maior).

Ce insemnează aceasta, domnule baron? Nu te ințeleg.

FERDINAND (ducêndu-l la Luisa).

Cu atâta mai bine m'a ințeles ea.

MILLER (căzênd lângă fata lui).

Dumnezeule! Fata mea!

FERDINAND

Palidă ca moartea! Acum abia imi place fata ta! Niciodată n'a fost atât de frumoasă, onesta, pioasa

ta fiică, cu asta faţă de cadavru. Suflul judecăţei de pe urmă care şterge lustrul de pe fiecare minciună, a şters acum şi dresul cu care astă dibace fărmecătoare ar fi amăgit şi pe îngerii luminei. Eată-i faţa cea mai frumoasă! Eată-i pentru întêia oară adevĕrata faţă! Lasă-mĕ s'o sărut. (Vrea să se apropie).

MILLER

Inapoi, inapoi! Nu te atinge de inima părintească, copile. N'am putut-o păzì de desmerdările tale, insă voiu păzì-o de insultele tale..

FERDINAND

Ce vrai, bĕtrâne? Cu tine n'am treabă. Nu te amesteca intr'un joc unde partida e perdută, ori poate eşti şi tu mai nesocotit decât cum gândesc? Imprumutat-ai inţelepciunea celor şasezeci de ani cochetăriei ficei tale şi purtat-ai acest pĕr venerabil cu meseria de mijlocitor? O, de n'ai făcut'o, nefericite bĕtrân, culcă-te şi mori, e încă timp. Poţi adormì încă cu dulcea cugetare: am fost un părinte fericit! Un moment mai târziu şi vei arunca vipera veninoasă in iad, vei blăstema şi darul şi cerul ce ţi l'a dat, şi te-i coborì in mormênt cu blăstemul pe limbă. (Către Luisa). Grăeşte, nefericit-o! Scris-ai această scrisoare?

MILLER (făcênd un semn Luisei).

Pentru Dumnezeu! fata mea! Nu uita! Nu uita!

LUISA

O! scrisoarea asta, tată!

FERDINAND

A căzut in alte mâni? Binecuvêntată fie intimplarea, ea a făcut mai mari fapte decât mintea

socotită şi pururea va invinge spiritul cel mai inţelept. Intîmplarea, zic? O! Dacă chiar o *păserică*, nu cade fără voea Providenţei, s'ar demasca un *diavol* fără ştirea ei? Vreau un rĕspuns! Scris'ai această scrisoare?

MILLER (către Luisa, conjurând-o).

Curaj! curaj, fata mea! Spune singurul cuvênt: *Da*, şi totul e invins.

FERDINAND

Minunat! minunat! Şi tata e inşălat! Toţi inşălaţi! Ia priviţi-o, infama! Cum îi refusă limba cea de pe urmă minciună, Jură pe grozavul, adevĕratul Dumnezeu! Scris'ai această scrisoare?

LUISA (după o luptă interioară dureroasă, in care tatăl sĕu o incurajază cu ochii, energic).

Am scris-o!

FERDINAND (incremeneşte de groază).

Luisa! Nu! Pe sufletul meu! Minţi. La tortură şi inocenţa mărturiseşte crime ce n'a comis. Am intrebat cu prea mare iuţeală. Aşa e, Luisa? Ai mărturisit pentru că te-am intrebat cu prea mare iuţeală!

LUISA

Am mărturisit adevĕrul!

FERDINAND

Nu! zic! Nu! Nu! N'ai scris-o. Nici nu e mâna ta. Şi de-ar fi mâna ta; de ce ar fi mai greu a contraface o scrisoare decât a corumpe o inimă? Spune adeverat, Luisă! Ori nu, nu, spune! Ai putea spune *da* şi aş fi perdut! O minciuna Luisa,

o minciuna! O, de-ai şti vre una, de mi-ai spune-o cu faţa ta deschisă şi ângerească, de mi-ai convinge numai urechea, numai ochiul, fie-mi inima inşălată in modul cel mai cumplit. O! Luisă! Tot adevĕrul ar dispărea din creaţiune cu acest suflu şi probitatea şi-ar deprinde grumazul sĕu ţapĕn să-l plece ca curtisanii! (cu o voce timidă şi tremurătoare). Scris-ai această scrisoare?

LUISA

Pe Dumnezeu! Pe Dumnezeul grozav şi adevĕrat! *Da!*

FERDINAND, (după o pausă, cu expresiunea celei mai adânci dureri).

Femee! Femee! Faţa cu care te afli in momentul acesta inaintea mea! Cu faţa aceasta impărţeşte paradisuri şi nu vei găsi un cumpĕrător nici in impĕrăţia osindei. Ştiut-ai ce-ai fost pentru mine, Luisă? Cu neputinţă! Nu! N'ai ştiut că ai fost *totul*, pentru mine! Tot! E un biet cuvĕnt mic şi despreţuit insă eternitatea abia il poate cuprinde! El conţine in sine sistemele cele mai vaste ale universului! Tot! şi să te joci cu el cu atâta uşurinţă. O, e grozav!

LUISA

Mi-ai auzit mărturia, domnule de Walter. Eu singură m'am condemnat. Acuma mergi! Părăseşte o casă, in care ai fost atât de nefericit!

FERDINAND

Bine! Bine! Eată sunt liniştit, sunt liniştit. Se spune şi de o ţară prin care a trecut ciuma că e liniştită. Şi eu sunt liniştit. (După o scurtă gândire). Incă o rugăminte, Luisa, cea de pe urmă! Capul

imi arde. Trebue să mě rěcoresc. Vrai să-mi faci un pahar de limonadă? (Luisa ese).

SCENA III.

Ferdinand şi *Miller*. (Amêndoi se primblă cătva timp in tăcere, fie care intr'o partea a camerei).

MILLER (se opreşte in fine şi se uită la maior foarte trist).

Domnule baron, ţi se va micşora durerea dacă-ţi voiu spune că te plâng din toată inima?

FERDINAND

Să lăsăm asta, Miller. (După câţi-va paşi). Miller, mai că nu-mi aduc aminte cum s'a intîmplat de am venit in casa ta. Care a fost causa?

MILLER

Cum, domnule maior, nu-ţi mai aduci aminte? voeai să iei lecţii de flaut de la mine.

FERDINAND (răpede).

Şi-ţi vězui fata... (incă o pausă). Nu te-ai ţinut de cuvênt, prietene! Ne inţelesesem că-mi vei da linişte pentru orele mele de singurătate. M'ai inşălat şi mi-ai vêndut scorpii. (Vězênd o mişcare din partea lui Miller). Nu te spăria, bětrâne! (Imbrăţişându-l cu entusiasm). Tu nu eşti vinovat.

MILLER (ştergêndu-şi ochii).

Asta o ştie atotputernicul Dumnezeu!

FERDINAND (se primblă din nou, adâncit in gânduri sinistre).

Cât de neinţeles se joacă Dumneḑeu cu noi! De un fir subţire nezărit atîrnă ades greutăţi nemě-

surate. Ştia omul că mâncând mĕrul va găsì moartea? Hm! O ştia el? (Se primblă mai agitat, pe urmă ia pe Miller de mână foarte mişcat). Omule! Mi'ai vĕndut prea scump câteva fluerări de flaut şi tu perzi incă şi câştigul tĕu. (Depărtându-se). O, de nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap să invăţ flautul!

MILLER (căutând să-şi ascundă emoţiunea).

Mult mai zàboveşte limonada. De-mi dai voie, mĕ duc să vĕd...

FERDINAND

Nu-i atât de grabnic, iubite Miller! (murmurând in parte). Mai ales pentru tata. Stăi. Ce voiam să te intreb? A! Luisa iţi e singura fată? Nu mai ai alţi copii?

MILLER (cu foc).

Nu mai am alţi copii, domnule baron. Nici imi doresc alţii. Fata e tocmai cât trebue pentru a umple inima mea de părinte. Câtă iubire cuprindea inima aceasta am pus-o toată pe singurul copil.

FERDINAND (foarte mişcat).

Ha! Ia vezi de nu-i gata bĕutura, iubite Miller! (Miller ese),

SCENA IV

Ferdinand (singur).

Singurul copil! Simţeşti, ucigaşule? Singurul, ucigaşule? Auzi tu, singurul? Şi acest om n'are in toată lumea lui Dumnezeu alt nimic, decât un instrument şi acest singur copil. Şi vrai să-l răpeşti? Să răpeşti cerşetorului cel de pe urmă ban? Să

sfarmi cărja paraliticului şi să i-o aruncl la picioare? Ce? Avea-voiu inima s'o fac? A eşit fără a prevedè că va perde intr'o clipeală toate bucuriile ce le-a pus pe faţa fiicei sale şi se intoarce şi o vede intinsă la picioarele lui, o floare vestejită, moartă, sfarmată cu rĕutate, cea de pe urmă, singura, nemĕsurata speranţă? Ha! Şi va sta dinaintea ei, şi va vedea-o, şi toată natura nu va mai avea nici un suflu de viaţă pentru dînsul; când ochirea lui nemişcată va plutì in zadar in imensitatea deşeartă căutând pe Dumnezeu şi in locul Dumnezeului sĕu va intîlni neantul. Dumnezeule! Dumnezeule! Dar şi tată-meu nu are decât un singur fiu, insă nu şi singura sa avuţie. (După o pausă). Dar ce? Ce perde el? Fata, pentru care simţirile cele mai sacre ale amorului nu erau decât jucării, putea-va face fericirea părintelui sĕu? Nu va putea! Nu va putea! Şi trebue să-mi mulţumească că sfarm o viperă inainte de a muşca şi pe tatăl sĕu.

SCENA V.

Miller, Ferdinand.

MILLER

Acuş e gata, domnule baron! Şade biata copilă colo afară şi o inăduşesc lacrimile. Are să-ţi dee in limonadă şi lacrimi de bĕut.

FERDINAND

Bine ar fi, de-ar fi numai lacrimi!... Fiindcă vorbiam dinioarea de musica Miller... (scoate o pungă). Iţi mai sunt incă dator...

MILLER

Ce? Cum? Ia lasă, domnule baron, drept cine

mĕ iei? Banii se află in bune mâni. Ar fi o injurie —şi dacă a da Dumnezeu, nu ne vedem azi pentru cea de pe urma oară?

FERDINAND

Cine ştie? Ia! Nu se ştie cine moare şi cine trăeşte.

MILLER (rizĕnd).

Cât despre asta, domnule baron, la d-ta nu-i teamă.

FERDINAND

Nu se poate ştì. N'ai auzit niciodată că au căzut tineri, fete şi tineri, speranţa şi mândria părinţilor amăgiţi? Ce nu fac chinurile şi bĕtrâneţa, o face deseori trăsnetul. Nici Luisa ta nu e nemuritoare.

MILLER

Dumnezeu mi-a dat-o!

FERDINAND

Ascultă, iţi spun, nu e nemuritoare. Fata-ţi e lumina ochiului. Te-ai legat de dînsa şi cu inima şi cu sufletul. Fii socotit! Numai un jucător indrăzneţ pune tot pe o singură carte. Negustorul ce incarcă pe o singură corabie toată averea sa se numeşte nesocotit. Ascultă-mĕ ce-ţi spun... — Dar dece nu-ţi iai banii?

MILLER

Ce, toată punga cât e de mare? La ce gândeşti?

FERDINAND

Să-mi plătesc datoria. Na! (aruncă punga pe masă, cad din ea câteva monede de aur).

MILLER (spăriat).

Ce? Pentru Dumnezeu, nu sună a argint! (Se apropie de masă cu groază). In numele tuturor sfinţilor, domnule baron, ce faci? Ia asta zic şi eu că-i nebăgare de seamă! (impreunând mânile). Eată — ori sunt fărmecat, ori doamne iartă-mĕ, acesta e aur, aur curat, galben, adevĕratul aur al lui Dumnezeu. Nu, Satana, nu mĕ-i prinde!

FERDINAND

Bĕut-ai vin vechiu ori nou, Miller?

MILLER

Trăsnet şi tunet! Uită-te! Aur!

FERDINAND

Ei ş'apoi?

MILLER

Dar la dracu, iţi spun, te jur pe numele lui Dumnezeu, aur!

FERDINAND

Foarte curios, in adevĕr!

MILLER

(după o tăcere s'apropie de maior şi-i zice atins).

Domnule baron, eu sunt un om drept şi simplu; poate vroeşti să mĕ impingi la vre-o faptă rea, căci atâta aur nu se poate câştiga intr'un chip cinstit.

FERDINAND

Fii fără grijă, iubite Miller. Banii aceştia i-ai câştigat de mult, să mĕ ferească Dumnezeu să-ţi tulbur cu dînşii linişte cugetului!

MILLER (sărind in sus ca un nebun).

Vrea să zică sunt ai mei, ai mei, ai mei, cu voinţa şi ştirea lui Dumnezeu! (Aleargă la uşă strigând). Femee! Fată! Hurra! Veniţi încoace! (intorcêndu-se). Dar, Doamne, de unde şi până unde m'am trezit eu cu atâta avuţie, cum am meritat-o? Ha? cum am câştigat-o?

FERDINAND

Nu cu lecţiile tale de musică, Miller! Cu banii aceştia iţi plătesc (se opreşte ingrozit) iţi plătesc... (după o pausă, cu durere) nefericitul vis de trei luni de zile ce am visat cu fata ta.

MILLER (il apucă de mână şi-l stringe tare).

Domnule baron, de-ai fi un biet băiat sărac de burghez (mai iute) şi fata mea nu te-ar iubì, aş sugruma-o (uitându-se ear la bani cu tristeţă). Dar acuma eu am totul şi nu ţi-a rĕmas dumitale nimic, şi voiu trebuì să intorc totul inapoi? Hei?

FERDINAND

N'aibi grijă, amice! Eu plec, şi in ţara in care voiu să mĕ aşăz nu umblă aceşti bani.

MILLER (uitându-se cu ochii nemişcaţi la bani).

Aşa dar banii rĕmân ai mei? Dar imi pare tare rĕu că te duci. Să vezi cum am să trăesc deacum inainte. Ce viaţă veselă am să petrec. (Işi pune pălăria pe cap şi se primblă prin casă). Şi am să dau dracului lecţiile mele de musică şi am să fumez tutunul cel mai bun şi când mĕ voiu duce vre-odată la teatru de m'or mai vedea sus in porumbărie să mĕ ia dracul! (vrea să easă).

FERDINAND

Stăi! Taci! şi viră-ţi banii in buzunar (apăsând pe cuvinte), Numai astăzi mai taci încă şi de vrei să mě indatorezi nu mai da deacum inainţe lecţii de musică.

MILLER

(cu mai mare foc trage pe Ferdinand de haine cu bucurie).

Da fiică-mea! Banii nu face pe om, nu, negreşit, ori c'oiu mânca cartofe, ori vênaturi, sătulul e sătul, şi straiul acesta tot bun rěmâne cât nu străbat razele soarelui prin mânecă. Pentru mine toate astea's fleacuri, insă fetei au să-i folosiască banii; am să-i dau tot ce-i va poftì inima.

FERDINAND (curmându-l iute).

Taci! O, taci!

MILLER

Şi are să-mi inveţe franţuzeste ca apa şi să joace menuet şi să cânte, incât să-i meargă vestea prin gazete, şi are să poarte o capelă ca fata judecătorului şi o chidebary cum îi mai zic, şi vor vorbì de fata musicantului cale de trei poşte.

FERDINAND (îl apucă de mână in cea mai mare mişcare).

Destul, pentru Dumnezeu, taci! Numai astăzi mai taci incă, asta-i singura mulţămire ce cer.

SCENA VI.

Luisa (intrând cu un pahar de limonadă pe o farfurie). *Cei dinainte.*

LUISA

(cu ochii roșii de plâns presentează paharul lui Ferdinand cu glas tremurând).

De nu e destul de tare, mĕ rog spune-mi.

FERDINAND

(luând paharul, il pune pe masă și se intoarce iute către Miller).

A! Mai că eram să uit! Am să-ţi fac o rugăminte, iubite Miller! Vrei să-mi faci o mică indatorire?

MILLER

O mie, nu una! Ce poftești?

FERDINAND

Au să m'aștepte la masă, și mĕ simt foarte rĕu dispus. Imi e peste putinţă să mĕ duc intre oameni. Vrei să mergi până la tată-meu să-i spui să mĕ ierte?

LUISA (se sparie și-l intrerupe).

Nu mĕ pot duce eu?

MILLER

La domnul President?

FERDINAND

Nu la dînsul insuș. Iţi vei face insărcinarea către servitor ce ai să găsești in anticameră. Ca să te creadă că vii din partea mea, ia ciasornicul meu. Voiu fi incă aici când te-i intoarce. S'aștepţi rĕspuns.

LUISA (ingrijată).

N'aş putea face *eu* toate acestea?

FERDINAND (către Miller care vrea să easă).

Stăi, încă ceva! Eată o scrisoare pentru tatăl meu, care a fost pusă intr'o scrisoare adresată către mine. Poate vre-o afacere grabnică. Totodată vei da şi scrisoarea.

MILLER

Prea bine, domnule baron!

LUISA (căutând să opriască pe Miller, foarte ingrijită).

Tată, foarte lesne aş putea face eu toate acestea!

MILLER

Eşti singură, fata mea şi e noapte intunecoasă (ese).

FERDINAND

Petrece cu luminarea pe tatăl tĕu, Luisă! (In vreme ce Luisa petrece pe tatăl sĕu cu luminarea, el se apropie de masă şi varsă otravă in limonadă). Da! Ora a sosit. Trebue să moară! Puterile supreme mĕ indeamnă, ângerul ei păzitor o părăseşte!

SCENA VII.

Ferdinand şi *Luisa*.

(Luisa se intoarce incet cu luminarea, o pune pe masă şi se aşează de cealaltă parte a mesei cu ochii plecaţi; din când in când aruncă spre el o ochire scurtă şi timidă. Ferdinand de cealaltă parte se uită cu ochii nemişcaţi inaintea lui. Mare şi adâncă tăcere).

LUISA

De vrei să mĕ acompaniezi, domnule de Walter, aş cânta ceva din clavir! (deschide clavirul).

(Ferdinand nu rĕspunde. Pausă).

LUISA

Imi datorești o revanșă la șah. Vrei să joci o partidă, domnule de Walter?

(Ear pausă).

LUISA

Domnule de Walter, portofoliul ce ți-am promis am inceput a-l coase, nu vrei să vezi desemnul?

(Ear pausă).

LUISA

O! Sunt foarte nefericită!

FERDINAND (fără a-și schimba posiția).

Asta ar putea să fie!

LUISA

Nu e vina mea, domnule de Walter, dacă ți-e urit cu mine.

FERDINAND (rizênd cu amărăciune).

Intr'adevĕr, nu e vina ta, e vina proastei mele modestii.

LUISA

Am știut că nu ne mai potrivim unul cu altul, deaceea m'am spăriat indată, o mărturisesc, când ai trimes pe tatăl meu. Domnule de Walter, mĕ tem că momentul acesta va fi pentru amêndoi nesuferit. Dacă-mi dai voe mĕ duc să invit câteva din cunoștințele mele.

FERDINAND

Da! Da! Invită! Am să mĕ duc și eu să invit câteva dintr'ale mele.

LUISA (uitându-se la el cu uimire).

Domnule de Walter!

FERDINAND (cu ironie).

Pe onoarea mea! Cea mai bună idee, ce poate avea un om in asemenea cas. Prefacem acest trist duet intr'o adunare, şi ne rĕsbunăm cu oarecari galanterii de capriciele amorului.

LUISA

Eşti bine dispus, domnule de Walter!

FERDINAND

Atât de bine, încât s'ar putea spăria băeţii de pe stradă şi ar alerga după mine! Nu! Intr'adevĕr, Luisă! Exemplul tĕu imi dă o bună lecţie. Am să profit de dînsa. Numai nebunii cred intr'un amor etern. Eterna uniformitate desgustă, numai varietatea e sarea plăcerii. Să ne dăm mâna, Luisă! Şi eu sunt de ideea aceasta. Să sărim din roman in roman, să ne tăvălim din noroiu in noroiu. Tu pe ici, eu pe colo, poate mi-oiu găsì liniştea perdută in vr'un bordel. Poate, după ce ne vom intrece care de care, vom da unul peste altul încă odată ca două cadavre cu cea mai plăcută surprindere; poate ne-om recunoaşte la aerul familiei ca intr'o comedie, căci nici un copil nu tăgădueşte o asemenea mamă; şi desgustul şi ruşinea vor infiinţa o armonie, care nu s'a putut realiza prin amorul cel mai infocat.

LUISA

O, june, june! Nu eşti incă destul de nefericit, voeşti să-ţi şi meriţi nefericirea?

FERDINAND (murmurând furios între dinţi).

Sunt nefericit... cine ţi-a spus-o? Femee, eşti prea rea pentru a simţì insăşi; cum poţi să judeci simţirile altuia? Nefericit? Ha! Cuvêntul acesta mi-ar putea deştepta furia din mormênt! Ştia că am să fiu nefericit. Moarte şi osîndă! O ştia şi tot mĕ vêndù. Vezi şarpe, acesta era singurul cas in care te-aş fi putut ierta. Mărturisirea te pierde. Până acum puteam atribuì pĕcatul neştiinţei, te dispreţuiam intr'atâta, incât nu te ţineam vrednică de rĕsbunarea mea (luând iute paharul). Aşa dar, nu erai uşoară, nu erai proastă, erai numai un demon (bea). Limonada-i searbădă ca şi sufletul tĕu, gustă!

LUISA

O, cerule! indeşert nu m'am temut de scena aceasta!

FERDINAND (imperios).

Gustă!

LUISA

(ia paharul şi bea; Ferdinand, din momentul in care Luisa pune paharul la gură se depărtează intr'un unghiu al casei galben ca ceare).

Limonada e bună.

FERDINAND (fără a se intoarce, cuprins de groază).

Să-ţi fie de bine!

LUISA (după ce a pus paharul jos).

O! de ai ştì, Walter, cât de grozav imi insulţi sufletul!

FERDINAND

Hm!

LUISA

A să vie un timp, Walter...

FERDINAND (inaintând).

O! Cu timpul nu mai avem nimic de făcut.

LUISA

Unde amintirea serei de astăzi iţi va apăsa greu sufletul.

FERDINAND

(incepe a merge mai iute şi mai neliniştit, işi aruncă eşarpa şi spada).

Adio serviciu al prinţilor!

LUISA

Dumnezeule, ce ai?

FERDINAND

Mi-e cald şi mě inăduş. Mě pun mai la indemână.

LUISA

Bea! bea! běutura te-a rěcorì!

FERDINAND

Negreşit. Muierea are inimă bună, dar aşa sunt toate.

LUISA

(alergând in braţele sale cu expresiunea cea mai plină a amorului).

Asta o spui Luisei tale, Ferdinand?

FERDINAND (respingênd-o).

Fugi, fugi! Departe de mine aceşti ochi dulci şi

seducĕtori. S'a trecut! Arată-te in diformitatea ta cea mai monstruoasă, şarpe; incolăceşte-mĕ, verme! Intinde verigile tale in chipul cel mai hidos, indreaptă-ţi capul spre cer, arată-te atâta de ingrozitoare cum ai fost când ai eşit din prăpastie, numai acuma nu mai fii ânger, e prea târziu, trebue să te strivesc ca pe o viperă, ori să desperez. Indură-te!

LUISA

O! Pentru ce a trebuit să ajungă păn acolo!

FERDINAND

Ce operă frumoasă a artistului ceresc! Cine ar putea crede şi cine ar fi putut crede? (luându-i mâna şi ridicând-o in sus). N'am dreptul să te intreb, Dumnezeule Creator! Dar dece ai inchis veninul intr'un vas atât de frumos? Viciul poate să existe sub o zonă atât de dulce? O, e neinţeles!

LUISA

A auzì aceste şi a fi silită să tac!

FERDINAND

Şi această voce dulce şi armonioasă... Cum pot da coarde rupte un son atât de melodios? (contemplând-o cu ochi rătăciţi de amor). Totul atât de frumos, atât de proporţionat, atât de dumnezeesc perfect! Pretutindenea opera unei perfecţii cereşti! Pe Dumnezeu! Ca şi când intregul univers n'ar fi fost zidit decât pentru a dispune pe Dumnezeu să creeze capdopera sa, şi numai la suflet a greşit Dumnezeu? Se poate că acest monstru hidos să fi eşit in natură fără defect? (depărtându-se iute). Ori a vĕzut că de sub dalta lui eşia un ânger şi şi-a in-

dreptat eroarea, dându-i o inimă cu atât mai perversă?

LUISA

O, indărătnicie criminală! Mai degrabă decât a crede că greşeşte, el invinovăţeşte cerul!

FERDINAND (o imbrăţoşează plângând tare).

Incă odată, Luisa! Incă odată ca in zioa când ţi-am dat cea intăi sărutare, când pentru intăia oară ai şoptit „Ferdinand" şi buzele tale infocate intăia oară mi-au zis „tu". O! mi se pare că in momentul acela inmuguria seminţa unei nesfirşite, nespuse plăceri. Eternitatea se infăţoşia ochilor mei ca o frumoasă zi de mai; mii de ani auriţi săltau veseli ca juni logodiţi inaintea sufletelor noastre. Atunci eram ferice! O! Luisa! Luisa! Luisa! Dece mi-ai făcut aceasta?

LUISA

Plângi, plângi, Walter! Durerea iţi va fi mai dreaptă cu mine decât mânia.

FERDINAND

Te 'nşeli. Acestea nu sunt lacrimi de durere, nu e roa caldă şi binefăcĕtoare care curge ca un balsam pe rănile sufletului şi dă earăş mişcare roţii inţepenite a simţirii. Sunt picături singuratice şi *reci*, e grozavul şi eternul adio al amorului meu (puindu-i mâna pe cap cu un ton imperios, solemn şi inspăimântător). Sunt lacrimi pentru sufletul tĕu, Luisă! Sunt lacrimi pentru Dumnezeire care s'a greşit in nesfirşita-i bunătate, care se lipseşte atât de crud de opera sa cea mai strălucită. O, ar trebuì ca intreaga natură să poarte doliu şi să se intristeze de ceeace se petrece in mijlocul ei. Se intîmplă

foarte des ca oamenii să cadă şi să peardă paradisul insă când ciuma apucă şi pe ângeri, trebue să geamă intreaga natură.

LUISA

Nu mě aduce la extremitate, Walter! Am energie cât şi alţii, insă ispita trebue să fie omenească. Walter, o vorbă inainte de a ne despărţi, o soartă grozavă a turburat armonia inimilor noastre. De mi-ar fi ertat să deschid gura... Walter, aş putea spune lucruri... aş putea... insă o soartă fatală mi-a legat limba, cum mi-a legat amorul, şi trebue să sufer să mě tratezi ca pe-o miserabilă prostituită.

FERDINAND

Te simţi bine, Luisă?

LUISA

Dece această intrebare?

FERDINAND

Mi-ar părea rěu să pleci c'o minciună.

LUISA

Te conjur, Walter!

FERDINAND (in cea mai mare mişcare).

Nu! Nu! Resbunarea aceasta ar fi prea satanică! Dumnezeu ferească! Nu voiu s'o duc până in ceea lume. Luisă! Iubit-ai pe Mareşal? N'o să mai eşi din această cameră.

LUISA

Intreabă ce vrei. Nu mai rěspund nimica. (Se pune jos).

FERDINAND (şi mai serios).

Gândeşte la sufletul nemuritor, Luisă. Iubit-ai pe Mareşal? N'ai să mai eşi din această cameră.

LUISA

Nu mai rĕspund nimica.

FERDINAND
(s'aruncă la picioarele ei cu o emoţie infricoşată).

Luisă, iubit-ai pe Mareşal? Până ce nu s'a stinge incă luminarea... ai să te afli... inaintea lui Dumnezeu!

LUISA (tresare spăriată).

Doamne sfinte! Ce e asta?... Şi mĕ simt rĕu... (cade pe scaun inapoi).

FERDINAND

Aşa degrabă! O voi femeilor, contrazicere eternă! Nervele voastre delicate sufĕr crime care rod omenimea până la rădĕcină; şi un miserabil gram de arsenic vĕ oboară.

LUISA

Otravă! Otravă! O, Dumnezeul meu!

FERDINAND

Aşa mĕ tem. Limonada ta a fost dreasă in iad. In ea ai bĕut moartea.

LUISA

Să mor! Să mor! Dumnezeule indurător! Otrava in limonadă şi să mor! O, indură-te de sufletul meu, Dumnezeule indurător!

FERDINAND

Acesta e lucrul de căpetenie... Şi eu il rog să se indure de el.

LUISA

Şi maica mea... tatăl meu... Mântuitorul lumii! Sermanul meu tată prăpădit! Nu mai este nici o mântuire? Sunt atât de tênĕră!... Şi nici o mântuire! Şi de pe acum trebue să mĕ duc!

FERDINAND

Nu e mântuire, de pe acum trebue să te duci, insă fii liniştită, călĕtorim impreună.

LUISA

Ferdinand şi tu! Otravă, Ferdinand! De la tine! O, Dumnezeule, iartă-l! — Dumnezeule indurător, iartă-i pĕcatul!

FERDINAND

Caută tu de socotelile tale, mĕ tem că sunt in rea stare.

LUISA

Ferdinand! Ferdinand! O, acum nu mai pot să tac. Moartea... moartea desleagă de toate jurămintele. Ferdinand! Cerul şi pĕmêntul nu au nimic mai nefericit decât tine! Mor nevinovată, Ferdinand!

FERDINAND (spăriat).

Ce spune?... In călĕtoria aceasta nu se obicînueşte să se incarce cineva cu o minciună.

LUISA

Nu mint, nu mint, am minţit o singură dată

in viața mea.. Ha! Ce frig mĕ pĕtrunde pănla oase... când am scris scrisoarea cătră Mareșal...

FERDINAND

Ha! Scrisoarea... mărire domnului! Mi-am căpătat ear toată bărbăția.

LUISA

(limba i se incurcă, degitele incep a tremura convulsiv).

Acea scrisoare — pregătește-te s'auzi un cuvênt grozav — mâna scria ce inima condemna — tatăl tĕu a dictat-o!

FERDINAND

(stă impetrit ca o statue, pănă cade in fine la pămênt ca lovit de trăsnet).

LUISA

O! inșălare fatală! Ferdinand... m'au silit.. iartă-mĕ... Luisa ar fi preferit moartea... insă tatăl meu.. primejdia.. Au fost atât de vicleni...

FERDINAND (sărind de la pămênt cu furie).

Mulțămesc ție, Dumnezeule, incă nu simțesc otrava **(Scoate spada).**

LUISA (slăbind din ce in ce mai tare).

Vai! Ce vrei să faci? E tatăl tĕu.

FERDINAND (cu expresiunea celei mai mari furii).

Ucigaș și tată de ucigaș! Trebue să-l iau cu mine ca judecătorul lumii să pedepsiască numai pe cel vinovat **(vrea să easă).**

LUISA

Iertând muri Mântuitorul — iertare pentru tine și pentru dînsul! **(moare).**

FERDINAND

(se 'ntoarce iute, vede cea de pe urmă mişcare a ei şi cade in genunchi dinaintea ei in cea mai cumplită durere).

Stăi! Stăi! Nu fugì, ânger ceresc! (îi ia mâna insă o lasă ear iute să cadă). Rece, rece şi umedă; sufletul a sburat (se ridică). Dumnezeul Luisei mele! Iertare! Iertare pentru cel mai miserabil ucigaş! Aceasta a fost ultima ei rugăciune! Cât e de frumoasă şi moartă! Moartea indurătoare a cruţat nevinovata ei faţă. Blândeţa nu era o mască, ea o păstrează şi după moarte. (După o pausă). Dar ce? Dece nu simţesc eu nimic? Puterea tinereţii vrea cumva să mě scape? Trudă deşartă! Acesta nu e scopul meu! (Ia paharul).

SCENA VIII.

Ferdinand, Presidentul, Wurm şi *Servitorii* se răped toţi inspăimântaţi in casă, mai pe urmă *Miller* urmat de jandarmi şi de popor care se adună in fund).

PRESIDENTUL (cu scrisoarea in mână).

Ferdinand, ce vrea să zică aceasta? N'oiu crede niciodată..

FERDINAND (aruncându-i paharul la picioare).

Priveşte, ucigaşule!

PRESIDENTUL

(stă impetrit. Toţi se sparie. Pausă teribilă).

Fiul meu, dece mi-ai făcut aceasta?

FERDINAND (fără a se uita la dînsul).

O! Fireşte! Trebuia să consult intăi omul de stat dacă fapta se potrivia cu jocul sěu? Intr'ade-

vĕr, vicleşugul de a despărţì legătura inimilor noastre prin gelosie era bine urzit şi admirabil. Calculul era făcut de un maestru perfect, pĕcat numai că amorul infuriat nu s'a supus aţelor de sirmă ca marionetele voastre.

PRESIDENTUL (se uită rotind ochii imprejurul sĕu).

Nu e nimeni aici să plângă pe un tată nemângâiat?

MILLER (strigând in dosul scenei).

Lăsaţi-mĕ să intru! Pentru Dumnezeu! Lăsaţi-mĕ să intru!

FERDINAND

Fata asta e o sfântă, partea ei trebue s'o apere altul (deschide uşa lui Miller care se răpede inlăuntru cu jandarmi şi popor).

MILLER (cu cea mai mare spaimă).

Copilul meu! Copilul meu! Otravă! Se spune că s'ar fi luat otravă? Fata mea, unde eşti?

FERDINAND

(il introduce intre president şi cadavrul Luisei).

Eu nu sunt vinovat. Mulţămeşte *acestuia*.

MILLER (căzĕnd jos).

O, Dumnezeule!

FERDINAND

Voiu spune puţine vorbe, tată! Ele incep a-mi fi numĕrate. Viaţa mi-a fost răpită de un trădător, mi-a fost răpită de tine. Tremur de a mĕ infăţoşa inaintea lui Dumnezeu; insă niciodată n'am fost

un rĕu. Oricare ar fi soarta mea pentru eternitate, nu cadă asupra ta. Insă am comis un omor (cu voce tare şi teribilă) un omor pentru care nu vei cere să fiu singur respunzĕtor inaintea judecătorului lumii. In acest moment solemn arunc asupra ta, partea cea mai mare şi mai grozavă. Caută tu singur să te poţi desvinovăţì. (Ducêndu-l la Luisa). Priveşte, barbarule! Desfătează-te de rodul grozav al iscusinţii tale, pe această faţă chinul a inscris numele tĕu şi ângerii exterminători il vor cetì. O figură ca aceasta să stee inaintea sufletului tĕu, când vei murì şi să-ţi inăduse cea de pe urmă rugăciune. O figură ca aceasta stee pe mormêntul tĕu când vei reinvia, şi lângâ cel Etern când te va judeca. (Leşină, servitorii il ţin).

PRESIDENTUL (ridicând braţul spre cer).

Nu cere, nu cere de la mine sufletele aceste, judecător al lumii, cere-le de la acesta (arată pe Wurm).

WURM (tresărind).

De la mine?

PRESIDENTUL

Blăstĕmatule, de la tine, de la tine, Satană! Tu, tu mi-ai dat sfatul infernal. Asupra ta cadă respunderea, eu imi spăl mânile.

WURM

Asupra mea? (rizênd diavoleşte). Poznaş! Poznaş! Acuma ştiu şi eu cum işi arată dracii recunoştinţa. Asupra mea, ticălosule? Era el fiul meu? Iţi eram *eu* stăpân? Asupra mea respunderea? Ha! pe acest aspect care-mi inghiaţă toată mĕduva in oase! Asupra mea să cadă! Acuma vreau să fiu perdut,

dar şi tu vei fi perdut cu mine. Aidem! Aidem! Să se strige pe toate stradele: Ucigaş! Deşteptaţi magistraţii! Jandarmi, legaţi-mĕ! Duceţi-mĕ! Am să descopĕr taine, să se ridice pĕrul celor ce mĕ vor asculta (vrea să easă).

PRESIDENTUL (il ţine).

Turbatule, nu cumva?...

WURM (lovindu-l pe umĕr).

Ba voiu spune, camarade, voiu spune! Sunt turbat într'adevĕr şi din causa ta; am să-ţi arăt că sunt turbat. Braţ la braţ impreună vom merge la eşafod, braţ la braţ cu tine voiu merge in iad! Are să-mi gâdele sufletul, ticălosule, să fiu condemnat cu tine împreună. (jandarmii il duc).

MILLER

(care tot timpul a fost cu capul plecat pe cadavrul Luisei acufundat intr'o mută durere, se ridică iute şi aruncă punga la picioarele lui Ferdinand).

Otrăvitorule! Na, i-aţi inapoi aurul blăstĕmat! Voeai să-mi cumperi fata cu el? (se răpede afară).

FERDINAND (cu vocea stinsă).

Ţineţi-l! E in desperare. E tributul unei grozave recunoştinţe. Luisă! Luisă! Eu vin... Adio... Lăsaţi-mĕ să mor lângă acest altar!

PRESIDENTUL

(deşteptându-se din rătăcirea in care căzuse).

Fiule! Ferdinand! Nu mai ai nici o căutătură pentru tatăl tĕu disnădăjduit? (pun pe maior lângă Luisa).

FERDINAND

Cea de pe urmă căutătură e pentru Dumnezeul îndurător.

PRESIDENTUL
(căzênd in genunchi inaintea lui in cea mai mare durere).

Creatură şi Creator! Toţi mĕ părăsesc. Nu-mi vei da o singură privire de mângăere? (Ferdinand ĭi intinde o mânĕ murindă).

PRESIDENTUL (se ridică iute).

M'a iertat! (către celalt). Acum la inchisoare! (ese, după el jandarmii).

(Cortina cade).

DON CARLOS

INFANT DE SPANIA

TRAGEDIE IN CINCI ACTE

Cum peptu-i se 'nălţa, purtat de mândre planuri,
Cum ochiul sĕu aprins sbura prin Adunare
Ferice, ca şi când ar fi voit să zică:
Sunt mulţămit!

(Carlos se uită la o parte).

Mâhnirea ascunsă şi adâncă
Pe care o cetim acuma de opt luni
In ochii voştri, prinţ, enigma 'ntregii curţi,
Ş'a monarhiei spaimă, e causa multor nopţi
Ce Maiestatea Sa petrece 'n ingrijire
Ş'a multor, multor lacrimi ce vars'a Voastră mumă.

CARLOS

Mumă! O, facă Cerul, să pot uita acelui
Ce mi-a făcut-o mumă!

DOMINGO

Prinţ!

CARLOS

(işi ia răpede de seamă trecênd cu mâna peste frunte).

Prea-Sfinţia Voastră
Eu n'am avut noroc cu-a mele mame; fapta
Ce am făcut intăi când am vĕzut lumina
A fost să-mi ucid muma.

DOMINGO

Se poate, nalte prinţ,
Ca astfel de mustrare s'apese gândul Vostru?

CARLOS

Şi astă nouă mumă nu mi-a răpit ea mie
A tatălui amor? Prea mult nu m'a iubit
Tatăl meu niciodată. *Un* merit aveam insă:
Eram fiul sĕu *unic*. Dar ea-i născù o fiică

Şi cine poate ştì ce 'n viitor acopĕr
A timpurilor valuri!

DOMINGO

Vĕ bateţi joc de mine.
Ispania intreagă o indumnezeeşte
Şi numai Voi la dînsa cu ură aţi privì?
Voi singur la vederea-i aţi asculta prudenţa?
Cum, prinţ? Cea mai frumoasă femee de pe lume,
Regină, şi odată mireasa Voastră chiar?
Cu neputinţă, prinţ! Nu este de crezut!
Unde iubesc cu toţii, nu poate urì Carol.
Prinţ, luaţi bine seama, regina să nu afle
Cât o ureşte fiul: aceasta ar mâhnì-o.

CARLOS

Crezi?

DOMINGO

Dac' Alteţa Voastră işi aminteşte incă
Turnirul cel din urmă ţinut la Saragossa,
La care-a fost atins de-o aşchie de lanţă
Inaltul nostru rege... regina ocupa,
Cu doamnele de curte, tribuna cea din mijloc
Şi se uita la luptă—deodat' o voce strigă:
„E regele rănit!“ — Se turbură cu toţii,
Murmurul se lăţeşte, străbate la regină
— „Infantul!...“ strigă ea şi vrea să se arunce
In jos de pe tribună. — „Nu, regele 'n persoană!“
Ii zic cei dimprejur. — „Ei bine, chemaţi medici“
Rĕspunde ea atunce c'o resuflare-adâncă.
(după o tăcere).
Vĕ vĕd pe gânduri?

CARLOS

Eu admir cu câtă artă

Părintele duhovnic al regelui adună
Poveşti pline de duh.

(serios şi intunecos).

Dar pe cât ştiu, aceia care pândesc pe alţii
Şi duc din casă 'n casă la vorbe şi la taine
Pe lume mai mari rele făcut-au decât chiar
Otrava şi pumnarul in mâni de ucigaş.
Puteai să nu-ţi mai dai această osteneală.
De-aştepţi vre-o resplătire, indreaptă-te la rege!

DOMINGO

Aveţi cuvênt, Alteţă, de-a vě păzi de oameni;
Dar cu deosebire. Nu trebue să respingeţi
Deodată cu făţarnici, pe-adevěraţi prieteni.
Eu binele vě vreau.

CARLOS

Vezi, tatăl meu aceasta
Să nu cumva s'o afle, căci purpura ai perde-o.

DOMINGO

Cum?

CARLOS

Purpura intăia de care va dispune
A Spaniei coroană nu-ţi e făgăduită?

DOMINGO

De mine vreţi a ride.

CARLOS

O! mě ferească Cerul
Să rid de-acel bărbat grozav, ce pe-al meu tată
Il poate osindì şi poate ca să-l erte.

DOMINGO

Eu nu voiu cuteza cu sila a pĕtrunde
In taina respectată a intristării Voastre.
Dar rog pe-Alteţa Voastră să vrea a-şi amintì
Că pentru conştiinţe muncite,-un adăpost
Biserica deschide, la care n'are cheie
Nici un monarc şi unde chiar crima-i ocrotită
De-a jurământului pecete. Mĕ 'nţelegeţi,
Am spus deajuns.

CARLOS

Departe de mine fie gândul
Să pun la incercare pe cel care păzeşte
O astfel de pecete.

DOMINGO

Ce neincredere!
Alteţă, rĕu cunoaşteţi pe cel mai credincios
Din servitorii voştri!

CARLOS

Deci, renunţaţi la mine
Voi sunteţi un om sfânt, o ştie lumea, insă
—Vorbind curat—sunteţi prea 'mpovărat de trebi;
Aveţi o cale lungă păn' veţi putè şedè
Pe tronul lui San Petru. Prea multe a afla
Va mai mărì povara. Aceasta către rege
Ce v'a trimis la mine, să spuneţi...

DOMINGO

M'a trimis?...

CARLOS

Aşa am zis. Prea bine, o da, eu ştiu prea bine
Că la această curte trădarea mĕ 'ncunjoară,

Că sunt plătiti o sută de ochi să mĕ păziască,
Că regele-a vêndut pe unicul sĕu fiu
La cel mai de pe urmă din servitorii sĕi;
Eu ştiu că mulţămeşte pe-acel care trădează
Oricare-a mea silabă, cu daruri mai domneşti
Decât cum a plătit vre-odat' o faptă bună.
Eu ştiu... dar e destul! Mi-e plină inima
Ş'am spus încă prea mult!

DOMINGO

Monarcu-i hotărit
S'ajungă aştăzi încă cu zioa la Madrid.
Se şi adună curtea. Daca 'mi daţi voe, prinţ...

CARLOS

Prea bine, voiu urma.
(Domingo ese; după o tăcere).
Nenorocite Filip,
Nenorocit ca fiu-ţi! Eu vĕd de pe acum
Cum sânger'al tĕu suflet, muşcat ca de un şearpe,
De-un otrăvit prepus. Presimţi in gândul tĕu
Cea mai ingrozitoare dintre descoperiri
Şi când vei fi făcut-o, turbarea te-a cuprinde!

SCENA II.

Carlos, Marchizul de Posa.

CARLOS

Cine-i? Pe cine vĕd? O ângeri păzitori!
Rodrig!

MARCHIZUL

Carlos!

CARLOS

Se poate? Nu e o amăgire?

Tu eşti? O da, eşti tu! Pe *tine* l'al meu pept
Te string şi simt cum bate puternic al tĕu suflet!
Deacuma va fi bine! Această 'mbrăţoşare
Indreaptă inima-mi cea bolnavă; sărut
Pe scumpul meu Rodrigo!

MARCHIZUL

Vĕ 'ndreaptă? Sunteţi bolnav?
Deacuma va fi bine? Ce lucru trebueşte
Deacum să meargă bine? Vedeţi, eu stau uimit.

CARLOS

Ce causă neaşteptată te-aduce din Bruxela?
Cui am datorì surprinderea aceasta?
Dar mai intreb? O, iartă, sublimă providenţă
De-această profanare, pe-un om prea fericit!
Cui altui decât ţie, putere-a tot inaltă?
Ştiai că n'are Carol un ânger păzitor
Şi mi-ai trimis pe-acesta. Şi mai intreb?

MARCHIZUL

Ertaţi
De nu respund, Alteţă, altfel decât uimit
La vorbe-aşa 'nfocate. Aşà nu m'aşteptam
Că voiu găsì pe fiul lui Filip. O roşeaţă
Ce nu e naturală aprinde-a Voastră faţă
Şi buza vi se mişcă de-un tremur fioros.
Ce trebue să gândesc, iubite prinţ? Nu vĕd
Pe tênĕrul erou la care mĕ trimite
Un asuprit popor, căci in acest moment
Nu stă 'naintea Voastră acel Rodrigo, care
Odată ca copil la joc v'a fost tovarăş —
Eu azi vĕ 'mbrăţoşez ca un ambasador
A 'ntregei omeniri; provinţele de Flandra
Plâng azi 'naintea Voastră şi cu puternic glas

Cer mântuirea lor. Pierdută va fi ţara
Această scumpă, dacă un Alba, crud călău
Al fanatismului, cu ordine din Spania
Va merge la Bruxela. Şperanţa cea din urmă
A cestor mândre ţări se razimă pe Voi
Eroicul nepot lui Carol Quint. Dar astă
Speranţă se va stinge când pieptul vostru nobil
Va inceta să bată pentru umanitate.

CARLOS

E stins' orice speranţă!

MARCHIZUL

Vai mie! Ce aud?

CARLOS

Tu imi vorbeşti de timpuri care-au trecut. Şi eu
Visam odinioară de-un Carol ce ca focul
Se inroşia la vorba de libertate, insă
El este mort de mult. Acel pe care-l vezi
Nu este vechiul Carol pe care l'ai lăsat
Odată in Alcala, ce'n visuri dulci pierdut
Spera că va aduce din nou timpul de aur
In Ţara Spaniolească. O! astă nălucire
Era copilărească, dar mândră şi sublimă!
Trecur'aceste visuri!...

MARCHIZUL

Cum? visuri, prinţ? Aceasta
N'a fost decât un vis?

CARLOS

O! Lasă-mă să plâng
Să vărs amare lacrimi la pieptu-ţi credincios!
Nu am pe nimeni — nimeni pe-acest intins pământ!

Păn unde străluceşte al tatălui meu sceptru,
Păn' unde pe-oceanuri pluteşte steagul nostru
Nu este nici un loc in care jalea mea
Pot s'o alin prin lacrimi, decât la pieptul tĕu.
Pe tot ce tu şi eu, Rodrig, sperăm in ceruri
Nu mĕ gonì din pieptu-ţi!
(Marchizul se pleacă spre el in mare mişcare).
Gândeste că aş fi
Un biet copil orfan pe care l'ai cules
L'a tronului picioare. Eu sunt un fiu de rege
Eu nu ştiu ce-i un tată. De este-adevĕrat,
Cum inima mi-o zice, că tu din milioane
Te-ai intîmplat, tu singur, pe mine-a mĕ 'nţelege
Şi dacă 'n adevăr natura creatoare
Zidì din nou in Carol pe Roderig şi că
In dimineaţa vieţei, a sufletelor noastre
Cântări armonioase produse au fost ele
De tot aceleaşi coarde; şi dacă-ţi e mai scumpă
O lacrimă de jale ce-alin' a mea durere
Decât favori regale...

MARCHIZUL

Decât intreaga lume!

CARLOS

Aşa 's de jos căzut! Aşa 's de miserabil,
Incât mĕ vĕd silit ca să-ţi aduc aminte
De anii din pruncie şi să te rog acuma
O datorie vechie, uitată să-mi plăteşti
Pe când te jucai incă cu minge şi soldaţi:
Când tu şi eu eram copii cu minte-aprinsă,
Crescuţi ca şi doi fraţi şi eu alt chin n'aveam
Decât de-a mĕ vedea intunecat de tine,
Păn' ce, pierzênd curajul de-a te putea intrece
Mĕ hotării să-ţi port iubire fără margini.

Atuncea incepui cu mii de desmierdări
Şi dragoste frăţească să te muncesc, iar tu
Cu inimă trufaşă mereu mě respingeai.
Ades eu stam de-oparte — dar asta n'ai ştiut-o —
Şi dureroase lacrimi imi lunecau din ochi
Când tu, pe lângă mine trecênd, pe alţi copii
De-o stare mai de rând, in braţe îi stringeai.
Dece pe dînşii numai? ziceam cu intristare,
Nu te iubesc şi eu? Ear tu ingenunchiând
Nainte-mi cu rěceală, ziceai: Aşa se cade
A se purta c'un fiu de rege!

MARCHIZUL

Prinţ, lăsaţi
Aceste amintiri copilăreşti de care
Şi azi mě inroşesc.

CARLOS

Nu meritam aceasta.
Puteai dispreţuì, puteai inima mea
S'o sfâşii, insă nu s'o depărtezi de tine.
De trei ori ai respins pe prinţ şi de trei ori
El s'a intors, rugând să-i dai a ta iubire,
Ba chiar voind cu sila iubire a-ţi impune.
Ce nu putù Carlos, aduse intîmplarea.
Odată la un joc, scăpând din mână mingea,
Lovişi pe-a mea mătuşă, regina de Boemia,
In ochiu, şi ea, crezênd c'a fost făcut cu voie,
Se plânse către rege cu lacrime in faţă.
Indată se chiemarě copii toţi să spuie
Din ei pe vinovat şi regele jurâ
Cutezătoarea faptă s'o pedepsiască aprig,
Chiar dac'ar fi infantul. Atunce te-am vězut
Cum tremurai de-o parte şi eu, inaintând

Şi in genunchi căzênd naintea regelui,
Am zis: sunt vinovat, pe mine te resbună!

MARCHIZUL

Prinţ, ce-mi aduci a minte!

CARLOS

Işi resbună. Carlos
In mijloc de curteni care stăteau in cerc
Cu ochii plini de milă, ca cel mai miserabil
Din sclavi fu pedepsit. Eu mě uitam la tine
Şi nu plângeam; toţi dinţii din gură imi scrăşneau
Şi nu plângeam; ţişnia sub lovituri de biciuri
Impěrătescu-mi sânge,„eu mě uitam la tine
Şi nu plângeam. Atuncea te-apropiai, zicêndu-mi
Cu lacrime ferbinţi: Invinsă mi-e mândria
Mě voiu plătì de tine când rege vei ajunge!

MARCHIZUL (întinzêndu-i mâna).

Mě voiu plătì, Carlos. Această juruinţă
Făcută ca copil, eu azi o repetez.
Mě voiu plătì; şi mie imi va venì momentul.

CARLOS

Acum! — Nu 'ntârzia; acum a sunat ora
Să te plăteşti de mine! Imi trebue iubire!
O taină 'ngrozitoare frământă pieptul meu
Şi trebui să ţi-o spun! In palida ta faţă
Sentenţa mea de moarte eu voiu să o cetesc.
Ascultă, te 'nfioară, dar nu respunde! Eu
Iubesc pe muma mea!

MARCHIZUL

O Doamne!

CARLOS

Nu, nu voiu

Să fiu cruţat. O! spune-mi că pe intreg pămêntul
Nu-i nimeni miserabil precum sunt eu — vorbeşte —
Tot ce-ai putea să-mi spui gâcesc in gându-mi: Fiul
Iubeşte pe-a sa mamă. A lumii obiceiuri
Şi ordinea naturei ş'a Romei legi condemnă
Această pasiune; dorinţa mea loveşte
In vecînicele drepturi ce are tatăl meu.
O simt şi tot iubesc. Această cale duce
La nebunie sau la eşafot. Iubesc,
Iubesc fără speranţă, iubesc fără de lege,
Cuprins de-a morţii groază, cu viaţa in pericul,
Aceasta o vĕd bine şi tot şi tot iubesc!

MARCHIZUL

Regina a aflat de-această inclinare?

CARLOS

Puteam să mĕ descopĕr? Nu-i ea a lui Don Filip
Soţie, nu-i regină, ş'acest pămênt nu este
Pămêntul spaniolesc? Puteam să mĕ apropiiu
De dînsa fără marturi când Filip o păzeşte
Cu gelosia sa şi când o incunjoară
A curţii etichetă? Opt infernale luni
Acuma au trecut de când m'au rechiemat
De la inalta şcoală, de când sunt osindit
S'o vĕd pe toată ziua şi să fiu mut ca groapa.
Sunt opt grozave luni, Rodrig, decând pe mine
Mĕ arde-această pară, de când de mii de ori
Pe buze-mi rătăceşte mărturisirea, insă
Sfiala o impinge in inimă 'napoi.
Dac'aş putè, Rodrigo, vre-o câteva momente
Să fiu cu dînsa singur...

MARCHIZUL

Dar tatăl vostru, prinţ!

CARLOS

Dece-mi aduci aminte? Vorbeşte-mi vai, de toate
Mustrările căinţei, de dînsul nu-mi vorbì!

MARCHIZUL

Uriţi pe tatăl vostru?

CARLOS

O nu, eu nu-l uresc.
Dar groaza ce cuprinde pe făcĕtori de rele
M'apucă şi pe mine l'acest teribil nume.
A cui e insă vina când creşterea servilă
Ce am avut, strivì in tênĕrul meu suflet
A dragostei sĕmênţă? Eram de şease ani
Când pentru 'ntăia oară am fost adus 'naintea
Acestui aprig om ce-mi zise că-mi e tată.
Era 'ntr'o dimineaţă in care iscălise
Patru sentinţi de moarte in şir; după aceea
Abia îi revedeam când pentru vre-o greşală
Eram să fiu mustrat. O Doamne! Eu simţesc
C'aici amărăciunea mĕ 'neacă. — Să plecăm!

MARCHIZUL

O! nu, spuneţi-mi totul! Cuvintele-uşurează
Un piept impovărat.

CARLOS

Adesea mĕ luptam
Cu mine insumi; des, pe când la miezul nopţii
Dormiau a mele garde, rugam, ingenunchiând
Pe Sfânta Preacurată, cu lacrime şiroiuri,
Şi mie ca să-mi dee o inimă de fiu.
Dar n'am fost ascultat. Rodrig, desleagă-mi astă
Enigm'a providenţei: dece tocmai *acesta*
Din mii şi mii de alţii a fost să-mi fie tată?

Şi lui dece ca fiu pe *mine* i s'a dat?
Natura nu cuprinde in marele ei cerc
Fiinţe-aşa opuse. Cum a putut să lege
Pe ambele extreme a genului uman
C'un lanţ atât de sacru? O, soartă 'ngrozitoare
Dece aceşti doi oameni ce fug unul de altul
A fost să se 'ntîlnească în tot acea dorinţă?
Rodrig, tu vezi aicea două duşmane stele
Ce 'n cursul veacurilor se 'ndreapt' odată numai
In sbor una spre alta, s'ating şi se sfărâmă,
Ş'apoi pentru vecie se depărtează earăş!

MARCHIZUL

Presimt că a să vie un cias fatal!...

CARLOS

Şi eu!
Mě urmăresc ca furii spăimântătoare visuri.
Se luptă bunu-mi geniu, pětruns de indoială,
Cu 'nfricoşate planuri. Ca intr'un labirint
Se pierde a mea minte in feliuri de sofisme,
Păn mě opresc la malul unei adânci prăpăstii.
Rodrig, dacă vre-odată uita-voiu că-mi e tată
— In palida-ţi privire eu věd că mě pricepi —
De voiu uita vre-odată că el imi este tată,
Ce-mi va păsa că-i rege?

MARCHIZUL

Pot face-o rugăminte
Iubitului meu Carol? Ori ce-aţi avea de gând
Nimica nu incepeţi făr' a vě sfătui
Intâi cu-amicul vostru. Aceasta imi promiteţi?

CARLOS

Promit orice va cere iubirea-ţi de la mine.
Eu mě arunc cu totul in braţele-ţi de-amic.

MARCHIZUL

Se zice că monarcul se 'ntoarce 'n capitală.
Timpul e scurt. De vreţi in taină cu regina
A vĕ 'ntîlnì, se poate numa 'n Aranjuez.
Simplicitatea vieţei de-aici va inlesnì...

CARLOS

Speram şi eu aceasta dar in zadar!

MARCHIZUL

Nu incă.
Eu merg şi mĕ present şi dacă e in Spania
Aşa precum era la Curtea lui Enric,
La dînsa voi găsì o inimă deschisă.
De pot cetì in ochiu-i speranţa lui Carlos,
Dac' o găsesc dispusă l'această 'ntrevedere,
De pot a sale doamne să fie depărtate...

CARLOS

Mai toate devotate imi sunt şi mai cu seamă
Marchiza Mondecar, al cărei fiu ca paj
E in serviciul meu.

MARCHIZUL

Prea bine.
Stati pe-aproape ca la un semn ce-oiu face
Să v'arătaţi indată.

CARLOS

Aşa voiu face, pleacă!

MARCHIZUL

Nu pierd nici un moment, la revedere, prinţ!

SCENA III.

Reşedinţa reginei la Aranjuez. — O grădină impărţită in două prin o alea. La fundul ei pavilionul reginei.

Regina, Ducesa de Olivarez, Princesa de Eboli, Marchiza de Mondecar (vin pe aleă).

REGINA (cătră Marchiză).

Staţi voi pe lângă mine, marchiză, veselia
Ce străluceşte 'n ochii princesei, toată zioa
M'a prigonit. Abia şi-ascunde bucuria
Că astăzi se disparte de viaţa câmpinească.

EBOLI

Nu pot tăgăduì, Regină, că mě bucur
De-a revedea Madridul.

MONDECAR

Şi Maestatea Voastră
Nu simte tot astfel? Nu este mulţămită
Că va pleca de-aicea?

REGINA

Imi pare rěu de-această
Grădină inflorită, unde mě simt cu totul
Ca 'n universul meu. De mult aceasta 'mi este
Plimbarea favorită; aice mě salută
Natura câmpinească, prietena intimă
A 'ntăilor mei ani, aice găsesc eară
Ale copilăriei nevinovate jocuri
Ş'a Franţiei dulci vênturi adie 'n acest loc.
Oh, nu-mi luaţi in nume de rěu astă simţire,
Căci noi suntem cu toţii de patrie legaţi.

EBOLI

Dar cât de singuratic şi trist e acest loc!
Te-ai crede in La Trappe.

REGINA

Dincontra, mie-mi pare Madridul mult mai trist.
Dar care e părerea ducesei?

OLIVAREZ

Maestate,
Eu ştiu că-i obiceiul decând sunt regi in Spania
De-a sta aici o lună, o altă lună 'n Pardo
Şi iarna 'n reşedinţă.

REGINA

Ducesă, aveţi dreptate,
Cu voi am renunţat să mai discut vre-odată.

MONDECAR

Ce animat Madridul va fi peste puţin.
Gătită-i pentr'o luptă de tauri, plaza mayor,
Şi un *auto-da-fé* ni se promite incă.

REGINA

Ni se *promite!* Astfel vorbiţi voi, Mondecar?

MONDECAR

Şi dece nu? Eretici sunt cei care vor arde.

REGINA

Sperez că nu tot astfel gândiţi voi, Eboli?

EBOLI

Eu? Maestatea Voastră, binevoiasc' a crede
Că nu-s mai rea creştină decât cum e marchiza.

REGINA

Ah! Uit unde mě aflu! Dar să lăsăm aceasta.
Vorbiam adinioarea de viaţa câmpinească.
Această lună 'mi pare prea răpede trecută.

Imi promisesem multă, prea multă bucurie
Că voiu afla aice, dar n'am putut găsì
Aceea ce sperasem. Aşa se 'ntîmplă oare
Cu fiece speranţă? Şi n'am cu toate-aceste
Nici o dorinţă care să nu se fi 'mplinit.

OLIVAREZ

Princesă Eboli, noi incă nu ştim dacă
Gomez poate spera şi dacă incurênd
Vom saluta intr'însul un mire fericit?

REGINA

Ducesă 'mi pare bine că mi-aţi adus aminte.
(cătră princesă)
Şi eu am fost rugată să stăruiu pentru dînsul
Dar cum? Eu vreau, bărbatul ce cere drept resplată
Pe scumpa-mi Eboli, de ea să fie vrednic!

OLIVAREZ

E vrednic Maiestate, căci graţiosul Rege
Prea mult îl onorează cu nalta Sa favoare.

REGINA

Nu mĕ 'ndoesc c'aceasta îl face fericit.
Dar aş dorì să ştiu de poate el iubì
Şi merita iubire. La asta, Eboli
Voi singură respundeţi.

EBOLI

(stă turburată cu ochii plecaţi, insfirşit cade in genunchi dinaintea reginei).

Regină generoasă!
De mine fi-vĕ milă! O, nu ingăduiţi —
Vĕ rog pe Dumnezeu! — să fiu jertfită...

REGINA

Ce?

Jertfită? Te ridică! Deajuns! A fi jertfit
E o amară soartă! Te cred. Ridică-te!
De mult ai refusat a contelui propuneri?

EBOLI

Sunt multe luni de-atunce. Prinţul Carlos era
La şcoala 'naltă încă.

REGINA
(surprinsă, se uită la dînsa cu ochiu pĕtrunzĕtor).

Şi pentru care causă
V'aţi intrebat vre-odată?

EBOLI

Aceasta nu se poate
Să fie, niciodată, din mii şi mii de cause.

REGINA

O singură ajunge. De nu-l puteţi iubì
Aceasta-mi e destul. Să nu mai fie vorbă!
(cătră celelalte dame)
Azi încă pe infanta nu am vĕzut, marchizo
Vĕ rog să mi-o aduceţi!

OLIVAREZ (uitându-se la ciasornic).

Nu-i ora, Maiestate.

REGINA

Nu-i ora unde-mi este iertat de a fi mamă?
Imi pare rĕu; vĕ rog, aduceţi-mi aminte
Când va venì momentul.

(Intră un paj şi vorbeşte încet cu ducesa, care după aceasta se adresează cătră regină).

OLIVAREZ

Marchiz de Posa, Doamnă.

REGINA

De Posa?

OLIVAREZ

El se 'ntoarce din Franţa şi din Belgia
Şi cere-acum favoarea să poată 'nfăţoşa
Scrisori ce i-au fost date de 'nalta Voastră mumă,

REGINA

Aceasta e iertat?

OLIVAREZ (cu indoiolă).

Instrucţiile mele
Nu pomenesc de casul când, intorcêndu-se
De la o altă Curte, un grande de Castilia
Aici in parc aduce scrisori către regină.

REGINA

Eu insă-l voiu primì pe risicul meu propriu.

OLIVAREZ

Dar mie, Maestate, daţi voe 'n astă vreme
De-aici să mĕ retrag.

REGINA

Cum veţi voì, ducesă.

(Ducesa ese, Regina face pajului un semn care ese indată).

SCENA IV.

Regina, Princesa de Eboli, Marchiza de Mondecar, şi Marchizul de Posa.

REGINA

Bine-aţi venit marchize, in Ţara Spaniolească!

MARCHIZUL

Ca astăzi niciodată nu m'am simţit mai mândru
De patria-mi spaniolă...

REGINA (cătră dame).

Domnul marchiz de Posa
Care cu tatăl meu a sfărămat o lance
La Rheims intr'un turnir şi de trei ori coloarea-mi
Făcù să triumfeze — el este cel intăiu
Din naţiunea sa ce m'a făcut să simt
Ce glorie-i de-a fi Spaniolilor Regină.

(cătră marchiz)

Când cea din urmă dată noi ne-am vĕzut in Louvre
Nu vĕ trecea prin minte c'aice in Castilia
Vĕ voiu primì ca oaspe.

MARCHIZUL

In adevĕr, Regină,
Eu nu visam atunce că Franţa ne va trece
Obiectul unic care făcea s'o invidiăm.

REGINA

Spaniol plin de mândrie!
Obiectul unic!... asta o zici cătră o fiică
A casei Valois?

MARCHIZUL

Azi, Maestatea Voastră,
Cutez să zic aceasta, căci azi sunteţi a noastră.

REGINA

V'a dus călĕtoria, pe cât aud, şi'n Franţa.
Ce veste imi aduceţi de la augusta-mi mumă
Şi fraţii mei iubiţi?

MARCHIZUL (dându-i scrisori).

Găsii regina-mumă
Bolnavă, dispărţită de-orice plăceri a lumii
Afară de-acea una: de a vě şti ferice
Pe tronul spaniolesc.

REGINA

Ferice... negreşit,
Când věd cât sunt iubită de rude, de părinţi,
Când imi aduc aminte de dulcele trecut...
In drumurile voastre aţi fost la multe curţi
Ţări multe, obiceiuri diverse aţi vězut.
Acum, intors in ţară, se zice c'aveţi gândul
De lume-a vě ascunde... de-a fi un domn mai mare
In zidurile voastre decât cum e Don Filip
Pe tronul sěu regal... de-a fi un spirit liber
Un filosof... Eu una mě indoesc că viaţa
De-aice vě va place. O linişte adâncă
Domneşte in Madrid.

MARCHIZUL

De-aceasta nu se laudă
Acum Europa 'ntreagă.

REGINA

Aşa aud. Din cele
Ce 'n lume se intîmplă, acum am pierdut chiar
Aducerea aminte, (către princesa Eboli)
Princesă, o zambilă
Věd colo inflorită. Voiţi a mi-o aduce?

(Princesa se duce la locul indicat, regina mai incet către marchiz).

Marchize, sau mě 'nşel, sau inturnarea voastră
Făcù aici la curte un fericit mai mult?

MARCHIZUL

Găsii un intristat pe care-un singur lucru
Il poate ferici.
(Princesa se intoarce cu floarea).

EBOLI

Findcă a vĕzut
Atât de multe ţări, de sigur cavalerul
Va şti să povestiască istorii minunate.

MARCHIZUL

Chiar cere datoria de cavaler să cauţi
Ori unde aventuri: din toate-i cea mai sacră
A apăra pe doamne.

MONDECAR

De urieşi? Acuma
Trecut e timpul lor.

MARCHIZUL

Pentru cei slabi puterea oricând e uriaş.

REGINA

Marchizul are drept. Uriaşi tot mai sunt incă
Dar nu sunt cavaleri.

MARCHIZUL

Din Napoli deunăzi
Viind, eu am fost martur la o 'ntimplare tristă
Pe care amicia făcù să o simţesc
Ca şi pe a mea insăşi. De nu aş ostenì
Pe Maestatea Voastră cu astă povestire...

REGINA

Ce este de făcut? Pot curiositatea

Princesei s'o inăduş? Incepeţi, căci şi mie
Istoriile-mi plac.

MARCHIZUL

Două familii 'nalte de la Mirandola,
Sătule de invidia şi lunga duşmănie
Pe care dintr'un secul in altul moştenise
Din Guelfi şi Ghibelini, se hotăriră 'n pace
A se unì, prin lanţuri de dulce inrudire.
Fernand, nepot de soră a nobilului Pietro
Şi gingaşa Matilda, a lui Colonna fiică,
Au fost aleşi s'aducă concordia 'ntre dînşii.
Natura pentr'olaltă aşa frumoase inimi
Nu mai formase incă; nu mai văzuse lumea
Alegere ca asta, atât de potrivită.
Fernando nu văzuse decât portretul numai
A gingaşei mirese.—Cât tremura Fernando
Că ea n'o fi intocmai cum arăta portretul
Pe care-abia 'ndrăznia să-l cread' asemănat.
Ţinut de-a sale studii la Padova, Fernando
Ardea de nerăbdare Matildei să-i şoptiască
Omajul cel intăi de nesfirşit amor.

(Regina ascultă cu mai mare luare aminte. Marchizul, după o scurtă pausă urmează povestirea, adresându-se mai mult cătră princesa Eboli, pe cât permite presenţa reginei).

Dar eată că Pietro, prin pierderea soţiei
Devine earăş liber. Cu focul unui june
Ascult'atunci bătrânul al Famei glas puternic
Vorbind de frumuseţa Matildei. El se duce
El vede, el iubeşte. Simţirea astă nouă
Inădușă in pieptu-i a sângelui şoptire,
El cere pe mireasa nepotului şi astfel
Nedreapta sa răpire sfinţeşte la altar.

REGINA

Şi ce făcu Fernando?

MARCHIZUL

Pe-a amorului aripe
El, neştiind schimbarea, ferice sboară către
Mirandola, ş'ajunge spre noapte la castel.
O veselă vuire de joc şi instrumente
Ce vine din palat, loveşte-a sa ureche;
Uimit el urcă scara, şi stă, necunoscut
In sala strălucită; acolo prin mulţimea
Voioasă, fericită, zăreşte pe Pietro
Ş'un ânger lângă dînsul, pe care nici prin visuri
Fernando nu-l găsise atâta de frumos.
Dintr'o privire vede ce trebuia să aibă
Ş'acuma prăpădise vai, pentru vecinicie!

EBOLI

Nenorocit Fernando!

REGINA

Istoria-i sfîrşită.
Aşa-i că e sfîrşită?

MARCHIZUL

Nu 'n totul.

REGINA

Nu ne-aţi spus
Că vi-i amic Fernando?

MARCHIZUL

Nu am mai scump pe lume!

EBOLI

Urmaţi istorisirea, marchiz?

MARCHIZUL

Devine tristă

Şi numai amintirea durerea-mi redeşteaptă.
Ertaţi să mě opresc. (tăcere generală)

REGINA

Pe fiică-mea 'nsfirşit
Cred că-mi va fi ertat s'o 'mbrăţişez, Princesă
Aduceţi-o la mine!

(Princesa se depărtează. Marchizul face semn unui paj care se ţinea in fund şi dispare. Regina deschide scrisorile ce i-a dat marchizul şi pare surprinsă. In timpul acesta marchizul vorbeşte in secret şi cu multă vioşie cu marchiza Mondecar. Regina, după cetirea scrisorilor, indreaptă o privire pětrunzětoare asupra marchizului).

Despre Matilda incă
Nimica nu mi-aţi spus. Ea poate că nu ştie
Cât sufere Fernando?

MARCHIZUL

Pân azi n'a pătruns nimeni
In inima Matildei. Dar sufletele mari
Ştiu suferì 'n tăcere.

REGINA

Ce cauţi imprejur?
Pe cine vrei să vezi?

MARCHIZUL

Gândesc, ce fericit
Ar fi in locu-mi altul pe care nu-l numesc.

REGINA

Cine-i de vină dacă nu e?

MARCHIZUL (intrerupênd-o, cu vioşie).

Pot cuteza
Să tălmăcesc aceste cuvinte cum vroesc?
Ar dobândì ertare dac'ar venì acuma?

REGINA

Acum, marchiz, acuma, ce vrei să spui?...

MARCHIZUL

Putè-va...
Putè-va să spereze?

REGINA

Marchize, mĕ 'ngroziţi
Doar nu va...

MARCHIZUL

A venit!

SCENA V.

Regina, Carlos.

(Marchizul de Posa şi Marchiza de Mondecar se retrag in fund).

CARLOS (in genunchi dinaintea reginei).

In fine-a sosit ciasul când Carol poate-atinge
Această scumpă mână!

REGINA

Ce pas! Ce vinovată şi indrăzneaţă faptă!
Vĕ ridicaţi, fugiţi! Suntem discoperiţi,
Mĕ incunjoară Curtea.

CARLOS

Nu mĕ ridic, nu merg!
M'au inrădĕcinat aice in genunchi
Puteri fărmecătoare!

REGINA

Nesocotitule!

La ce sumeaţă faptă vĕ duce bunătatea-mi?
Cum, nu ştiţi că-i regina că e a voastră mumă
Cui adresaţi această cutezătoare vorbă?
Nu ştiţi că eu — eu insumi voiu spune către rege...

CARLOS

Şi voiu perì... Mĕ ducă de-aici la eşafod!
O singură clipeală trăită 'n raiu, cu moartea
Prea scump nu se plăteşte.

REGINA

Dar e regina voastră...

CARLOS

O, Doamne! Mĕ retrag! Nu trebue s'ascult
Când astfel porunciţi? O, mumă! cât de crud
Cu mine vĕ jucaţi! O vorbă, o privire
Un semn pot ca să-mi dee sau moarte sau viaţă.
Ce cereţi ca să fac? Ce poate fi sub soare
Ce n'aş jertfì indată când aţi dorì?

REGINA

Fugiţi!

CARLOS

O Dumnezeule!

REGINA

Cu lacrime vĕ rog Carlos, fugiţi, fugiţi
Pân a nu fi surprinşi de doamnele de curte,
De păzitorii mei; pân regele nu află
Această mare veste!...

CARLOS

Eu soarta mi-o aştept!
Sau moarte sau viaţă! Ce! Aş fi concentrat
Intreaga mea speranţă pe-acest moment in care

Vĕ vĕd fără de marturi, ca să mĕ 'nfricoşeze
Inchipuiri deşerte! O nu, regină, lumea
Se poate invêrtì in jurul polelor
De sute ori şi mii, păn ce favoarea asta
Ursita-mi va mai da-o!

REGINA

Nici trebui s'o mai dea!
Nenorocitule, ce cereţi de la mine?

CARLOS

Eu am luptat, regină, invoc pe Dumnezeu
Ca martur,—am luptat mai mult decât e 'n stare
Alt muritor pe lume! Regină, in zadar!
Sdrobit imi e curajul. Sunt biruit!

REGINA

Destul!
De vreţi al meu repaos...

CARLOS

Eraţi a mea, mi-aţi fost
Promisă 'n faţa lumii de douĕ tronuri mari!
Şi Cerul şi Natura vĕ destinase mie
Şi Filip v'a răpit...

REGINA

El este tatăl vostru!

CARLOS

Al vostru soţ!

REGINA

Vĕ lasă imperiul cel mai mare
Din lume moştenire.

CARLOS

Pe voi mi-o face mumă!

REGINA

O Doamne! Aiurezi!

CARLOS

Cunoaşte el comoara
Ce are; poate el, cu inima sa rece,
Pe-a voastră s'o 'nţeleagă? Eu nu voiu să mě plâng,
Voesc să dau uitării nespusa fericire
Ce eu aş fi avut-o, de-ar fi ferice *el!*
Dar nu e fericit! Acesta este chinul
Demonic ce mě arde: el nu e fericit
Şi nu va fi in veci! — Tu raiul mi-ai răpit,
Ca să-l despreţueşti in braţele lui Filip!

REGINA

Gândire 'ngrozitoare!

CARLOS

O! ştiu cine-a făcut
Această insoţire! Eu ştiu cum poate Filip
Iubì, cum a peţit. Şi cine sunteţi voi.
Aici, in astă ţară? Domniţi voi? Niciodată!
Căci cum ar putè altfel un Alba să sugrume,
Şi sângele să curgă pentru credinţă 'n Flandra?
Sau poate sunteţi voi soţia lui Don Filip?
Nici asta n'o pot crede. Femeea e stěpână
Pe-a soţului iubire; dar cine pe a lui
O are? Şi chiar dacă intr'un moment de friguri
Rosteşte 'ntimplător o vorbă mai duioasă,
Nu cere el ertare de-aceast' a sa greşală
La sceptrul sěu de rege şi pěrul sěu cărunt?

REGINA

De unde ştiţi că soarta-mi e jalnică de când
M'am insoţit cu Filip?

CARLOS

Mi-a spus-o inima
Ce simte cu 'nfocare că nesfîrşit ferice
Ar fi a voastră soartă, de-ar fi cu-a mea unită.

REGINA

Om trufaş şi deşert! Dar dac' inima mea
Contrariul mi-ar spune? Dar dacă a lui Filip
Iubire ne 'ndrăzneaţă, tăcută, sfiicioasă
Mai dulce m'ar pětrunde, decât sumeaţa vorbă
A mândrului sěu fiu; dac'a unui bětrân
Respect şi ingrijire...

CARLOS

Aceasta-i altceva,
Atunce... dar, atunce... vě rog să mě iertaţi!
Aceasta n'am ştiut-o... că voi iubiţi pe rege!

REGINA

A-l onora imi este dorinţa şi plăcerea!

CARLOS

Iubit-aţi vre odată?

REGINA

Ciudată intrebare?

CARLOS

Iubit-aţi vre odată?

REGINA

Acum nu mai iubesc!

CARLOS

V'opreşte inima sau jurămêntul?

REGINA

Prinţ,
Vĕ duceţi! Niciodată nu voiu să mai aud
Asemenea cuvinte!

CARLOS

V'opreşte inima
Sau jurămêntul vostru?

REGINA

M'opreşte *datoria!*
Nenorocitule, dece te mai incerci
Să adânceşti ursita la care suntem ambii
Siliţi a ne supune?

CARLOS

Siliţi? suntem *siliţi?*

REGINA

Ce vrei? Ce insemnează un ton aşa solemn?

CARLOS

Aceasta insemnează că nu se simte Carol
Dispus ca să se plece l'al datoriei glas,
Când poate să asculte a sa voinţă numai;
Că nu-i dispus să fie cel mai nenorocit
Din toat' această ţară, când numai l'ar costa
A legilor sfărmare ca să devie el
Din toţi cel mai ferice.

REGINA

Ce, inc'aveţi speranţă?
Când totul e pierdut?...

CARLOS

Nimic nu cred pierdut
Afară de cei morţi!

REGINA

Vĕ 'ntemeiaţi speranţa
Pe mine... muma voastră?
(priveşte lung şi pĕtrunzĕtor la dînsul, apoi urmează cu demnitate)
Şi dece nu? Un rege
Urcându-se pe tron mai multe poate încă —
El poate 'n foc s'arunce decretele semnate
De-al sĕu predecesor, el poate-a sale statui
Să le restoarne... poate, căci cine l'ar oprì,
A mortului cenuşă din linişțea eternă
Ce are 'n Escurial, s'o scoată la lumină
S'o presure la vênturi şi, pentru a sfirşì
C'o falǎ şi mai mare...

CARLOS

Opriţi-vĕ, vĕ jur!

REGINA

Se poate cununa cu propria sa mumă!

CARLOS

Fiu blăstĕmat!
(stă un moment nemişcat şi mut)
Acuma... da, totul e sfirşit.
Vĕd limpede aceea ce trebuea să-mi fie
In veci intunecos. Eu v'am pierdut, pierdut
Pe veci! S'au aruncat azi sorţii! V'am pierdut!
O! In simţirea asta cuprins e tot infernul.
Infernul e cuprins şi 'n gândul cel contrar
De-a vĕ avè! Vai mie! Durerea e prea mare!
Se rup a mele nerve!

REGINA

Iubite, neferice
Carlos, simţesc intreagă durerea fără margini

Ce 'n piept iţi clocoteşte. Amorul ca şi chinul
Iţi este nesfirşit, dar nesfirşită este
Şi slava de-al invinge! triumfă, jun' erou
Al biruinţei preţ e demn de-un luptător
Puternic care simte că'n inima sa arde
Virtutea atâtora impěrăteşti străbuni!
Fă piept, nobile prinţ. Nepot lui Carol Quint,
Tu trebui să mergi vesel la luptă in momentul
Când alţi bieţi muritori plec fruntea 'n desperare.

CARLOS

E prea târziu! O, Doamne!

REGINA

De-a fi bărbat? O Carol!
Ce mare e virtutea când frânge victorioasă
A inimii pornire! Sus te-a pus providenţa
Mai sus ca milioane de semeni de ai těi.
A dat cu părtinire la favoritul ei
Ce-a refusat la alţii şi mii de mii intreabă
Cum merită acesta in sinul mumei incă
Să fie preferit naintea celorlalţi?
Curaj! Indreptăţeşte lucrarea providenţei!
Câştigă insuţi dreptul de-a merge 'n fruntea lumii,
Jertfeşte-acea ce nimeni păn azi nu a jertfit.

CARLOS

Aceasta pot. Eu am putere uriaşă
Ca să te dobândesc, dar n'am de a te pierde!

REGINA

Mărturiseşte, Carol, mândrie, amărăciune,
Şi indărătnicie atrag a tale doruri
Cu-atâta foc spre mine. La dragostea ce-mi dai
Cu risipire mie, au drept regatele
Pe care-ai să domneşti. Ia seama, prăpădeşti

Averea de orfani ce-ţi e incredinţată.
Amorul ţi-e puterea. Pân azi s'a rătăcit
Spre mine. Dar deacuma, indreaptă-l o, indreaptă-l
Spre viitorul tron şi vei simţì, in loc
De ghimpi ai conştiinţei, cerească desfătare!
Intâiul tĕu amor a fost Elisabeta,
Ispania să-ţi fie al doilea. Ferice
Mĕ plec naintea astei mai nobile simţiri!

CARLOS
(s'aruncă in cea mai mare mişcare la picioarele ei).

O! cât eşti de sublimă, cerească arătare!
Dar, fie; tot ce ceri, eu voiu să 'ndeplinesc!
(se ridică)
Sub ochiul providenţei, jur vecînică... O nu!
Jur vecinică tăcere, nu vecinică uitare!

REGINA

Cum aş putè să cer de la Carlos aceea
Ce nu pot să 'mplinesc eu insumi.

MARCHIZUL (viind in grabă).

Regele!

REGINA

O Doamne!

MARCHIZUL

Alergaţi! Fugiţi de-aicea, prinţ!

REGINA

Prepusul sĕu va fi grozav de te zăreşte...

CARLOS

Eu stau!

REGINA

Şi cine-atunce din noi va fi victima?

CARLOS (luând pe marchiz de braţ).

Aidem, aidem, Rodrigo! (pleacă şi se intoarce).
Ce pot lua cu mine?

REGINA

Prietenia mumei.

CARLOS

Prietenie! Mumă!

REGINA

Şi lacrimile-aceste din Ţările de Jos!
(Ea îi dă câteva scrisori. Carlos şi Marchizul es. Regina se uită cu ingrijire după damele sale care nu se văd nicăiri. Voind a se retrage spre fund, intîlneşte pe rege care apare).

SCENA VI.

Regele, Regina, Ducele de Alba, Contele Lerma, Domingo. (Câteva dame şi granzi care remân mai in depărtare).

REGELE

(după ce s'a uitat câtva timp in tăcere şi uimit imprejurul sĕu).

Cum, singură? Nici una din doamne nu-i aice?
Aceasta mĕ surprinde. Unde's a voastre doamne?

REGINA

Sir...

REGELE

Singură? Dece? (către urmă).
De-această neiertată
Greşală eu voesc să mi se dee seamă.
Din doamnele reginei cui îi venise rândul
Să facă azi serviciul?

REGINA

O! Nu vĕ supĕraţi, preainălţate soţ
Eu insumi sunt de vină. De mine-a fost trimisă
Princesa Eboli...

REGELE

A fost de voi trimisă...

REGINA

Să cheme cameriera. Doriam să vĕd infanta.

REGELE

Dece intreaga curte s'a depărtat? Aceasta
Pe cea intăi din doamne o scuză. Dar a doua?

MONDECAR

(care se intorsese in timpul acesta şi se amestecase cu celelalte doamne inaintând).

Sir, simt că's vinovată...

REGELE

Vĕ incuviinţez
Un timp de zece ani să vĕ gândiţi la asta
Departe de Madrid!

(Marchiza se retrage cu lacrimile in ochi. Tăcere generală. Toţi se uită plini de ingrijire la regină).

REGINA (către marchiză).

Pe cine plângi, marchiză?
(către rege)
Preinălţate soţ, dac'am greşit, coroana
Acestei ţări, pe care *eu* nu am căutat-o,
Trebuia să mĕ păzească de-această scenă. Este
In astă ţar'o lege ce cheamă 'n judecată
Pe fiice de monarc? E *paza*, siguranţa
Femeilor spaniole? Le apără un martur

Mai mult decât virtutea? Ş'acum, prea 'nalte soţ,
Ertaţi, nu sunt deprinsă să vĕd plecând cu lacrimi
Pe cei ce 'n bucurie m'au fost servit. — Marchiză,
(Desfăcêndu-şi cingĕtoarea o dă marchizei).
Pe *rege*-aţi supĕrat, pe mine nu, luaţi
Această amintire a amiciei mele
Ş'acestui cias; fugiţi din astă ţară grabnic.
Numai aici, in Spania, voi aţi greşit. In Franţa
Cu dulce vĕ vor şterge aceste lacrimi. Ah!
Dece intotdeauna eu imi aduc aminte!
(se sprijină de mareşala curţii şi-şi acopere faţa)
In Franţa mea iubită era altfel!

REGELE (mişcat).

Putut-au
Mustrări să vĕ 'ntristeze de-amorul meu dictate?
Sau un cuvênt pe care pe buze mi-l aduse
Gingaşa-mi ingrijire? (se intoarce către granzi)
Aice stau vasalii ce tronu-mi incunjoară...
Se pleacă vre odată pe-a mele gene somnul
P'ăn ce nu cercetez in fiecare seară
Cum inima se bate la 'ntregul meu popor
Din orice părţi a lumii? — Şi grijă să am eu
Mai mare pentru tron, decât pentru soţia
Ce inima-mi posedă? Pentru poporul meu
Respunde a mea spadă şi ducele de Alba
Dar pentru a soţiei credinţă respund numai
Aceşti doi ochi ai mei!

REGINA

De v'am atins, o doamne...

REGELE

Se zice că eu sunt din lumile creştine
Cel mai bogat monarc şi soarele n'apune
In ale mele state. Dar toate-aceste altul

Nainte-mi le-a avut şi le vor avè incă
Mulţi alţii după mine. *Un* lucru e al meu!
Ce *regele* posede de la noroc atîrnă.
Elisabeta insă lui Filip aparţine
Ş'acesta-i locul unde şi eu sunt muritor.

REGINA

Vĕ temeţi, Maestate?

REGELE

De pĕrul meu cărunt?
Când a mĕ teme-odată am inceput, dendată
Am şi 'ncetat. (către granzi)
Eu numĕr pe granzii curţii mele
Şi cel intăi lipseşte. Nu vĕd pe-al meu infant.
Copilul Don Carlos incepe-a mĕ 'ngrozì:
Decând s'a inturnat din şcoli de la Alcala
De mine se fereşte. Fierbinte-i al sĕu sânge,
Dece-i e rece ochiul? Dece-i a lui purtare
Solemnă, mĕsurată? Vĕ recomand asupra-i,
Să priveghiaţi.

ALBA

Veghez! Cât timp sub astă zale
O inimă va bate, in linişte don Filip
Se poate odihnì. Precum stă cheruvimul
L'a raiului intrare, aşa stă duca de-Alba
Naintea tronului.

LERMA

Pot eu să contrazic
Cu-adâncă umilire pe inţeleptu-mi rege?
Eu venerez prea mult pe-a Voastră Maestate
Ca să vĕ judec fiul prea grabnic şi prea aspru.
Mi-e grijă de-a lui Carol infierbîntatul sânge
De inima sa, nu!...

Când un străin e față. Au nu suntem ca frați
Deșarta comedie de ranguri deacum fie
Gonită dintre noi. Să credem că 'ntr'un bal
Mascat ne-am fi 'ntîlnit: tu imbrăcat ca sclav
Și eu dintr'un capriciu cu mantia regală.
Cât ține serbătoarea, noi rolul ni-l jucăm
C'un serios ridicul, ca să nu se deștepte
Mulțimea amețită din dulcea sa beție.
Dar printre mască-ți face Carlos al tĕu un semn...
Tu 'n treacăt imi stringi mâna și noi ne ințelegem.

MARCHIZUL

Divin e acest vis! Dar va ținè el vecînic?
Carlos se simte el de sine-așa de sigur
Spre-a se impotrivì ispitelor ce-aduc
Puterea absolută? O zi are să vie
O mare zi, in care acest eroic suflet
— Prevĕd — are să fie supus la grea 'ncercare.
Don Filip moare, — Carol, imperiul cel mai mare
Din lume-l moștenește, — o ripă fără fund
Atunci il dispărțește de gintea muritoare
Ș'un zeu e azi acela ce eri era un om.
Acum el nu mai are defecte; amuțesc
A sale datorii către eternitate.
Umanitatea — nume azi mare și frumos
Atunce se va vinde, se va tărì 'naintea
Inaltului idol. Se stinge-a sa 'ndurare
Odată cu durerea! In voluptăți slăbește
Virtutea ce-avusese, și pentru nebunii
Perù-i trimite aur; diavoli inlesnesc
A sale desfrênări. El, imbătat adoarme
In acest raiu ce sclavii in juru-i au creat.
A sa dumnezeire durează cât și visul
Și vai, de-acel nebun ce compătimitor
Din somn il deșteptează! Ce face-atunci Rodrigo?

A amiciei voce e sinceră şi dreaptă.
Slăbita Maiestate nu poate să simţiască
Teribila sa rază. Voi nu aţi suferì
Pe-un cetăţean sumeţ, nici eu pe-un mândru rege!

CARLOS

E dreaptă şi grozavă descrierea ce faci
Despre monarchi. Te cred. Dar numai voluptatea
Deschide inima la viciuri. Insă eu
Deşi de douĕzeci şi trei de ani, sunt incă
Nevinovat. Aceea ce alţii risipirĕ
La sinul voluptăţii, tăria minţii lor,
Puterea bărbătească, eu unul le-am păstrat
Domniei viitoare. — Şi cine-ar fi in stare,
Afară de femei, din pieptu-mi să te-alunge?

MARCHIZUL

Eu insumi. Aş putea să vĕ iubesc atâta,
Atunci când mĕ voiu teme?

CARLOS

Aceasta nu va fi.
De mine-ai tu nevoe? Ca alţii ai tu patimi
Care cerşĕtoresc l'a tronului picioare?
Te-atrage aurul? Supus, eşti mai bogat
Decât voiu fi ca rege. Eşti lacom de onoruri?
Ca june, ai umplut mĕsura lor şi totuş
Le-ai refusat. Din noi care va fi datornic
Şi care creditor? — Tu nu respunzi şi tremuri
De-această incercare? Aşa de puţin sigur
Eşti tu de tine insuţi?

MARCHIZUL

Ei bine, mĕ 'nvoesc.
Dau mâna.

CARLOS

Eşti al meu?

MARCHIZUL

Da, vecînic şi cu toată
A inimei putere.

CARLOS

Vei fi atât de bun
Şi tot atât de drept cu viitorul rege
Ca astăzi cu infantul?

MARCHIZUL

Jur!

CARLOS

Chiar atunce când
Al linguşirii vierme va fi incolăcit
Inima-mi nepăzită, când ochiul meu dulci lacrimi
Să verse va uita, când pentru tânguiri
Se va'ncuia urechia-mi, vrei să-mi păzeşti virtutea
Cu braţul tĕu puternic, vrei tu ca să mĕ scuturi
Şi să-mi aduci aminte de marele meu nume?

MARCHIZUL

Da!

CARLOS

Inc'o rugăminte. Deacuma spune-mi: *tu!*
Eu pururea-am iubit ist semn d'intimitate.
Acest cuvênt frăţesc incânt' a mea urechie
Şi 'n inima-mi cu dulce presimt egalitatea.
Nu te impotrivì. Gâcesc ce vrei să spui.
Aceasta pentru tine e o nimica, insă
Mult este pentru mine ce sunt un fiu de rege.
Voeşti să-mi fii un frate!

MARCHIZUL

Un frate!

CARLOS

Merg la rege.
Nimic nu mĕ 'ngrijeşte. Cu tine mână 'n mână
Desfid seculul meu!

(Cortina cade).

ACTUL II.

In palatul regal din Madrid.

SCENA I.

Regele Filip şezênd pe tron. *Ducele de Alba* stă nu departe de rege cu capul acoperit. *Carlos.*

CARLOS

Guvernul trece 'ntăi. Dau pasul cu plăcere
Ministrului. Acesta vorbeşte pentru Spania
Când eu... sunt fiul casei.
(se inchină şi vrea să se retragă)

REGELE

Infantul să vorbiască
Şi duca să remâie!

CARLOS

Atunci m'adresez, ducă,
La bunătatea *voastră* şi rog să 'ngăduiţi
Să fiu ascultat singur. Un fiu poate să aibă
De spus tatălui sěu mai multe ce-un străin
Nu trebui să audă. Nu vreau să-ţi iau pe *rege*
Am treabă cu-al meu *tată* şi pe puţină vreme.

REGELE

Stă faţ'aî sěu prieten.

CARLOS

Dar eu am meritat
Să cred că-i şi al meu?

REGELE

Cercat-ai să o meriţi?
Nu-mi plac acei copii ce caută să facă
Alegere mai bună decât părinţii lor.

CARLOS

A ducelui mândrie nu sufere de-a fi
L'această scenă martur? Pe Dumnezeu! Eu unul
De-ar fi ca să câştig un sceptru, n'aş voì,
Ca un supărăcios ce nu se mai roşeşte,
Cu sila să mě vir intre fiu şi părinte,
Să stau infipt pe loc, deşi deplin convins
De-a mea nemernicie. Nu, pentru o coroană
Acest rol n'aş juca!

REGELE

(coborindu-se de pe tron cu o privire de mânie asupra prinţului).

Retrageţi-vě, duce!

(Acesta se indreaptă spre uşa principală prin care a intrat Carlos. Regele îi indică o altă uşă cu un semn).

In cabinetul meu intraţi, păn v'oiu chema.

SCENA II.

Regele Filip. Don Carlos.

CARLOS

(indată ce a eşit ducele, inaintează spre rege, ingenunchiază şi vorbeşte cu expresiunea celei mai adânci simţiri).

Acuma am găsit din nou pe-al meu părinte!
De-această indurare iţi mulţămesc. Dă-mi mâna!

O, dulce zi! — Plăcerea acestei sărutări
De mult fiului tĕu nu mai fusese dată.
Dece atâta vreme m'ai depărtat de tine?
Ce am făcut?

REGELE

Infante, aceste meşteşuguri
Nu vin din firea ta. Scuteşte-mĕ de ele,
Nu-mi plac.

CARLOS

Ah, inţeleg! Acesta e limbajul
Curtenilor. Părinte, nu-i drept, pe Dumnezeu!
Nu-i tot adevĕrat ce spune-un popă, sau
A sale creaturi. Eu nu sunt rĕu, părinte,
Un sânge prea fierbinte e rĕutatea mea
Şi crima-mi, tinereţa. Eu nu sunt rĕu, o, nu!
Deşi adeseori mişcări inviforate
Pornesc in al meu suflet — in inimă sunt bun.

REGELE

Ţi-e inima curată, eu ştiu, ca rugăciunea.

CARLOS

Acum sau niciodată! Suntem fără de marturi.
Hotarul etichetei ce despărţia pe tată
De fiu, s'a dărâmat. Acum sau niciodată!
O rază de speranţă in mine scânteiază
Ş'o dulce presimţire pĕtrunde 'n al meu suflet.
Spre noi se pleacă raiul cu-al ângerilor chor
Ş'acel de trei ori sfânt priveşte cu mişcare
Această mare scenă! — O tată, impăcare!
(cade in genunchi)

REGELE

Te scoală!

CARLOS

Impăcare!

REGELE (desfăcêndu-se de dînsul).

Această comedie
E prea cutezătoare!

CARLOS

E prea cutezătoare
A fiului iubire?

REGELE

Ce? lacrimi? Arătare
Nevrednică! Mĕ lasă, te du din ochii mei!

CARLOS

Acum sau niciodată, părinte, impăcare!

REGELE

Te du din ochii mei! De-ar fi chiar să te vĕd
Viind de la rĕsboae bătut şi ruşinat,
Eu incă te-aş primì cu braţele deschise.
Dar astfel, te resping. Numai o mişelie
Culpabilă se 'ncearcă să spele fruntea sa
In astfel de isvoare. Cel ce nu se 'nroşeşte
De-a arăta căinţă, nu va fugì de fapte
Ce-aduc mustrări de cuget.

CARLOS (in sine).

Acesta cine este?
Prin ce eroare-acesta se strecură 'ntre oameni?
Simbolul de credinţă etern al omenirii
Sunt lacrimile, insa uscat e ochiul sĕu.
Pe el nu l'a născut femeea. (tare). Te sileşte
Să 'nveţi de timpuriu a plânge, căci altfel

Vei căuta zadarnic o dulce mângăere
In lacrimi, mai târziu, in vr'un moment de chinuri.

REGELE

Cu vorbele-ți pompoase crezi tu că-i sdruncina
Prepusul meu cel greu?

CARLOS

Prepus? Voiu să-l dărâm!
Eu voiu să mě atîrn de inima-ți de tată
Eu vreau cu braț puternic să rup vêrtoasa coajă
Ce-acopere prepusul in pieptul părintesc!
Cine 's care-mi răpirě a regelui iubire?
Călugărul ce-ți dă in schimbul unui fiu?
Şi ce dispăgubire dă ducele de Alba
Pentru-o viață tristă, lipsită de copii?
Iubire vrei? Aice, in pieptul meu resare
Un limpede isvor mai viu, mai infocat
Decât s'ascunde 'n balta glodoasă, turburată
Din care Filip numai cu aur 'o culege.

REGELE

Sumețule, te-oprește! Acei bărbați pe care
Ii defăimezi, sunt servii ce singur mi-am ales.
Tu ai să-i respectezi!

CARLOS

In veci! Eu simt c'aceea
Ce-un Alba poate face, și eu pot! Pot mai mult
Căci unui mercenar ce-i pasă de o țară
Ce nu va fi a sa? Ce-i pasă lui când pěrul
Cărunt al lui Don Filip, cu totul inălbește?
Carlos te-ar fi iubit! Mě inspăimânt când cuget
Că stai in părăsire și singur pe un *tron*.

REGELE

(pĕtruns de aceste cuvinte cade pe gânduri. După o pausă).

Sunt singur!

CARLOS

Ai fost singur. O, nu mĕ mai urì!
Eu vreau să te iubesc cu dragoste de fiu,
Dar nu mĕ mai urì. Ce dulce desfătare
De-a şti că ne slăveşte un suflet bun şi nobil,
Că bucuria noastră pe altul îl încântă,
Că frica ce simţim cutremură alt piept
Ş'a noastră suferinţă alţi ochi îi umezeşte!
Ce mândru-i şi frumos cu fiul sĕu iubit
Din nou de a percurge trandafiria cale
A tinereţei noastre, de a visa din nou
A vieţei dulce vis! Cât este de măreţ
De-a fi nemuritor prin fiul sĕu ce poartă,
Cu-a lui virtuţi înalte, a noastre binefaceri
Spre veacuri viitoare. Ce dulce e să sameni
Ce fiul prea iubit va secera odată,
Comori ca să-i aduni şi să presimţi ce mare
I-a fi recunoştinţa! O tată, de-acest raiu
Călugării avurĕ prudenţa ca să tacă.

REGELE (mişcat).

O! Fiul meu, tu singur rosteşti a ta osindă.
Această fericire pe care o descrii
In veci tu nu mi-ai dat-o.

CARLOS

Atotputernicul
Să judece! Tu singur m'ai alungat departe,
Atât de l'al tĕu suflet, cât şi de lângă tron!
Pân astăzi, pân acuma (aceasta fost-a drept?)
Eu prinţ moştenitor al Spaniei am fost,

In patria-mi străin; am fost prisonier
In astă ţară 'n care odată voiu domnì.
Cu drept era aceasta? O, cât de deseori
Eu mĕ 'nroşiam la faţă când trebuia să aflu
De la ambasadorii puterilor străine
Sau din gazete, cele ce-aici se hotăriau
La curtea din Aranjuez.

REGELE

Prea tare clocoteşte
In inim' al tĕu sânge. Tu poţi numai sfărma.

CARLOS

Ei bine, dă-mi ceva ca să sfărâm. Imi fierbe
In inim' al meu sânge. Ani douĕzeci şi trei!
Şi pentru nemurire nimic n'am făcut incă!
M'am deşteptat, mĕ simt! Chemarea de-a fi rege
Ca şi un creditor din somn azi mĕ deşteaptă.
Şi toate oarele pierdute din junie
Mi se infăţoşează ca datorii de-onoare.
Sosì acum momentul cel mare şi frumos
Când trebui să plătesc dobânzi pe capitalul
Ce-am fost imprumutat. Istoria mĕ chiamă
Şi gloria străbună şi sunătorul bucium
Al famei! Sosì timpul când trebui să-mi deschid
A slavei bariere. — Ingădue, o rege,
Să-ţi spun ce rugăminte aice m'a adus.

REGELE

O altă rugăminte? Mi-o spune!

CARLOS

Resvrătirea
Creşte-ameninţătoare in Ţările de Jos.
Pe indărătnicii rebeli îi poţi supune
Cu o impotrivire puternică, prudentă.

Spre a sfărma urgia fanatică trimiţi
In Flandra cu oştire pe ducele de Alba
Şi regele i-a dat putere suverană.
Cât e de glorioasă asemenea chemare!
Cât e de potrivită ca să-ţi conducă fiul
In templul nemuririi! Incredinţează-mi mie
Oştirile, o rege! Pe mine mě iubesc
Flamanzii. Cu-al meu sânge respund de-a lor cre-
[dinţă.

REGELE

Tu imi vorbeşti ca 'n vis. L'această misiune
Imi trebui un *bărbat*, nu un *copil* ca tine.

CARLOS

Un *om* iţi trebueşte şi tocmai insuşirea
Aceasta n'a avut-o in veci duca de Alba.

REGELE

Prin ingrozire numai se va sfărma rěscoala.
A fi cu indurare şi blând — e nebunie.
Tu eşti prea bun la suflet, dar ducele-i temut.
Renunţă la aceasta!

CARLOS

Trimete-mě in Flandra
Cu oastea; te increde in sufletu-mi cel blând.
Regalul nume singur ce va sbura 'naintea
Standartelor ce-oiu duce, cu pace va supune
Pe-acei ce duca de-Alba cu groază-i va sdrobì.
Te rog ingenunchiând. E 'ntăia rugăminte
Ce fac in a mea viaţă. Incredinţează-mi Flandra!

REGELE
(examinând pe infant cu o privire pětrunzětoare).

Să 'ncred tot de o dată ambiţiunii tale
Oştirea-mi cea mai bună? Să dau cuţitul insumi

La ucigaşul meu?

CARLOS

O, Dumnezeule!
Acolo am ajuns! Aceasta este roada
Ce am culés in ora această preţioasă
Ş'atât de mult dorită?
(După o scurtă gândire cu ton mai blând).
Vorbeşte-mi cu blândeţă,
N'aş vrea să plec de-aice cu inim' aşa grea.
Fii mai îndurător. Mai fac cea de pe urmă
Cercare desperată. Eu nu pot suferì,
In pieptu-mi de bărbat, să vĕd că mĕ respingi,
Că *tot* imi refusezi; că laşi să plec de-aice
Din toate ale mele dulci visuri deşteptat.
Ce! Alba şi Domingo vor fi biruitori
Şi fiul tĕu zadarnic nainte-ţi va fi plâns!
O turmă de curteni, grandezza tremurândă
Şi tagma de călugări intunecaţi şi palizi
Erau cu toţii faţă când astă audienţă
Solemnă mi-a fost dată, ş'acum să es de-aice
Cu-această umilire! Nu mĕ rănì, o tată,
Atâta de adânc, nu m'asvirlì ca jertfă
Obraznicei batjocuri a plebei curtezane!
Să nu se zică 'n lume că fiul tĕu nu poate
Nimic să dobândiască, pe când de-a ta favoare
Străinii abusează. Drept semn de a ta stimă
Trimite-mĕ in Flandra in fruntea oastei tale!

REGELE

Pe-a regelui urgie! Nu voiu sa mai aud
Acest cuvênt.

CARLOS

Cutez l'a regelui urgie
A mĕ espune. Pentru cea de pe urmă oară

Te rog. Increde-mi Flandra. Eu trebue, eu vreau
Din Spania să plec. Aice vieţuesc
Ca sub toporul unui calău. M'apasă cerul
Madridului ca şi mustrări dup' un omor.
O grabnică schimbare de climă poate numai
Să vindece-al meu suflet. De vrei să mĕ indrepţi,
Trimete-mĕ in Flandra!

REGELE (cu linişte silită).

Bolnavilor ca tine
Le trebui căutare sub ochii unui medic.
Tu ai să stai in Spania, ear duca merge 'n Flandra.

CARLOS (cu pornire).

Acum veghiaţi asupră-mi, o ângeri păzitori!

REGELE (făcĕnd un pas inapoi).

Te-opreşte! Ce 'nsemnează această isbucnire?

CARLOS

Nestrămutată-ţi este, părinte, hotărirea?

REGELE

Ea vine de la rege!

CARLOS

Mi-e soarta hotărită!
(ese in cea mai mare agitaţie).

SCENA III.

Regele (stă câtva timp cufundat in gânduri sinistre, apoi face câţiva paşi prin sală incoace şi incolo). *Alba* (se apropie cu sfială).

REGELE

Fii gata să porneşti in fiece moment
In Flandra.

ALBA

Sir, sunt gata.

REGELE

Scrisorile 's făcute.
Acuma la regină te du să iei congediu
Şi 'n ora de plecare te-arată la infant.

ALBA

Cu gesturi furioase eu l'am vĕzut eşind
Şi Maestatea Voastră se vede turburată
Adânc. Obiectul poate a cestei convorbiri...

REGELE

Obiectul convorbirii a fost duca de Alba.

(Regele se opreşte şi-l fixează cu asprime).

Mi-ar fi plăcut să aflu că Don Carlos ureşte
Pe consilierii mei, dar cu nemulţămire
Eu am discoperit că îi dispreţueşte.

(Alba ingălbeneşte şi vrea să răspunză).

Nu voiu rĕspuns. Doresc ca să impaci pe prinţ.

ALBA

Sir...

REGELE

Spune cine 'ntăi m'a prevenit de planuri
Culpabile ce fiu-mi urzeşte-asupra mea?
Pe *tine* te-ascultai atunci, pe *dînsul* nu.
Voesc să fac cercarea. Deacum va sta Carlos
De tronu-mi mai aproape. — Mergi!

(Regele intră in cabinetul sĕu. Ducele ese pe altă uşă).

SCENA IV

Un salon in apartamentele reginei.
Don Carlos intră prin uşa din mijloc in convorbire cu *Un paj*. Curtenii, ce se găsesc acolo, se imprăştie prin camerile alăturate la venirea lui.

CARLOS

Scrisoarea-i pentru mine? Şi cheia? Pentru ce
Imi dai pe amêndouĕ in taină? Vino 'ncoace.
De cine eşti trimes?

PAJUL (cu aer misterios).

Pe cât putui să vĕd
Acea ce m'a trimes prefer' a fi gâcită
Decât a fi descrisă.

CARLOS

Aceea? O femee?
(uitându-se la paj cu mai mare băgare de seamă)
Cum? Ce fel? Cine eşti?

PAJUL

Un paj din ai reginei.

CARLOS

(răpezindu-se asupra lui şi astupându-i gura cu mâna)

Eşti mort! Taci! Ştiu deajuns!

(Rupe sigiliul cu grabă şi se retrage in fundul salei spre a cetí scrisoarea. In timpul acesta ducele de Alba intră, fără a fi băgat in seamă de prinţ şi trece pe lângă dînsul in apartamentul reginei. Carlos incepe a tremura şi schimbând, a se ingălbenì şi inroşì. După cetire stă multă vreme cu ochii aţintiţi pe scrisoare. Insfirşit se adresează către paj).

Scrisoarea ai primit-o din insăşi mâna ei?

PAJUL

Din insăşi mâna ei.

CARLOS

Ţi-a dat-o in persoană?
O! nu mě amăgì. Eu incă n'am cetit
Nimica scris de dînsa. Te cred, de poţi jura.
Dar dacă-i o minciună, mărturiseşte-mi drept
Şi nu mě lua 'n ris!

PAJUL

Să iau in ris! pe cine?

CARLOS
(se uită din nou la scrisoare ş'apoi priveşte pe paj cu indoială. După ce a făcut mai mulţi paşi prin sală).

Părinţii tĕi trăesc? Slujeşte tatăl tĕu
La rege, e Spaniol?

PAJUL

Căzù la St. Quentin.
El era colonel pe ceata de călări
A ducăi de Savoia şi se numia Alonzo
Conte de Henarez.

CARLOS
(luându-l de mână şi uitându-se grav la dînsul).

Epistola aceasta
Ţi-a dat-o Regele!

PAJUL (atins).

Acest prepus, Alteţă
Eu nu l'am meritat.

CARLOS (cetind scrisoarea).

„Deschizi cu-această cheie odăile din fund
„Ce sunt in pavilionul reginei, acolo

„Te duci tot inainte ş'ajungi la cabinetul
„Din urmă, păn la care nu poate să străbată
„Nici umbră de spion. Acolo va putè
„Amorul să rostiască prin vorbe ceea ce
„Au arătat păn astăzi prin semne sfiiicioase.
„Amantul ne'ndrăsneţ acolo ascultare
„Va dobândì, şi dulce resplată-i se va da
„Pentru a sa răbdare". — Nu-i vis, nu-i nebunie.
Acesta-i braţul meu, aceasta-mi este spada.
Aceste vorbe's scrise. E drept, e adevĕr,
Eu sunt iubit, iubit. O! da, ea mĕ iubeşte!
(aleargă prin casă ca nebun cu braţele ridicate in sus).

PAJUL

Aideţi să vĕ conduc.

CARLOS

Să-mi vin intâi in fire.
Această fericire cutremur'al meu suflet
De spaimă şi de groază. Sperat-am vre odată
Un vis aşa de mândru? Ce om aşa de iute
Se va putè deprinde de-a fi un Dumnezeu!
Ce-am fost şi ce's acuma? Alt cer mĕ luminează
Alt soare imi luceşte! Iubit, da, sunt iubit!

PAJUL (vrĕnd să-l conducă).

Prinţ, prinţ, aici nu-i locul! — Uitaţi...

CARLOS

Pe tatăl meu...
Pe rege!... (lasă să cadă braţele, se uită cu spaimă imprejur şi 'ncepe a se stĕpânì).
E grozav! Amice, ai dreptate.
Iţi mulţămesc, am fost puţin cam turburat.
A fi silit să tac, să 'ngrop in pieptul meu
Atâta desfătare, aceasta e grozav!

(Luând pe paj de mână și ducêndu-l de-o parte).
Aceea ce-ai vĕzut—auzi?—și n'ai vĕzut
Ca un sicriu remâie in pieptu-ți cufundat.
Acum te du. Eu vin; nu trebui impreună
Să fim vĕzuți aice. Te du. (Pajul vrea să easă).
Mai stăi, ascultă
(Pajul se 'ntoarce, Carlos îi pune mâna pe umĕr și se uită in fața lui serios și grav).
Tu iei cu tine-o taină grozavă ca acele
Puternice otrăvi ce sfarmă vasele
In care sunt păstrate. Să-ți stĕpânești figura,
In veci să n'afle capul ce sinul tĕu ascunde.
Fii mut ca instrumentul care primește sonul
Și-l reproduce, insă el singur nu aude.
Tu ești copil — urmează tot astfel să rĕmâi.
Fii totdeauna vesel. Cât fù de ințeleaptă
Acea ce te-a trimis, pe tine să te-aleagă
Pentru-un mesaj de-amor. Pintre copii ca tine
Ar căuta zadarnic Don Filip un spion.

PAJUL

Și eu m'oiu simțì mândru, Alteță, de a fi
Stĕpân peste o taină ce regele n'o știe.

CARLOS

Nesocotite tênĕr! De-aceasta trebui tocmai
Să tremuri. — De cumva ne-om intîlnì in public,
Te-apropie de mine cu frică și respect.
In veci deșertăciunea să nu te ispitiască
De-a arăta prin semne că prințul te protege.
Greșala cea mai mare ce ai putè să faci
Ar fi de-a-mi place mie. O știre ce deacuma
Ai mai avea a-mi spune, nu o rostì prin vorbe,
Nu o increde limbii. Nu meargă vestea ta
Pe drumul obicînuit al gândului! Vorbește
Cu degetul, sau geana. Te-oiu asculta cu ochiul.

Lumina şi vězduhul de primprejurul nostru
Lui Filip sunt vêndute, chiar zidurile mute
Sunt in serviciul sěu. Aud viind
(Camera reginei se deschide şi ese ducele de Alba).
Porneşte!
La revedere!

PAJUL

Prinţ, băgaţi de seamă bine
Să nu greşiţi odaea.

CARLOS

E ducele. Nu, nu.
Prea bine, voiu venì.

SCENA V.

Don Carlos. Ducele de Alba.

ALBA

Alteţă, două vorbe.

CARLOS

Prea bine, altă dată.
(vrea să easă)

ALBA

In adevěr, aicea nu pare nimerit.
Alteţa Voastră poate preferă să m'asculte
In cabinetul sěu?

CARLOS

Dece? Ş'aici se poate,
Numai grăbiţi, fiţi scurt.

ALBA

Ce mě aduce

La Inălţimea Voastră e ca să-i mulţămesc
Adânc respectuos pentru cele ştiute...

CARLOS

Cum? mulţămire mie? Din partea ducăi de-Alba?

ALBA

Indată ce-aţi eşit din sala regelui
Primii inştiinţarea să plec pentru Bruxella.

CARLOS

Aşa, pentru Bruxella?

ALBA

Cui am a mulţămì
De nu bunei voinţe cu care-Alteţa Voastră
A mijlocit la rege?

CARLOS

Cum, eu? Eu nici de cum.
Plecaţi? — Plecaţi cu bine!

ALBA

Atât aveţi a-mi spune?
Mě mir prea mult. Altfel nici o insărcinare
Nu are-Alteţa Voastră să-mi dee pentru Flandra?

CARLOS

Ce-aş mai putè avea şi tocmai pentru Flandra?

ALBA

Dar nu de mult părea că soarta astei ţări
Cerea presenţa insăşi a Inălţimii Voastre...

CARLOS

Cum? — Da, in adevěr. A fost de-aceasta vorba
Dar şi aşa e bine, mai bine chiar...

ALBA

Mĕ mir...

CARLOS (fără ironie).

Sunteţi, — cine nu ştie? — un mare general.
Invidioşii inşii o recunosc aceasta.
Eu, eu sunt incă june. Chiar regele a zis.
Şi a avut dreptate. Acum pricep eu singur
Aceasta, şi mĕ bucur. Ertaţi-mĕ... Drum bun!
Vedeţi acum nu pot... am grabă... veniţi mâne
Sau când veţi socotì, sau la intoarcerea
Din Flandra...

ALBA

Cum?

CARLOS

Plecaţi in timpul cel mai bun.
Veţi merge prin Milano, Lotringhia, Burgundia
Deacolo in Germania... Germania? Da, da
Vĕ ştie-acolo lumea. E luna lui April.
Mai, Iunie, in Iulie, da, sau cel mai târziu
La inceputul lunei lui August veţi ajunge
In Flandra. O, sunt sigur, curênd vom auzì
De-a voastre biruinţi, ş'aveţi să meritaţi
Increderea intreagă ce-am avut in Voi.

ALBA

Putĕ-voiu ca s'o merit, fiind deplin convins
De-a mea nemernicie?

CARLOS
(după o mică tăcere cu demnitate şi mândrie).

Sunteţi atins? Cu drept. — Mărturisesc, n'a fost
Prea generos din parte-mi de-a v'ataca cu arme
Cu care nu sunteţi in stare să respundeţi.

ALBA

Ce fel...

CARLOS

Imi pare rĕu că astăzi nu am vreme
Să port această luptă cu Alba; altădată.

ALBA

Prinţ, amêndoi greşim in chip deosebit.
Voi mai bĕtrân vĕ credeţi cu douĕzeci de ani
Şi eu mi-aduc aminte de timpul când eraţi
Cu-atâţia ani mai tênĕr.

CARLOS

Ei bine?

ALBA

Mĕ gândesc
Monarcul câte nopţi ar fi răpit soţiei,
Frumoasei voastre mume, să poată dobândì
Pentru coroana sa un braţ cum e acesta.
Desigur el ştia cu cât e mai uşor
A propaga monarhi decât de-a-şi inmulţì
Provinciile ţării; cu cât e mai uşor
A da un rege lumii, decât a procura
O lume unui rege...

CARLOS

E, drept, da, duce de-Alba..

ALBA

Cât sânge-a trebuit să verse-al sĕu popor
Pân două picături din sângele sĕu propriu
Din voi făcù un rege.

CARLOS

E drept, aţi grămădit

Cu multă dibăcie in douĕ vorbe tot
Ce meritul e 'n stare s'opue naşterii.
Acum aş vrea să ştiu la ce conchideţi, duce?

ALBA

Vai! de regalul prunc ce 'n leagăn fiind incă
Ar cuteza să iee in ris pe doica lui!
E dulce de-a dormì pe-a noastre biruinţe.
Coroana străluceşte de-a sale perle numai
Dar nu de-a noastre răni cu care-au fost plătite.
Această a mea spadă dictat-au legi spaniole
Popoarelor străine. Ea strălucì naintea
Standartelor creştine, săpâ brazde de sânge
In astă parte-a lumii spre a primì sĕmênţa
Credinţei. Dumnezeu in ceriuri judeca;
Ici jos judecam eu!

CARLOS

Sau Dumnezeu, sau Dracul, ce face? Ştiu că braţul
Cel drept aţi fost al sĕu. Dar să curmăm aceasta.
Sunt amintiri de care aş vrea să mĕ scutesc.
Eu respectez numirea ce regele-a făcut.
El are trebuinţă de-un duce de-Alba, insă
Eu nu-l invidiez de-această trebuinţă.
Sunteţi un mare om. Se poate. Mai că-mi vine
S'o cred. Mi-e frică insă că cu mai multe mii
De ani aţi apărut pe lume prea de vreme.
Un Alba era omul ce trebuia să vie
L'al vremilor sfirşit, atunci când sumeţia
Pĕcatelor umane, va scoate din răbdare
Cereasca bunătate, când crimele-or fi coapte
Ca spicele din lanuri, ş'a trebuì să vie
O secere de moarte ce nu mai are seamĕn.
Atunci, duce de Alba, veţi fi la locul vostru.
O, raiu iubit, o, Flandra!—Dar să nu mai gândesc!—

Se zice c'aţi luat cu voi un teanc intreg
De hotăriri de moarte subscrise dinainte.
Această prevedere e vrednică de laudă.
Astfel nu mai aveţi de intrigi a vĕ teme.
O tată, cât de rĕu ţi-am inţeles eu scopul!
Eu te aveam de aspru fiindcă-mi refusai
O 'nsărcinare unde putea să străluciască
Numai un Alba singur, pe când acesta este
O probă de-a ta stimă...

ALBA

Această vorbă, prinţ
Ar merita...

CARLOS

Ce!

ALBA

Insă vĕ scapă 'naltul titlu
De fiu al regelui.

CARLOS

Aceasta cere sânge
Ia-ţi spada...

ALBA (rece).

Contra cui?

CARLOS

Din teacă scoate-ţi spada
Ori te străpung...

ALBA (scoţĕnd spada).

Ei bine, de sunt silit...

(se luptă).

SCENA VI.

Regina. Don Carlos. Ducele de Alba.

REGINA

(eşind spăriata din apartamentul ei).

Ce este? Săbii goale!

(către prinţ cu nemulţămire şi cu ton imperios)

O, Carlos!

CARLOS

(turburat de vederea reginei, lasă să cadă braţul, stă un moment fără mişcare, apoi se răpede spre duce şi-l imbrăţoşează).

Impăcare!

Să fie tot uitat! (s'aruncă, fără a zice un cuvênt, la picioarele reginei, apoi se ridică iute şi se răpede afară in cea mai mare turburare).

ALBA (surprins şi cu ochii ţintiţi asupra lor).

Pe Dumnezeu! Aceasta-i ciudat!

REGINA

(stă câteva momente turburată şi nehotărită, apoi se indreaptă incet spre apartamentul ei; ajungênd la uşă se intoarce).

Duce de-Alba!

(ducele o urmează in apartamentul ei)

SCENA VII.

Cabinetul princesei Eboli.

Princesa Eboli (in toiletă simplă dar elegantă, cântă acompaniându-se pe alăută. Apoi intră Pajul reginei).

EBOLI (ridicându-se răpede).

El vine!

PAJUL (viind grăbit).

Singură! mě mir că nu-l věd incă
Dar trebue să vie indată.

EBOLI

Trebue?
El prin urmare vrea — e lucru hotărit...

PAJUL

El vine 'n urma mea. — Princesă, vě iubeşte!
Aşa sunteţi iubită cum nimeni n'a fost incă,
Şi nici va fi vre odată. Ce scenă am vězut!

EBOLI (atrăgêndu-l spre dînsa cu nerăbdare).

Zi iute, i-ai vorbit? Ce-a spus? Cum te-a primit?
Ce vorbe a rostit? Părea nedumerit?
El a gâcit persoana ce cheia i-a trimis,
Sau n'a gâcit? Sau poate el a gândit la alta?
Ei bine, nu rěspunzi nici un cuvênt? Ruşine!
Eşti azi nesuferit, eşti rece ca o piatră!

PAJUL

Am vreme să vorbesc? -- Şi cheia şi biletul
In antecamera reginei i le-am dat.
Când am scăpat cuvêntul că m'a trimis o damă
Se turbură indată.

EBOLI

Se turbură? — Prea bine.
Dar spune, spune iute...

PAJUL

Voiam să-i zic mai multe.
Dar el, galben ca ceara, mi-a smuls din mâni scri-
[soarea
Şi, amenințător, uitându-se la mine,

Mi-a spus că ştie totul. Scrisoarea ce i-am dat
El o cetì cu spaimă şi incepù deodată
Să tremure 'n tot trupul...

EBOLI

A zis că ştie totul?
Aşa a zis?

PAJUL

Aşa, şi mĕ 'ntrebă de trei ori
De patru, dacă voi, chiar voi mi-aţi dat scrisoarea?

EBOLI

Chiar eu? Deci m'a numit pe nume?

PAJUL

Nu; pe nume
Nu v'a numit căci, zise, spioni de-ai regelui
Prea lesne ar putè s'asculte, să pâriască...

EBOLI (surprinsă).

A zis aceasta?

PAJUL

Da, a zis că regele
Se 'nteresează mult, prea mult să aibă ştire
De-acea scrisoare...

EBOLI

Cum? El a vorbit de *rege,*
Ai auzit tu bine? De *rege?* a rostit
Chiar vorba asta 2

PAJUL

Da. Şi mi-a mai zis că este
O taină primejdioasă, că trebui să-mi păzesc

Orice cuvênt şi semn ca regele sà n'aibă
Cumva vre un prepus.

EBOLI (după o scurtă gândire, cu mirare).

Se potriveşte totul.
El a aflat de sigur... Nu-i de crezut! — Căci cine
Să-i fi descoperit? Dar mai intreb? — I-a zis-o
Amorul, da, amorul, cu ochiul sĕu de şoim...
Dar spune mai departe: când a cetit biletul...

PAJUL

Biletul ar cuprinde, mi-a zis, o fericire
Ce-i dă fiori de spaimă, pe care niciodată
El nu ar fi visat-o. Atuncea insă duca
De Alba a intrat şi ne-am vĕzut siliţi...

EBOLI

Dar pentru Dumnezeu, ce treabă avea duca...
Şi el dece nu vine? dece să intârzie?
Vezi cum te-ai inşălat? Ah! cât de fericit
El ar fi fost in vremea ce ai pierdut spuindu-mi
Că vrea a fi ferice.

PAJUL

Mĕ tem că duca de-Alba...

EBOLI

Ear duca? Ce amestec are-un ostaş ca dînsul
Cu dulcea-mi fericire? Nu a putut să-l lase,
Ori să-l indepărteze? — e lucru prea uşor
Când vrei. — O! prinţul tĕu aşa de rĕu pricepe
Amorul, cât pricepe şi inima femeei!
El nu ştie ce sunt minutele. — Tăcere!
Aud viind! Te du! E prinţul. Fugi iţi zic.
Dar unde-i alăuta? voesc a fi surprinsă
Cântarea-i va da semnul.

SCENA VIII.

Princesa Eboli și indată apoi *Carlos.*

(Eboli se așează pe un scaun și cântă).

CARLOS

(intră repede și se oprește ca lovit de trasnet).

O, Ceruri! unde sunt?

EBOLI (lăsând alăuta și intimpinându-l).

Ce vĕd, prințul Carlos?

CARLOS

Unde-s? Ce amăgire?
Eu am greșit odaea?

EBOLI

Ce bine știe Carol,
A nimerì odăi in care se găsesc
Femei fără de marturi!

CARLOS

Princesă, mĕ iertați...
Princesă... am găsit o uș'aici deschisă...

EBOLI

Ciudat! mi se părea că insumi o 'ncuiasem.

CARLOS

Vi s'a părut — dar nu, vĕ inșălați, de sigur
Ați vrut s'o incuiați. Aceasta cred și eu.
Dar ați uitat in urmă; era deschisă. Eu
Aud pe cineva cântând din alăută...
Era o alăuta. (uitându-se imprejur) Așa, eat'o colo.
Și mie alăuta — vĕ jur pe al meu suflet! —
La nebunie-mi place. Ascult. Mĕ simt uimit.

Şi mĕ răped pierdut in camera aceasta...
Să vĕd frumosul ochiu al blândei cântăreţe
Ce-atât mĕ farmecase...

EBOLI

O curiositate
Care s'a liniştit indată, pe cât vĕd.
(după o mică tăcere cu ton semnificativ).
O, cât stimez bărbatul cel gingaş care minte
Spre a cruţa pudoarea unei femei...

CARLOS (cu incredere).

Princesă,
Simţesc că 'n loc de-a drege, eu stric. Scutiţi-mĕ
De-un rol ce nu's in stare să-l joc cu nici un chip.
Aici voi aţi cătat un adăpost de lume.
Aice, depărtată de oameni, aţi voit
Să v'adânciţi cu totul in tainele ascunse
A sufletului vostru. Deodată eu, impins
De steaoa-mi neagră, vin şi turbur visul vostru.
Deaceea, spre pedeapsă, am să mĕ duc în grabă...

EBOLI (intăi surprinsă, apoi stĕpânindu-se).

Prinţ, cât sunteţi de rĕu!

CARLOS

Princesă, inţeleg
Privirea ce-aruncaţi in jur şi onorez
Timiditatea voastră. Vai de bărbatul care
In faţa turburării unei femei, se face
Mai indrăzneţ! Pe mine sfiala mĕ cuprinde
Când vĕd pe o femee nainte-mi tremurând.

EBOLI

Să fie cu putinţă! Un scrupul aşa mare
E fără de exemplu din partea unui tênĕr

Şi incă fiu de rege. Dar, prinţ, acum vĕ rog
Eu singură să staţi. Aşa virtute mare
Pe ori şi ce femee o linişteşte. — Ştiţi
Că arătarea voastră aşa neaşteptată
Cântarea-mi favorită mi-a intrerupt. Deaceea
Am s'o încep din nou. Pedeapsa voastră, prinţ,
Va fi să m'ascultaţi.

(se duce spre canapea şi ia alăuta).

CARLOS (puindu-se cam fără voe lângă princesă).

Pedeapsa mi-e plăcută, precum mi-a fost şi vina.
Cuvintele din cântec erau aşa frumoase
Incât le-aş asculta voios de-a treia oară.

EBOLI

Cum? voi aţi auzit!... Aceasta e grozav!
Căci cântecul vorbeşte, imi pare, de amor!

CARLOS

Şi dacă nu mĕ'nşal de un amor ferice:
Cea mai frumoasă vorbă ce poate să rostiască
O gur'aşa frumoasă — ce-i drept mai mult frumoasă
Decât adevĕrată...

EBOLI

Nu e adevĕrată?
Vĕ indoiţi?...

CARLOS (serios).

Socot că va fi foarte greu,
Carlos şi cu princesa de Eboli să poată
Vre-odat' a se 'nţelege când vorba-i de amor.
(Princesa stă uimită. El ia seama şi urmează cu galanterie).
Căci cine-ar putè crede când vede a princesei
Trandafirie faţă, că a pĕtruns amorul

Vre-odată 'n acest sin? O, pentru voi, princesă
Nu poate fi pericul că-ţi suspina de dor
Şi nu-ţi fi ascultată. — Adevĕrat amorul
E cel făr' de speranţă.

EBOLI (redobândindu-şi veselia).

O prinţ, tăceţi, lăsaţi
Un ton aşa de jalnic. — S'ar zice că chiar astăzi
Pe voi vĕ prigoneşte o soartă duşmănească.

(luându-l de mână cu ton desmerdător).

Nu sunteţi vesel, prinţ, voi suferiţi. Se vede.
E cu putinţă, prinţ? Să suferiţi, voi, care
Aveţi chemarea dulce ca să vĕ bucuraţi
De bunurile lumii, voi căruia natura
I-a dat cu prisosinţă a sale daruri toate
Şi care aveţi dreptul la fericiri inalte?
Voi, fiul unui rege; mai mult decât atâta,
Voi ce din leagăn incă, primit-aţi insuşiri
Atât de strălucite, incât a lor lumină
Vĕ 'ntunecă chiar rangul; voi care 'n tribunalul
Femeilor, aveţi judecători dispuşi
Ca să vĕ dea dreptate chiar fără cercetare;
Şi cine hotăreşte, de nu femeile
De merit, vitejie şi slavă bărbăteşti?
Voi care biruiţi c'o singură privire
Şi, insuş fiind rece, pe alţii îi aprindeţi;
Voi care, de-aţi iubì vre-odată cu amor
Aţi da o fericire cum nu-i in paradis!
Acel bărbat pe care natura l'a 'nzestrat
Cu deopotrivă daruri, să poată fericì
Pe mulţi şi pe puţini, ar fi nenorocit!
O cer, ce i-ai dat totul, dece i-ai refusat
Şi ochii ca să vadă a sale biruinţe?

CARLOS

(care tot timpul a fost acufundat in o adâncă distracţie, se deşteaptă prin tăcerea princesei).

Frumos! Neasemĕnat! Cântaţi acest pasaj,
Princesă, inc'odată!

EBOLI (uitându-se la dînsul cu mirare).

Carlos, unde eraţi?

CARLOS (sculându-se).

E bine că-mi aduceţi aminte! Sunt silit
Să plec, să plec in grabă de-aici...

EBOLI

Unde?

CARLOS

Afară
La aer, să resuflu. Lăsaţi-mĕ, princesă
Imi pare că in juru-mi se 'nflacără pămĕntul!...

EBOLI (oprindu-l cu putere).

Ce-aveţi, de unde vine această nenţeleasă
Purtare? (Carlos se opreşte pe gânduri. Ea îl atrage lângă dînsa pe canapea).
Dragă Carol, vĕ trebue rĕpaos.
In turburare fierbe al vostru sânge, staţi
Aice lângă mine. Goniţi aceste negre,
Aprinse fantasii şi vĕ 'ntrebaţi in sine
De ştie-a voastră minte ce inima v'apasă?
Şi dacă ştiţi, nu este in toat' această curte
Un singur cavaler, nu este nici o damă
In stare să vĕ 'ndrepte, voiam să zic, in stare
Să vĕ 'nţeleagă; nu e nici una demnă...

CARLOS (distras).

Poate
Princesa Eboli...

EBOLI (răpede, veselă).

In adevĕr!

CARLOS

Daţi-mi
O suplică, o scrisoare de recomandaţiune
La tată-mio. Se zice c'aveţi trecere mare.

EBOLI

Cine v'a spus aceasta? (in parte) Aha! acest prepus
Făcea ca să muţiască.

CARLOS

Istoria aceasta acuma a aflat-o
Desigur toată lumea. Ideea imi venise
De-a merge in Brabant ca să... ca să-mi câştig
Pintenii mei acolo. Dar tată-mio n'a vrut.
El, ca un bun părinte, se ingrijeşte mult
Că nu cumva in vremea ce-oiu comanda oştirea
Să capĕt o receală.

EBOLI

Carlos, sunteţi făţarnic.
Mărturisiţi c'aceste sunt numai meşteşuguri
Ca să scăpaţi de mine. Priviţi in ochii mei!
Acel ce nu visează decât isbânzi şi lupte
Cavalereşti — acela, se va 'njosì 'ntr'atata
Incât să fure lacom cordele prăpădite
De dame... şi... ertaţi... (depărtând cu dibăcie gulerul lui, scoate un fiong de cordea ce era ascuns acolo)
la dînsul să le-ascundă
Ca scule preţioase?

CARLOS (dând înapoi cu surprindere).

Aceasta e prea mult, princesă, sunt trădat.
Nu-i nimene in stare pe voi să vě înşele,
V'aţi inţeles cu demoni, cu spirite 'nfernale!

EBOLI

De-aceasta vě miraţi? De-atât numai? Vě prindeţi
Că voiu reamintì inchipuirii voastre
Istorii, da, istorii... Cercaţi, mě intrebaţi!
Când a capriciului nevinovate glume,
O şoaptă trecětoare ce s'a pierdut in aer,
Un zimbet, stins indată de gânduri serioase,
Când chiar un gest, o mină făcute fără voe
Nu au scăpat de mine in seamă nebăgate,
Veţi judeca uşor de-am inţeles, atuncea
Când vreaţi a fi 'nţeles.

CARLOS

Aceasta-i indrăsneţ!
Princesă, bucuros, mě prind. Vě 'ndatoriţi
In inima-mi a face discoperiri pe care
Nu le-am ştiut eu insumi?

EBOLI (serios şi cam atinsă).

Nu le-aţi ştiut voi insuţi?
Vě 'mprospětaţi mai bine memoria! Aici nu e
O camer' a reginei in care ţi se cere
Să te ascunzi sub mască. Vě turburaţi, s'aprinde
Deodată faţa voastră! O da! Cine-ar putè
Să fie-aşa dibaciu, aşa pětrunzětor
Atâta de sumeţ, de a pândì pe Carol
Când Carol se socoate păzit? Cine-l vězù
La balul cel din urmă când, fiind cavalerul
Reginei, a lăsat-o deodată şi, intrând

Cu sila in părechia de-alături, dete mâna
Princesei Eboli, in loc s'o dea reginei —
Greşală, prinţ, pe care, chiar regele a vězut o
Ce-atunci venise tocmai?

CARLOS (cu suris ironic).

Chiar el? In adevěr.
El mai ales aceasta nu trebuia s'o vadă?

EBOLI

Nu trebuia să vadă nici scena din capelă,
Pe care prinţul Carol acum va fi uitat-o.
Eraţi in rugăciune naintea Preacuratei
Fecioare, in genunchi, când s'auzi deodată —
Voi nu eraţi de vină — un freamět, o mişcare
De rochii femeeşti. Atunci pe gloriosul
Infant al lui Don Filip un tremur il apucă
Cum tremur'un eretic in faţă cu altarul;
Pe palida sa buză se stinge rugăciunea;
In focul pasiunii — era o comedie
De ris şi plâns deodată, — el ia mâna statuei
Şi sărutări de foc se 'ntipăresc pe peatră.

CARLOS

Mě invinovăţiţi degeaba. Am făcut
Aceasta din credinţă.

EBOLI

Prinţ, asta-i altceva. —
Atunci şi intr'o seară când Carol sta la joc
Cu mine şi regina şi când cu dibăcie
El imi fură mănuşa, — atunci era distras?

(Carlos se scoală spăriat).

Ce-i drept dup'o minută a fost aşa amabil
Să joace 'n loc de carte mănuşa mea pe masă.

CARLOS

O Doamne! Ce-am făcut!

EBOLI

Un lucru ce acuma
Nu-l veţi tăgăduì, sperez. Cât de plăcută
Surprindere-am avut, când am găsit in urmă
O hârtiuţă mică ascunsă in mânuşă.
Era cea mai duioasă romanţă, prinţ, pe care...

CARLOS (curmându-i vorba iute).

Era... o poesie. Nimic mai mult. In capu-mi
Se fac câte odată beşice deşanţate
Ce tot atât de iute se sparg cum se formează.
Atât a fost. De-aceasta să nu mai fie vorbă!

EBOLI

(se depărtează de dînsul cu mirare şi-l observă câtva timp din depărtare).

Eu am sfîrşit. A mele cercări nu se pot prinde
De-acest original. (tace câteva momente)
Dar cum? Nu e aceasta
O fudulie numai ce, pentru ca să facă
Plăcerea sa mai mare, aşează pe-a sa faţă
A modestiei mască?

(apropiindu-se de prinţ şi privindu-l cu indoială)

Prinţ, tălmăciţi-mi singur.
Naintea unei uşe, cu farmece 'ncuiată
Mĕ aflu, şi n'am cheea cu care s'o descuiu.

CARLOS

Tot astfel stau şi eu 'naintea voastră.

EBOLI

(Îl părăsește iute, se plimbă câtva timp in tăcere și pare a gândì la ceva grav. Insfirșit, după o pausă, se adresează la dînsul cu gravitate).

Fie!
Mě hotăresc in fine de a vorbì. Pe voi
V'aleg judecător. Aveți un suflet nobil.
Sunteți bărbat și prinț și cavaler. M'arunc
La pieptul vostru, prinț; cer mântuirea mea
Sau, dacă nu-i scăpare și dacă sunt pierdută,
Voi compătimitor să plângeți a mea soartă.
(Prințul s'apropie cu mirare plină de interes).
Un favorit obraznic al regelui Don Ruy
Gomez conte de Silvia imi cere mâna; Filip
A incuviințat; tocmeala e făcută
Și eu am fost vêndută la creatura sa.

CARLOS (cu foc).

Vêndută? Voi vêndută și earăș de vestitul
Neguțitor al Spaniei?

EBOLI

Nu; ascultați intăi
Păn la sfirșit. N'a fost destul să mě jertfiască
Politicei, ei chiar imi urmăresc virtutea.
Cetiți! Acest bilet va demasca pe-un sfânt.
(Carlos ia hârtia, dar ascultând cu nerăbdare istorisirea princesei, nu-și ia timpul să citească).
Unde-oiu găsì scăpare? Păn astăzi, prinț, mândria
Mi-au apărat virtutea. Dar insfirșit...

CARLOS

Căzureți!
Căzureți insfirșit! Nu! Pentru Dumnezeu!
Nu!

EBOLI (cu mândrie şi nobleţă).

Eu să cad! Prin cine? O! nepătrundere,
A spiritelor mari! A socotì favoarea
Femeii, fericirea iubirii ca o marfă
Ce-este de vênzare! Ea singură pe lume
La nimeni nu se vinde decât la sine insaşi.
Amorul este preţul amorului! El este
Odorul fără preţ pe care voiu să-l dau
In dar, sau dacă nu, eu voiu să-l inmormênt
Făr'al gusta in veci! — ca negustorul mândru
Ce stând nesimţitor la toată bogăţia
De pe Rialto, şi de regi bătêndu-şi joc,
Au aruncat in mare mărgăritarul sĕu
Prea mândru de a-l vinde mai jos de al sĕu preţ.

CARLOS (in parte).

Pe Dumnezeu! Această femee e frumoasă!

EBOLI

Numească-se aceasta capriciu, vanitate
Tot una-i! Eu nu 'mpart a mele desfătări!
Bărbatului acela pe care l'oiu alege
Eu totul îi voiu da. Voiu da odată numai
Dar pentru vecìnicie. Pe *unul* îl va face
Amoru-mi fericit, dar el se va simţì
A fi un Dumnezeu! A sufletelor noastre
Duioasă armonie, o blândă sărutare,
Imbătătoarea oră a dulcii voluptăţi,
Al frumuseţei farmec divin — aceste 's toate
Colori impreunate, pornite dintr'o rază,
Sunt frunze dintr'o floare. Şi eu, nesocotita!
Eu singură aş rupe o foae din potirul
Acestei scumpe flori! Eu insumi a femeei
Inaltă maestate, cap'd'opera naturei

Eu insă-mi aş sfărma-o, ca să 'ndulcesc cu dînsa
Cele din urmă zile a unui desfrênat!

CARLOS (in parte).

Nu este de crezut! Era aşa femee
Ascunsă in Madrid! Şi pentru 'ntâia oară
O aflu abia astăzi!

EBOLI

De mult această curte,
De mult această lume eu le-aş fi părăsit
Şi 'n zidurile sfinte a unei mönăstiri
M'aş fi inmormêntat! Dar este inc'un lanţ
Un singur, ce mě leagă puternic de-astă lume.
Ah! poate-i o fantomă, dar mi-e atât de scumpă!
Iubesc şi nu's iubită!

CARLOS (cu foc, mergênd spre dînsa).

Tu eşti, tu eşti iubită!
Iţi jur! Atât de sigur că e un Dumnezeu
In ceruri! Eşti iubită cu dor nemărginit!

EBOLI

Juraţi? Voi mi-o juraţi? Ah! asta a fost zisă
De îngeru-mi cel bun. Dar, dacă voi juraţi,
Carlos, atunce cred, atunce sunt iubită!

CARLOS (stringênd-o cu dragoste in braţe).

Copilă blândă, dulce; fiinţă adorată!
Te-ascult şi te privesc uimit, in desfătare!
Ce muritor sub ceruri te-ar fi vězut odată
Şi s'ar putè fălì că incă n'a iubit?
Dar ce caţi tu aice la curtea lui Don Filip?
Ce vrei aice, înger frumos, printre călugări
Şi intrige popeşti? Aceasta nu e clima
In care prosperează aşa gingaşă floare.

Ei ar voì s'o rupă! Ar vrea... O, se 'nțelege!
Dar nu! atât de sigur că inima-mi se bate,
Nu! Eu te voiu cuprinde cu brațul meu, te-oiu duce
In brațe printre demoni și iadul lor. Voiu fi
Ângerul tĕu de pază!

EBOLI (cu privirea celui mai mare amor).

O! Carol, ce puțin
V'am cunoscut! Ce bine plătește-al vostru suflet
Pe cel ce-a căutat nobleța-i s'o priceapă.
(ia mâna lui și vrea s'o sărute).

CARLOS

Unde sunteți, princesă?

EBOLI (cu finețĕ și grație privind mâna lui).

Cât este de frumoasă! Cât este de bogată
Această mână! Prinț, ea are două daruri
De impărțit: un sceptru și inima lui Carol!
Și... poate amêndouĕ l'aceeași muritoare?
La *una* acest dar măreț, dumnezeesc!
Ce-ar fi, de-ați hotărì in două să-l imparteți?
Reginele nu știu iubì și o femee
Ce poate să iubiască nu știe a domnì.
Deaceea e mai bine să impărțiți;—chiar astăzi,
Chiar astăzi, prinț. Cum, poate voi ați și impărțit?
Atunci cu-atât mai bine. Cunosc eu pe această
Femee fericită?

CARLOS

Vei ști-o; ție numai
Copilă, mĕ discopĕr. Da, voiu să mĕ discopĕr
Nevinovatei tale simțiri, naturei tale
Curate; sfinte incă. Tu ești din astă curte
Intreagă, cea mai demnă, unica, cea dintâi

Ce 'ntreg sufletul meu il înțelege. — Ei bine,
Mai mult nu-ți voiu ascunde. Iubesc!

EBOLI

Vicleanule,
Așa ți-a fost de greu ca să mărturisești?
Am trebuit să fiu intâi demnă de jale
Ca 'n urmă să mĕ afli și demnă de amor!

CARLOS

Ce-i asta? Ce 'nsemnează?...

EBOLI

A-ți bate joc de mine
N'a fost frumos; chiar cheia să zici că n'ai primit-o?

CARLOS

O! cheia, cheia! (după un moment de gândire)
Da; era așa... Acum
Acum eu ințeleg! O, Doamne!

EBOLI

(Tăcere lungă din partea amêndurora. Deodată princesa strigă și cade).

Blăstĕm! Ce am făcut!

CARLOS

(ridicându-se cu expresia celei mai violente dureri).

Să cad atât de jos din raiul ce visasem!
O, asta e grozav!

EBOLI (ascunzêndu-și fața in perine).

O Doamne! Ce discopĕr!

CARLOS (căzênd in genunchi dinaintea ei).

Nu's vinovat, princesă... pasiunea mea... o crudă
Inșălăciune... jur, că nu sunt vinovat!

EBOLI (respingêndu-l).

Fugi, pentru Dumnezeu! din ochii mei!...

CARLOS

In veci!
In astă turburare cumplită să vĕ las!

EBOLI (respingêndu-l cu violenţă).

Din generositate, din milă, fugi din ochi-mi!
Voeşti să mĕ omori? Uresc privirea ta!

(Carlos vrea să easă).

Dă-mi cheia şi scrisoarea! Scrisoarea ceealaltă.

CARLOS

Cealaltă? Care alta?

EBOLI

Acea a regelui.

CARLOS

A cui?

EBOLI

A regelui, pe care ţi-am fost dat-o.

CARLOS

Scrisoarea regelui şi scrisă către voi?

EBOLI

O ceruri! In ce stare grozavă mĕ găsesc!
Dă-mi inapoi scrisoarea, imi trebui...

CARLOS

Regele
Scrisori vĕ scrie vouĕ?

EBOLI

Dă-mi inapoi scrisoarea
In numele-a toţi sfinţii!

CARLOS

Nu trebuia scrisoarea
Să-mi demascheze mie pe oare cineva?

EBOLI

Sunt moartă! Dă-mi acuma...

CARLOS

Scrisoarea...

EBOLI

O! smintită
Ce sunt! Ce am făcut!

CARLOS

Deci insuş regele
Scrisoarea v'a trimis-o! Aceasta schimbă totul.
(ridicând scrisoarea in sus cu mare bucurie)
Scrisoarea asta-i scumpă, e grea, nepreţuită;
Sunt prea uşoare toate coroanele lui Filip
Ca s'o rescumpere! — Scrisoarea... o păstrez! (ese)

EBOLI (căutând să-i taie drumul).

O Doamne-atotputernic! Pierdută! Sunt pierdută!

SCENA IX.

Princesa Eboli (singură).

(Ea stă un moment ameţită; apoi, după ce a eşit Carlos, aleargă după dînsul şi vrea să-l cheme inapoi).

Prinţ, incă un cuvênt; prinţ, ascultaţi! — Se duce!
El mě dispreţueşte! Oh! Eată-mě lăsată

In crudă isolare! Respinsă, părăsită!
(Cade pe un scaun după o pausă).
Ba nu, sacrificată! Sacrificată unei
Rivale. El iubeşte—nu este indoială.
El mi-a mărturisit-o. Dar cine e aceastá
Femee fericită? Atât e vederat
Că dragostea lui este contrară datoriei:
Se teme să nu fie descoperit. Ascunde
Amorul sěu de rege. Dece de rege tocmai,
Când regele-ar dori să-l vadă 'namorat?
Sau poate se ascunde Carlos de Filip, nu
Fiindcă-i este tată, ci dintr'o altă causă?
Când a discoperit proiectele galante
A regelui, atunci i-a isbucnit deodată
In faţă bucuria... Dece virtutea lui
Altfel atât de aspră, acuma dispăruse—
Acum, tocmai acum? Şi ce folos va trage
Când regele reginei necredincios...

(se opreşte deodată surprinsă de o idee subită. Totdeodată scoate de la sên flongul de cordea ce luase de la Carlos, il priveşte şi-l recunoaşte).

Nebună
Ce sunt! O, insfirşit acum! Unde-mi era
Gândirea! Ochii mei se dispainjinesc...
De mult ei se iubise, nainte ca monarcul
S'o iee de soţie. Şi prinţul niciodată
Nu m'a vezut pe mine când ea nu era faţă.
Deci el se adresa la dînsa, pe când eu
Credeam că sunt iubită cu-amor aşa fierbinte,
Cu dor nemărginit! O crudă amăgire!
Şi vai! a mea simţire *ei* am discoperit-o!
(pausă)
Şi oare o iubeşte de tot făr' de speranţă?
Nu pot să cred aceasta. Amor făr de speranţă
Nu poate ca să ţie in lupt' aşa de mare!

Să nu vrea voluptatea s'o guste, după care
Suspină in zadar cel mai inalt monarc
Din lume... Astă jertfă n'o face un amor
Ce-i fără de speranţă! — Ce arzětor era
Sărutul sěu! Cu câtă iubire el m'a strâns
La pieptu-i infocat! Aşa o incercare
Prea mare ar fi fost pentr'o fidelitate
Ce' nu-şi aşteaptă plată! El cheia a primit-o,
Convins că i-a trimis-o regina; aşa dar
El a crezut Amorul in stare de a face
Un pas aşa sumeţ! Şi a venit, da, el
A cutezat să vie! Deci crede că soţia
Lui Filip e in stare să ia o hotărire
Atâta de nebună! Ar crede el aceasta
De n'ar fi fost prin alte dovezi incurajat? —
E totul dat pe faţă! — El este ascultat.
Ea îl iubeşte. Da, pe viul Dumnezeu!
Această *Sfântă* simte! — Cât este de vicleană!
Eu insămi tremuram in faţă c'o virtute
Aşa de 'nfricoşată. Ea strălucia alături
Cu mine, ca o zină. Eu mě stingeam in faţă
Cu-aşa lumină mare! Invidiam in suflet
Această frumuseţă, această linişte
Sublimă, ce nu ştie a inimei umane
Adânc mişcate valuri! Ş'această linişte
Era numai părere? Ea urmăria deodată
Pe ambele plăceri opuse; faţa ei
Şi-o 'mprejmuia cu raza virtuţii şi 'ndrăznia
In taină ca să guste a viciului dulceaţă!
Aşa o sumeţie ar fi avut! O faptă
Ca asta s'ar urma ş'ar sta nepedepsită
Fiindcă nu s'arată nici un resbunător!
Pe Dumnezeu! aceasta n'a fi!.. O adoram...
Vreau rěsbunare! Vreau ca regele să afle
Această 'nşălăciune! — Dar cum?

(după o scurtă gândire) In acest chip
Uşor va merge ştirea pân' la urechia lui!..

SCENA X.

Un apartament in palatul regal.

Ducele de Alba. Domingo.

DOMINGO

Aveţi ceva a-mi spune?

ALBA

Da, o descoperire
Ce astăzi am făcut-o şi despre care încă
Imi trebui lămuriri.

DOMINGO

De ce discoperire
Vorbiţi?

ALBA

M'am intîlnit cu prinţul Carol astăzi
In antecamera reginei. El mi-aruncă
Insulte. Ne aprindem. Se face sgomot mare.
Ne scoatem spadele. Atunci, la acest vuet,
Regina se arată, se pune intre noi,
Priveşte pe Carlos c'un ochiu care trăda
Intimitate strinsă şi mare-autoritate.
L'aceast'a ei privire se moaie braţul lui;
El sboară l'al meu piept! simţesc o sărutare
Fierbinte — el dispare!

DOMINGO

Aceasta este foarte
Suspect, duce de Alba. Treziţi in mintea mea
Prepusuri vechi pe care de mult eu le hrănesc.

Gonisem aste gânduri ce incă nimĕruia
Păn astăzi nu le-am spus. Sunt săbii care au
Două tăiuşuri; sunt prieteni indoelnici
De care eu mĕ tem. E greu de a cunoaşte
Pe oameni, insă este mai greu de a-i pĕtrunde.
Cuvinte ce-am scăpat sunt ca acei prieteni
Pe care-am insultat. Deaceea taina mea
Eu am inmormêntat-o păn timpul o va scoate
De sineş la lumină. A face oarecare
Serviciuri regilor e foarte primejdios,
Ca glontele acela ce, dacă nu loveşte
In ţintă, se intoarce 'napoi către ţintaş.
Eu aş putè să jur pe evanghelie
Că este drept ce zic, dar a avea un martur,
O vorbă prinsă 'n sbor, o filă de hârtie,
Mai mult se preţueşte decât cea mai intimă
Simţire ce o ai. E o nenorocire
Că ne aflăm in Spania.

ALBA

Dece nenorocire?

DOMINGO

La orice altă curte se pot găsì prilejuri
In care pasiunea pe sine să se uite.
Aici este legată cu legi spăimântătoare.
Reginele spaniole cu greu pot să greşiască
—Aceasta voiu s'o cred—dar dac'odată numai
S'ar intîmpla aceasta, ce bine-am profita!

ALBA

Ascultă mai departe. Carlos a vĕzut astăzi
Pe rege. Audienţa ţinù un cias intreg.
El a cerut guvernul Provinţelor de Jos
Cu multă stăruinţă. Din camera de-alături
Eu tot am auzit. Apoi, când la eşire

Ne-am intîlnit, vĕzui că ochii lui sunt umezi
De lacrimi. La amiazi îl vĕd cu o figură
Triumfătoare, vesel că regele pe mine
M'a preferit. Imi spune că-i e mulţămitor,
Că toate-ar fi schimbate, c'aşa ar fi mai bine.
El nu ştie să mintă. Cum trebui să desleg
Aceste contraziceri? El pare incântat
Că rugămintea lui n'a fost indoplinită
Şi mie regele imi dă astă favoare
Cu semne de mânie. Ce trebue să cred?
In adevĕr această onoare seamănă
Mai mult cu un exil decât cu o favoare.

DOMINGO

Acolo am ajuns? Acolo? Un moment
Să sfărâme zidirea pe care-am ridicat-o
In ani intregi de muncă? Şi voi păreţi a fi
Aşa de liniştit? Cunoaşteţi pe-acest tênĕr?
Simţiţi ce ne aşteaptă de va avea puterea?
El... prinţul... nu-i sunt duşman, dar mĕ'ngrijesc
[de tron,
De Dumnezeul nostru, de sfântul sĕu altar...
Infantul... îl cunosc, pĕtrund in al lui suflet...
Lucrează la un plan infricoşat, Toledo;
El vrea ca să devie regent, să'nlătureze
Credinţa noastră sfântă. Aprins e al sĕu suflet
De o virtute nouă ce, plină de mândrie
Şi mulţămită 'n sine, refusă ajutorul
Oricărei religiuni. *El cugetă!* In mintea-i
Hrăneşte deşanţate chimere. El pe *om*
Il onorează. Duce, se potriveşte el
Să fie-al nostru rege?

ALBA

Fantome. Alt nimica

Mândria unui june ce, poate, vrea să joace
Şi el un rol acuma, când n'are nici o treabă.
Vor trece-aceste toate când rândul va venì
Ca el să porunciască.

DOMINGO

Eu mě 'ndoesc; e măndru
De libertatea sa. El nu vrea să asculte
Şi nu ştie că altfel nu meriţi a supune
Pe alţii ascultării. E bun de-a fi pe tron?
Giganticul sĕu spirit va rupe cu 'ndrăzneală
Urzeala iscusitei politici ce-am ţesut.
Zadarnic am cercat trufaşa-i sumeţie
S'o moiu prin voluptăţi. El s'a impotrivit
Ispitei. Iţi e frică să vezi aşa un spirit
Păzit de-aşa un trup. Ş'acum ajunge Filip
La şasezeci de ani.

ALBA

Departe vĕ intindeţi
Privirile.

DOMINGO

Regina cu dînsul e unită.
Incet se furişează in pieptul lor doctrina
Cea nouă, deşi incă pe-ascuns, pe nesimţite.
De va lua proporţii mai mari, noi vom vedea-o
Urcându-se pe tron. Cunosc astă franceză
Din casa Valois. Dacă-şi permite Filip
Să aibă slăbiciuni, această inimică
Secretă, resbunarea spre noi va indrepta-o.
Norocul păn'acuma ne este cu priinţă;
Să-i prevenim: C'o cursă să-i prindem pe-amêndoi.
Acum să insuflăm lui Filip un prepus —
Probat sau neprobat — destul ca indoiala
Să intre 'n al sĕu suflet. *Noi* nu ne indoim.

Şi nu-i greu de-a convinge când singur eşti convins
De-avem incredinţarea că *putem* face noue
Descoperiri, desigur *vom face* incă multe.

ALBA

Remâne intrebarea cea mai de seamă. Cine
Va 'nştiinţa pe rege?

DOMINGO

Nici voi, nici eu. Aflaţi
Acel proiect pe care de mult cu sirguinţă
L'am pregătit in taină. Azi incă ne lipseşte
Al treilea tovarăş şi cel mai insemnat
Din toţi. Inamorat e Filip de princesa
De Eboli. Hrănesc această pasiune
Ce-mi inlesneşte planul. In insuşirea mea
De sol, am pregătit cu 'ncetul pe princesă
La scopurile noastre. Şi dacă isbutesc,
Această tênĕră femee o vom face
A noastră aliată, vom face-o chiar regină,
Ea insăş mi-a trimis respuns să vin aice.
Eu am speranţă bună. Poate 'ntr'un singur cias
De noapte, crinii mândri ai casei de Valois,
Vor fi striviţi de talpa unei femei spaniole.

ALBA

Ce-aud? Eu stau uimit. Dominicánule,
Te-admir, ne-ai dat isbânda!

DOMINGO

Tăcere? Cine vine?
Ea este. Insăşi ea.

ALBA

In camera de-alături
M'ascund. De-a fi nevoe...

DOMINGO

Preà bine. Te-oiu chiema.

SCENA XI.

Princesa Eboli. Domingo.

DOMINGO

La ordinele voastre, princesă.

EBOLI

Suntem singuri?
Imi pare c'am vězut incă pe cineva.

DOMINGO

Cum?

EBOLI

Cine a eşit pe uşă chiar acum?

DOMINGO

E ducele de Alba, princesă, ce vě roagă
A fi primit şi el.

EBOLI

Ce vrea, ce poate duca
Să vree? nu ştiţi...

DOMINGO

Eu? — Nu pot intăi să aflu
Din care intimplare am astăzi fericirea
Ca să vě věd din nou?

(pausă in care aşteaptă rĕspunsul ei)

Venit-a insfirşit vre o imprejurare
Mai priincioasă pentru dorinţa regelui?
Avut-am eu dreptate să sper că o mai coaptă

Gândire vĕ va face ca să primiţi in fine
Propunerile mele, ce tot aţi refusat
Din indĕrătnicie, sau din capriciu? Astăzi
Aştept cu nerăbdare...

EBOLI

Aţi inmânat la rege
Respunsul meu din urmă?

DOMINGO

Am tot intârziat
Să-i fac aşa o rană. E incă timp, princesă,
Atîrnă de la voi să-i alinaţi durerea.

EBOLI

Duceţi-vĕ la rege şi spuneţi că-l aştept.

MARCHIZUL

Frumoasa mea princesă, pot crede serios
Asemenea respuns?

EBOLI

Eu nu glumesc, imi pare. —
Mĕ'nspăimântaţi. — Ce este? Ce am făcut, când Voi,
Chiar Voi vĕ 'ngălbeniţi!

DOMINGO

Surprinderea aceasta...
Princesă... abia pot să inţeleg...

EBOLI

Nici trebui,
Eu n'aş vrea pentru tot ce am mai scump pe lume
Aceasta să 'nţelegeţi. Destul că e aşa.
Nu vĕ munciţi degiaba să ştiţi cui datoriţi
Asemenea schimbare. Eu mai adaug incă

Spre mângâerea voastră că voi nu aveţi parte,
Şi nici biserica, l'acest al meu păcat,
Deşi bisericii, pe cât mi-aţi dovedit,
Ii e ingăduit in oarecare casuri,
Să intrebuinţeze spre 'naltele ei scopuri,
Chiar trupurile noastre. Aceste curioase
Principii sunt prea 'nalte, părinte, pentru mine.

DOMINGO

Princesă, le retrag de nu sunt necesare.

EBOLI

Rugaţi din partea mea pe rege ca purtarea-mi
Să n'o 'nţeleagă rĕu. Aceea ce am fost
Odată sunt şi astăzi. A *lucrurilor* stare
Deatunci s'a schimbat numai. Când plină de 'n-
[dignare
Eu n'am vrut să primesc propunerile sale
Atunce îl aveam de soţul fericit
A celei mai frumoase regine; eu credeam
C'o soaţă credincioasă e vrednică să-i fac
Aşa un sacrificiu. Astfel credeam atunce,
Dar astăzi cred mai bine...

DOMINGO

Urmaţi, urmaţi princesă,
Vĕd că ne inţelegem.

EBOLI

Intr'un cuvênt: am prins-o!
Nu voiu s'o cruţ mai mult. Făţărnicia ei
Acum e demascată. A inşălat pe rege,
Ispania intreagă, pe mine. Ea iubeşte,
Eu ştiu că ea iubeşte. Am să-i aduc dovezi
Ce-o vor umplè de groază. A inşălat pe rege...

Dar jur că nu va fi neresbunat! Eu voiu
Să-i smulg cu mâna mea făţarnica sa mască
De naltă abnegare şi vina ei pe frunte
S'o vadă toată lumea. Această luptă mie
Imi este dureroasă, dar ce mě 'nveseleşte
Şi ceeace mě 'ncântă e că a *ei* durerea
Va fi cu mult mai mare.

DOMINGO

Sunt lucrurile coapte!
Ertaţi să chem pe duce.

EBOLI (cu mirare).

Ce vreţi să faceţi?

SCENA XII.

Princesa Eboli, Dùcele de Alba, Domingo.

DOMINGO (conducênd pe duce).

Duce
De Alba, vestea noastră soseşte cam târziu.
Princesa Eboli ne spune un secret
Pe care de la noi credeam că-l va afla.

ALBA

Atunci presenţa mea nu poate s'o surprindă.
In mine nu mě 'ncred. Discoperiri de-aceste
Le face mult mai sigur privirea femeească.

EBOLI

Discoperiri...

DOMINGO

Am vrea, princesă, să ne spuneţi
In care loc şi oară doriţi ca noi...

EBOLI

Ei bine
V'aştept mâni la amiază. Puternice cuvinte
Mè fac să dau pe faţă chiar regelui această
Nelegiuită taină.

ALBA

De-aceasta am venit.
Voi trebui deindată să 'nştiinţaţi monarcul,
Voi insuţi. Căci pe cine ar crede mai uşor
Decât pe voi, acel tovarăş prea dibaciu
Ce-a dat soţiei sale?

DOMINGO

Pe voi, ce veţi avea
Oricând asupra lui putere fără margini.

ALBA

Sunt duşman declarat al prinţului.

DOMINGO

Aceasta
Se zice şi de mine, pe când asupra voastră,
Princesă Eboli, nu e nici un prepus.
In vreme ce noi trebue ca să păzim tăcere
Pe voi vè 'ndatoreşte insărcinarea voastră
De a vorbì. Odată ce-a fi inştiinţat,
Ne va chiema monarcul. Lucrarea incepută
De voi—noi vom sfîrşì-o.

ALBA

Dar cât mai grabnic trebui
Aceasta să se facă. Momentele sunt scumpe.
Aştept pe tot minutul porunca de plecare.

DOMINGO
(după un moment de reflecție intorcêndu-se cătră princesă).

De s'ar putea cumva găsi scrisori. — Scrisori
De la infant minuni ar face... Pe cât știu...
Imi pare că dormiți in camera reginei?

EBOLI

In camera de-alături. Dar pentru ce?

DOMINGO

Acela
Care-ar putè deschide o broască... Nu cunoașteți
In ce loc ține cheia ce umblă la casetă?

EBOLI (gândind).

E o idee buna. Da; socotesc că cheia
Se va găsì ușor.

DOMINGO

Când scrii scrisori, iți trebue
Ș'un om ca să le ducă. E numeroasă curtea
Reginei; dac'am da de-o urmă... sau cu aur
De-am face o cercare...

ALBA

N'a prins de veste nimeni
De are-aici la curte infantul vre-un prieten?

DOMINGO

Nici unu 'n tot Madridul.

ALBA

Aceasta e ciudat!

DOMINGO

Mĕ credeți. Disprețuește intreaga curte; am
Dovezi despre aceasta.

ALBA

A! Imi aduc aminte!
Eşind de la regină eu am vĕzut pe prinţ
In vorbă cu un paj de-al ei; vorbiau in taină.

EBOLI

Nu... asta... era vorba de altceva...

DOMINGO

Dece?
Dac'am putea afla... imi pare prea suspect...
(către duce)
Cunoaşteţi pe-acel paj?

EBOLI

Copilării! Ce poate
Să fie altceva? Destul că ştiu ce este.
Deci noi ne-om mai vorbì, nainte ca să vĕd
Pe rege. Păn'atuncea se pot afla mai multe.

DOMINGO (luând-o la o parte).

Şi poate regele spera, pot să i-o spun?
Şi care va fi ciasul in care-a lui dorinţe
Se vor indeplinì? Pot să-i vestesc ş'aceasta?

EBOLI

Peste câteva zile am să mĕ 'mbolnăvesc.
Indată de regina au să mĕ dispărţiască,
După cum ştiţi că este la Curte obiceiul.
Nemai eşind atunci din casă...

DOMINGO

Minunat!
Partida-i câştigată. Acum desfid pe toate
Reginele din lume!

EBOLI

Momentul a venit
Când trebui la regina să merg. La revedere!
(ese răpede).

SCENA XIII.

Ducele de Alba. Domingo.

DOMINGO
(după o pausă in care a urmat pe princesă cu ochii).

Dacă ne-ajută, duce, această faţă rosă
Ş'a voastre bătălii...

ALBA

Şi Dumnezeul tĕu!
Aş vrea să vĕd ce trăsnet ne poate sfărâma!

SCENA XIV

O monăstire.

Don Carlos. Un călugăr.

CARLOS (către călugăr, intrând).

El a şi fost pe-aice? De-aceasta-mi pare rĕu.

CĂLUGĂRUL

De trei ori pân acuma. S'a dus abia d'un cias.

CARLOS

N'a spus că se intoarce? Nu a lăsat respuns?

CĂLUGĂRUL

A zis c'are să vie nainte de amiază.

CARLOS

(apropiindu-se de o fereastră şi uitându-se afară).

Departe de la drum e monăstirea voastră.
De 'ndrept ochii incolo, vĕd turnuri din Madrid
Şi 'n partea asta vĕd curgĕnd Manzanaresul.
Imi plac aceste locuri. Tăcut aici e totul
Şi tainic...

CĂLUGĂRUL

Ca intrarea in lumea ceealaltă.

CARLOS

La probitatea ta eu am incredinţat
Părinte, tot ce am mai scump, mai sfânt pe lume.
Din muritori nici unul nu trebue să afle
Sau chiar să presupue, cu cine voiu vorbì
Aice in secret. Eu am cuvinte grave
S'ascund de toată lumea pe omul ce aştept.
Deaceea am ales această mŏnăstire.
Socot c'aici sunt sigur de pândă şi trădări.
Nu ai uitat părinte cuvĕntul ce mi-ai dat?

CĂLUGĂRUL

Alteţa Voastră aibă incredere in noi.
Prepusul regilor nu cată prin morminte;
Ear curiositatea lipeşte-a sa urechie
De uşa fericirii sau patimei umane.
In zidurile-aceste nu mai există lumea.

CARLOS

Părinte, poate crezi că 'n astă prevedere
Şi frică se ascunde un cuget vinovat?

CĂLUGĂRUL

Nu cred nimic.

CARLOS

Te 'nşăli. Te 'nşăli in adevěr.
Secretul meu s'ascunde de oameni, nu de Domnul.

CĂLUGĂRUL

Aceasta, fiule, pe noi nu ne priveşte.
Deschis stă adăpostul acesta celor buni
Şi celor vinovaţi. Şi dacă hotărirea
Iţi este rea sau bună, culpabilă ori dreaptă,
Deaceasta vei da samă cătr'al těu suflet numai.

CARLOS (cu căldură).

Aceea ce ascundem nu poate supěra
Pe Dumnezeul vostru. E vorba de făptura
Sa cea mai minunată. Socot că fără teamă
Eu ţie iţi pot spune...

CĂLUGĂRUL

Dece? In care scop?
Mai bine mě scuteşte. De mult m'am despărţit
De lume ş'ale ei, gătindu-mě de drumul
Cel mare ce-am să-l fac. Dece, puţină vreme
Nainte de-a porni, să 'ncarc umerii mei
Cu alte sarcini noue? Puţin ne trebueşte
Pentru a dobândi eterna fericire.
Aud sunând. E ora să merg la rugăciune (ese).

SCENA XV.

Don Carlos. Marchizul de Posa (intră).

CARLOS

A! Eată-te 'nsfirşit!

MARCHIZUL

La ce ispită grea

Tu mi-ai supus răbdarea. De două ori lumina
A resărit pe ceruri, de când soarta lui Carol
S'a hotărit, ş'abia acuma am s'o aflu.
V'aţi impăcat? Respunde!

CARLOS

Cu cine?

MARCHIZUL

Cu monarcul.
Şi pentru Flandra earăş s'a hotărit...

CARLOS

Să plece
Chiar mâni duca de Alba. *Aceasta-i* hotărit.

MARCHIZUL

Nu este cu putinţă. Nu este! Tot Madridul
Să fie inşălat! Se zice c'ai avut
O lungă audienţă şi regele...

CARLOS

A rĕmas
Ca piatra nemişcat. Deacuma despărţiţi
Suntem pentru vecie mai mult decât am fost.

MARCHIZUL

Tu nu te duci in Flandra?

CARLOS

Nu! Nu!

MARCHIZUL

O! ale mele
Speranţe!

CARLOS

Lasă asta. De când ne-am dispărţit,
Rodrigo, ce 'ntimplări in viaţa mea! Intâi
Tu ai să-mi dai un sfat. Eu trebui să-i vorbesc.

MARCHIZUL

Reginei? Nu. La ce?·

CARLOS

Sperez... Te 'ngălbeneşti? Fii liniştit. Eu trebui
Şi vreau să fiu ferice. Dar vom vorbì de-aceasta
In altă zi; acuma să-mi dai un sfat cum, unde
Ii pot vorbì...

MARCHIZUL

Ce este? Pe ce se 'ntemeează
Un vis aşa nebun?

CARLOS

Nu-i vis, pe Dumnezeu!
E adevĕr.
(scoţĕnd scrisoarea scrisă de rege princesei Eboli).
Această scrisoare importantă
Cuprinde adevĕrul. E liberă regina
Şi faţă cu dreptatea umană şi in faţă
Cu legile divine. Ceteşte şi 'ncetează
De-a te mira mai mult!

MARCHIZUL (deschizĕnd scrisoarea).

Ce vĕd? E insăşi mâna monarcului?
(după ce a cetit scrisoarea)
La cine-i adresată?

CARLOS

Princesei Eboli.
Alaltăieri mi-aduce un paj dintr'ai reginei

O cheie ş'un răvaş scris de o mână, mie
De tot necunoscută; imi zice că 'n aripa
Cea stingă din palat, ce este destinată
Reginei, mě aşteaptă in una din odăi
O damă, ce de mult eu aş iubì. Indată
Mě duc...

MARCHIZUL

Nesocotite, te duci?

CARLOS

N'am cunoscut
Scrisoarea. Cunosc numai pe lume o femee.
Afară de-acea una, de Carol care alta
S'ar crede adorată? Cuprins de-un dulce farmec
Eu sbor spre acel loc. Un cânt dumnezeesc
Pornind dintr'o odae imi este călăuzul.
Deschid o uşă... intru... şi ce discopěr? Vai!
Te las să judeci spaima...

MARCHIZUL

Gâcesc ce s'a 'ntîmplat.

CARLOS

De nu cădeam, Rodrigo, pe mâna unui înger
Eu aş fi fost pierdut, de sigur. — Inşălată
De vorba imprudentă ce ochii mei rostesc,
Se las'a fi răpită de dulcea nălucire
Că ea ar fi idolul spre care aspirez.
Se simte 'nduioşată de chinul cel ascuns
Ce 'n faţa mea se vede şi generosu-i suflet
Amoru-i imi oferă. Tăcerea-mi respectoasă
Luând-o drept sfială, o rupe, şi-mi deschide,
Tot nobilul ei suflet.

MARCHIZUL

Tu-mi povestești aceasta
Așa de liniștit? Princesa Eboli
Te-a înțeles. Desigur ea a pĕtruns în taina
Amorului ce simți. — Ai insultat-o aspru —
Pe rege e stĕpână...

CARLOS (cu încredere).

Ea este virtuoasă.

CARLOS

Da e, din egoismul amorului. Cunosc
Asemenea virtute. Cât este de departe
De idealul mândru și liber ce rĕsare
Din suflet de la sine ca floarea de pe câmp
Ce, fără ajutorul culturei disvoltată,
Produce minunate, fărmecătoare flori.
Ea este ca o plantă din zone călduroase
Pe care-ai transportat-o intr'o mai aspră climă.
E creștere, principiu — numește-o cum iți place,
O nevinovăție cu trudă câștigată,
Cu viclenii și lupte amare ce-a purtat
Cu propriul sĕu sânge, dar cerul care vrea
Virtute-adevĕrată puțin o ia in seamă.
Tu singur cumpĕnește. Princesa va putè
Să ierte vreodată reginei c'un bărbat
A refusat virtutea-i, păzită cu-așa muncă,
Ce vrù ca să-i jertfească, spre a păstra soției
Lui Filip un amor lipsit de-orice speranță?

CARLOS

Cunoști tu pe princesă așa de bine?

MARCHIZUL

Nu.
Abia de douĕ ori eu am vĕzut-o, însă

Să-ţi spun inc' un cuvênt. Mi s'a părut că dînsa
S'a apărat atâta de-a viciului ispită
Fiindcă ştia bine ce preţ are virtutea.
Vĕzui şi pe regină. O! ce deosebire
Carlos, intre-amêndouĕ! C'un sentiment firesc
De nevinovăţie, uşoară, fără grijă,
Departe de-acel calcul al buneicuviinţe
Ce trebui studiat, străină deopotrivă
Fiind de sumeţie şi de timiditate,
Ea merge cu pas lin şi sigur pe ângusta
Cărare a decenţei, neavênd nici o idee
Ce admiraţie impune, chiar atunce
Când insăşi nici visează că merită-aprobare.
Acesta-i e portretul. S'aseamĕnă cu dînsul
Princesa Eboli? Ea nu-şi perdù virtutea
Fiindcă te iubia. Condiţia virtuţii
A fost al ei amor. Tu nu ai rĕsplătit-o
Ş'acuma va cădè.

CARLOS (cu vioiciune).

Nu, nu!

(după ce a făcut câţiva paşi cu agitare)

Iţi spun că nu!
O! Dac'ar şti, Rodrigo, cât de frumos îl prinde
De a răpì lui Carol cea mai dumnezeească
Din fericiri — credinţa in binele ce este
In sufletul uman.

MARCHIZUL

Am meritat această
Mustrare? Nu, iubite. Nu, nu, pe Dumnezeu!
Aceasta n'am voit. O! dac'ar fi un ânger
Această Eboli, voios aş venera-o
Şi aş ingenunchia, cu tine, inainte-i
Numai de n'ar cunoaşte secretul tĕu.

CARLOS

Vezi tu
Ce neintemeiate sunt ale tale temeri?
Mai are alte probe decât acele numai
Ce ar acoperì-o pe dînsa cu ruşine?
Va cumpĕra ea trista plăcere-a resbunării
Cu al onoarei preţ?

MARCHIZUL

Sunt multe ce-au jertfit
Onoarea, că să poată să spele o insultă.

CARLOS (ridicându-se agitat).

Aceasta e prea crud. Ea-i nobilă şi mândră.
Eu o cunosc. N'am teamă. Zadarnic te incerci
Speranţa să-mi goneşti. Am să vorbesc reginei.

MARCHIZUL

Acuma? Pentru ce?

CARLOS

Eu nu mai cruţ pe nimeni — eu trebui să-mi ştiu [soarta
Tu cată să-mi găseşti un mijloc să-i vorbesc.

MARCHIZUL

Şi vrei in adevĕr ca să-i araţi scrisoarea?

CARLOS

Nu mĕ'ntreba mai mult... Un chip ca să-i vorbesc...
Găseşte-un chip...

MARCHIZUL

Mĕ 'nşel, sau imi ziceai odată
Că tu iubeşti regina? Şi ai de gând această

Scrisoare să-i arăţi? Carlos, in ochiul tĕu
(Carlos pleacă ochii şi tace).
Cetesc ceva ce-mi este străin, necunoscut.
Tu iţi intorci privirea? E dar adevĕrat
Eu nu mĕ'nşel. Să vĕd...
(Carlos îi dă scrisoarea, marchizul o rupe).

CARLOS

Ce faci? Perdut-ai mintea?
(cu o mişcare mai blândă).
Mărturisesc ţineam prea mult să am scrisoarea.

MARCHIZUL

Aşa-mi părea şi mie. Deaceea am şi rupt-o.
(Marchizul priveşte pĕtrunzător pe Carlos, care se uită la dînsul cu nelinişte. Tăcere lungă).
Respunde ce raport e intre profanarea
Regalei insoţiri şi intre-amorul tĕu?
De *Filip* te-ai temut? Ce lanţ impreunează
Călcarea datoriei din partea soţului
Cu-a tale indrăzneţe speranţe? Ce folos
Iţi dă a lui greşală? Acuma te pĕtrund.
Ce rĕu am cunoscut păn' azi amorul tĕu.

CARLOS

Rodrigo, cum, ce crezi?

MARCHIZUL

Eu vĕd c'a mea părere
Deacum trebui s'o schimb. O! da, odinioară
Era altfel. Atunce erai aşa bogat,
Aşa de arzĕtor. In marele tĕu suflet
Un univers intreg putea să intre. Astăzi
Au dispărut vai! toate, naintea astei patimi
Şi unui egoism meschin. Inima ta
E moartă. Ochiul tĕu o lacrimă nu varsă,

O lacrimă măcar pentru cumplita soartă
A Țărilor de Jos! O! Carol ce sărac
Și miserabil ești de când pe astă lume
Tu nu iubești pe nimeni, decât pe tine.

CARLOS

(s'aruncă pe un scaun. După o pausă, putêndu-și abia oprì plânsul).

Știu
Că nu mĕ mai stimezi.

MARCHIZUL

Nu. Imi esplic această
Mișcare. Te-a 'nșălat o nobilă simțire!
A ta a fost regina și regele-a răpit-o.
Modest până acuma, tu nu te-ai increzut
In drepturile tale, gândiai că poate Filip
Era de dînsa vrednic. Incât abia 'ndrăzniai
Ca să-ți exprimi părerea ce-l condemna pe dînsul.
Acum scrisoarea asta-ți părù hotăritoare;
Tu te-ai simțit mai vrednic. C'o mândră bucurie
Tu te-ai crezut in drept să invinovățești
Destinul de răpire, de crudă tirănie.
Ai fost triumfător de-a fi cel insultat;
Căci sufletele mari se 'nalță in mândrie
Când sufĕr nedreptatea. Dar fantasia ta
Aici se 'nșălă. Mândria ta simțì
O mulțămire insă amorul iși promise
Speranță. — Acum vezi ce bine-am ințeles
Ce fel te-ai inșălat.

CARLOS

Te amăgești, Rodrigo.
Străine-au fost de mine simțiri așa de 'nalte,
Cum vrei să mĕ convingi.

MARCHIZUL

Crezi tu că te cunosc
Atâta de puţin? Vezi Carol, când greşeşti
Eu caut totdeauna printre virtuţi pe-aceea
La care aş putè să imputez greşala.
Tu poţi ca să vorbeşti reginei. Tu ai dreptul.

CARLOS (imbrăţoşându-l).

A! cât mĕ inroşesc, când mĕ compar cu tine!

MARCHIZUL

Ţi-am dat cuvêntul. Restul îl iau asupra mea.
Un gând sumeţ, ciudat şi fericit rĕsare
In fantasia mea. Pe care ţi-l va spune
O mai frumoasă gură. Mĕ 'nfăţoşez reginei
Şi resultatul poate s'a hotărì chiar mâne.
Dar pân atunci, Carlos, tu nu trebui să uiţi
„Că un proiect pe care o raţiune naltă
„Il concepù, chiar dacă de zeci de mii de ori
„L'ai incerca zadarnic, nu trebui părăsit
„Când implinirea lui neapărat o cere
„Durerea omenirii".—Auzi? Adă-ţi aminte
De Flandra...

CARLOS

Totul, totul ce tu-mi vei poruncì
Şi o virtute 'naltă.

MARCHIZUL (ducêndu-se la fereastră).

Destul. Trecut e timpul.
(se imbrăţoşează)
Aud pe-ai tĕi tovarăşi. Acuma fii ear prinţ
Şi eu vasalul tĕu.

CARLOS

Tu mergi drept in oraş?

MARCHIZUL

Deadreptul.

CARLOS

Stăi! O vorbă.—Eram să uit o ştire
De mare 'nsemnătate: Răvaşele-adresate
In Flandra, le deschide chiar regele 'n persoană
S'au dat porunci secrete la poştă — am aflat...

MARCHIZUL

De unde ştii?

CARLOS

Don Raimond de Taxis mi-e prieten.

MARCHIZUL (după o mică tăcere).

Ei bine, ele-atunce vor face un incunjur
Prin ţările germane.

(es prin deosebite părţi)

(Cortina cade).

ACTUL III.

SCENA I.

Odaea de dormit a regelui.

(Pe masă două luminări aprinse. In fundul odăei mai mulţi paji adormiţi in genunchi. Regele in imbrăcăminte de dimineaţă stă lângă masă, lăsând să cadă un braţ in jos. Dinaintea lui se vede un medalion şi mai multe hârtii).

REGELE

Cine-ar tăgădui că ea odinioară
A fost cam exaltată! Eu n'am putut de sigur
Să-i inspirez amor. Dar ea părea vreodată
Că simte astă lipsă? Făţărnicia ei
E dară dovedită!

(Aici face o mişcare care-l deşteaptă din gândurile lui. El se uită cu surprindere imprejur).

Unde eram? Veghiază aici regele singur?
Luminile au ars şi incă nu e zioă?
Pierdută-mi este noaptea! Primeşte-o drept dormită,
Natură! Un monarc nu are timp să 'ndrepte
Pierdutele lui nopţi. Acum m'am deşteptat
Şi voiu să fie zioă!

(El stinge luminările şi deschide o fereastră. Primblându-se prin casă, vede copii dormind şi se opreşte câtva timp inaintea lor in tăcere; apoi trage clopoţelul).

Şi'n antecameră
Dorm oare incă toţi?

SCENA II.

Regele Contele de Lerma.

LERMA (cu spaimă, vězênd pe rege).

Sir, nu vě simţiţi bine?

REGELE

A isbucnit un foc
In pavilionul sting. N'aţi auzit strigând?

LERMA

Nu, Maestatea Voastră.

REGELE

Nu? Cum, aş fi visat?
Nu poate fi aceasta o simplă intimplare.
In aripa aceea nu este a reginei
Odae de dormit?

LERMA

Da, Maestatea Voastră.

REGELE

Acest vis mě 'ngrijeşte. In viitor să puneţi
O gardă indoită, indată ce 'nserează.
Dar asta să se facă in taină, mě auzi?
In cea mai mare taină. Dece priveşti la mine?
Aşa pětrunzětor?

LERMA

Eu věd că ochii voştri sunt roşi şi cer repaos.
Pot, Maestăţii Voastre să-i amintesc cât sunt
De scumpe-a sale zile, cu câtă ingrijire,

Popoarele-ar vedea pe faţa Voastră urme
De nopţi fără de somn? Un cias de dimineaţă
Sau două de repaos...

REGELE (cu priviri turburate).

Repaos? O, repaos eu nu voiu mai găsì
Decât in Escurial. Cât doarme un monarc
Coroana şi-o expune; bărbatul inima
Expune a soţiei! — Nu! E o calomnie!
Acea care mi-a spus-o n'a fost şi ea femee?
Şi calomnia insăşi e a femeei nume.
Nu-i sigură o crimă decât când un bărbat
O poate-adeverì.

(către paji care s'au deşteptat in acest timp)

Chemaţi pe duca de-Alba.

(pajii es)

Apropie-te, conte. Adevĕrat să fie?

(priveşte pe conte cu ochi pĕtrunzĕtori)

O de-aş putè cetì in inimi numai clipa,
Cât bate o pulsare! — Adevĕrat e? — Jură!
Sunt inşălat!

LERMA

O! rege...

REGELE

Tot rege, vecĭnic rege,
Şi earăş numai rege! N'ai alt respuns decât
Cuvinte seci şi goale? Lovesc in stincă, cer
Să-mi dea o picătură de apă, ca să pot
Să sting aprinsa-mi sete, şi ea, in loc de apă,
Dă aur clocotit.

LERMA

Ce lucru, Sir, să fie
Adevĕrat?

REGELE

Nimica... Nimica, te poţi duce.
(contele vrea să se ducă, regele îl chiamă înapoi)
Eşti insurat? Eşti tată?

LERMA

Da, Maestatea Voastră.

REGELE

Eşti insurat şi totuş cutezi să stai o noapte
Lângă stĕpânul tĕu? Cărunt iţi este pĕrul
Şi nu te inroşeşti de-a crede că soţia
Credinţa ţi-a păstrat-o? Fugi, fugi acasă grabnic:
Ai s'o găseşti acuma la pieptul incestuos
Al fiului tĕu. Crede pe rege şi te du!
Tu stai uimit, priveşti la mine plin de grijă,
Fiindcă pĕrul meu acum e alb şi el?
Nenorocitule, să ştii că o regină
Virtutea nu-şi pătează! Eşti mort de te 'ndoeşti!

LERMA

Să mĕ 'ndoesc eu? Cine din toate statele
Inaltului meu rege ar fi aşa 'ndrăzneţ
S'arunce măcar umbra de veninos prepus
Pe o virtute-aşa curată, ângerească?
Regina cea mai bună...

REGELE

Regina *cea mai bună!*
Deci dar şi pentru tine ea este *cea mai bună?*
In juru-mi vĕd că are prieteni călduroşi.
Ea trebui foarte scump să-i fi plătit, mai scump
Decât ştiu că-i in stare să dee. Tu poţi merge! —
Să vie ducele!

LERMA

Chiar îl aud afară.

REGELE (cu ton mai blând).

Ce-ai spus adinioarea e adevĕrul, conte.
Simţesc că-mi arde capul din causa astei nopţi,
Trecute fără somn. Să uiţi ce-am putut spune
In visul acest treaz. Auzi? Sunt graţiosul
Tĕu rege ca 'nainte.

(Ii intinde mâna spre sărutare. Lerma ese şi deschide uşa ducelui de Alba).

SCENA III.

Ducele de Alba. Regele.

ALBA (se apropie de rege cu sfială).

Eu sunt uimit de-un ordin ce-mi vine la un cias
Aşa neobicînuit...
(stă uimit privind pe rege mai deaproape)
A Maestăţii Voastre
Privire...

REGELE
(s'a pus jos şi a luat in mână medalionul de pe masă, se uită multă vreme la duce in tăcere).

Aşa dar, e drept, nu-i credincios
Din servitorii mei nici unul...

ALBA

Cum?

REGELE.

De moarte
Sunt insultat şi nimeni nu mĕ inştiinţează?

ALBA (cu o privire de mirare).

Cum, o insultă care atinge pe-al meu rege
Şi eu n'aş fi ştiind-o ?

REGELE (arătându-i scrisori).

Cunoşti această mână ?

ALBA

E a lui Don Carlos.

REGELE

(după o pausă in care se uită la duce cu ochi pĕtrunzĕtori).

Nimica nu prepui ?
M'ai prevenit odată de ambiţiunea sa.
N'aveam să mĕ mai tem de alt nimic din parte-i ?

ALBA

Ambiţiunea este o vorbă mare, largă
Care cuprinde 'n sine un sens nemărginit.

REGELE

Şi alta n'ai a-mi spune ?

ALBA

(după oarecare tăcere, ca şi când ar voi să ascundă lucruri ştiute).

Sir, Maestatea Voastră
A 'ncredinţat imperiul sub privigherea mea.
Eu datoresc coroanei acele mai intime
Ştiinţe ce adun şi grija mea intreagă.
Afară de aceasta, orice gândesc sau ştiu
Sau presupun imi este a mea proprietate.
Aceasta-i un domeniu inviolabil, sfânt
Pe care-un rob vĕndut, ca ş'un vasal, e 'n drept
A nu-l discoperì la regii pământeşti.

Nu tot ce-mi pare mie că am pětruns cu ochiul
E matur pentru rege. Cu toate-aceste, dacă
Voeşte şi'n aceasta să-l mulţămesc, îl rog
Când m'a 'ntreba, să uite că el e suveranul.

REGELE (dându-i scrisorile).

Ceteşte!

ALBA (ceteşte şi se intoarce răpede către rege).

Cine este nesocotitul care
A dat hărtia asta in mâna regelui?

REGELE

Ce! Prin urmare ştii de cine este vorba,
Deşi nu-i nici un nume aice insemnat?

ALBA (dând inapoi turburat).

M'am prea grăbit.

REGELE

Tu ştii?

ALBA (după o scurtă gândire).

Ei bine, voiu vorbì.
Stěpânu-mi porunceşte — eu nu pot da 'napoi.
Eu nu ascund, cunosc persoana despre care...

REGELE

O, zeu al resbunării! Ajută-mě să aflu
O moarte şi mai crudă! Deci este cunoscut,
Deci e atât de bine ştiut de toată lumea
Că ei se inţeleg, incât fără de alte
Mai strânse cercetări, la cea intâi privire
Gâceşte ori şi cine! Aceasta e prea mult!
Aceasta n'am ştiut-o! Deci eu sunt cel din urmă
Ce aflu... cel din urmă din tot regatul meu!

ALBA (aruncându-se la picioarele regelui).

Da Sir, sunt vinovat. Mě inroşesc de-această
Prudenţă mişelească ce m'a'ndemnat să tac,
Pe când onoarea voastră, dreptatea, adevěrul
Imi porunceau a spune... deci, dacă tac cu toţii,
Ş'a frumuseţei vrajă inchide orice gură,
Eu, eu voiu indrăznì ca să vorbesc, deşi
Incredinţarea blândă a unui fiu iubit,
Ale soţiei lacrimi şi dulcele ei farmec...

REGELE

Ridică-te, iţi dau cuvêntul meu de rege!
Vorbeşte fără teamă!

ALBA (sculându-se),

V'aduceţi inc' aminte
De scena din grădina de la Aranjuez,
Când aţi găsit regina cu faţa turburată
Şi fără nici o doamnă, intr'un boschet deoparte...

REGELE

Ha! Ce aud? Urmează!

ALBA

Marchiza Mondécar
Atunci a fost trimisă din Spania 'n exil
Fiindc'a fost aşa de generoasă 'n grabă
Sa se jertfească pentru regina ei. Acuma
Suntem inştiinţaţi. Marchiza n'a făcut
Decât a 'ndeplinì porunca ce primise.
Fuses'acolo prinţul.

REGELE

Ah! El fuses'acolo!

ALBA

Prepusul s'a născut din oarecare urme
Rĕmase pe năsip ce, din boschet pornind,
Se indreptau spre-o grotă ce nu era departe
Şi'n care s'a găsit a prinţului batistă.
Un grădinar acolo pe prinţ îl întilnise
Mai in acel minut când Maestatea Voastră
Intrase in boschet.

REGELE

Şi ea a plâns când eu
Am arătat mirare! Făcù să mĕ 'nroşesc
Naintea 'ntregei curţi; să simt de mine insumi
Ruşine; inaintea virtuţii ei să stau
Ca şi un vinovat!
(Mare şi adâncă tăcere. El se aşează şi-şi acopere faţa).
Da, duce, ai dreptate,
Aceasta m'ar impinge la hotăriri grozavĕ.
Te du. Vreau un moment să fiu cu mine singur.

ALBA

Sir, asta nu-i deajuns...

REGELE (luând hârtiile de pe masă).

Nici asta? Nici aceasta?
Şi nici acest nămol de probe sdrobitoare?
O! e mai limpede decât lumina zilei!
De mult o presimţisem. Pĕcatul a 'nceput
Atunci când in Madrid intăi eu am primit-o
Din ale tale mâni. Imi pare că vĕd incă,
Cum galbenă ca ceara, ea-şi aţintì privirea
Pe pĕrul meu cărunt. Atunci chiar incepù
Vicleana comedie.

ALBA

A prinţului mireasă

Se prefăcù in mumă. De mult ei se unise
In tot acea speranţă; de mult se 'nţelesese
In doruri infocate pe care le-osindea
Schimbarea intîmplată. Sfiala care altfel
Intâia declarare o intovărăşeşte
La ei era invinsă; ispita, intemeiată
Pe amintiri plăcute vorbì cu indrăzneală.
Uniţi prin armonia simţirii şi a virstei,
Din causa 'mpiedicării aprinşi, ei ascultarĕ
Cu-atât mai mare foc indemnul pasiunii.
Politica lovise in sentimentul lor,
Şi poate fi probabil ca ei să recunoască
Consiliului de stat un drept asupra lor
Şi umili să se plece alegerii făcute
De cabinetul vostru? Ea care s'aştepta
La dragoste, primì in loc o diademă...

REGELE (atins şi cu amărîciune).

Argumentaţi prea bine şi cu fineţă multă,
A voastră eleganţă admir... Vĕ mulţămesc.

(sculându-se rece şi mândru)

Aveţi cuvênt, regina făcù greşală mare
De-a nu-mi impărtăşì scrisorile acestea
Ş'a nu-mi mărturisì a prinţului venire
In parcul din Aranjuez. O generositate
Greşită a impins-o să cadă 'n astă vină.
Voiu ştì s'o pedepsesc. (trage clopoţelul)
In antecameră cine mai este? Duce,
Voi nu-mi mai trebuiţi, puteţi să vĕ retrageţi!

ALBA

Prin zelul meu prea mare poate v'am displăcut
De-a doua oară, Sir?...

REGELE (cătră un paj care intră).

Domingo să se cheme. —
Vĕ iert că cinci minute aţi incercat să faceţi
Să-mi fie *mie* frică de-o crimă ce se poate
Comite contra *voastră*. (Alba ese).

SCENA IV.

Regele, Domingo.

(Regele se primblă câtva timp prin casă spre a se linişti).

DOMINGO

(intră un moment după eşirea ducelui; se apropie de rege şi se uită la el in tăcere solemnă).

Sunt mulţămit să vĕd pe Maestatea Voastră
Atât de liniştită.

REGELE

Aceasta te surprinde?

DOMINGO

Şi proniei cereşti îi mulţămesc că grija-mi
Era nentemeiată. Acuma pot spera...

REGELE

Că grija ta... Ce lucru fácea să te 'ngrijeşti?

DOMINGO

Sir, nu tăgăduesc că am aflat o taină...

REGELE

Dar eu am arătat dorinţa să mi-o spuneţi?
Dece mĕ preveniţi pân eu nu vĕ intreb?
Aceasta, pe onoare! — imi pare prea 'ndrăzneţ!

DOMINGO

Sir, locul, ocasiunea când am aflat; pecetea
Sub care mi s'a zis, mě disvinovăţesc.
La spovedanie mi s'a incredinţat
Ca un păcat ce-apasă pe cugetul acelei
Ce o discoperise şi pentru care cere
Iertare de la ceriuri. Princesa se căeşte
Târziu acum de-o faptă de care-i este frică
Că va avea grozave urmări pentru regină.

REGELE

Ce inimă de ânger! Voi aţi gâcit dece
Eu v'am chemat. Vroesc să es din labirintul
Acest intunecos in care-un zel orb
M'au aruncat. Eu cer să-mi spuneţi adevěrul.
Vorbiţi cu mine sincer; ce trebue să cred?
Ce trebui hotărit? Chiamarea voastră este
A spune adevěrul.

DOMINGO

Chiar când chiamarea mea n'ar cere ca să am
Blândeţă şi cruţare, eu tot aş conjura
Pe Maestatea Voastră, de nu vrea liniştea
S'o piardă, a nu 'mpinge şi mai departe incă
A sale cercetări, a nu cerca să afle
O taină ce nu poate să nu fie amară
Când va fi cunoscută. Aceea ce ştim astăzi,
Uşor e de uitat. O vorbă pronunţată
De rege — şi regina in veci nu a greşit.
A regelui voinţă, precum dă fericirea
Aşa dă şi virtutea; o linişte egală
Ce-ar arăta monarcul va 'mprăştia de sigur
Aceste minciunoase şoptiri ce calomnia
In lume-a respândit

REGELE

Cum, şoapte despre mine,
Ce-ar fi impräştiate pintre poporul meu?

DOMINGO

Minciuni, minciuni — eu jur! Dar sunt de-acele casuri
In care o credinţă păstrată de popor
Chiar când nu-i dovedită, aşa-i de însemnată
Cum e şi adevĕrul.

REGELE

Pe Dumnezeu! Acum
Ar fi aşa un cas!

DOMINGO

Un nume onorabil
E lucrul cel mai scump şi singurul in care
Regina e silită să fie deopotrivă
Cu ori şi ce femee născută din popor.

REGELE

Cred că'n privirea asta
N'avem a ne 'ngriji.

(se opreşte şi aruncă o privire de indoială asupra lui Domingo).

Se vede, capelane,
C'o veste rea m'aşteaptă din gura voastră. — Spuneţi,
Nu prelungiţi; de mult cetesc in faţa voastră
O tristă prevestire. Vorbiţi, orice va fi!
Nu mĕ lăsaţi să sufĕr mai mult tortura asta.
Poporul ce gândeşte?

DOMINGO

Repet, Sir, că poporul
Se poate inşăla — de sigur se inşală.
Aceea ce vorbeşte nu trebue nici cum

Să turbure pe rege... Dar... c'au ajuns acolo
Să zică aste vorbe...

REGELE

Ce vorbe? Atât timp
Eu trebui să vě rog să-mi daţi o picătură
De-otravă?...

DOMINGO

L'acea vreme poporul se gândeşte
Când Maestatea Voastră era de moarte-aproape:
Treizeci de sĕptĕmâni se trec abia şi el
Ceteşte că regina născuse o copilă...

(Regele se scoală şi trage clopoţelul. Ducele de Alba intră. Domingo turburat)

Sir, sunt uimit...

REGELE (intimpinând pe ducele de Alba).

Toledo, te ştiu bărbat, mě scapă
De preotul acesta!

DOMINGO

(El şi cu Alba schimbă priviri nedumerite. După o pausă).

De-am fi putut gâci
C'acel ce-aduce ştirea va căpăta mustrări...

REGELE

Bastard aţi zis? Din morţi abia aş fi 'nviat
Când ea se simţi mumă? Ce! dacă nu mě 'nşăl,
Aceasta s'a 'ntîmplat atunci când rugăciuni
Cetit-aţi prin biserici lui Sfântul Dominic
Pentru minunea care cu mine o făcuse?
Ce-atunci a fost minune, acuma nu mai este?
Deci voi m'aţi inşălat sau astăzi sau atunce?
Şi eu să vě mai cred? Ah! Eu vě pětrund bine.

Dac'ar fi fost complotul chiar de pe-atunce matur
Işi pierdea Sfântul slava.

ALBA

Complot!

REGELE

Să vě 'ntîlniţi
In tot acea părere cu-atâta potrivire
Şi inţelegere să nu fie 'ntre voi?
Aţi vrea să cred aceasta? Să nu fi băgat seama
Cu câtă lăcomie v'aţi aruncat pe pradă?
Cu câtă voluptate vě desfătaţi de chinu-mi
Şi cruda mea pornire; să nu vĕd cu ce zel
Aşteaptă ducele să iee el favoarea
Ce pentru fiul meu putea fi hotărită;
Cu câtă mulţămire cucernicul părinte
Doria să inarmeze meschina-i rĕsbunare
Cu braţul cel puternic al supĕrării mele?
Mĕ socotiţi un arc pe care l'aţi putĕ
Intinde după voie? Nu! incă am voinţă!
De e să mĕ 'ndoesc, cu voi trebui să 'ncep.

ALBA

N'a meritat credinţa ce o purtăm coroanei
Această tâlmăcire.

REGELE

Credinţa voastră? da!
Credinţa te previne de crime viitoare
Ear de trecut vorbeşte a rĕsbunării sete.
Spuneţi-mi, ce câştig mi-aduce zelul vostru?
De e adevĕrat aceea ce-arătaţi
Ce-mi mai rĕmâne alta decât durerea crudă
A unei despărţiri, sau jalnicul triumf

Al resbunării. — Nu! Voi imi aduceţi numai
Nesigure prepusuri Mĕ 'mpingeţi păn la malul
Unei adânci prápastii ş'apoi mĕ părăsiţi!

DOMINGO

Se pot aduce alte dovezi când ochiul nostru
Nu vede prin el insuş?

REGELE

(după o lungă pausă adresându-se serios şi solemn către Domingo).

Eu voiu s'adun pe granzii regatului şi insu-mi
In fruntea lor să judec. Atunci, de-aveţi curajul,
Veniţi, vĕ 'nfăţoşaţi naintea tuturora
Şi invinovăţiţi-o că este adulteră!
Atuncea fără milă ea va perì. Infantul
Cu dînsa o să moară — dar băgaţi bine seama —
De este ea in stare să se indreptăţiască,
Atunci veţi perì voi! Vreţi adevĕrului
Acest omaj s'aduceţi? Nu vreţi? Táceţi? Nu vreţi?
Aceasta e un zel de minciunos.

ALBA (care a stat de o parte rece şi liniştit).

Eu vreau!

REGELE

(se intoarce uimit şi priveşte câtva timp pe duce drept in ochi).

Aceasta e sumeţ! Dar imi aduc aminte
Că 'n crunte bătălii voi v'aţi riscat viaţa
Pentru mai mici motive. V'aţi pus viaţa 'n joc
Precum s'aruncă sorţii spre a putè avea
Nimicnicia slavei! Ce-ţi este ţie viaţa?
Eu sângele regal nu-l dau pe-acel nebun
Care sperează numai a-şi săvirşì viaţa
In raze de mărire. — Resping jertfirea ta!

Mergi, mergeţi, aşteptaţi in sala de-audienţă
Alt ordin ce v'aş da!

SCENA V.

Regele (singur).

Acuma dă-mi un om, inaltă providenţă!
Tu mi-ai dat mult. Acum un om imi dărueşte!
Tu singură cu ochiul pătrunzi cele ascunse.
Dă-mi un prieten, eu nu am a totştiinţă,
A mele ajutoare le ştii cum sunt. Li-am dat
Pentru a lor serviciu resplata cuvenită.
A lor greşeli şi viciuri le-am imblânzit, le-am pus
Un frêu ca să slujiască la scopurile mele,
Ca trăsnetele tale ce curăţă pământul.
Imi trebui adevĕr. A-i disgropa isvorul
Cel limpede din tina glodoasă a greşălei,
Nu-i soarta regilor. O, dă-mi pe-acel om rar,
Cu inima deschisă, cu minte luminoasă
Şi ochiu pĕtrunzĕtor ce poate să m'ajute
Să aflu adevĕrul. Eu voiu să arunc sorţii
Ca dintre mii şi mii ce se ingrămădesc
Spre soarele puterii, să aflu pe-acel *unul!*
(Deschide o casetă şi scoate tablete. In ele rĕsfoeşte câtva timp).
Vĕd nume, numai nume, nici chiar o insemnare
De causa pentru care au meritat să fie
Trecute 'n aste table, şi ce-i mai uităcioasă
Decât recunoştinţa? Dar eată dincoace,
Pe astelalte table eu vĕd orice greşală
Inscrisă cu 'ngrijire. Cum? Asta nu e bine.
Dorinţa rĕsbunării mai are trebuinţă
De-aşa un ajutor? (cetind mai departe)
— Egmont? Ce cată el

Aice? Biruința ce-avù la Saint Quentin
De mult timp e uitată. Il pun pintre cei morți.
(Ii șterge numele și-l inscrie pe o altă tablă).
Marchiz de Posa? Posa? De loc nu-mi mai aduc
Aminte de-acest om. Și vĕd la al sĕu nume
Făcute două semne — dovadă că l'am pus
La trebi prea insemnate. Cum? Poate acest om
De mine să s'ascundă, să eviteze ochiul
Regalului datornic? Pe Dumnezeu! Acesta
In tot cuprinsul țării, e singurul ce n'are
De mine trebuință. De-ar fi ambițios
Sau lacom de avere, de mult ar fi venit
Naintea tronului. Să-mi cerc oare norocul
Cu-acest original? Un om care de mine
Nu are trebuință, va ști in fața mea
Să spue adevĕrul! (ese)

SCENA VI.

Sala de audiență.

Don Carlos in convorbire cu *Prințul de Parma, Ducii de Alba, Feria* și *Medina Sidonia, Contele de Lerma* și alți granzi cu hârtii in mână și așteptând pe rege.

MEDINA SIDONIA

(de care toți se feresc, se adresează către ducele de Alba care merge incoace și incolo singur și pe gânduri).

Voi, duce ați vorbit cu regele, cum credeți,
Cum l'ați găsit dispus?

ALBA

Prea rĕu și pentru voi
Și pentru-a voastre vești.

MEDINA SIDONIA

In focul bătăliei

Cu flotele Ingleze eu mě simţiam mai bine,
Decât in astă sală.

(Carlos care a privit la dînsul cu interes, s'apropie şi-i stringe mâna)

Vě mulţumesc adânc
Pentru această faptă mărinimoasă, prinţ.
Vedeţi cum fug de mine cu toţi. Peirea mea
Se vede hotărită.

CARLOS

Puteţi avea speranţă
In graţia regală şi'n inocenţa voastră.

MEDINA SIDONIA

I-am prăpădit o flotă cum nu se mai vězuse
Pe valurile mării. Ce este capul meu
Pus in aseměnare cu-acele şaptezeci
Pierdute galioane? Da, prinţ, cinci fii ai mei
Ca voi, plini de speranţă, aceasta-mi sfarmă pieptul!

SCENA VII.

Regele (apare in costumul regal). *Cei dinainte.* (Toţi işi scot pălăriile şi se aşează in douě linii, formând un semicerc împrejurul lui. Tăcere).

REGELE (aruncând o privire răpede peste ei).

Acoperiţi-vě!

(Don Carlos şi Prinţul de Parma s'apropie cei intăi şi sărută mâna regelui. El se adresează cu bunăvoinţă către acest din urmă, fără a vrea să bage in seamă pe fiul sěu).

Nepoate, muma voastră
Doreşte ca să ştie de suntem mulţămiţi
De voi la curtea noastră.

PARMA

Nu 'ntrebe inaintea
Intâei bătălii in care voiu lupta.

REGELE

Nu vě 'ngrijiţi, odată va fi şi rândul vostru,
Atunci când sfărâmate vor fi aceste trunchiuri.
(cátră ducele de Feria).
Ce-aduceţi?

FERIA (plecând un genunchiu inaintea regelui).

Comandorul cel mare-al Calatravei
Murì azi dimineaţă, ş'a ordinului cruce
Aduc...

REGELE
(ia cavaleria şi se uită in jurul sěu).

In urma lui cine va fi mai vrednic
S'o poarte?
(face semn ducelui de Alba, care pleacă un genunchiu şi i-o pune la gât)
Duce de-Alba, intăiul căpitan
Al meu sunteţi, mai mult să nu fiţi niciodată
Şi nu vě va lipsì favoarea mea.
(bagă in seamă pe ducele de Medina Sidonia)
Ah! eată
Şi admiralul meu.

MEDINA SIDONIA
(se apropie şovăind şi cade in genunchi plecându-şi capul)
Atâta am adus, o rege, din Armada
Ş'a Spaniei junime.

REGELE (după o lungă tăcere).

Deasupra mea e Domnul!
Eu v'am trimis la luptă cu oameni nu cu stînci

Şi cu furtune; duce, vĕ-urez bunăvenire
Aice in Madrid. (îi intinde mâna spre sărutare)
Eu vĕ mai mulţămesc
Că mi-aţi păstrat in voi un vrednic servitor.
Astfel îl recunosc şi, granzii mei, doresc
Cu toţi să-l recunoască.
(îi face semn să se scoale şi să se acopere, apoi se adresează către ceilalţi)
Ce mai e?
(către Carlos şi prinţul de Parma)
Prinţilor,
Eu vĕ salut.
(Aceştia es. Granzii ceilalţi inaintează, pleacă genunchii şi infăţişează regelui hărtiile lor. El se uită răpede la ele şi le dă ducelui de Alba)
Mi-ţi da aceste 'n cabinet.
Sfirşit-am? (nimeni nu respunde)
Cum se 'ntîmplă că printre granzii mei
In veci să nu găsesc pe un marchiz de Posa?
Imi este cunoscut c'acest marchiz de Posa
Cu fală m'a slujit. Nu este el in viaţă?
Dece nu se arată?

LERMA

Marchizul s'a intors
Acuma de curênd din lungi călĕtorii
Ce a făcut in toată Europa. El se află
Chiar in Madrid ş'aşteaptă o zi de audienţă
Obştească, să depue adâncele-i omajuri
L'a tronului picioare.

ALBA

Marchiz de Posa? — Da,
E bravul cavaler de Malta, Maestate,
De care faima spune o faptă mult măreaţă.
Când maestrul cel mare al ordinului zise

La cavalerii sěi in insulă să vie
(Pe când de Soliman era împresurată)
Acest marchiz. pe-atunce de optsprezece ani,
Dispare de o dată de la inalta şcoală
De-Alcala unde sta, şi făr' a fi chemat
S'arată 'n La Valette. „Mi-e cumpěrată crucea“
El zise, „dar acuma eu vreau ca să o merit!“
El a fost unui dintre cei patruzeci viteji
Ce-a susţinut incontra lui Piali, Ulucialli,
Hassan şi Mustafa castelul de Sant Elmo
In trei asalturi crunte urmate zioa mare.
Când insfirşit duşmanul castelul il luă
Şi imprejur căzuse toţi cavalerii, el
De sus s'aruncă 'n mare şi vine 'n La Valette.
Trec două luni, duşmanul din insulă porneşte
Şi cavaleru 'n şcoală se 'ntoarce să sfirşiască
A sale 'nvăţături.

FERIA

Acest marchiz de Posa
Descoperi in urmă vestita conspirare
Din Catalonia şi conservă Coroanei
Prin dibăcia sa provincia cea mai mândră.

REGELE (in sine).

Uimirea mě cuprinde. Ce fel de om să fie
Acel ce face fapte de-aceste şi nu are
Din trei bărbaţi ce 'ntreb, nici un invidios?
Desigur acest om are-un caracter rar
Sau nu are nici unul. Din curiositate
Eu vreau ca să-i vorbesc.
(Către ducele de Alba) Chiar azi, când liturghia
Se va sfirşi, l'aduceţi in cabinetul meu.
(Ducele ese. Regele chiamă pe Feria)
Şi voi in locul meu să presidaţi consiliul (ese).

FERIA

Ce bun e azi monarcul!

MEDINA SIDONIA

Spuneţi că e un zeu!
Un zeu fu pentru mine!

FERIA

Ce bine admirale, v'aţi meritat norocul
A voastră bucurie o 'mpărtăşesc.

UNUL DINTRE GRANZI

Şi eu.

AL DOILEA GRANDE

Şi eu nu mai puţin.

AL TREILEA GRANDE

Aveam fiori de grijă.
Un general ca voi!

CEL INTĂIU

N'a fost mărinimie
Din partea regelui, a fost numai *dreptate.*

LERMA (eşind, către Medina Sidonia).

Cât v'au imbogăţit deodată două vorbe.

SCENA VIII.

Cabinetul regelui.

Marchizul de Posa şi Ducele de Alba.

MARCHIZUL (intrând).

Vrea să-mi vorbiască, mie? Aceasta nu se poate.
Vĕ inşălaţi de nume. — Şi ce vrĕa de la mine?

ALBA

El vrea să vě cunoască.

MARCHIZUL

Din curiositate!
Atunci pěcat de timpul ce-oiu pierde. Viaţa noastră
Se duce aşa de iute.

ALBA

Vě las cu steaoa voastră.
Aveţi pe rege 'n mână. Câtaţi a folosì
Momentul cât mai mult, căci, dacă îl veţi pierde
A voastră va fi vina! (ese).

SCENA IX.

MARCHIZUL (singur).

Tu ai zis bine, duce. Noi trebui să câtăm
Să folosim momentul ce vine-odată numai.
In adevěr, curteanul acesta-mi dă o bună
Povaţă, dacă nu in inţelesul lui
Măcar in sensul meu.
(după ce s'a plimbat puţin prin casă)
Ce caut eu aice?
Să fie un capriciu al intîmplării numai
Că-mi reproduc figura *oglinzile aceste?*
Că m'au ales pe mine, cel mai puţin probabil
Din multe milioane, şi amintirea mea
A fost improspětată in gândul regelui?
Să fie o 'ntîmplare? N'a fi çeva mai mult?
Şi ce e intîmplarea, de nu o piatră brută
Ce capătă viaţa sub mâna cea dibace
A statuarului? E drept că providenţa
Ne-aduce întîmplarea, dar omul cu-a sa mână
Trebui s'o prelucreze spre scopurile sale.

Ce-mi pasă ce voeşte monarcul de la mine.
Ştiu foarte bine ceea ce eu voiu de la dînsul.
De-ar fi chiar o scântee de adevĕr pe care
Sumeţ aş arunca-o in sufletu-i despotic,
Cât de imbelşugată ea poate să devie
In mâna providenţei! Acest fel s'ar putea
Că ceea ce-mi părea intâi a fi capriciu
Să aib'un scop cu minte. De-a fi aşa sau nu —
Tot una-i! In credinţa aceasta voiu lucra.
(Face câţiva paşi prin casă şi se opreşte insfirşit inaintea unui tablou, contemplându-l in linişte. Regele apare in odaea de alături dând câteva ordine. Apoi intră şi priveşte câtva timp pe marchiz, fără a fi vĕzut de dînsul).

SCENA X.

REGELE (privindu-l cu mirare).

V'aţi mai infăţoşat naintea mea?

MARCHIZUL

Nu.

REGELE

Voi
Aţi binemeritat de scaunul regal.
Dece v'aţi depărtat de-a mea recunoştinţă?
In amintirea mea stau mulţi. Atotştiinţa
O are numai Domnul. Aveaţi indatorirea
De-a căuta voi singur a regelui ochire
Dece nu aţi făcut-o?

MARCHIZUL

De douĕ zile, Sir,
Eu m'am intors in ţară...

REGELE

Nu voiu să fiu dator

La cei ce mi-au făcut serviciuri. Cereţi-mi...
O graţie.

MARCHIZUL

Mĕ bucur de legi.

REGELE

Ş'un ucigaş
Posede acest drept.

MARCHIZUL

Cu cât mai mult îl are
Şi cetăţeanul vrednic. Sir, asta imi ajunge.

REGELE (in parte).

Ce sentiment de sine şi inimă sumeaţă!
Dar m'aşteptam la asta. Imi place pe Spanioli
Să-i vĕd plini de mândrie chiar când intrec mĕsura.
— Mi-aţi părăsit serviciul, aud...

MARCHIZUL

Eu m'am retras
Ca să fac loc la unul mai vrednic decât mine.

REGELE

Imi pare rĕu. Când oameni ca voi se ţin deoparte
Atunce pierde Statul. Sau poate v'aţi temut
De-a nu fi intr'o sferă pe care-ar merita-o
Destoinicia Voastră?

MARCHIZUL

O, nu, Sir, eu sunt sigur
Că ziditorul care cunoaşte lucrul sĕu,
Al oamenilor suflet, va fi pĕtruns indată
La ce muncă sunt bun. Cu o recunoştinţă
Adâncă eu simţesc ce graţie imi faceţi,

Avênd de al meu merit aşa părere mândră,
Dar...

REGELE

Nu vĕ hotărîţi?

MARCHIZUL

Eu nu sunt pregătit, acuma, Maestate
De-a reproduce 'n vorba unui supus al Vostru
Aceea ce-am gândit ca cetăţean al lumii.
Căci, Sir, atunce, când eu pentru totdeauna
M'am depărtat de tron, nu m'am crezut dator
Ca să-i dau socoteală de pasul ce făcusem.

REGELE

Atâta sunt de slabe motivele ce-aveţi?
Ce credeţi a risca de cer să mi le spuneţi?

MARCHIZUL

Cel mult a mea viaţă—de-aş vrea să le spun toate.
Şi dacă nu-mi permiteţi n'aş spune adevĕrul.
De cereţi să aleg intre disgraţia
Şi 'ntre dispreţul vostru, mĕ hotăresc să par,
Sir, inaintea voastră, ca vinovat mai bine
Decât ca un nebun...

REGELE (cu vie aşteptare).

Ei bine?

MARCHIZUL

Eu nu pot
Să fiu slugă domnească. (Regele îl priveşte cu mirare)
Nu vreau ca să se 'nşăle cumpĕrătorul. Dacă
Mĕ intrebuinţaţi, voiţi de mai nainte
Să fie regulate a mele fapte toate.
Vreţi numai braţul meu, ş'al meu curaj in lupte

Şi mintea mea in sfaturi. Nu faptele in sine,
Ci aprobarea care la tron voiu dobândì-o,
Aceasta le-a fi scopul. Dar eu cred că virtutea
In sine are preţ. Acel bine pe care
L'ar fi făcut monarcul prin mijlocirea mea,
L'aş fi produs eu insumi ş'aş fi avut plăcerea
Liberului arbitriu, dar nu o datorie.
Aceasta-i scopul Vostru? In creaţiunea Voastră
Aţi suferì să intre un creator strain? —
Şi eu m'aş injosì, când pot să fiu artistul,
De-a fi a lui unealtă? Eu omenirea 'ntreagă
Iubesc, şi 'n monarhii nu pot ca să iubesc
Decât pe mine insumi.

REGELE

Entusiasmul vostru
De laudă e vrednic. Aţi vrea să faceţi bine.
Ear pentru-un om cu minte şi pentru-un patriot
Mijlocul e tot una prin care-l puteţi face.
In toate ale mele regate căutaţi
Un post care v'ar pune in stare-a satisface
Aceste simţiri mândre.

MARCHIZUL

Eu nu găsesc nici unul.

REGELE

Cum?

MARCHIZUL

Maestatea Voastră
Voeşte-a respândì prin mijlocirea mea
A omenirii bine. Dar asta-i fericirea
Pe care le-o doreşte iubirea mea cea pură?
O, inaintea ei ar tremura de sigur
Regala maestate. O nouă fericire

Au iscodit pe lume politica şi care
Se poate respândì de scaune regale,
Căci au creat în inimi dorinţi necunoscute
Pe care le 'mplineşte. Ea bate pe-ale sale
Monede adevĕrul, — un adevĕr pe care
Il poate suferì. Şi ori şi care marcă
Ce nu s'aseamĕnă cu dînsul, e oprită.
Dar ceea ce coroanei îi este priincios
Ajunge-mi oare mie? Iubirea cea frăţească
Ce am pentru-omenire vrea ea ca să slujiască
Drept mijloc de-a răpì a fraţilor mei drepturi?
Pot crede fericiţi pe oameni când nu au
Şi dreptul de-a gândì? Nu mĕ siliţi pe mine
Să 'mpart o fericire ce voi aţi hotărit.
Refus de-a 'mprăştia asemenea monedă.
Nu pot slujì la domni!

REGELE (răpede).

Sunteţi un protestant.

MARCHIZUL (după o scurtă gândire).

Credinţa Voastră Sir, e şi credinţa mea.

(după o pausă)

Vĕd că nu mĕ 'nţelegeţi. De-aceasta-mi era frică.
Acum când mâna mea a ridicat perdeaoa
Ce-acoperea misterul regalităţii. Cine
Vĕ poate-asigura că voiu mai crede sfânt
Aceea ce pe mine nu mĕ mai ingrozeşte?
Fiindc'am cugetat asupra mea, eu poate
Arăt primejdios. Dar nu sunt, Maestate,
Dorinţele-mi cu toate aice se mărginesc.

(pune mâna pe piept)

Pornirea furioasă ce vrea să schimbe totul
Ce este in fiinţă, şi care mai mult încă
Ingreunează lanţul ce nu poate sfărma,

In veci sângele meu nu-l va inflerbênta!
Nu, idealul meu nu s'a indeplinì
In seculul acesta. Eu sunt un cetăţean
Din veacuri viitoare. Poate-o imagine
Să vě neliniştiască? Suflând pe ea puteţi
Să faceţi să dispară.

REGELE

Sunt eu intâiul care cunoaşte-această parte
A sufletului vostru?

MARCHIZUL

Această parte — da.

REGELE

(se scoală, face câţivà paşi şi se opreşte dinaintea marchizului, in parte).

Acest limbaj e nou. Mijlocul linguşirii
Şi el se invecheşte. Ş'apoi a imita
Pe alţii injoseşte pe omul cel cu merit.
Se pot odată face cercări şi cu alt mijloc...
Dece nu? Ceea ce surprinde — isbuteşte.
(tare)
Dacă 'nţelegeţi treaba aşa, prea bine, eu
Vroesc să 'nfiinţez la Curte-un nou oficiu
Ce pentr'un spirit tare ar fi...

MARCHIZUL

Eu inţeleg.
Ce josnică idee aveţi de demnitatea
Umană, căutând chiar in limbajul unui
Om liber, meşteşugul linguşitorului!
Şi ştiu din care causă aţi fost silit de oameni
Ca să gândiţi astfel. Căci ei din voia lor
Şi-au lepădat nobleţa; din bună voia lor
S'au coborit pe-o treaptă atât de injosită.

Ei fug inspăimântaţi de nobila fantomă
A demnităţii lor. Miseria le place
Şi lănţurile lor le infrumuseţează
Cu-o mişelie cărei îi zic inţelepciune.
Ş'a şti cum să le porţi virtute insemnează.
Astfel aţi primit lumea. Astfel o moştenise
Şi gloriosul vostru părinte. Cum puteaţi
Să onoraţi pe om in stare-aşa de tristă?

REGELE

Găsesc şi adevěruri cuprinse 'n aste vorbe.

MARCHIZUL

Pěcat insă c'atunce când aţi schimbat pe omul
Zidit de creator intr'o fantomă-a voastră
Ş'aţi declarat acestei flinţi din nou create
Că voi sunteti un zeu, pěcat, că intr'un punct
Voi aţi greşit: in punctul de-a rěmânè voi singur
Tot numai om, tot numai flinţa cea zidită
De-un creator divin. Ca *muritor* voi aţi
Urmat de-a suferì şi de-a avea dorinţe.
Vě trebue simpatie, pe când un Dumnezeu
Voeşte sacrificiuri, flori şi rugăciuni.
O! jalnică schimbare! Intoarcere-a naturei!
De-aţi injosit pe om să fie-un instrument
Cine-a 'mpărţì cu voi al armoniei farmec?

REGELE (in parte).

Pe ceriuri! a lui vorbe ating sufletul meu!

MARCHIZUL

Dar pentru voi nu 'nseamnă nimic această jertfă.
Deaceea sunteţi unic, — de feliul vostru singur —
Şi, dând aşa un preţ, sunteţi un Dumnezeu.
O, dacă nu ar fi aşa, ar fi grozav!
Când, pentru fericirea atâtor milioane

De oameni, voi in schimb nimic n'ați câștiga,
Când sfărâmarea numai a libertății lor
V'ar mulțămì dorința? O, dați-mi voe, Sir,
Să mě retrag: Obiectul m'atrage fără voe
Mi-e plină inima; ispita e prea mare
Când mě găsesc in față cu-acela singur, cărui
Aş vrea s'o deschid toată.

(Contele de Lerma intră și zice câteva cuvinte încet către rege. Acesta îi face semn să se retragă și remâne in poziția de mai nainte).

REGELE (către Marchiz, după eșirea lui Lerma).

Urmați!

MARCHIZUL (după o tăcere).

Simțesc tot prețul...

REGELE

Urmați păn la sfirșit
Aveați mai multe a-mi spune.

MARCHIZUL

Sir, mě intorc acuma
Din Flandra şi Brabant. Ce mândre, ce frumoase
Provinții! Ce puternic popor, cât e de mare
Şi cât de bun deodată! O! de a fi părinte
Aşa unui popor, gândiam, trebue să fie
Un sentiment divin! — Atunci in calea mea
Am dat de oseminte de oameni ce arsese.

(El tace. Ochii sěi se opresc asupra regelui, care cearcă a se uita și el in ochii lui, dar pleacă turburat ochii la pămênt).

Aveți dreptate, Sir. Eu věd, sunteți silit.
Dar că ați fost in stare a 'ndeplinì aceea
Ce ați crezut că este a Voastră datorie,
Aceasta m'a uimit in mod ingrozitor.

O, ce păcat că jertfa in sângele-i scăldată
Nu poate să 'ntoneze o odă de mărire
La geniul acelui ce a sacrificat-o!
O, ce păcat că's oameni, nu geniuri de-o natură
Mai naltă, care scriu istoria omenirii!
In urma veacului acesta, a lui Filip
Vor curge alte veacuri mai blânde, ce-or aduce
Mai drepte şi mai bune gândiri, când fericirea
La care cetăţenii au drept, se va 'mpăca
Cu-a Domnilor mărire. Atunce va fi statul
Sgârcit de-ai săi copii şi chiar necesitatea
Va deveni umană.

REGELE

Când eu aş tremura
De veacul cel de astăzi şi de blăstemul său,
Credeţi c'ar mai putè să vie veacuri blânde?
Priviţi in jurul vostru, in Spania. Aice
Prosperă fericirea cetăţenească 'n pace
Curată şi senină, o pace ca aceasta
Eu voiu s'o dau şi Flandrei.

MARCHIZUL

O pace de morminte!
Şi credeţi că-ţi sfirşi ceea ce-aţi inceput!
Speraţi că veţi opri in loc astă schimbare
Ce azi creştinătatea o sufere, că veţi
Intârzia această obştească primăvară
Ce 'ntinereşte lumea? Voi singur in Europa
Voiţi a vă opune la roata ce destinul
O 'ntoarce nesfirşit, voiţi cu mâna Voastră,
De spiţe s'o opriţi? Aceasta nu va fi!
Chiar de pe-acum fugiră din staturile voastre
Mii şi ear mii — săraci, dar liberi şi voioşi.
Şi tocmai cetăţenii pe care i-aţi pierdut

Din causa religiunii, erau acei mai nobili.
Elisabeta braţe de mumă a intins
La toţi acei fugari ş'astfel infricoşat
Britania 'nfloreşte prin artele spaniole.
Lipsită d'industria creştinilor cei noi
Grenada stă pustie; şi veselă, Europa
Priveşte pe-al ei duşman, cum sângeră de rana
Ce şi-a făcut-o insaşi.
(Regele e mişcat. Marchizul ia seama şi se apropie cu câţiva paşi).
Voiţi a resădì
Pentru eternitate şi moarte semĕnaţi?
Aşa o siluire nu va trăì mai mult
Decât autorul ei. Ingratitudine
Va naşte munca voastră—zadarnic cu natura
Veţi fi luptat, zadarnic veţi fi jertfit o viată
Regală pentru scopuri de dărâmare numai.
Mai sus stă omenirea decât vĕ 'nchipuiţi;
Ea se va deştepta din lunga ei dormire
Şi sfărâmându-şi lanţul, va cere inapoi
Prea sfântul drept al ei; ea va asemĕna
Al vostru nume cu Neron şi Buziris
Şi... asta mĕ 'ntristează... căci sunteţi bun...

REGELE

De unde
Vĕ vine siguranţa cu care imi vorbiţi?

MARCHIZUL

Pe sfântul Dumnezeu! Da, da, o repetez.
Daţi inapoi aceea ce ne-aţi luat. Lasaţi
Cu generositatea, ce-i semnul celui tare,
Să curgă fericirea din cornu 'mbelşugării
Ce-aveti in mâna voastră, lăsaţi spiritele
S'ajungă 'n ţara voastră pân la maturitate,
Daţi inapoi aceea ce ne-aţi luat. Fiţi rege

Pe mii şi mii de regi!
(se apropie de rege cu curaj şi aruncă asupra lui priviri hotărite şi aprinse)
O, dacă eloquenţa a celor milioane
De-a căror fericire vorbim in astă-oră
Ar fi prin gura mea in stare să s'arăte!
O! căci astă scântee ce vĕd in ochiul vostru
Nu se preface 'n pară! Svîrliţi de voi departe
O indumnezeire ce-i impotriva firii
Şi care ne omoară! Fiţi pentru noi un tip
De tot ce este vecînic şi drept! O, niciodată
N'avù un muritor aşa putere mare
S'o intrebuinţeze ca şi un Dumnezeu.
Toţi regii Europei la numele Spaniol
S'ar inchina, păşiţi in fruntea regilor
Europei, un cuvênt de mâna voastră scris
Şi lumea o să fie din nou creată, daţi
Gândirii libertate!
(s'aruncă in genunchi dinaintea lui)

REGELE
(surprins işi intoarce faţa, apoi işi indreaptă din nou privirea asupra marchizului).

Ciudat entusiast! Dar... vĕ sculaţi... eu voiu..

MARCHIZUL

Priviţi in jurul vostru zidirea asta mândră!
Intregu-i fundament e pus pe libertate
Şi tot prin libertate cât este de bogată!
Inaltul Creator aruncă viermişorul
In picătura mică de rouă şi îl lasă
Acolo să se mişte cu liberu-i instinct,
Chiar in impĕrăţia corupţiei ş'a morţii!
Dar creaţiunea voastră ce mică şi ângustă!
Un freamĕt pintre frunze spăimântă pe stĕpânul
Intregi creştinătăţii. De ori şi ce virtute

Voi tremuraţi, când El, spre-a nu neliniştì,
Frumoasa libertate, mai bine toiul straşnic
Al relelor îl lasă să se dislănţuiască
In universul sĕu; el creator, de nimeni
Nu las' a fi vĕzut, ţiindu-se ascuns
Sub legile-i eterne; pe-aceste legi le vede
Un spirit tare, insă pe dînsul nu.—El zice:
„Ce-mi trebue un zeu? Ajunge lumea 'n sine!"
Şi niciodinioară o inimă creştină
Nu l'a slăvit atâta ca profanarea asta
A spiritului tare.

REGELE

Şi vreţi sá vĕ cercaţi de-a 'ntemeia un tip
Atâta de sublim prin oameni muritori,
In staturile mele?

MARCHIZUL

Voi aţi putea-o face,
Voi numai. Care altul? Puterea consacraţi-o
L'a oamenilor bine, acea putere vai!
Ce-atât de multă vreme s'a intrebuinţat
L'a tronului mărire! Daţi earăş omenirii
Perduta sa nobleţă. Să fie cetăţeanul
Aceea ce a fost, al stĕpânirii ţel,
Să nu i se impuie o altă mărginire
Decât de-a respecta a fraţilor sĕi drepturi.
Când omul revenit in sine va 'nţelege
Simţirea demnităţii şi naltele virtuţi
Vor naşte a libertăţii, când Sir, veţi fi făcut
Să fie ţara voastră din toate celelalte
A lumii, mai ferice, atunci sunteţi dator
Pământul să-l supuneţi.

REGELE (după o lungă tăcere).

Eu v'am lăsat cuvêntul

Să vi-l sfirşiţi. Vĕd bine că altfel se reflectă
In capul vostru lumea, decât la ceilalţi.
Deaceea nu voesc să vĕ supun mĕsurii
Celei obicinuite. Eu sunt intâiul, cărui
Intregul vostru suflet voi l'aţi distăinuit.
O cred, fiindc'o ştiu. De vreme ce-aţi putut
Asemenea păreri, cu-atâta foc create,
Păn azi să le ascundeţi, de vreme ce-aţi avut
Prudenţă-atât de mare, vreau, tinere, să uit
Că le cunosc şi chipul in care le-am aflat.
Sculaţi-vĕ, eu vreau la junele acela
Ce s'a lăsat impins de focul tinereţii
Să nu respund ca rege, ci numai ca bĕtrân.
Eu vreau fiindcă vreau. Intr'o natură bună
Eu cred că chiar otrava se poate transforma
In nobilă substanţă. Dar vĕ feriţi, fugiţi
De inchisiţiune! Eu n'aş fi mulţămit
De v'aş vedea...

MARCHIZUL

N'aţi fi... Voi n'aţi fi mulţămit?

REGELE (privind cu interes la Posa).

Eu incă n'am vĕzut aşa un om. Marchize,
Vĕ inşălaţi. Prea rĕu să nu gândiţi de mine
Eu nu vreau un Neron să fiu faţă cu voi.
Nu vreau să se stirpească oricare fericire
Sub stĕpânirea mea. Chiar voi puteţi urma
De a trăi ca om sub ochii mei.

MARCHIZUL (răpede).

Da, Sir
Concetăţenii mei? O! eu n'am avut scopul
Să vĕ vorbesc de mine, să-mi apăr causa mea.
Supuşii voştri, Sir...

REGELE

Şi fiindcă ştiţi bine
Cum voiu fi judecat de veacuri viitoare,
Să afle de la voi cum m'am purtat cu oameni
Când intîlneam pe unul.

MARCHIZUL

O, cel mai drept din regi
Nu fie totdeodată cel mai nedrept! In Flandra
Mii de supuşi de-ai voştri mai buni sunt decât mine,
Dar numai astăzi... poate — voiu indrăznì, o rege,
A spune cu franchetă — pentru intâiaşi dată
Sub astă faţă blândă vĕzut-aţi libertatea.

REGELE (serios dar blând).

Destul despre obiectul acesta, tinere.
Ştiu bine că-ţi vorbì intr'altfel când pe oameni
Ca mine-i veţi cunoaşte. Dar aş avea plăcere
Să vĕ mai vĕd ş'alt'dată. Cum să vĕ 'ndatoresc?

MARCHIZUL

Lăsaţi-mĕ cum sunt. Ce preţ aş mai avea
Când m'aş lăsa şi eu a fi corupt ca alţii?

REGELE

Eu nu pot suferì asemenea mândrie.
Cu 'ncepere de astăzi eşti in serviciul meu.
Nu vreau nici un rĕspuns! Aşa va fi! (după o pausă)
Dar cum?
Ce vream? N'am avut scopul să caut adevĕrul?
Şi am găsit aici mai mult chiar. Mi-aţi vorbit
In calitatea mea de rege, insă nu
Ca tată şi ca soţ?
(Marchizul stă pe gânduri nedumerit)
Vĕ inţeleg, dar chiar

De-aş fi din toţi părinţii cel mai nenorocit,
Nu pot să mě simţesc prea fericit ca soţ?

MARCHIZUL

Dac'a avea un fiu, măreţ plin de speranţă
Şi o soţie blândă şi demnă de iubire
Dau muritorilor un drept la acest nume,
Atunci vě bucuraţi voi Sir, de amêndouě
Aceste fericiri.

REGELE (cu aer intunecos).

Nu's fericit! In veci
Nu am simţit ca astăzi cât sunt de depărtat
De ceea ce-am dorit.
(priveşte pe marchiz cu melancolie).

MARCHIZUL

E bun, e nobil prinţul
Aşa l'am judecat de când l'am cunoscut.

REGELE

Dar eu altfel — aceea ce mi-a răpit el mie
Nici o coroană 'n lume n'o poate 'nlocuì.
Să-mi iee o regină atât de virtuoasă...

MARCHIZUL

Sir, cine-ar cuteza?...

REGELE

Toţi... lumea... calomnia
Eu insumi! Eat' aicea dovezi ce fără greş
O invinovăţesc; mai sunt şi altele
Ce fac ca să mě tem de rěul cel mai mare.
Imi vine greu, ce-i dreptul, să cred aşa o vină...
Căci cine o acusă? De-a fost in stare ea
Să cad' atât de jos, cu cât sunt mai in drept

Să cred că Eboli o clevetește numai.
Au nu-i urește popa pe fiu-mi și pe ea
Și nu știu eu că Alba clocește răsbunare?
Femeea mea-i mai bună decât sunt ei cu toții!

MARCHIZUL

Sir, este ceva incă in sufletul femeei
Ce mai presus se 'nalță de orice aparență
Și orice clevetire — virtutea femeească.

REGELE

Tot astfel zic și eu. Nu e ușor să cazi
Așa de jos cum ei acusă pe regină.
Nu e așa de lesne, cum ei vor să aráte
De-a rumpe lanțurile onoarii; tu Marchize,
Pe oameni ii cunoști. De mult aveam nevoie
De un bărbat ca tine; ai suflet bun și franc
Și tot cunoști pe oameni — deaceea te-am ales..

MARCHIZUL (surprins și spăriat).

Pe mine, Sir?

REGELE

Ai stat naintea regelui
Și n'ai cerut nimica, nimica pentru tine.
Aceasta-mi este nou — tu vei fi drept. Pasiunea
Nu-ți va rătăcì ochiul. La fiul meu te du
Increderea-i câștigă. Și inima reginei
O cercetează. Iți dau puteri desăvirșite
S'o vezi fără de martori. Acum mě lasă singur!

(trage clopoțelul).

MARCHIZUL

De pot să iau cu mine o singură speranță

Atunci această zi o am de cea mai dulce
Din toată viața mea!

REGELE (intinzêndu-i mâna spre sărutare).

Nu e nici pentru mine
Pierdută!

(Marchizul se scoală și ese. Contele Lerma intră)

Cavalerul la mine va intra
Deacum neanunțat!

(Cortina cade).

ACTUL IV.

SCENA I.

Un salon la Regină.

Regina. Ducesa de Olivarez. Princesa de Eboli. Contesa Fuentes și alte dame.

REGINA (sculându-se, către ducesă).

Nu s'a mai găsit cheia? Atunci trebui stricată
Caseta — chiar acum.

(Vĕzênd pe princesa de Eboli care se apropie de dînsa și-i sărută mâna).

Bine-ați venit, princesă.
Imi pare foarte bine că sunteți indreptată,
Deși tot palidă...

FUENTES (cu rĕutate).

Aceste friguri rele
Slăbesc nervele noastre cum nu ne așteptăm.
Nu e așa, princesă?

REGINA

Doriam atât de mult
Iubita mea, să vin eu insumi să vĕ vĕd,
Dar știți, nu mi-e ertat.

OLIVAREZ

Desigur au avut
Destule visite princesa.

REGINA

Negreşit.
Dar ce-aveţi? Tremuraţi?

EBOLI

Nimica, Maestate,
Cer voie-a mĕ retrage.

REGINA

Voi nu mărturisiţi. Sunteţi mai bolnavă
Decât aţi vrea să credem. Vĕd că vĕ oboseşte
A sta mult in picioare. Contesă, ajutaţi
Princesei să s'aşeze aici pe taburet.

EBOLI

Mai bine es la aer (ese).

REGINA

Contesă, o urmaţi
Ce curios acces!

(Intră un paj şi vorbeşte incet cu ducesa; ea se intoarce indată către regină)

OLIVAREZ

Marchizul Posa, Doamnă,
El e trimis de rege.

REGINA

Să vie, îl aştept.

(Pajul ese şi deschide uşa marchizului)

SCENA II.

Marchizul de Posa. Cei dinainte.

(Marchizul pleacă un genunchiu dinaintea reginei care-i face semn să se scoale).

REGINA

Ce ordine aduceţi din partea regelui?
Pot să primesc cu marturi...

MARCHIZUL

Am ordin de-a vorbì
Cu Maestatea Sa Regina singură.
(Doamnele se depărtează după un semn al reginei).

SCENA III.

Regina. Marchizul de Posa.

REGINA

Cum? Pot să mě incred ochilor mei, marchize,
Sunteţi trimis de rege?...

MARCHIZUL

Aceasta, Maestate,
Vě pare curios? Dar mie nicidecum.

REGINA

Atunci a eşit lumea din calea-i regulată.
Marchize... *Voi* şi *El!*...

MARCHIZUL

Nu prea ne potrivim...
Aceasta-i cam aşa. Se pot incă vedè
Şi mai ciudate lucruri in timpurile noastre.

REGINA

Mai minunate, nu.

MARCHIZUL

Să zicem că la urmă
Aş fi fost convertit; că m'aş fi obosit
Sa joc intr'una rolul unui original
La curtea lui Don Filip. Ş'apoi ce insemnează
Aceasta? Cel ce vrea a fi folositor
Altora, e silit să 'nveţe a se pune
In rând cu ceilalţi. La ce poate sluji
Sectarul ce s'arată c'un alt port decât alţii?
Să zicem — căci ce om ar fi atât de trufaş
De-a nu căta recruţi pentru a sa credinţă —
Să zicem că eu umblu cu gândul să aşez
Credinţa mea pe tron?

REGINA

O nu, marchize, nu, eu n'aş vrea nici in glumă
Să cred c'aţi fi in stare s'aveţi inchipuiri
Aşa copilăreşti. Voi nu sunteţi, marchize,
Un visător de-acei ce-ar intreprinde lucruri
Ce nu pot fi sfirşite.

MARCHIZUL

Aceasta nu se ştie.

REGINA

Dar ceea ce-aş putea cel mult să cred, marchize,
Şi foarte mi-ar părea ciudat din partea voastră
Ar fi...

MARCHIZUL

Făţărnicia? Se poate...

REGINA

Niciodată
Nu v'aş invinuì de neonestitate.
Desigur regele n'a vrut prin voi să-mi spue
Aceea ce-mi veţi zice.

MARCHIZUL

Nu.

REGINA

Poate scopul bun
Să scuze rĕul mijloc? A voastră demnitate —
Ertaţi-mi indoiala — se poate ea pleca
La fapte ca aceasta? In veci n'aş putea crede.

MARCHIZUL

Nici eu, dac'ar fi vorba pe rege să-l inşăl.
Dar nu am acest scop. Eu vreau ca să-l slujesc
Maĭ bine, mai onest, decât a vrut el insuş.

REGINA

Acum vĕ recunosc. Deajuns despre aceasta.
Ce face el?

MARCHIZUL

Monarcul? — Curĕnd, pe cât imi pa re
Eu voiu fi rĕsbunat de judecata aspra
Ce-avurĕţi despre mine. Acea veste ce eu
Nu mĕ grăbiam prea tare a v'o impărtăşì,
Nici Maestatea Voastră nu pare a avè
Prea mare dor s'o afle. Cu toate-aceste trebui
S'o spun. Monarcul roagă pe Maestatea Voastră
Să nu primiască astăzi pe-ambasadorul Franţei.
Aceasta-mi fu chemarea. Acum e implinită.

Cum e primejdia. El este indrăzneţ
Ca insăşi desperarea. Dar alt chip nu cunosc.

REGINA

Spuneţi-mi-l!

MARCHIZUL

Cutez, regină, numai vouĕ
A-l spune. De la voi, din gura voastră numai
Il poate auzì Carlos fără de groază.
Desigur numele ce i-l vor da, n'a fi
Prea dulce la auz.

REGINA

O resvrătire...

MARCHIZUL

Prinţul
Va fi neascultător către monarc. In taină
S'a duce 'n Flandra, unde cu braţele deschise
Flamanzii il aşteaptă. Provinţele unite
Cu toate se rescoală la semnul ce va da.
Se intăreşte causa cea bună prin presenţa
Infantului. Şi tronul spaniol va tremura
De-a sale arme. Ceea ce tată-seu in Spania
I-a refusat, in Flandra îi va incuviinţa.

REGINA

Voi aţi vorbit cu dînsul chiar astăzi. Socotiţi
Aceasta cu putinţă?

MARCHIZUL

Da, pentru c'am vorbit
Cu dinsul astăzi chiar.

REGINA (după o pausă).

Acest plan mĕ 'nspăimântă.

Şi farmecă deodată. Socot c'aveţi dreptate.
Ideea e sumeaţă şi poate că de-aceasta
Imi place. Voiu s'o las in gându-mi să se coacă.
Şi prinţul o cunoaşte?

MARCHIZUL

Dup'al meu plan, avea
Să o audă prinţul intăi din gura voastră.

REGINA

Ideea negreşit e mare..., de n'ar fi
A prinţului juneţă...

MARCHIZUL

Nimic nu face-aceasta
Acolo va găsì pe Egmont şi Orania,
Aceşti viteji rĕsboinici ai impĕratului
Carol al cincelea, atât de inţelepţi
In sfaturi, pe cât sunt de 'ngrozitori in lupte.

REGINA (cu vioiciune).

Ideea este mare, e mândră. Prinţul trebue
El insuşi să lucreze. Simţesc aceasta viu.
Nu poate să urmeze să joace acest rol
Pe care i l'au dat aice in Madrid.
Pe mine 'n locul lui mĕ umileşte-adânc.
Al Franţei ajutor, precum şi al Savoiei,
Eu le făgăduesc. Gândesc ca voi, marchize,
El trebui să lucreze. Dar va avea nevoe
De bani.

MARCHIZUL

Stau gata banii.

REGINA

Şi eu găsesc mijloace.

MARCHIZUL

Deci pot să-i dau speranţă pentru-o intrevedere?

REGINA

Voiu mai gândì.

MARCHIZUL

Carlos aşteaptă să-i aduc
Respunsul, Maestate. — Eu i-am făgăduit
Să nu mě 'ntorc cu mâna deşartă.
(presentă reginei tabletele sale) Două linii.

REGINA (după ce a scris).

Doresc să vě mai věd!

MARCHIZUL

Oricând veţi poruncì.

REGINA

Oricând voiu poruncì... oricând... cum să'nţeleg
Această libertate?

MARCHIZUL

Aşa nevinovat pe cât puteţi, regină.
Ne bucurăm de dînsa. Aceasta mulţămiască
Pe Maestatea Voastră...

REGINA (curmându-l).

Cât m'aş simţì ferice
De-ar fi ca libertatea să aibă adăpostul
Acesta in Europa! De l'ar avea prin Carol! —
A mele simpatii vě sunt asigurate.

MARCHIZUL

O, eu ştiam prea bine c'aveţi să mě 'nţelegeţi!
(Ducesa de Olivares apare la uşă)

REGINA (către marchiz, cu răceală).

Ce-mi vine de la rege, e sacru pentru mine.
Marchize, arătaţi-i adâncul meu respect!
(Îi face un semn. Marchizul ese).

SCENA IV.

O galerie.

Don Carlos. Contele de Lerma.

CARLOS

Aice suntem singuri. Ce veste-aveţi a-mi spune?

LERMA

Alteţa Voastră-avea la Curte un prieten...

CARLOS (surprins).

Pe care nu l'aş şti? Ce feliu? Ce vreţi să ziceţi?

LERMA

Atunci vă cer iertare că am aflat mai mult
Decât trebuia să ştiu. Dar voiu adăogi,
Spre-a nu nelinişti pe Inălţimea Voastră
Că taina mi-a fost spusă de-un om prea credincios,
Căci—pentru a fi scurt—o ştiu prin mine insumi.

CARLOS

De cine este vorba?

LERMA

E vorba de Marchizul
De Posa.

CARLOS

Cum?

LERMA

De ştie despre Alteţa Voastră
Mai mult decât ar fi ertat oricărui altul
A ştì, după cum sunt in drept de a mě teme...

CARLOS

Vě temeţi...

LERMA

El a fost la rege.

CARLOS

Ei ş'apoi?

LERMA

Mai mult de două ciasuri, au convorbit in taină.

CARLOS

Ei bine?

LERMA

N'a fost vorba de lucruri nensemnate.

CARLOS

Desigur.

LERMA

Deseori am auzit rostind
Al vostru nume, prinţ.

CARLOS

Sperez că nu va fi
Aceasta un semn rěu.

LERMA

Apoi, azi dimineaţă
La rege 'n cabinet fù vorba de regină,
In mod misterios.

CARLOS (dând inapoi, surprins).

Conte de Lerma?

LERMA

Când
Marchizul a eşit eu am primit porunca
Să-l ias deacum să intre neanunţat, la rege.

CARLOS

Aceasta 'n adevĕr e grav!

LERMA

Fără exemplu,
De când slujesc pe rege.

CARLOS

E grav, e foarte grav.
Şi... de regină, cum aţi zis c'ar fi fost vorba?

LERMA (dând inapoi).

Nu, prinţ, aceasta este incontra datoriei.

CARLOS

Ciudat! O parte-mi spuneţi şi alta îmi ascundeţi.

LERMA

Intâia trebuia s'o spun Alteţei Voastre
Dar de-a vorbì mai mult, m'opreşte datoria
Ce am către monarc.

CARLOS

Aveţi cuvênt.

LERMA

Marchizul
E cunoscut de toţi a fi om de onoare.

CARLOS

L'aţi judecat prea bine.

LERMA

Virtutea totdeauna
Rămâne nepătată pân' vine incercarea.

CARLOS

A sa va rĕmânea in urmă ca 'nainte.

LERMA

Favoarea unui rege puternic merită
A fi băgată 'n seamă. E ca o undiţă
De aur care-a prins mai multe virtuţi aspre.

CARLOS

Da; insă...

LERMA

E adesea prudent de-a da pe faţă
Aceea ce mai mult nu poate sta ascuns.

CARLOS

Prudent... dar precum ziceţi, Marchizul e ştiut
A fi om de onoare.

LERMA

De este tot cinstit
Mai rĕu nu se va face prin indoiala mea,
Ear Inălţimea Voastră câştigă indoit.
(Vrea să easă).

CARLOS (mişcat, îl urmează şi-i strânge mâna).

O! suflet bun şi nobil! Am intreit câştig.
Azi m'am imbogăţit cu incă un prieten
Şi n'am pierdut pe-acela pe care îl aveam.
(Lerma ese).

SCENA V.

Marchisul de Posa (vine prin galerie) *Carlos.*

MARCHIZUL

Carlos! Carlos!

CARLOS

Ce este? Cine mě chiamă? Tu eşti?
Prea bine, inainte alerg' la mônăstire.
Urmează-mě in grabă (vrea să easă).

MARCHIZUL

Mai stăi două minute.

CARLOS

De-am fi vĕzuţi...

MARCHIZUL

Nu cred. N'am mult de spus. Regina...

CARLOS

Ai fost la tatăl meu?

MARCHIZUL

Am fost; el mě chemase.

CARLOS (cu curiositate).

Ei bine?

MARCHIZUL

Ai s'o vezi. S'a hotărit.

CARLOS

Dar el,
Dar regele, ce vrea?

MARCHIZUL

El? Prea puţin. Voia
Să ştie cine sunt, din curiositate...
Prieteni prea amabili ce, fără ca să-i rog,
Voiau să-mi facă bine... Mai ştiu eu? — Mi-a propus
Să intru in serviciu.

CARLOS

Dar tu ai refusat?

MARCHIZUL

Mai este indoială?

CARLOS

Şi cum v'aţi despărţit?

Prea bine.

MARCHIZUL

Aşa dar, de mine n'a fost vorba?
De tine? De tine? Da, a fost aşa, in general.

(scoate tabletele şi le dă prinţului)

Primeşte două rânduri acum de la regină
Şi mâne voiu afla, in care loc, şi cum...

CARLOS

(ceteşte distras, pune tabletele in buzunar şi vrea să easă).

Eu merg la mônăstire.

MARCHIZUL

Mai stăi, ce grabă mare?
Nu vine nimeni.

CARLOS (cu o zimbire silită).

Rolul, se vede, l'am schimbat
Eşti azi aşa de sigur?

MARCHIZUL

Azi... sigur, dece *azi?*

CARLOS

Şi ce-mî scrie regina?

MARCHIZUL

Dar n'ai cetit acuma?

CARLOS

Eu? Da, in adevĕr.

MARCHIZUL

Dar ce-ţi este? Ce ai?

CARLOS

(receteşte tabletele, apoi cu foc şi incântat).

O! Anger! Da, voiu fi, voiu fi de tine vrednic!
Pe sufletele mari, mai tare le măreşte
Amorul! — Ce-a fi, fie! Când tu imi porunceşti
Ascult. — Aici imi scrie ca să mĕ pregătesc
La grave hotăriri. Nu ştii? Ce vrea să spuie?

MARCHIZUL

De-aş ştì, eşti tu acum dispus să mĕ asculţi?

CARLOS

Eu te-am atins, Rodrigo. Dar sunt distras. Mĕ iartă.

MARCHIZUL

Distras, dece?

CARLOS

Fiindcă... Eu singur nu ştiu bine.
Deci sunt a mele aste tablete?

MARCHIZUL

Nu de tot.
Chiar am venit cu gândul să cer şi pe-ale tale.

CARLOS

A mele, pentruce ?

MARCHIZUL

Şi ori şi ce nimicuri
Pe care un străin nu trebui să le vadă ;
Ravaşe sau fragmente, in scurt: dă-mi portofoliul!

CARLOS

Dar spune-mi, pentruce ?

MARCHIZUL

Spre a pre'ntimpina
Oricare intimplări. Ce om poate să zică
Că-i sigur de surprinderi ? Aceasţa e o pază
Nainte de primejdii. Eu nu gândiam de loc
Că tu ai sa te sparii.

CARLOS

Păzeşte-l!

MARCHIZUL

Negreşit.

CARLOS

Rodrigo, eu ţi-am dat un lucru foarte scump.

MARCHIZUL

Tot mai puţin decât mi-ai dat mai inainte
La mönăstire dar avem să mai vorbim
Asupra celor ce avem de pus la cale.
Acuma... remas bun ! (vrea să easă).

CARLOS

(nehotărit pare a lupta cu sine insuş. Insfirşit îl chiamă inapoi).

Mai dă-mi încă odată
Scrisorile aceste. E una pintre ele ce-mi scrise la
Alcala,
Atunci când eram bolnav de moarte. Totdeauna
Pe inim'am purtat-o. Imi vine foarte greu
Să mĕ dispart de dînsa. Pe-aceasta lasă-mi-o,
Pe-aceasta numai, ia-le pe toate celelalte.
(El scoate şi-i dă inapoi portofoliul).

MARCHIZUL

Nu-mi place să ţi-o dau. Din toate la scrisoarea
Aceasta ţineam mult.

CARLOS

Rĕmâi cu bine!
(El se depărtează incet şi in tăcere, la uşă se opreşte un moment, apoi se intoarce şi-i aduce scrisoarea).
Eat-o!
(Mâna lui tremură; ochii i se umplu de lacrimi; se aruncă in braţele marchizului şi-şi pune capul in pieptul lui).
Aceasta nu-i in stare s'o facă tatăl meu.
Nu e aşa, Rodrigo? El nu este in stare!

SCENA VI.

MARCHIZUL (uitându-se după el cu surprindere).

Să fie cu putinţă? Deci nu l'am cunoscut
De tot? In inimă ar fi avut un loc
care păn' acum eu nu aş fi pĕtruns?
acredere in mine? Dar nu, e calomnie.
mi-a făcut el mie ca să-l invinuesc
aşa o slăbiciune? Cad insumi in greşala

De care îl acus... Că e uimit... desigur...
Aceasta cred uşor. Putea să presupue
C'amicul sĕu va fi atât de-ascuns cu dînsul?
Că e pĕtruns de chin? Carlos, nu sunt in stare
Durerea să ţi-o vindec. Ba inima-ţi cea bună,
Eu sunt silit, mai mult s'o intristez: Monarcul
Crezù 'n depositarul care-a primit secretul
Intim şi sfânt al sĕu. Credinţa insă cere
Recunoştinţă. Vorba de ce folos ţi-ar fi
Pe când a mea tăcere necazuri nu-ţi aduce,
Ba poate te scuteşte de ele? Pentruce
Să deşteptăm pe omul ce doarme ca să vadă
Un nour de furtună pe capu-i atîrnat?
Ajungă că eu cerc incet a-l depărta
Şi când te vei trezì senin va fi deasupra-ţi.

SCENA VII.

Cabinetul Regelui.

Regele intr'un jilţ, lângă dînsul Infanta *Clara Eugenia*.

REGELE (după o lungă tăcere).

Nu, nu! E fiica mea! Natura poate ea
Cu-atâta adevĕr să mintă? Acest ochiu
Albastru e al meu! Mĕ regăsesc in toate
Aceste trăsĕturi. O, da, tu eşti copilul
Iubirii mele. Eu te string la al meu piept,
Tu eşti sângele meu. (se opreşte turburat)
Ce fel, sângele meu!
Pot să mĕ tem de-un lucru mai rĕu decât acesta?
A mele trăsĕturi nu sunt şi ale lui?
(A luat medalionul in mână şi se uită când la dînsul, când la oglinda din faţă, insfirşit îl aruncă la pămênt, se scoală răpede şi respinge pe infanta).

Fugi! In acest abis mĕ pierd!

SCENA VIII.

Contele de Lerma. Regele.

LERMA

Sir, chiar acum
Regina a intrat in antecameră.

REGELE

Acuma?

LERMA

Şi se roagă de rege-a fi primită.

REGELE

Acum, acum? La astă neaşteptată oară?
Nu pot ca să-i vorbesc. Nu, in acest moment!

LERMA

Sir, Maestatea Sa apare in persoană.

SCENA IX.

Regele. Regina (intră). *Infanta.*

(Iufanta aleargă spre muma sa şi se aruncă in braţele ei. Regina cade in genunchi dinaintea regelui, care se uită la dînsa turburat şi uimit).

REGINA

Inalte soţ şi rege, eu trebui... sunt silită
La tron să cer dreptate.

REGELE

Dreptate?

REGINA

Sunt tratată
Nedemn la astă curte. Mi s'a sdrobit caseta...

REGELE

Cum?

REGINA

Lucruri de preţ mare din ea mi s'au luat!

REGELE

Preţ mare... pentru voi?

REGINA

Prin reaoa tâlmăcire
Pe care indrăzneala unor străini ar da-o,
S'ar crede...

REGELE

Indrăzneala... şi reaoa tâlmăcire...
Dar vě sculaţi...

REGINA

Eu nu mě scol, inalte soţ,
Păn nu vě veţi lega că prin puterea voastră
De rege, imi veţi da, drept satisfacere,
In mâni pe vinovat, sau dacă nu, atunce
Să depărtaţi de mine o curte unde află
Tâlharii adăpost.

REGELE

Sculaţi-vě! In starea
Aceasta... Vě sculaţi!...

REGINA

Eu ştiu că vinovatul e de un rang inalt
Căci se găsia 'n casetă briliante, perle, pentru
Mai mult de-un milion, şi el s'a mulţămit
Cu câteva scrisori.

REGELE

Scrisori ce aş putě...

REGINA

Cu mulţămire, Sir. Scrisorile-mi erau
Precum ş'un medalion trimise de infant.

REGELE

De cine?

REGINA

De infant! De fiul vostru.

REGELE

Vouĕ?

REGINA

Da, mie.

REGELE

De infant! Aceasta-mi spuneţi mie?

REGINA

Dece, Sir, nu v'aş spune-o?

REGELE

Şi cu aşa o frunte?

REGINA

Dece sunteţi surprins? Imi pare că v'aduceţi
Aminte de acele scrisori ce don Carlos,
Mi-a scris la Saint Germain, fiind indrituit
De curţile-amêndouĕ. Dar, dacă şi portretul
Ce l'a trimis deodată, era şi el cuprins
In astă 'ndrituire, sau dacă o prea vie
Speranţă i-a permis să facă acest pas,
Eu nu voiu incerca aceasta să disleg.
De-a fost atunci pripire — uşor e de ertat —
Mĕ fac chizeşă insami, căci nu putea atunce

Prin gând măcar să-i treacă că scrie mumei sale.
(Vede turburarea regelui).
Ce este, ce aveţi?

INFANTA
(care in vremea aceea a luat medalionul de jos şi s'a jucat cu dînsul, îl aduce reginei).
Vezi, ce portret frumos!

REGINA
Medalionul meu!
(Ea recunoaşte medalionul şi rămâne nemişcată de uimire. Amêndoi se uită unul la altul cu ochii aţintiţi. După o lungă tăcere).
E drept, Sir, *c'acest* mijloc
De-a-şi incerca soţia imi pare foarte nobil
Şi prea regal. Dar eu aş indrăznì a face
O intrebare incă.

REGELE
E rândul meu să 'ntreb!

REGINA
Nu voiu ca inocenţa să sufere din causa
Prepusurilor mele. Deci dacă s'a făcut
Această tâlhărie din chiar ordinul vostru...

REGELE
Da.

REGINA
Eu atunci pe nimeni n'acus şi nici deplâng
Decât numai pe voi, că n'aţi găsit soţia
La care-ar fi fost bune asemenea mijloace.

REGELE
Cunosc acest limbaj, dar pentru-a doua oară
El nu mĕ va 'nşăla, precum m'a inşălat

In parcul din Aranjuez. Cunosc pe-acea regină
Curată ca un ânger ce-atunci s'a apărat
Cu-atâta demnitate. Azi o cunosc mai bine.

REGINA

Ce insemneaz'aceasta?

REGELE

Deci, Doamna mea,
Pe scurt şi fără de incunjur, spuneţi adevĕrat e
C'atunci nu aţi vorbit cu nimeni in grădină?
Adevĕrat e, spuneţi!

REGINA

E drept că eu atunce vorbisem cu infantul.

REGELE

In adevĕr? Atunce e totul dat pe faţă!
Aşa incumĕtare! Aşa puţină grijă
Pentru onoarea mea!

REGINA

Onotre, Sir? De-a fost
Onoarea in pericol, atunci a fost in joc
O cinste mult mai mare, decât acea pe care
Ca zestre mi-a adus-o coroana de Castilia.

REGELE

Dece-aţi tăgăduit?

REGINA

Fiindcă nu-s deprinsă
Să las a mi se face naintea 'ntregei curţi,
'n interogatoriu ca unei acusate.
ɜu n'oiu tăgădui in veci un adevĕr,
ind el mi se va cere cu blând şi cu respect.

Dar fu acesta tonul, ce Maestatea Voastră
Atunci în Aranjuez cu mine aţi luat?
E oare adunarea grandezzei, tribunalul,
Naintea cărui trebui reginele să dee,
In public socoteală de viaţa lor privată?
Am dat infantului această intîlnire
Fiindcă mi-o ceruse cu multă stăruinţă.
Eu am făcut aceasta, fiindcă am voit;
Fiindcă nu primesc ca obiceiul singur
Să judece de-s bune sau rele-acele fapte,
Pe care eu le ştiu a fi nevinovate.
Şi vouĕ v'am ascuns-o fiindcă nu eram
Dispusă să discut cu Maestatea Voastră
De-această libertate, naintea Curţii mele.

REGELE

Vorbiţi c'o sumeţie cam mare, Doamna mea!

REGINA

Şi mai adaug incă: din causă că infantul
Nu aflá-acea dreptate in pieptul părintesc,
Pe care-o vredniceşte.

REGELE

Pe care-o vredniceşte?

REGINA

Căci, Sir, dece-aş ascunde? Eu îl stimez, iubesc
Ca pe un neam prea scump, ce-odată a fost găsit
Chiar demn să poarte-un nume mai dulce pentru mine.
Eu n'am putut pricepe dece a trebuit
Să-mi fie mai străin decât oricare altul,
Tocmai fiindc'odată el trebuia să-mi fie
Mai scump decât oricine. De poate 'nfiinţa
Politica relaţii, după folos şi plac,

De-acolo nu resultă că poate tot așà
De lesne să le sfarme. Eu nu voiu sà urĕsc
Pe cine mi se zice, și — dacă sunt silită
Acuma să vorbesc — nu voiu să simt mai mult
Voința mea legată...

REGELE

Elisabeto, Voi
M'ați cunoscut in ciasuri de slăbiciuni. Această
Aducere aminte vĕ face indrăzneață.
Vĕ 'ncredeți in puterea ce-ades a incercat
Voința-mi hotărită. Dar cu atât mai mult
Vĕ fie frică! Tocmai acea ce m'a făcut
Să cad in slăbiciuni, mĕ poate arunca
In furie grozavă!

REGINA

Dar ce-am făcut?

REGELE (luând o de mână).

De este
Așa; dacă mĕsura vinovăției voastre
Prea plină de pe-acuma, se va mai umple incă
De greutatea numai a unei resuflări,
De's ingălat... (îi lasă mâna)
Atunci voiu stĕpânì pe cea
Din urmă slăbiciune — voesc și pot aceasta —
Atunci, Elisabeto, vai vouĕ și vai mie!

REGINA

Dar ce-am făcut?...

REGELE

Atunce, din parte-mi, curgă sânge!

REGINA

colo am ajuns! O, Dumnezeule!

REGELE

Eu nu mĕ mai cunosc pe mine — nu respect
Nici legi şi obiceiuri, nici al naturei glas
Şi nici tratatele cu naţiuni străine...

REGINA

O, Sir, cât vĕ deplâng!

REGELE

Tu mĕ deplângi! Ce milă!
A unei curtizane!

INFANTA

E regele 'n mânie
Şi dulcea mamă plânge...
(Regele smulge copila de la mumă)

REGINA
(cu blândeţe şi demnitate şi cu glas tremurător).

De maltratări eu trebui copilu să-mi păzesc.
Vin fiica mea cu mine. (o ia in braţe)
De nu vrea regele
Să te mai ştie, eu voiu căuta dincolo
De Pirinei prieteni ce drepturile noastre
Le-or apăra! (Vrea să easă).

REGELE

Regină!

REGINA

Aceasta e prea mult!
Eu nu mai pot!
(vrĕnd să s'apropie de uşă, cade cu copilul in prag)

REGELE (alergând spre dînsa cu spaimă).

O Doamne! Ce-i asta?...

INFANTA (strigând cu groază).

Mamă! Mamă!
Ah! s'a umplut de sânge! (aleargă afară).

REGELE (vrând să o ridice).

Ce groaznică 'ntimplare! Vai, sânge! Meritat-am
Aşa pedeapsă crudă! Te scoală, vino-ţi earăş
In fire, te ridică! Avem să fim surprinşi!
Te scoală! Toată curtea să vad'acest spectacul!
Te jur, ridică-te! (ea se ridică ajutată de rege).

SCENA X.

Cei dinainte, Alba, Domingo (intră spărieţi. Urmează mai multe dame).

REGELE

Conduceţi pe regină a casă. Nu-i e bine.
(Regina ese intovărăşită de dame. Alba şi Domingo s'apropie).

ALBA

In lacrime regina şi sânge 'n faţa ei...

REGELE

Aceasta îi surprinde pe demonii aceea
Ce-acolo m'au adus?

ALBA, DOMINGO

Ce feliu?

REGELE

Care mi-au spus
Destul ca să-mi aţiţe mânia, dar nimic
Ca să mĕ 'ncredinţeze.

ALBA

Am spus cât am ştiut...

REGELE

Vĕ rĕsplătiască iadul! Acuma mĕ căesc
De ceea ce-am făcut. Aşa feliu nu vorbeşte
Un cuget vinovat!...

MARCHIZUL DE POSA (afară din scenă).

Eu pot intra la rege?

SCENA XI.

Marchizul de Posa. Cei dinainte.

REGELE

(mişcat prin acest glas şi făcênd câţiva paşi intru intimpinarea marchizului).

Eată-l! Bine-ai venit, marchize. De voi, duce
Eu nu mai am nevoe. Puteţi să vĕ retrageţi!

(Alba şi Domingo se uită unul la altul cu uimire şi es in tăcere).

SCENA XII.

Regele. Marchizul de Posa.

MARCHIZUL

Pentr'un bĕtrân resboinic ce şi-a expus viaţa
In zece bătălii, e crud de-a se vedè
Astfel indepărtat.

REGELE

Vĕ şade bine vouĕ
De a vorbì astfeliu, dar eu sunt in tot dreptul
Să fac, ce am făcut. Aceea ce-mi sunteţi
Voi in puţine ciasuri, el n'a fost pentru mine

Intr'o viaţă 'ntreagă. Eu nu voiu să ascund
A mea bunăvoinţă; eu voiu să străluciască
Pecetea cea regală a bunătăţii mele,
Să străluciască viu. Eu voiu pe-acel bărbat
Ce mi-am ales prieten să văd că-l invidiază.

MARCHIZUL

Cum? Chiar atunci când vĕlul obscurităţii numai
Făcea să vredniceascǎ un nume ca acesta?

REGELE

Ce-aduceţi?

MARCHIZUL

Când treceam prin antecameră
Am auzit o veste grozavă ce nu-mi pare
Să fie cu putinţă... de-un aprig schimb de vorbe,
De sânge, de regina...

REGELE

Veniţi de-acolo?

MARCHIZUL

Eu
M'aş ingrozì de-ar fi adevĕrată ştirea
Şi daca 'n lipsa mea aţi fi avut ceva.
Veşti foarte insemnate ce am discoperit
Cu totul schimbă starea de lucruri dinainte.

REGELE

Ei bine?

MARCHIZUL

Am găsit prilej de-a pune mâna
Pe-un portofoliu care cuprinde diferite
Hârtii de-a prinţului. Sperez că prin aceasta
Va face oarecare lumină...

(El dă regelui portofoliul lui Carlos).

REGELE (resfoindu-le cu grabă şi curiositate).

Un ravaş
Ce tată-miu 'mpěratul i-a scris, şi despre care
Eu nu-mi aduc aminte să fi ştiut vreodată...
(îl citeşte, îl pune deoparte şi ia răpede pe celelalte)
Planul unei cetăţi... diverse cugetări
Extrase din Tacit... Dar asta, ce-i? O mână
Ce-mi pare cunoscută. E scris de o femee
(ceteşte cu luare aminte, când tare, când incet)
„Deschizi cu-această chee odăile din fund
„Ce sunt in pavilionul reginei"...—Ce'nsemnează?—
„Acolo va putè amorul... ascultare...
„Va dobândì şi dulce resplată-i se va da...
Demonică trădare! Acuma recunosc
E ea, e mâna ei...

MARCHIZUL

Regina? Nu se poate.

REGELE

Princesa Eboli!

MARCHIZUL

Atunce adevěrul imi spuse mai deunăzi
Un paj dintr'ai reginei, Henarez, care-a dus
Şi cheea şi scrisoarea.

REGELE (luând mâna marchizuluĭ cu vie mişcare).

Marchize, eu căzusem pe mâni infricoşate!
Muierea asta... da, mărturisesc, marchize,
Ea a deschis caseta reginei cu putere.
Din partea ei venì intàia 'nştiinţare.
Şi i inţeles cu dînsa călugărul desigur.
Eu am fost jertfa unei infame 'nşălăciuni.

MARCHIZUL

Atunci e incă bine...

REGELE

Marchize, mĕ 'ngrijesc
Că poate cu regina am intrecut mĕsura.

MARCHIZUL

De-a fost intre regină şi prinţul succesor
Secrete inţelegeri, desigur că aceste
Au fost de-o altă fire, decât s'a presupus.
Am sigură ştiinţă că planul prinţului
De a pleca in Flandra pornì de la regină.

REGELE

Şi eu credeam aşa.

MARCHIZUL

Regina-i ambiţioasă —
Să indrăznesc a spune? — Ea vede cu necaz
Că este amăgită in mândrele-i speranţe
De a lua o parte l'a statului putere;
A prinţului juneţă aprinsă ii părù
Că este priincioasă la planuri viitoare.
Şi inima ei... nu ştiu de poate să iubiască...

REGELE

O! de-ale ei proiecte politice nu tremur.

MARCHIZUL

De este ea iubită? De n'avem a ne teme
De lucruri şi mai grave din partea prinţului?
Această intrebare imi pare importantă
Şi merită desigur s'o cercetăm deaproape.
Aici o privighere mai aspră-i necesară.

REGELE

Respundeţi pentru dînsul!

MARCHIZUL (după un moment de reflecţie).

De credeţi, Maestate
Că pot îndeplinì această 'nsărcinare,
Vĕ rog s'o 'ncredinţaţi in mâna mea cu totul
Şi fără ingrădire.

REGELE

Aşa va fi.

MARCHIZUL

Aş vrea
Să nu fiu turburat in cele ce voiu crede
Că sunt trebuitoare, prin nici un ajutor,
Oricât ar putè fi acesta de inalt.

REGELE

Prin nimeni, vĕ promit. Aţi fost ângerul meu
Cel bun. Cât de mulţămitor vĕ sunt pentru ştiinţa
Pe care mi-aţi adus-o.
Către Lerma care intră in vreme ce pronunţa cele din urmă cuvinte).
Cum aţi lăsat regina?

LERMA

Se simte incă slabă.
(se uită la marchiz cu o privire de neincredere şi ese).

MARCHIZUL (după o pausă).

Mai este o mĕsură ce-mi pare necesară.
Se poate ca infantul să fie prevestit.
El are mulţi prieteni; chiar poate inţelegeri
In gând, cu resculaţii. Din frică ar fi 'n stare
Să ia o hotărire chiar disnădejduită.

Deaceea ar fi bine, ca să luăm măsuri
De pe acum, prin care dendată s'ar putè
Intimpina vre-o faptă...

REGELE

Aveţi dreptate, insă...

MARCHIZUL

Un ordin de-arestare, ce Maestatea Voastră
Mi-ar da in mâna mea, de care m'aş putè
Slujì chiar la momentul primejdiei...

(vĕzênd că regele stă pe gânduri)

Acesta
Ar fi o taină mare de stat păn' la momentul.

REGELE (păşind la masă şi scriind ordinul).

Regatul e in joc — primejdiile mari
Dau voe să luăm chiar extraordinare
Mijloace; eată, ţineţi marchize; n'am nevoe
Să vĕ mai recomand cruţare...

MARCHIZUL (luând ordinul).

Este pentru
Imprejurări extreme.

REGELE (punêndu-i mâna pe umĕr).

Te du, scumpe marchize
Şi adă 'n al meu suflet repaos inapoi
Şi somn nopţilor mele.

(Es amêndoi in deosebite părţi).

SCENA XIII

O galerie.

Carlos (vine in mare agitaţie). *Contele de Lerma* (îl intimpină din altă parte).

CARLOS

Vĕ căutam.

LERMA

Şi eu pe voi.

CARLOS

In numele
Lui Dumnezeu! Spuneţi-mi, adevĕrat e?

LERMA

Ce?

CARLOS

C'a ridicat pumnalul asupra ei; că plină
De sânge a fost scoasă din cabinetul lui...
In numele-a toţi sfinţii! respundeţi ce să cred!
Ce este-adevĕrat?

LERMA

Ea a căzut in leşin
Şi s'a julit puţin. Atâta tot.

CARLOS

Nu este
Nici un pericul, conte? Respundeţi pe onoare!

LERMA

Nu e pentru regină. Dar este pentru Voi.

CARLOS

Nu e pentru regină! Mărire Domnului!
Eu auzisem lucruri grozave: Regele
S'ar fi infuriat pe mamă şi copil
O taină insemnată s'ar fi descoperit...

LERMA

Acest din urmă punct e poate-adevĕrat.

CARLOS

Adevĕrat... Ce fel?

LERMA

V'am dat o 'nştiinţare
Chiar astăzi, prinţ, pe care voi aţi dispreţuit-o.
Vĕ folosiţi mai bine de-a doua ce vĕ dau.

CARLOS

Cum?

LERMA

Dacă nu mĕ 'nşăl eu v'am vĕzut deunăzi
Ţiind un portofoliu de catifea albastră,
Cusut cu fir de aur...

CARLOS (uimit).

Eu am in adevĕr
Aşa un portofoliu. Ei bine?

LERMA

Pe de-o parte
Avea o siluetă cu petre 'ncunjurată.

CARLOS

Aşa-i.

LERMA

Adiniearea intrând din intîmplare
In cabinet la rege, imi pare c'am vĕzut
Acelaş portofoliu in mâna lui şi faţă
Era Marchisul Posa.

CARLOS (viu, după un moment de tăcere şi uimire).

Nu este-adevĕrat!

LERMA

Atunce negreşit
Sunt un inşălător!

CARLOS (privindu-l).

Da, eşti inşălător!

LERMA

Vĕ iert!

CARLOS
(foarte agitat aleargă prin casă, apoi se opreşte inaintea lui).

Ce ţi-a făcut? Ce ţi-au făcut a noastre
Nevinovate lanţuri, că vrei a le sfărma
Prin mijloace-infernale?

LERMA

Respect dur'erea Voastră
Alteţă, ce vĕ face atâta de nedrept.

CARLOS

O Doamne! Doamne! Doamne! Păzeşte al meu suflet
De-acest grozav prepus!

LERMA

Chiar imi aduc aminte
Cuvintele anume ce regele rostia

Când am intrat in casă: „Cât de mulţămitor
Vĕ sunt pentru ştiinţa pe care mi-aţi adus-o!"

CARLOS

Taci, taci!

LERMA

Duca de Alba ar fi disgraţiat,
Sigiliul statului, se zice, s'ar fi luat
Din mâna prinţului Ruy Gomez şi dat
Marchizului.

CARLOS (pierdut in reflecţii).

Şi mie aceasta mi-a ascuns-o?
De ce mi-a tăinuit?...

LERMA

Uimită, toată Curtea
Il are de pe-acuma de favorit şi de
Ministru preaputernic.

CARLOS

El m'a iubit. O, da
El m'a iubit prea mult. I-am fost mai scump decât
Chiar sufletul sĕu insuş. Aceasta o ştiu bine,
Mi-a dat mii de dovezi. Dar oare milioane
De oameni, ţara lui, să nu-i fie mai scumpi
Decât un singur om? A fost inima sa
Prea mare pentru un amic, şi fericirea
Lui Carol mult prea mică pentru amorul sĕu.
El m'a jertfit pe mine virtuţii sale. Pot
Deaceasta să mĕ supĕr? E sigur, da, *acuma*
E sigur, l'am pierdut! (se intoarce şi-şi acopere faţa).

LERMA

O! preinalte print,
'e v'aş putè eu face?

CARLOS (fără a se uita la dînsul).

Să mergi de-aici la rege
Şi să mĕ vinzi şi tu. *Eu* n'am nimic de dat.

LERMA

Voiţi să aşteptaţi acele ce-or urma?

CARLOS

(răzemându-se pe balustradă şi privind cu ochii ţintiţi inaintea lui).

Eu l'am pierdut! Deacuma, de tot sunt părăsit!

LERMA

Nu vreţi să vĕ gândiţi la siguranţa voastră?

CARLOS

La siguranţa mea! Om bun ce eşti!

LERMA

Şi altfeliu
Nu sunteţi pentru nimeni dator a vĕ 'ngrijî?

CARLOS (tresărind).

O Doamne! Ce-mi aduci aminte! Mumă-mea!
Scrisoarea ce i-am dat-o, ce nu voiam intâi
Să-i las şi tot i-am dat!
(se primblă prin casă frângêndu-şi mânile).
Dar *ea*, cum merită
Aceasta de la dînsul? Era dator pe *dînsa*
S'o cruţe. Spune, Lerma, n'a fost dator?
(răpede, hotărît) Eu trebui
Să merg s'o 'nştiinţez; trebui s'o pregătesc.
Lerma, iubite Lerma... pe cine să trimit?
Nu mai am eu pe nimeni? Mărire ţie Doamne!
Mai am inc'un prieten. Ş'acolo nu mai este
Nimica de pierdut! (ese răpede).

LERMA (urmându-l şi chemându-l).

Prinţ, unde alergaţi?

SCENA XIV.

Regina, Alba, Domingo.

ALBA

De ne daţi voe, Doamnă...

REGINA

Ce este?

DOMINGO

Ingrijirea
Adâncă ce simţim pentru persoana 'naltă
A Maestăţii Voastre, nu iartă să păstrăm
Tăcere in privirea unei imprejurări
Ce-a voastră siguranţă ameninţă.

ALBA

Venim
Să dăm pe faţă grabnic prin astă prevestire
Complotul indreptat contra persoanei voastre.

DOMINGO

Şi Maestăţii Voastre să punem la picioare
Serviciele noastre şi 'ntregul nostru zel.

REGINA (privindu-i cu mirare).

Cucernice părinte şi voi nobile duce
In adevĕr o mare uimire-mi pricinuiţi.
Eu nu mĕ aşteptam la un devotament
Atâta de profund din partea lui Domingo
Ş'a ducelui de Alba. Eu ştiu cum să-l mĕsor.
Vorbiţi de un complot ce m'ar ameninţa...
Pot şti din care parte?...

ALBA

Rugăm să vĕ păziţi
De un marchiz de Posa ce-i intrebuinţat
La trebile secrete a Maestăţii sale.

REGINA

Aud cu mulţămire că regele-a făcut
O astfel de numire. De mult timp mi s'a zis
C'acest marchiz ar fi un om onest, un om
De mare 'nsemnătate. Favorile regale
Nu s'au dat niciodată cu-aşa dreptate mare.

DOMINGO

Cu-aşa dreptate mare? Avem ştiinţi mai bune.

ALBA

De mult cunoaşte lumea ce treburi acest om
S'a 'nduplecat a face...

REGINA

Ce poate fi? Aprindeţi
Curiositatea mea.

DOMINGO

E mult timp, Maestate
De când caseta voastră n'aţi mai deschis?

REGINA

Ce feliu?

DOMINGO

Şi n'aţi băgat de seamă de nu cumva lipsesc
Din lucruri preţioase?

REGINA

Eu nu 'nţeleg ce-mi spuneţi.

Aceea ce-mi lipseşte o ştie toată curtea.
Dar Posa ? Ce amestec poate marchizul Posa
Să aibă cu aceasta?

ALBA

Amestec foarte mare,
Căci, Doamnă, îi lipsesc şi prinţului mai multe
Hârtii foarte 'nsemnate, ce-au fost vĕzute astăzi
In mâna regelui pe când avea marchizul
O tainic' audienţă.

REGINA (după oarecare reflecţie).

Ciudat, de tot ciudat!
Găsesc deodat' un duşman de care nici visam
Şi pe de altă parte, doi alţii ce nu ştiu
Că mi-ar fi fost prieteni. (privindu-i pĕtrunzĕtor)
Căci eu in adevĕr
Acel serviciu rĕu ce mi s'a făcut faţă
Cu regele 'l puneam in sama voastră şi
Tocmai vroiam să-l ert.

ALBA

In sama noastră?

REGINA

Da.

DOMINGO

In sama noastră, duce!

REGINA

Cât sunt de mulţămită
Să vĕd că fără drept avui astă părere!
Dealtminteri, astăzi chiar aveam de gând să rog
Pe Maestatea Sa s'aducă inainte-mi
Pe-acusatorul meu. Deci cu atât mai bine!
Am să invoc ca martor pe ducele de Alba
Să-mi vie 'n ajutor ..

ALBA

Eu? Maestatea Voastră
Vorbeşte serios?

REGINA

Pentru ce nu?

DOMINGO

Din causă
Că astfel a-ţi slăbì serviciele secrete
Ce noi v'am putè da.

REGINA

Serviciele secrete?
(cu mândrie)
Aş vrea, duce de Alba să ştiu ce treabă are
Soţia regelui de pus cu voi la cale,
Sau cu Sfinţia voastră pe care soţul meu
Nu trebui să o afle? Sunt eu culpabilă
Ori sunt nevinovată?

DOMINGO

Ce intrebare!

ALBA

Insă
De n'ar fi regele atât de drept cum credeţi?
Sau dacă cel puţin *acum* nu ar fi drept?

REGINA

Atunci voiu aştepta ca să se facă drept.
Ferice cel ce n'are nimica de pierdut,
Când regele-a fi drept!
(Se inchină la dînşii şi ese; ceilalţi se depărtează in altă parte).

SCENA XV.

Un apartament al princesei de Eboli.

Princesa de Eboli;* indată apoi *Carlos.

EBOLI

Să fie-adevĕrată acea ciudată veste
Ce umple toată curtea?

CARLOS (intrând).

Princesă, nu vĕ temeţi, voiu fi aşa de blând
Ca un copil.

EBOLI

O, prinţ! surprinderea aceasta...

CARLOS

Vĕ credeţi insultată, — tot încă?

EBOLI

Prinţ!

CARLOS

Tot încă
Vĕ credeţi insultată! Respundeţi-mi, vĕ rog!

EBOLI

Ce e aceasta? Prinţ, se vede că uitaţi...
Ce căutaţi la mine?

CARLOS (luând-o de mână cu vioiciune).

Copilo, poţi tu vecînic
Să mĕ priveşti cu ură? Nu iartă niciodată
Amorul cel respins?

EBOLI (trăgêndu-şi mâna).

Prinţ, ce-mi aduci aminte?

CARLOS

A mea nemulţămire şi bunătatea ta.
Ah! Ştiu că eu, copilo, te-am insultat amar!
Am rupt inima ta, şi lacrime am stors
Din ochii tĕi de ânger — şi vai! nici astăzi chiar
Nu am venit aice ca să-mi arat căinţa!

EBOLI

Prinţ mĕ lăsaţi, eu nu vreu...

CARLOS

Eu am venit fiindcă
Eşti o fiinţă blândă, fiindcă mĕ incred
In nobilul tĕu suflet. Copilo, nu mai am
Nici un amic pe lume, decât pe tine numai.
Era o vreme 'n care tu binele-mi vroiai.
Tu n'ai să urĕşti vecinic; nu-i fi neimpăcată!

EBOLI (intorcêndu-şi faţa).

Tăcere! O destul, prinţ! pentru Dumnezeu!

CARLOS

Eu vreu să-ţi amintesc trecutul timp de aur,
Să-ţi amintesc amorul, amorul tĕu, copilo
Pe care l'am lovit atâta de nevrednic.
Voiu să mĕ 'ntemeiez pe ceea ce ţi-am fost,
Şi precum m'ai visat in inima-ţi cea bună.
Odată numai, incă odată mĕ priveşte
Cu-ai sufletului ochi aşa precum am fost,
Şi fă acelei umbre o jertfă ce'n veci *mie*
Nu vei putea să-mi faci!

EBOLI

O, Carol cât de crud
Cu mine vĕ jucaţi!

CARLOS

Mai mare te arată
Decât e sexul tĕu! Insultele le uită!
Fă ce nici o femee n'a mai făcut vreodată
Şi nici nu va mai face! Ceva nepomenit
Cer de la tine, fă, te jur ingenunchiând,
Fă, ca să pot vorbì reginei un cuvênt!
(Cade in genunchi inaintea ei).

SCENA XVI.

Cei dinainte. Marchizul de Posa (intră răpede, urmat de doi ofiţeri din garda regală).

MARCHIZUL (resuflând greu se aruncă între ei).

Ce-a zis? Nu-i da crezare!

CARLOS (incă in genunchi, ridicând glasul).

Pe tot ce-ţi e mai sfânt!

MARCHIZUL (intrerupĕndu-l răpede şi viu).

Nu-l crede, aiurează. El e nebun!

CARLOS

E vorba
De viaţă şi de moarte! Duceţi-mĕ la dinsa!

MARCHIZUL

(depărtând pe princesă cu putere de lingă dînsul).

Eşti moartă de-l asculţi!
(Cătră unul din ofiţeri) Conte de Cordova
Din ordin prea inalt, (arată ordinul de arestare)
Alteţa Sa Regală
E prisonierul vostru!
(Carlos remâne impietrit, ca lovit de trăsnet. Princesa scoate un ţipet de spaimă şi vrea să fugă. Ofiţerii remân

uimiţi. O pausă adâncă in care Marchizul de Posa se vede tremurând şi dându-şi osteneala de a-şi redobândì linişteа. Către prinţ).

Cer spada Voastră. Voi princesă, să mai staţi!
(către ofiţeri)
Sunteţi respunzĕtor că Inălţimea Sa
Nu va vorbì cu nimeni, nici chiar cu voi; de-aceasta
Respundeţi cu viaţa. (Mai zice câteva vorbe incet ofiţerului, apoi se adresează incet către celalt).
Mă duc să mĕ arunc
L'a regelui picioare, eu insumi să-i dau samă.
(către Carlos)
Şi vouĕ; m'aşteptaţi! Vin prinţ peste un cias!
(Carlos se lasă condus fără a da semne de vre-o simţire oarecare. Trecĕnd lasă să cadă o privire stinsă asupra marchizului care-şi acopere faţa. Princesa mai cearcă odată să fugă; marchizul o opreşte de braţ).

SCENA XVII.

Princesa de Eboli. Marchizul de Posa.

EBOLI

Lăsaţi, in numele lui Dumnezeu!... eu vreu...
Să fug!...

MARCHIZUL

(ducĕnd-o in faţa scenei cu aer aspru şi spăriat).
Nenorocito, ce ţi-a mărturisit?

EBOLI

Nimic! Lăsaţi-mĕ! Nimic!

MARCHIZUL

Ce ai aflat?
De-aici nu e scăpare. Tu n'ai să repetezi
La nimene pe lume!

EBOLI (uitându-se cu fiori la dînsul).

O Doamne! Ce'nsemnează?
Nu vrei să mĕ omori?

MARCHIZUL (scoţênd un pumnar).

Ba am, in adevĕr,
Acest gând. Te găteşte!

EBOLI

Pe mine! Fie-ţi milă!
O Doamne! Ce-am făcut?

MARCHIZUL
(privind către cer şi apăsând pumnalul pe pieptul ei).

E incă timp. Otrava
Din buzele aceste n'a curs până acuma.
De sfărâm vasul, toate remân precum au fost.
A Spaniei ursită... ş'o viaţă de femee!
(Stă in atitudinea aceasta nehotărît).

EBOLI
(care a căzut in genunchi il priveşte cu ochiu sigur).

Ei bine, dece stai? Eu n'am cerut cruţare.
Eu vreau şi merit moartea.

MARCHIZUL
(lăsând mâna să cadă incet. După o scurtă reflecţie).

Această faptă-ar fi,
Pe cât de mişelească, pe-atâta de barbară!
Nu, slavă ţie Doamne! Mai este un alt mijloc!
(Lasă să cadă pumnarul şi aleargă afară. Princesa ese răpede pe o altă uşă).

SCENA XIII.

Un apartament al reginei.

Regina. Contesa de Fuentes.

REGINA

Ce sgomot in palat! Contesă, orice vuet
Mĕ 'nfricoşează astăzi. Vĕ rog, vedeţi ce este
Şi mĕ inştiinţaţi.
(Contesa Fuentes ese şi princesa Eboli se răpede inăuntru).

SCENA XIX.

Regina. Princesa de Eboli.

EBOLI

(resuflând greu, palidă şi schimbată la faţă, cade in genunchi dinaintea reginei).

Regină! Ajutor! El este arestat.

REGINA

Cine?

EBOLI

Marchisul Posa din ordinul regal
Făcù prisonier...

REGINA

Pe cine? Dar pe cine?

EBOLI

Pe prinţ.

REGINA

Pierdut-ai mintea?

EBOLI

Il duc acuma chiar.

REGINA

De cine-i arestat?

EBOLI

De Posa.

REGINA

Slavă ţie,
O Doamne, că marchizul l'a arestat, nu altul!

EBOLI

Regină, spuneţi asta atât de liniştit,
Atât de rece... Doamne! Nu presimţiţi, nu ştiţi!...

REGINA

Dece-a fost arestat? Pentru o greşală poate
Ce este prea firească caracterului iute
Ce are acest june.

EBOLI

Nu, nu. Eu ştiu mai bine,
Regină! — O vicleană şi infernală faptă! —
El nu poate să scape! El trebue să moară!

REGINA

El trebue să moară!

EBOLI

Şi eu sunt ucigaşul!

REGINA

-e spui, nesocotito!...

EBOLI

Şi pentru ce să moară?
O! dac'aş fi ştiut c'a merge păn acolo!...

REGINA

Princesă, sunteţi incă in fierbere prea mare.
Vĕ adunaţi intăi gândirile; vorbiţi
Mai lin, nu in imagini aşa de 'ngrozitoare
Ce-mi dau fiori in suflet. Ce ştiţi, ce s'a 'ntîmplat?

EBOLI

O, nu aveţi, regină, această bunătate
Cerească pentru mine! Ea arde al meu suflet
Ca flame din infern. Nu's vrednică să 'nalţ
Privirea-mi hulitoare, la raza strălucită
Ce vĕ 'nconjoară faţa. Striviţi pe-o ticăloasă
Ce cade in genunchi şi pleacă fruntea sa
Pĕtrunsă de căinţă, ruşine şi dispreţ!...

REGINA

Vai! Ce mărturisire am să aud?...

EBOLI

O, Sfântă!
O, ânger de lumină! Nu ştii, nu presupui
Ce demon ai primit cu atâta bunătate!
Cunoaşte-l azi mai bine! Eu, eu am fost tâlharul
De care-ai fost prădată.

REGINA

Voi?

EBOLI

Eu am dat la rege
Scrisorile acele...

REGINA

Voi?

EBOLI

Eu am cutezat
Să te 'nvinovăţesc!

REGINA

Cum, voi, voi aţi putut...

EBOLI

Amorul!... Resbunarea! Turbarea... Te uram
Şi vai! iubiam pe prinţ!

REGINA

Şi pentru că-l iubiaţi...

EBOLI

I-am fost mărturisit-o şi dînsul m'a respins.

REGINA (după o tăcere).

Acuma disleg totul. Sculaţi-vě... iubiaţi...
Vě iert. Să fie toate uitate! Ve sculaţi!
(îi intinde mâna)

EBOLI

Nu vreu, imi mai remâne să fac o 'nfricoşată
Mărturisire incă. Nu mě ridic, regină...

REGINA

Ce am să mai aud? Vorbeşte!

EBOLI

Regele...
spita... Ochii tĕi se 'ntorc, in ei cetesc
sinda... acea crimă de care eu pe tine

Te invinovăţiam — eu insămi am comis-o!

(Işi apasă fruntea aprinsă de pămênt; regina ese. Tăcere lungă. Ducesa de Olivarez ese după câteva minute din camera unde a intrat regina şi găseşte pe princesă incă în aceeaşi posiţie; s'apropie incet; la vuetul paşilor sĕi, princesa ne mai vĕzênd pe regină se ridică răpede in sus).

SCENA XX.

Princesa de Eboli. Ducesa de Olivarez.

EBOLI

M'a părăsit, o Doamne! Acum s'a sfirşit totul!

OLIVAREZ (apropiindu-se).

Princesa Eboli...

EBOLI

Eu ştiu dece-aţi venit,
Ducesă. V'a trimis regina să-mi rostiţi
Sentenţa — spuneţi iute!

OLIVAREZ

Regina mi-a dat ordin
Să iau a voastră cruce ş'a voastre chei.

EBOLI

(scoate de la sên o cruce şi o dă in mânile ducesei).

Am voe
Să mai sărut odată mâna reginei mele?

OLIVAREZ

In mŏnăstirea Sfintei Maria veţi afla
Ce s'a mai hotărit asupra voastră.

EBOLI (isbucnindu-i lacrimile).

Cum?
N'am să-mi mai vĕd regina?

OLIVAREZ (o îmbrăţoşează intorcêndu-şi faţa).

Remâneţi fericită!

(Ese răpede. Princesa o urmează pănă la uşa cabinetului care se inchide răpede după ducesă. Câteva minute ea stă nemişcată in genunchi dinaintea uşei. Apoi se scoală şi ese acoperindu-şi faţa).

SCENA XXI.

Regina. Marchizul de Posa.

REGINA

Ah! Insfirşit vě věd, marchize.

MARCHIZUL

(palid, schimbat la faţă, cu glasul tremurând, in toată scena aceasta pětruns de o mişcare adâncă şi solemnă).

Singură
E Maestatea Voastră? Nu poate niminea
Din camerele-aceste vecine să ne-asculte?

REGINA

Nimeni. Dece? Ce-aduceţi?
(privindu-l mai de aproape şi dând inapoi spăriată)
Aşa schimbat! Ce este?
Imi daţi fiori, marchize, vě-i faţa 'ngălbenită
Ca la un mort.

MARCHIZUL

Desigur, acum veţi fi aflat...

REGINA

Că-i arestat Carlos şi chiar de voi, se zice,
Deci e adevěrat? Eu n'am voit pe altul
Să cred...

MARCHIZUL

E adevěrul!

REGINA

De voi?

MARCHIZUL

De mine.

REGINA (privește câtva timp la dînsul cu indoială).

Eu
Respect faptele voastre chiar când nu le 'nțeleg.
De astă dată insă — vorbesc cu ingrijirea
Ce simte o femee — mĕ tem că ați jucat
Un joc cutezător.

MARCHIZUL

Şi am pierdut!

REGINA

O ceriuri!

MARCHIZUL

Regină, fiți pe pace. El e in siguranță,
Eu singur am pierdut!

REGINA

Ce am s'aud, o, Doamne!

MARCHIZUL

Căci cine m'a 'ndemnat să pun pe-o carte totul?
Da, tot; să joc cu Cerul un joc așa 'ndrăzneț?
Cine-i acel om care asupra-i ar lua
Sumeața hotărire de a ține in mână
A intîmplării cârmă—el, muritor ce este—
Lipsit de-atot știință! O, e dreptate! Insă
Dece vorbesc de mine acum? Momentul este
Atât de prețios ca viața unui om.
Şi cine știe dacă din mâna marelui

Judecător nu cade acuma picătura
Din urm'a vieţei mele.

REGINA

Din mâna marelui
Judecător! Ce ton solemn! Nu inţeleg
Ce insemneaz'aceasta, dar mĕ infiorez!

MARCHIZUL

El este mântuit! Cu care preţ — tot una-i!
Dar numai pentru astăzi. Ii mai remân puţine
Momente! Să le cruţe! Chiar astă noapte trebui
Să plece din Madrid.

REGINA

Să plece astăzi chiar!

MARCHIZUL

Sunt pregătiri făcute. Acolo 'n mŏnăstirea
In care a găsit un sigur adăpost
Prietenia noastră, aşteaptă caii gata.
Aceste poliţe cuprind averea 'ntreagă
Pe care 'n astă lume mi-a hărăzit-o soarta.
Voi mai adăugiţi aceea ce lipseşte.
Desigur aş avea in inimă mai multe
De spus lui Carol, multe ce-ar trebuì să afle;
Dar poate n'oiu găsì destul timp să vorbesc
Cu dînsul despre toate. Voi îl vedeţĭ chiar astăzi,
Deaceea cătră voi mĕ adresez.

REGINA

Marchize,
ɘ vreţi al meu repaos, vorbiţi mai desluşit
nu-mi vorbiţi in aste enigme 'nfricoşate!
›uneţi, ce s'a 'ntîmplat?

MARCHIZUL

Mai am să fac o gravă
Mărturisire incă şi v'o depun in mâni.
Avui o fericire pe care prea puţini
Au cunoscut-o 'n viaţă. Eu am iubit pe-un fiu
De rege; inima-mi, la unul consacrată,
Inbrăţoşea intr'insa intregul univers.
Cream in sufletul lui Carol paradisul
A multor milioane de oameni. O, frumoase
Erau a mele visuri! Dar nalta providenţă
Voì să mě ridice 'nainte de-a 'mplinì
Aceast'a mea chemare. Curênd n'o să mai aibă
Pe-al sĕu Rodrig. Amicul deacum trece iubitei
Insărcinarea sa. Aici, pe-acest altar,
Pe inima reginei, depun legatul meu
Din urmă, — cel mai scump! Acolo îl găsiască
Când eu nu voiu mai fi!

(Işi intoarce faţa. Lacrimile îl inăduşă).

REGINA

Aceasta este vorba
A unui om ce moare. Sperez că este numai
Aprinsul vostru sânge... sau care este sensul
Cuvintelor aceste?

MARCHIZUL

(caută să se stĕpânească şi urmează cu un ton mai hotărit).

Ziceţi infantului
Ca să-şi aduc'aminte de jurămêntul nostru
Pe care l'am făcut in zile entusiaste,
Pe nafora cea sfântă ce-am impărţit in două.
Pe-al meu eu l'am ţinut; căci credincios i-am fost
Păn la mormênt, acuma e rândul să ţie
Pe-al sĕu...

REGINA

Până la moarte?

MARCHIZUL

O, caute ca visul,
Cutezătorul vis al statului cel nou
Pe care l'a creat prietenia noastră,
Să fie implinit. El pue intâi mâna
La astă piatră brută. De va sfirşi sau nu,
Să nu se ingrijiască. El lucrul să-l inceapă!
Când alte veacuri multe vor trece, providenţa
Din nou va reproduce pe-un fiu de Domn ca dînsul,
Pe-un tron cum e al lui, şi va aprinde earăş,
Cu-acelaş entusiasm pe noul favorit.
Ziceţi-i când va fi bărbat, să respecteze
A tinereţei visuri; şi'n inima-i, in astă
Dumnezeească floare să nu lese-a intra
Al raţiunii vierme atât de lăudat;
Să nu se amăgiască când cuminţia plebei
S'a pune să huliască entusiasmul mândru,
Acest copil ceresc. I-am spus-o dinainte...

REGINA

Marchize, ce 'nsemnează?...

MARCHIZUL

Spuneţi-i că depun
Pe conştiinţa lui al oamenilor bine,
Că in momentul morţi *cer* asta de la dînsul
Şi sunt in drept de-a cere. In mâna mea era
Să fac ca să resară o zi mai strălucită,
Asupra astor ţări. Monarchul mi a deschis
Inima lui; mi-a zis că eu sunt fiul său,
Mi-a 'ncredinţat pecetea şi ducele de Alba
Nimica nu mai este.

(Se oprește și se uită câteva momente la regină in tăcere).
Voi plângeți? Nobil suflet!
Cunosc aceste lacrimi! Le face bucuria
Să curgă. Dar acuma s'a isprăvit. Sau Carol,
Sau eu. Alegerea fu răpede, grozavă.
Unul din doi era pierdut și acel unul
Vroit-am să fiu eu! — Nu mĕ 'ntrebați mai mult.

REGINA

Acuma insfirșit incep a ințelege.
Nenorocitule, ce ați făcut?

MARCHIZUL

Am dat
O scurtă oar' a serei pentru-a putè scăpa
O mândră zi de vară. Eu părăsesc pe rege,
Căci regelui ce pot să-i fiu? Speranța mea
Putea să infloriască intr'un pămênt uscat?
Destinele Europei s'or coace 'n inima
Prietenului meu. Lui, Spania i-o las.
Va suferì sub mâna lui Filip până atunci.
Dar vai, și lui și mie, de-ar fi să mĕ căesc!
Dac'aș fi ales rĕu! Nu, nu! Cunosc pe Carol
Aceasta nu va fi in veci! Căci drept chezăș
Vĕ am pe voi, regină! (după o tăcere).
Eu am vĕzut amorul
Acesta incolțind, vĕzui din pasiuni
Pe cea mai jalnică cum prinde rădĕcină
In pieptul sĕu. Atunci era 'n puterea mea
S'o 'năduș. Insă eu hrănii acest amor
Ce nu-mi părù funest. Poate că lumea altfel
Va judeca. Nu mĕ căesc. Inima mea
Nu mĕ 'nvinovățește. Eu am vĕzut viață
Acolo unde alții vĕd moarte; intr'o flamă
Lipsită de speranță zărit-am a speranței

Strălucitoare rază. Şi vream să o conduc
La tot ce-i bun, la tot ce este mai frumos.
In omenire eu nu am găsit imagini
Şi nici cuvinte 'n limbă. Atunci *ţelul acesta*
I-am arătat şi 'ntreaga mea 'ngrijire-a fost
Să-i tălmăcesc amorul.

REGINA

Marchiz, atât de mult
Vĕ ocupa amicul, incât voi m'aţi uitat
Pe mine pentru dînsul. In adevĕr atunce
Când aţi voit să fiu ângerul sĕu de pază
Şi când i-aţi dat virtutea drept armă, aţi crezut
Că eu aş fi lipsită de orice slăbiciune
Umană? N'aţi gândit cât este inima
Atunci de indrăzneaţă, când cu aceste vorbe
Inşală pasiunea?

MARCHIZUL

Ea este indrăzneaţă
Pentru orice femee, dar nu e pentru *una*
De *una* eu respund. Sau poate vĕ 'nroşiţi
De cea mai nobilă dorinţă: de-a 'nsufla
Eroică virtute? Ce-i pasă lui Don Filip
Dacă transfigurarea ce-i pusă 'n Escurial
Insuflă pictorului ce stă 'naintea ei
Dorinţa nemuririi? Divina armonie
Ce stă ascunsă 'n liră de cine-i stĕpânită?
De cel ce-a cumpĕrat-o, şi care, surd cum este
Veghiaz' asupra ei? El are drept s'o sfarme
Dar nu a cumpĕrat şi arta de a scoate
Dintr'insa tonuri mândre şi să le impreune
In armonii divine. Există adevĕrul,
Dar pentru inţelept. Şi frumuseţa este
A inimii ce simte. Făcute's pentru-olaltă.

In veci nu-mi va răpì nici o prejudecată
De rând, astă credinţă. Promiteţi-mi că-l veţi
Iubì in veci. Nici oamenii şi nici un eroismu
Deşert să nu vĕ 'mpingă vre-odat'a-l renega!
Aceasta mi-o promiteţi; regină, imi promiteţi?

REGINA

Eu vĕ promit să fie in veci inima mea
Judecătorul unic despre al meu amor.

MARCHIZUL (retrăgêndu-şi mâna).

Eu mor deacum in pace—chemarea mi-e'mplinită!
(Salută pe regină şi vrea să plece).

REGINA (urmându-l cu ochii in tăcere).

Vĕ depărtaţi, marchize; nu-mi spuneţi când şi dacă
Ne vom vedea 'n curênd?

MARCHIZUL (revine şi işi intoarce faţa).

Ne-om revedea desigur.

REGINA

Acum v'am inţeles. O, Posa! pentru ce
Voi mi-aţi făcut aceasta?

MARCHIZUL

Sau el, sau eu!

REGINA

Nu, nu!
Voi in această faptă v'aţi aruncat, fiindcă
Vĕ pare-a fi sublimă. Vĕ ştiu! Mărturisiţi
De mult aţi aspirat la dînsa. Mii de inimi
Să peară! Ce vĕ pasă? Mândria voastră numai
Să fie mulţămită! Acum vĕ inţeleg
Voi n'aţi ţintit la alta decât la admirare!

MARCHIZUL (uimit in sine).

Nu m'aşteptam la asta!

REGINA

Nu este cu putinţă
Marchiz? Nici o scăpare?

MARCHIZUL

Nici una!

REGINA

Nu-i nici una?
Gândiţi-vĕ mai bine! Nici una? Nici prin mine?

MARCHIZUL

Nu este nici prin voi.

REGINA

Deplin nu mĕ cunoaşteţi;
Eu am curaj!

MARCHIZUL

O ştiu.

REGINA

Şi nu este scăpare?

MARCHIZUL

Nu!

REGINA (se depărtează acoperindu-şi faţa).

Mergi, nu mai stimez nici un bărbat!

MARCHIZUL
(in cea mai mare mişcare se aruncă la picioarele ei).

Regino
Dumnezeule! Tot e frumoasă viaţa!
(se ridică şi ese răpede. Regina intră in cabinetul ei).

SCENA XXII

Un salon la rege.

Ducele de Alba și *Domingo* se primblă in tăcere fiecare de-o parte. *Contele de Lerma* ese din cabinetul regelui; pe urmă *Don Raimond de Taxis*, marele maistru al poștelor).

LERMA

Marchizul incă nu s'a arătat?

ALBA

Nu incă!

TAXIS (intrând).

Mě anunțați la rege conte de Lerma!

LERMA

Nu vrea
Pe nimeni să primească.

TAXIS

Spuneți că sunt silit
Indată să-i vorbesc. Un mare interes
Al Maestății Sale. Grăbiți-vě, aceasta
Nu rabdă 'ntârziere. (Lerma intră in cabinet).

ALBA

Deprindeți-vě, Taxis
S'aveți ceva răbdare. Nu veți vedea pe rege!

TAXIS

Nu? Pentru ce?

ALBA

Afară de-aveți cumva 'nvoirea
Marchizului de Posa, ce ține arestați
Pe tată și pe fiu.

TAXIS

De Posa? Cum? Ah, da!
Acel care mi-a dat scrisoarea asta tocmai.

ALBA

Cum, un răvaş?

TAXIS

Ce trebui să meargă la Bruxella.

ALBA

Bruxella?

TAXIS

O depun in mâna regelui.

ALBA

Bruxella? Capelane, aţi auzit?

DOMINGO

Aceasta
Imi pare prea suspect.

TAXIS

Cu câtă ingrijire,
Cu câtă turburare el mi-o recomanda!

DOMINGO

Aşa? Cu turburare?

ALBA

Şi cui e adresată?

TAXIS

'rinţului de Orania.

ALBA

Lui Guilelm? Capelane,
Aceasta e trădare!

DOMINGO

De sigur. La moment
Scrisoarea trebue dată in mâna regelui.
Ce merit mare-aveţi de-a vě indeplinì
Serviciul către rege cu-aşa asprime multă!

TAXIS

Părinte, imi fac numai o datorie a mea.

ALBA

Şi bine faci.

LERMA

(eşind din cabinet către marele maistru al poştelor).

Monarcul voeşte să ve vadă.
(Taxis intră in cabinetul regelui).
Tot incă n'a venit marchizul?

DOMINGO

Pretutindeni
Il caută.

ALBA

Ciudat! Foarte ciudat! Infantul
E prisonier de stat şi regele nu ştie
El insuş pentruce!

DOMINGO

Cum? El nici n'a venit
Măcar să dee seamă?

ALBA

Şi regele ce-a zis?

LERMA

Monarcul păn acum n'a zis nici un cuvênt.
(S'aude vuet in cabinet)

ALBA

Tăcere! Ce s'aude?

TAXIS (eşind din cabinet).

Conte de Lerma!
(intră amêndoi)

DOMINGO

Ce-i?
Cu faţa spăriată... scrisoarea astă prinsă...
Nu e a bine, duce.

ALBA

Pe contele de Lerma
Il chiamă, deşi ştie că voi şi eu suntem
Aice in salon...

DOMINGO

Trecut e timpul nostru!

ALBA

Nu mai sunt eu acelaş, naintea căruia
Aice orice uşă se deschidea indată?
Cât de schimbat e totul in jurul meu; străine
Imi par acuma toate.

DOMINGO
(s'a apropiat incet de uşa cabinetului şi ascultă).

Ascultă!

ALBA (după o pausă).

Ce tăcere!

S'aude cum resuflă!

DOMINGO

Sunt uşele 'ndoite

Şi sonul nu străbate.

ALBA

Fugiţi! Aud viind.

DOMINGO (depărtându-se de uşă).

Imi pare-acest moment solemn, infiorător,
Ai zice că acuma ceva se pregăteşte
De mare 'nsemnătate.

SCENA XXIII.

Cei dinainte, prinţul de Parma, ducii de Feria şi *Medina Sidonia* (impreună cu mai mulţi granzi intră).

PARMA

Se poate-intra la rege?

ALBA

Nu.

PARMA

Nu? Cine-i la dînsul?

FERIA

Desigur e marchizul de Posa?

ALBA

Tocmai el

S'aşteaptă.

PARMA

Chiar acum sosim din Saragossa
Şi am găsit Madridul intreg cuprins de spaimă.
Adevĕrat să fie?

DOMINGO

Da, din nenorocire.

FERIA

Da? A fost arestat de-acest marchiz?

ALBA

Aşa e.

PARMA

Dece? Ce s'a 'ntîmplat?

ALBA

Dece? Nimeni nu ştie
Afară de marchiz şi Maestatea Sa.

PARMA

Şi făr' a convoca Cortejii?

FERIA

Vai ş'amar!
De cel ce-a luat parte la astă violare
A legilor de stat!

ALBA

Şi eu zic: Vai de dînsul!

MEDINA SIDONIA

Şi eu!

CEILALŢI GRANZI

Şi noi cu toţii!

ALBA

Cu mine cine intră
In cabinet? M'arunc l'a regelui picioare...

LERMA (răpezindu-se afară din cabinet).

Duce de Alba!

DOMINGO

Ah! Mărire ţie Doamne!
O! insfirşit... (Alba intră răpede).

LERMA (abia rĕsuflând şi foarte mişcat).

De vine marchizul, spuneţi-i
Că Maestatea Sa acuma nu e singur.
Il va chiama.

DOMINGO
(către Lerma in vreme ce ceilalţi se adună imprejurul sĕu cu curiositate).

Respundeţi, ce-a fost, conte?
Sunteţi ca un cadavru de galben.

LERMA (vrênd să easă).

Infernal!

PARMA şi PERIA

Dar ce este? Ce este?

MEDINA SIDONIA

Ce face regele?

DOMINGO (impreună).

Ce este infernal? Ce?

LERMA

Regele a plâns!

DOMINGO

A plâns?

TOŢI (cu mirare).

Regele-a plâns!

(S'aude un clopoţel in cabinet. Contele de Lerma se răpede inăuntru).

DOMINGO (urmându-l şi vrênd să-l opriască).

Staţi, conte... un cuvênt! S'a dus şi ne-a lăsat
Pe toţi pětrunşi de groază!

SCENA XXIV.

Princeza de Eboli. Feria. Medina Sidonia. Parma. Domingo şi ceilalţi granzi.

EBOLI (intrând in cea mai mare turburare).

Unde e regele? Eu trebui să-i vorbesc.
(către Feria)
Voi duce, m'anunţaţi!

FERIA

El este ocupat
Cu lucruri foarte grave. Nu poate intra nimeni.

EBOLI

Nu iscăleşte oare sentenţa cea grozavă?
L'au inşălat, eu am dovezi temeinice
Că este inşălat.

DOMINGO (aruncându-i de departe o privire expresivă).

Princesă Eboli!

EBOLI (mergând spre dînsul).

voi sunteţi aice, părinte? Tocmai bine!
e voi am trebuinţă. Să-mi daţi un sprijin.
a îl ia de mână şi vrea să-l tragă după dînsa in cabinet)

DOMINGO

Eu?

Veniţi-vĕ in fire, princesă!

FERIA

Unde mergeţi?

Acuma regele nu vĕ primeşte, staţi!

EBOLI

Trebui să mĕ primiască! S'asculte adevĕrul
De-ar fi de zece ori un Dumnezeu...

DOMINGO

Fugiţi!

Puteţi să pierdeţi totul! Nu mergeţi!

EBOLI

Omule!

Tu — tremură de frica idolului puternic
La care te inchini. *Eu* nu mai am ce pierde!

(vrênd să se răpeadă in cabinet intîlneşte pe ducele de Alba).

ALBA

(ochii sĕi strălucesc. Are aerul triumfător. Se răpede asupra lui Domingo şi-l imbrăţoşează).

Daţi ordin prin biserici să cânte rugăciuni
Isbânda e a noastră!

DOMINGO

A noastră?

ALBA (către Domingo şi ceilalţi granzi).

Domnilor,

Intraţi acum la rege! Curênd veţi audî
Mai multe despre mine!

(Cortina cade).

ACTUL V.

SCENA I.

(O sală din palatul regelui. Ea este despărţită prin ostreţe de fer de un mare vestibul prin care sentinele merg incoace şi 'ncolo).

Carlos. Marchizul de Posa.

(Carlos şede la o masă, cu capul răzemat pe braţ, ca şi cum ar dormì. In fundul sălii mai mulţi ofiţeri sunt inchişi cu dînsul. Marchizul intră fără a fi băgat in seamă de Carlos, şi zice incet câteva cuvinte ofiţerilor care se retrag indată. Se apropie de Carlos şi-l priveşte un moment in tăcere şi cu tristeţă. Insfirşit face o mişcare care deşteaptă pe Carlos din ameţeala sa. Carlos se scoală, vede pe Marchiz şi tresare spăriat. Se uită la dînsul câtva timp cu aer pierdut, apoi trece mâna peste frunte ca şi când ar voì să-şi aducă aminte de ceva).

MARCHIZUL

Eu sunt, Carlos.

CARLOS (intinzêndu-i mâna).

Vii incă la mine, să mě vezi?
Aceasta-ţi şade bine.

MARCHIZUL

Gândiam, poate să ai
Nevoe de-un prieten.

CARLOS

Aşa? In adevĕr?
Tu ai gândit aceasta? Mĕ bucur foarte mult.
Oh! am ştiut prea bine că încă mĕ iubeşti.

MARCHIZUL

Dar am şi meritat să ai astă părere.

CARLOS

Nu e aşa? O da, noi ne'nţelegem încă.
Aşa imi place. Astă cruţare, bunătate
Şed bine unor inimi atât de nobile
Cum e a ta ş'a mea. Să ne închipuim
Că din dorinţele ce-aş fi avut, e una
Nedreaptă. Pentru asta trebuia să-mi refusezi
Şi tot ce este drept? Prea aspră poate fi
Virtutea, dar nu crudă şi nici neomenoasă.
Tu vei fi suferit prea mult. O da, sunt sigur.
Ştiu cât te-a fi durut inima ta cea bună
Când pentru sacrificiu iţi pregăteai victima.

MARCHIZUL

Carlos, ce vrei să spui?

CARLOS

Acum vei implinì
Tu singur ceea ce eu trebuia să fac,
Dar nu am fost in stare. Vei da Spaniolilor
Acele vremi de aur pe care de la mine
Zadarnic le sperau. Deacum... eu sunt pierdut,
Pierdut pentru vecie! Tu ai simţit aceasta.
O! dragostea această grozavă, a stricat

Prea timpuria floare a geniuluĭ meu!
Pentru măreţele speranţe ce-ai avut
Murisem. Providenţa sau poate intîmplarea
Te-au apropiat de rege. Discoperind secretu-mi
Puneai pe dînsul mâna. Puteai bunul sĕu geniu
Să fii deacum... De nu e scăpare pentru mine
E poate pentru Spania. Aici ah, nu-i nimic
De condemnat decât nebuna mea orbire
De-a nu fi băgat samă păn astăzi că tu eşti
Atâta de măreţ pe cât de iubitor!

MARCHIZUL

Nu, eu nu prevĕzusem aceasta, nu gândiam
Că generositatea unui prieten poate
Fi mai ingenioasă decât a mea prudenţă.
Intreaga mea zidire se năruește, căci
Uitam inima ta.

CARLOS

O, dacă ţi-ar fi fost
Posibil, cel puţin, pe dînsa s'o fereşti
De-această soartă crudă, in veci ţi-aş fi păstrat
Nespusă mulţămire. Au nu puteam să sufĕr
Eu singur? Trebuia să fie şi ea jertfă?
Dar să nu mai vorbim! Nu voiu să-ţi fac mustrări
Ce-ţi pasă de regină? Iubeşti *tu* pe regină?
Virtutea ta cea aspră ce are să s'ocupe
Cu micile 'ngrijiri ale iubirii mele?
Mĕ iart' am fost nedrept!

MARCHIZUL

Acuma eşti nedrept.
Dar nu fiindcă-mi faci mustrările aceste.
Dac'aş merita una le-aş merita pe toate.
Şi eu atunci n'aş sta astfel 'naintea ta.

(scoţênd portofoliul)
Eată vre-o câteva scrisori ce mi-ai fost dat
Ca să-ţi păstrez. Ia-le!

CARLOS
(privind cu mirare când scrisorile, când pe marchiz).

Cum?

MARCHIZUL

Ţi le 'napoiez,
Fiindcă 'n mâna ta vor fi mai sigure
Acum decât la mine.

CARLOS

Ce-i asta? Regele
Nu le-a cetit şi nici măcar nu le-a vĕzut?

MARCHIZUL

Scrisorile *aceste?*

CARLOS

Tu nu i-ai arătat
Pe toate?

MARCHIZUL

Cine-ţi zice că i-aş fi arătat
Vre una?

CARLOS

Contele de Lerma.

MARCHIZUL

El ţi-a spus?
Acum inţeleg totul. Da, tot! Cine putea
Aceasta s'o prevadă? Aşa dar, Lerma?... Nu,
Acest bărbat in veci nu a ştiut să mintă.
Celĕlalte scrisori sunt in mâna regelui.

CARLOS (il privește multă vreme cu uimire adâncă).

Atunce pentruce mĕ aflu 'n acest loc?

MARCHIZUL

Spre o mai bună pază când ţi-ar mai venì gândul
Ca să-ţi incredinţezi din nou secretul tĕu
Princesei Eboli.

CARLOS

Ah! Insfirșit acum
Pricep!... Acum se face lumină!...

MARCHIZUL (mergĕnd spre ușă).

Cine vine?

SCENA II.

Ducele de Alba. Ceidinainte.

ALBA

(se apropie cu respect de prinţ, intorcĕnd spatele marchizului in toată scena).

Prinţ, sunteţi liber. Eu am fost trimis de rege
Să vĕ vestesc.

(Carlos privește cu mirare la marchiz. Toţi tac).

Mĕ simt ferice de a fi
Intâiul care vine...

CARLOS

(se uită la amêndoi cu mare mirare. După o pausă către Duce).

Vĕd că m'au arestat
Ș'apoi mĕ lasă liber, fără să mi se spuie
Măcar din care causă?

ALBA

Prinţ, a fost o greşală,
La care, pe cât ştiu, a indemnat pe rege
Vre un inşălător.

CARLOS

Dar mě găsesc aice
In urma unui ordin regal?

ALBA

Dintr'o eroare
A Maestăţii Sale.

CARLOS

Eu sunt, in adevěr
De-aceasta prea mâhnit, dar dacă-i o eroare
A regelui, el trebui să vie in persoană,
Greşala s'o indrepte.
(Caută să cetească in ochii marchizului şi arată ducelui inaltă mândrie).
Se zice că eu sunt
Al lui Don Filip fiu. Sunt aţintiţi spre mine
Ai curiosităţii ş'ai calomniei ochi.
Nu voiu să creadă lumea că eu aş datorì
Regalei indurări, aceea ce monarcul
Din datorie numai va face; de altminteri
Sunt gata să mě duc 'naintea judecăţii
Cortejilor — nu iau din mâna voastră spada-mi!

ALBA

Nu este indoială că Maestatea Sa
Va 'ndeplinì voios o cerere-aşa dreaptă.
Dacă-mi ingăduiţi să vě 'ntovărăşesc
La dînsul.

CARLOS

Stau aice pân ce monarcul sau
Madridul mě va scoate din astă inchisoare.
Acest rĕspuns ii duceţi!

(Alba se depărtează. El se mai vede încă un moment in curte dând ordine).

SCENA III.

Carlos. Marchizul de Posa.

CARLOS

(după ce a eşit ducele, cu mirare către marchiz).

Ce-i asta? Tâlmăceşte-mi. Credeam că eşti ministru?

MARCHIZUL

Cum vezi, am fost ministru.

(apropiindu-se de dînsul cu mare mişcare)

O Carol! S'a produs
Efectul aşteptat. Am isbutit. Mărire
Celui Atotputernic care ne-a dat isbânda!

CARLOS

Isbânda? Ce isbândă? Eu nu te inţeleg.

MARCHIZUL (luându l de mână).

Tu ai scăpat, Carlos, eşti liber... eu (se opreşte)

CARLOS

Ei bine?

MARCHIZUL

Eu... Pentru'ntăia oară am dreptul să te string
Duios la pieptul meu; căci astăzi acest drept
L'am câştigat cu tot, cu tot ce am mai scump,

O Carol, cât de dulce şi mare-i acest cias!
Sunt mulţămit de mine.

CARLOS

Ce subită schimbare
Se vede 'n faţa ta. Eu nu te-am mai vĕzut
Aşa. Mai cu mândrie se 'nalţă pieptul tĕu,
Şi mai strălucitoare e azi a ta privire.

MARCHIZUL

Noi trebui zioa bună să ne luăm, Carlos.
Nu te inspăimânta. O, fii bărbat! Orice
Vei auzì, promite-mi că nu-mi vei amărì
Această dispărţire prin o nemărginită
Durere, ce nu-i demnă de sufletele mari.
Carlos, ai să mĕ pierzi pentru ani mulţi; nebunii
Zic: pentru vecie.
(Carlos îşĭ retrage mâna, priveşte drept la dînsul şi nu respunde).

Fă piept! Eu am avut
Incredere in tine şi nu am evitat
Cu tine de-a petrece această oară crudă
Pe care oamenii, cu groază o numesc
Oara cea de pe urmă. Ba, să-ţi mărturisesc?
M'am bucurat gândind la dînsa. Să şedem,
Simţesc că's obosit.
(Se apropie de Carlos care tot fără mişcare, se lasă a fi atras de dînsul maşinal).

Ce ai? Tu nu respunzi?
Am să fiu scurt. O zi după 'ntîlnirea noastră
Din urmă 'n mŏnăstire, am fost chiamat de rege
Urmarea tu o ştii, o ştie tot Madridul.
Dar una nu o ştii că taina ta-i fusese
Trădată; că scrisori găsite in caseta
Reginei te-acusau, că eu aflasem asta

Din insăşi a sa gură şi confidentul lui
Astfel eu devenisem.
(Se opreşte aşteptând rĕspunsul luĭ Carlos, dar acesta urmează a tăcea).
Dar numai limba mea
Călcă a mea credinţă. Eu insumi am condus
Complotul pregătit pentru peirea ta...
In faţa faptelor ce'n contra ta vorbiau
Mai mult nu era vreme ca să te mai justific.
Tot ce puteam să fac a fost să mĕ asigur
De resbunarea lui şi astfel m'am făcut
Duşmanul tĕu, sá pot mai bine să te apăr.
Tu nu m'asculţi?

CARLOS

Ascult, urmează!

MARCHIZUL

Păn atunce
N'aveam nici o greşală. Dar in curĕnd am fost
Trădat de strălucirea cea nouă a acestei
Favori neobicĭnuite. Şi faima deindată
—Precum o presimţisem—străbate păn la tine.
Eu insă, inşălat de-o falsă gingăşie,
Orbit de-o vinovată trufie, am voit
Să isprăvesc eu singur făr ajut rul tĕu
Astă sumeaţă faptă şi amiciei tale
Atunce am ascuns primejdioasa-mi taină.
Ce imprudenţă! Mare a fost a mea greşală!
Ştiu bine: Siguranţa-mi era o nebunie!
Mĕ iart', o 'ntemeiam pe amicia ta
Eternă, neschimbată!
(Se opreşte. Carlos trece din nemişcarea sa intr'o vie agitaţie).
Se 'ntîmplă tocmai lucrul
De care mĕ temusem, să tremuri de primejdii.

Scornite... vezi regina scăldată 'n al ei sânge;
Un sgomot se lăţeşte in curtea spăimântată —
Grăbirea cea fatală a contelui de Lerma —
Neinţeleasa mea tăcere — toate dau
Năvală impreună in sufletu-ţi uimit:
Tu şovăeşti, mĕ crezi pierdut... Prea nobil insă
Fiind, spre-a te'ndoì de probitatea mea,
Impodobeşti trădarea cu nume de mărire.
Admiţi c'aş putea fi necredincios din causă
Că necredinţa mea ar merita onoare.
Atunce, părăsit de unicu-ţi amic,
Te-arunci in braţele princesei Eboli. —
Nenorocitule, in braţe de diavol!
Căci ea, ea te-a trădat.

(Carlos se scoală)

Te vĕd fugĕnd la dînsa.
O presimţire neagră prin inima mea trece.
Alerg! E prea târziu! Tu eşti l'a ei picioare
Mărturisirea-ţi sboară pe buze, nu mai este
Scăpare pentru tine!

CARLOS

Nu, nu, era mişcată!
Te'nşăli. Era desigur mişcată.

MARCHIZUL

Atunci noapte
Se face 'n mintea mea. Nimic... nici o scăpare
Şi nici un ajutor, nimic... in tot cuprinsul
Naturei... Desperarea in furie, in fiară
Mĕ schimba, eu ridic spre sinu-i femeesc
Pumnarul... Dar deodată străbate'n al meu suflet
O rază de lumină. „De-aş inşăla pe rege,
De-aş isbutì s'arăt că eu sunt vinovatul!
Probabil fie-aceasta, sau nu. Deajuns ii este

Căci Filip totdeauna probabil crede rěul.
Să'ncerc aceasta! Poate un trăsnet ce-l loveşte
Atât de neaşteptat va turbura tiranul,
Şi—ce voesc eu alta?—păn şi-a lua de samă,
Carlos câştigă vremea să fugă in Brabant".

CARLOS

Şi tu ai fi făcut aceasta?

MARCHIZUL

Scriu atunce
Lui Guilelm de Orania că de regina eu
Aş fi inamorat, că din pricina unui
Prepus ce te apasă pe tine cu nedreptul
Am isbutit să scap de-a regelui priviri,
Că regele mi-a dat mijloace să m'apropiiu,
Ori când voiu, de regină. Adaug că mi-e frică
De-a nu fi dat pe faţă; că tu, inştiinţat
De-această pasiune, ai alergat să spui
Princesei Eboli să meargă la regină
Ca să o prevestiască; că eu te-am arestat
Acolo şi vězênd că totul e pierdut
Mi-am pus in gând in Flandra să fug... Scrisoarea
asta...

CARLOS (curmându-l spăriat)

Doar n'ai incredinţat-o la poştă. Ştii că toate
Scrisorile trimese in Flandra şi Brabant...

MARCHIZUL

Se dau Monarcului in mână. Cum se vede
Taxis şi-a implinit a sa indatorire.

CARLOS

O, Doamne! Sunt pierdut!

MARCHIZUL

Tu? Dece tu?

CARLOS

Vai ţie!
Şi tu eşti prăpădit cu mine impreună!
Această 'nşălăciune cumplită tatăl meu
In veci nu ţi-a erta-o! Nu, niciodinioară!

MARCHIZUL

Această 'nşălăciune! Tu eşti distras. Gândeşte,
Cine-i va spune lui c'a fost inşălăciune?

CARLOS (uitându-se ţintă la dînsul).

Intrebi, cine-i va spune? Eu insumi.
(vrea să easă)

MARCHIZUL

Aiurezi
Remâi!

CARLOS

Nu mě ţinea! Nu! Pentru Dumnezeu!
In vreme ce mě 'ntârziu aicea, el tocmeşte
Pe ucigaşi.

MARCHIZUL

Cu-atât mai preţios e timpul.
O! multe avem incă a ne mai spune.

CARLOS

Ce?
Păn nu va poruncì...

(Ear vrea să fugă, marchizul îl ia de braţ şi se uită la dînsul cu gravitate).

MARCHIZUL

Carlos, ascultă, fost-am
Şi eu aşa grăbit, aşa conştinţios
In anii de pruncie, atunci când pentru mine
A curs sângele tĕu?

CARLOS (rĕmâne mişcat şi uimit inaintea lui).

Cerească providenţă!

MARCHIZUL

O! Scapă pentru Flandra. Chiamarea ta-i domnia.
A mea a fost să-mi dau viaţa pentru tine.

CARLOS

(inaintează spre dînsul cu cea mai adâucă mişcare şi-l ia de mână).

O, nu! Nu va putea să nu se 'nduioşeze
De-aşa mărinimie. Am să te duc la dînsul!
Să mergem mână 'n mână la dînsul. Am să-i zic:
O, tată, astă faptă amicul a făcut-o
Pentru al sĕu amic. Şi el va fi mişcat.
Mĕ crede, tatăl-meu nu-i fără omenie.
Da, el va fi mişcat, el o să verse lacrimi
Fierbinţi ş'o să ne ierte, pe tine şi pe mine.
(Se trage o armă de foc prin ostreţe. Carlos tresare).
Spre cine se indreaptă aceasta?

MARCHIZUL

Mi se pare
Spre mine (cade jos).

CARLOS
(cade cu un ţipĕt de durere lângă dînsul la pĕmênt).

O! Cerească milostivire!

MARCHIZUL

Este
Grăbit... monarcul... Eu speram... mai multă vreme...
Gândeşte la scăpare, auzi tu?... la scăpare...
Regina-i prevestită de toate... nu mai pot...
(Carlos rămâne fără mişcare lângă cadavrul marchizului. După câtă va vreme intră regele intovărăşit de mai mulţi granzi şi dă inapoi lovit de-acest aspect. Pausă generală şi adâncă. Granzii se aşază in cerc imprejurul regelui şi al prinţului şi se uită când la rege când la Carlos. Acesta nu dă semne de viaţă. Regele îl priveşte mut şi gânditor).

SCENA IV.

Regele. Carlos. Ducii de Alba, Feria şi Medina Sidonia. Prinţul de Parma. Contele de Lerma. Domingo şi mai mulţi granzi.

REGELE

Infante, rugămintea ţi-a fost indeplinită.
Vin insumi să-ţi vestesc cu toţi cei mari ai ţării
Că eşti in libertate.
(Carlos ridică ochii şi priveşte in jurul sĕu ca şi când s'ar deştepta dintr'un vis. Ochii sĕi se aţintesc când asupra regelui când asupra mortului. El nu respunde).
Primeşte spada ta.
Aice s'a lucrat cu prea multă pripire.
(S'apropie de dînsul, îi intinde mâna şi-l ajută să se ridice)
Nu-i fiul meu la locul ce i se cade. Vino
La tatăl tĕu in braţe!

CARLOS

(se lasă fără cunoştinţă a fi ridicat in braţele regelui, dar deşteptându-se deodată, se opreşte şi-şi aţinteşte ochii asupra lui).
Tu miroşi a omor! Eu nu te 'mbrăţoşez!
(Il respinge. Granzii sunt mişcaţi)

Nu, nu vě spăimântaţi! Ce lucru monstruos
Făcut-am? Am atins pe Unsul Domnului?
Nu vě 'ngrijiţi, nu 'ndrept asupra-i mâna mea!
Voi nu vedeţi stigmatul ce este pe-a lui frunte
Chiar Domnul l'a 'nsemnat!

REGELE (intorcêndu-se răpede să easă).

Urmaţi pe-al vostru rege!

CARLOS

Sir, unde mergi? Nu ai să eşi din acest loc!
(Il ţine cu putere. O mână intîlneşte spada pe care regele a adus-o. O ia şi o scoate din teacă).

REGELE

Indrepţi sabia ta spre mine?

TOŢI GRANZII (scoţênd săbiile).

Regicidiu!

CARLOS

Puneţi armele 'n teacă. Ce vreţi? Gândiţi voi oare
Că aş fi in deliriu? Nu, nu sunt in deliriu!
De-aş fi, rěu aţi făcut că mi-aţi adus aminte
Că de-această spadă atîrnă viaţa lui.
Vě rog, staţi mai departe: naturi cum e a mea
Cer să fie cruţate. Staţi mai de-oparte. Treaba
Ce am cu acest rege nimic nu are-a face
Cu jurămêntul vostru pe care ca vasali
I l'aţi făcut. Vedeţi? Cum degetele sale
De sânge sunt umplute? Priviţi-l bine 'n faţă
Şi vě uitaţi ş'aicea. Aceasta a făcut-o
El, omul cel dibaciu!

REGELE

(către granzii care, ingrijiți, se grămădesc imprejurul sĕu).

Retrageți-vĕ toți!
Dece vĕ 'nfiorați; nu suntem noi, părinte
Și fiu? Voesc să vĕd păn la ce faptă neagră
Natura-l va...

CARLOS

Natura? Eu nu o mai cunosc!
Omorul e acuma parola. Sunt sdrobite
A omenirii lanțuri. Tu singur le-ai sfărmat
In sfaturile tale. Eu să respect aceea
Ce tu ai profanat? Priviți, priviți aice!
O, nu s'a comis incă pe lume până astăzi
Nici un omor! Nu este un Dumnezeu? Pot regii
Așa să-și bată joc in universul lui?
Intreb: Nu-i Dumnezeu? De când sunt mume 'n lume
Ce nasc copii,—un om, un singur a murit
In chip așa nedrept! Știi tu ce ai făcut?
Știi tu! O! El nu știe că a răpit din lume
O viață mult mai mare, mai nobilă, mai scumpă
Decât este el insuș cu 'ntreg seculul sĕu.

REGELE

Dacă m'am prea grăbit ți se cuvine oare
Să cei tu, *pentru* care eu fapta am făcut-o
Să dau seamă de dinsa?

CARLOS

Cum? Este cu putință!
Voi incă n'ați ghicit in ce raport a stat
Cu mine acest mort? Spuneți-i, ajutați
Adâncii lui pĕtrunderi enigma s'o dislege.
Mi-a fost prieten mortul. Și vreți să știți și causa

Din care a murit? S'a aruncat in moarte
Pentru al sĕu prieten!

REGELE

O! Presimţirea mea!

CARLOS

O, umbră! Cer ertare de-ţi profanez secretul
Naintea unor fiinţe de feliul sĕu. Vreau insă
Ca El, ce se credea cunoscĕtor de oameni
Să plângă de ruşine, că mintea unui tĕnĕr
A inşălat bĕtrâna inţelepciune-a lui.
Dar Sir, noi am fost fraţi. Fraţi printr'un lanţ mai nobil
Decât acel pe care natura-l făureşte.
Frumoasa lui viaţă a fost numai iubire,
Iubire pentru mine a fost frumoasa-i moarte!
Era al meu, când tu sperai c'ai dobândit
Inalta-i stimă, când uşoara-i eloquenţă
Glumea cu mintea ta gigantică şi mândră.
Gândiai că-l stĕpâneşti ş'ai fost unealta numai
A planurilor sale sublime. Dacă sunt
Prisonier, e fapta prevĕzĕtoarei sale
Prietenii. Cu scopul de-a mĕ scăpa pe mine
A scris acel răvaş contelui de Orania.
O Doamne! Asta fu intăia sa minciună!
Cu scop de-a mĕ scăpa, el s'aruncă in moarte
Şi o primì. Favoarea i-ai oferit-o *tu* —
El moare pentru *mine*. Vroiai ca să-i impui
Iubire, amicie. I-ai dat sceptrul ce-a fost
O jucărie 'n mâna-i. El insă il aruncă
Şi moare pentru mine!

(Regele stă nemişcat, cu ochii plecaţi la pământ. Toţi granzii se uită la dînsul cu fiori şi ingrijire).

Cum? este cu putinţă

De-a crede o minciună atât de grosolană?
O, ce puţină stimă trebuia să fi avut
De tine ca să 'ntindă o cursă-atât de simplă.
Ai indrăznit să cauţi prietenia lui
Şi nu ai fost in stare să te impotriveşti
La o ispit'aşa de mică. O, acesta
Nu a fost pentru tine! El n'a fost omul tĕu!
El a ştiut-o bine atunci când te-a respins
Cu sceptre şi coroane. In mâna-ţi de metal
Trebuia să se sfărâme o lir'aşa gingaşă.
Tot ce-ai putut să faci a fost a-l omorì!

ALBA

(care n'a pierdut pe rege din vedere un singur moment şi a observat cu o ingrijire visibilă toate mişcările feţei sale, se apropie cu sfială).

Curmaţi tăcerca asta de moarte; imprejur
Uitaţi-vĕ! Vorbiţi cu noi, Sir.

CARLOS

Nu i-ai fost
Indiferent. Privia cu interes la tine
De multă vreme. Poate te-ar fi făcut ferice!
Atâta de bogată era inima lui,
Că te-ar fi mulţămit chiar cu prisosul ei.
Din mintea-i o scântee te-ar fi făcut un zeu.
Tu insuţi te-ai prădat. Ce-ai da să 'nlocueşti
Un suflet ca acesta?

(Tăcere adâncă. Mai mulţi granzi işi intorc faţa sau şi-o acopĕr cu mantalele lor).

O voi, care v'aţi strins
Aici in jurul nostru şi care staţi pĕtrunşi
De groază şi uimire. O, nu mĕ osindiţi
Că indrăznesc deşi sunt tênĕr, a vorbì
Astfel cu-al meu părinte şi cu-al meu rege. Eată

Priviţi-l; pentru mine el a murit! Sunt lacrimi
In ochii voştri? Curge in trupul vostru sânge
Şi nu clocotitoare aramă! O, priviţi
Aici la acest mort, şi nu mĕ osindiţi!

(Se adresează cătră rege cu mai multă moderaţie şi linişte).

Aştepţi poate sfirşitul ce va avea această
Istorie cumplită? Primeşte a mea spadă!
Eşti ear regele meu. Socoţi poate că tremur
De resbunărea ta? Omoară-mĕ pe mine
Precum ai omorit pe-acest prea nobil suflet.
Eu ştiu că merit moartea. Dar ce-mi mai este viaţa?
Mĕ lepăd azi de toate ce m'aşteptau pe lume!
Pintre străini iţi cată un fiu pe viitor:
Aci zac ingropate a mele 'mpĕrăţii!

(El cade lângă trupul lui Posa şi nu mai ia nici o parte la restul scenei. In depărtare se aude un murmur de glasuri şi sgomotul unei mulţimi. Imprejurul regelui domneşte tăcere adâncă. Ochii sĕi se primblă in cerc asupra tuturora, dar nu intîlneşte privirea nimĕrui).

REGELE

Ei bine? Nu-mi respunde nimeni? Plecaţi in jos
Sunt ochii tuturora? Ascundeţi faţa voastră?
Sentenţa-mi e rostită. După tăcerea voastră
Eu inţeleg. Ai mei supuşi m'au judecat!

(Aceeaşi tăcere. Sgomotul se apropie şi se măreşte. Granzii incep a şoptì intre dînşii. Işi fac semne unii altora. Insfirşit contele de Lerma se adresează incet cătră ducele de Alba).

LERMA

Aceasta-i resculare!

ALBA (incet).

Aşa mĕ tem.

LERMA

Aud
Viind.

SCENA V.

Un ofiţer din gardă. Cei dinainte.

OFIŢERUL (in grabă).

E resvrătire! Unde e regele?
(Străbate prin mulţime şi ajunge la rege).
Madridu 'ntreg in arme. Poporul şi soldaţii
In furie 'nconjoară cu miile palatul.
Se respândeşte vestea că Don Carlos ar fi
Inchis; că in pericul ar fi viaţa lui.
Ei vor să-l vadă viu, sau va fi tot Madridul
Al flacărilor pradă.

TOŢI GRANZII (in mare mişcare).

Scăpaţi, scăpaţi pe rege!

ALBA (către rege care stă liniştit şi nemişcat)

Fugiţi, Sir, e pericul. Nu ştim cine 'narmează
Mulţimea.

REGELE

(deşteptându-se din ameţeala sa ridică fruntea şi păşeşte cu maestate in mijlocul lor).

Tronul meu stă incă in picioare?
Sunt incă regele acestei ţări? Nu sunt. —
Aceşti mişei plâng toţi mişcaţi de un copil.
Semnalul se aşteaptă ca să mĕ părăsiaccă,
Rebelii mĕ trădează.

ALBA

Sir, ce inchipuire
Grozavă!

REGELE

Acolo! Puneţi-vě 'n genunchi!
Plecaţi-vě 'naintea acestui rege tênĕr
Şi'nfloritor. Eu sunt un biet moşneag căzut.

ALBA

Spaniolilor, acolo ajuns-am!...

(Toţi se grămădesc imprejurul regelui şi ingenunchiază cu săbiile scoase. Carlos rĕmâne singur lângă cadavru părăsit de toţi).

REGELE

Imbrăcaţi-l
Cu mantia regală! Calcaţi-mĕ 'n picioare
Şi peste trupul meu pe dînsul ridicaţi-l!

(Cade leşinat in braţele lui Alba ş'a lui Lerma).

LERMA

O Doamne! Ajutor!

FERIA

Ce groaznică 'ntîmplare!

LERMA

A leşinat...

ALBA (lasă pe rege in braţele lui Lerma şi lui Feria).

Puneţi-l in pat. Eu păn atunce
Fac pace in Madrid.

Ese. Alţii scot pe rege afară intovărăşit de toţi granzii).

SCENA VI.

Carlos rămâne singur lângă trupul lui Posa. După câteva momente apare *Ludovic Mercado*, se uită cu sfială imprejur şi stă câtăva vreme in tăcere indĕrătul prinţului, care nu-l vede).

MERCADO

De Maestatea Sa Regina sunt trimes...
(Carlos se uită intr'o parte şi nu respunde).
Eu me numesc Mercado... al Maestăţii Sale
Medic... eat' aduc ş'un semn de 'ncredinţare.
(Arată un inel prinţului, dar acesta urmează a tăcea).
Doreşte mult regina chiar azi să vĕ vorbiască
Trebi foarte insemnate...

CARLOS

Nimica nu-mi mai este
Pe lume insemnat.

MERCADO

E o insărcinare
Ce i-a lăsat marchizul de Posa.

CARLOS (ridicându-se iute).

Ce? Indată!
(vrea să easă)

MERCADO

Acuma nu, Alteţă. Trebue să vie noaptea.
Intrările 's păzite şi sentinelele
In numĕr indoit. Nu este cu putinţă
S'ajungi in astă parte a Curţilor regale
Fără de-a fi vĕzut. S'ar pierde totul.

CARLOS

Insă...

MERCADO

Mai e un singur mijloc de incercat. Regina
Şi l'a inchipuit. Ea vi-l propune, insă
El este indrăzneţ, ciudat, aventuros!

CARLOS

Ce mijloc?

MERCADO

Voi cunoaşteţi că după o legendă,
Ades la miezul nopţii prin boltele adânci
A Curţii se arată umbra lui Carol Quint
In haine de călugăr. Poporul crede-această
Poveste; gardele ocupă totdeauna
Cu frică acest post. De sunteţi hotărit
Să vĕ 'mbrăcaţi in hainele-aceste, veţi putè
Uşor şi fără grijă să treceţi printre garde
Păn la apartamentul reginei ş'a-l deschide
Cu-această cheie. Chipul cel sfânt vĕ va păzì
De ori şi ce atac. Dar hotărirea, prinţ,
Voi trebui s'o luaţi chiar in acest moment.
Imbrăcămintea, masca pe toate le-ţi găsì
In cabinetul vostru. Eu trebui să alerg
La Maestatea Sa să-i dau respuns.

CARLOS

Ce oară?

MERCADO

La miezul nopţii.

CARLOS

Du-te şi spune-i să m'aştepte!
(Mercado ese)

SCENA VII.

Carlos. Contele de Lerma.

LERMA

Fugiţi ! E furios
Monarcul contra voastră. S'a pus la cale-un plan
Incontra libertăţii, de nu cumva incontra
Vieţii voastre chiar. Nu mě 'ntrebaţi mai mult.
M'am furişat aice să vě inştiinţez,
Fugiţi fără zăbavă!

CARLOS

Eu sunt in mânile
Inaltei providenţe.

LERMA

Precât mi-a dat regina
Să inţeleg, Voi trebui să părăsiţi Madridul
Chiar azi, şi in Bruxella să vě adăpostiţi,
Nu 'ntârziaţi; răscoala vě inlesneşte fuga,
Cu acest scop regina au aţiţat-o. Astăzi
Nu vor mai cuteza să intrebuinţeze
Incontra-vě puterea. Stau caii pregătiţi
In mŏnăstire, eată şi arme dac'aţi fi
Silit... (îi dă un pumnar şi pistoale).

CARLOS

Vě mulţumesc, conte de Lerma.

LERMA

Ceea
Ce azi vi s'a 'ntîmplat m'a 'nduioşat păn' in
Adâncul inimei. Nu-i alt amic pe lume
Care-ar iubì aşa! Vě plâng toţi patrioţii.
Mai mult nu vě pot spune.

CARLOS

Acel ce doarme-aice
A zis, vorbind de voi, c'aveţi un suflet nobil.

LERMA

Prinţ, inc'odată: mergeţi cu bine! Vremi mai bune
Venì-vor, dar atunce eu nu am să mai fiu.
Primiţi omajul meu deacum! (pleacă un genunchiu)

CARLOS (induioşat, vrênd să-l opriască).

Nu astfel, conte
Nu astfel, sunt mişcat, n'aş vrea să mi se moaie
Curajul ce-mi remâne...

LERMA (îi sărută mâna cu simţire).

Ai fiilor mei, rege!
Copii mei putè-vor să moară pentru voi,
Eu nu pot. V'amintiţi de mine'n fiii mei.
Intoarceţi-vě 'n pace in Spania 'napoi.
Pe tronul lui Don Filip fiţi omenos, voi ştiţi
Ce este suferinţa. Nu faceţi vre-o 'ncercare
De luptă şi de sânge incontra tatălui!
Nimic unde e sânge! Filip al doilea
Silì pe bunul vostru ca să se dee jos
De pe-al sěu tron şi astăzi el, Filip tremură
De insuş fiul sěu! Gândiţi la asta, prinţ
Şi Domnul să v'ajute!

(Se depărtează răpede. Carlos vrea să easă pe altă cale, dar se intoarce indată şi se pleacă inaintea cadavrului marchizului pe care îl strânge inc'odată in braţe. Apoi ese răpede).

SCENA VIII.

Un salon in apartamentul regelui.

Ducele de Alba și *Ducele de Feria* (intră in convorbire).

ALBA

Orașu-i liniștit.
Cum ați lăsat pe rege?

FERIA

In stare 'nfricoșată.
Orice s'ar intîmpla a zis că nu voeşte
Pe nimeni să primiască. De când a fost trădat
De Posa, firea lui intreagă s'a schimbat,
Noi nu-l mai recunoaștem.

ALBA

Trebui să-l vĕd. Nu pot
Să-l cruț de astă dată. O foarte insemnată
Discoperire care acuma s'a făcut...

FERIA

Ear o discoperire?

ALBA

Venise un călugăr pe-ascuns in locuința
Infantului să afle cu o curiositate
Suspectă, despre moartea marchizului. El insă
De gardă este prins și intrebat indată.
A morții groază stoarce din el mărturisirea
Că are-asupra lui hărtii foarte 'nsemnate
Pe care-i poruncise marchizul să le dee
In mâna prințului, de nu va mai venì
Păn la apus de soare.

FERIA

Ei bine?

ALBA

Din hârtii
Se vede că infantul azi după miezul nopţii
Trebuia să părăsiască Madridul.

FERIA

Cum?

ALBA

Că in
Cadix e o corabie gătită de plecare,
Să-l ducă la Flessinga; că Ţările de Jos
Pe dînsul îl aşteaptă ca să sdrobiască lanţul
Ispaniei.

FERIA

Ce fel? Ce-i asta?

ALBA

Mai sunt alte
Scrisori care vestesc că Soliman a şi
Trimis o flot' a sa din Rhodos să atace
Pe regele de Spania in Mediteranea
Dup' un tratat făcut.

FERIA

E cu putinţă!

ALBA

Aste
Scrisori imi tălmăcesc călĕtoriile
Pe care cavalerul făcuse de curĕnd
In Europa 'ntreagă. Voia să inarmeze
Mai toate statele din Nord ca să câştige
Neatîrnarea Flandrei.

FERIA

Astfel de om a fost!

ALBA

Mai e alăturat
L'aceste acte-un plan, lucrat cu amĕnuntul,
A 'ntregului rĕsboiu ce trebuia pe veci
Să dispărţiască Flandra de monarchia Spaniei.
Nimic nu e uitat. Puterea, apărarea
Sunt bine cumpĕnite, sunt insemnate toate
Mijloacele din ţară, maximele anume
Ce trebuesc păzite şi alianţele
Ce sunt de incheiat. E un proiect demonic
Dar e inchipuit de-un geniu strălucit.

FERIA

Ce trădător făţarnic şi nepĕtruns!

ALBA

Mai este
Un act ce pomeneşte o tainică 'ntîlnire
Pe care trebui prinţul s'o aibă cu regina
In sara pentru care e hotărită fuga.

FERIA

Cum? Prin urmare astăzi?

ALBA

Aşa, la miezul nopţii.
Am dat de pe acum porunci trebuitoare.
Vedeţi, lucru-i urgent. Nu este de pierdut
Nici un moment. Deschideţi, trebui să merg la rege.

FERIA

Intrarea e oprită.

ALBA

Atunci deschid eu singur,
Primejdia cea mare imi va justifica
Această indrăzneală.

(Cum vrea să se apropie de uşă, aceasta se deschide şi regele ese).

FERIA

A! Eată-l in persoană!

SCENA IX.

Regele. Cei dinainte.

(Toţi granzii spăriaţi la aspectul regelui se dau in lături lăsându-l cu respect să treacă prin mijlocul lor. El pare, deşi deştept, ca intr'un vis de somnambul. Trăsăturile şi imbrăcămintea sa arată incă nerânduiala in care l'a aruncat leşinul. El inaintează incet către granzii adunaţi, ţinteşte ochii dearândul asupra fiecăruia, fără a cunoaşte pe nici unul. Insfirşit se opreşte pe gânduri, cu ochii plecaţi la pământ, până ce agitaţia sa isbucneşte in cuvinte).

REGELE

Dă-mi mortul inapoi! Eu trebue să-l am!

DOMINGO (către Alba).

Vorbiţi-i, duce, voi.

REGELE

El m'a dispreţuit
Şi a murit. Eu voiu să-l am. El trebue
Să aibă o mai bună părere despre mine.

ALBA (apropiindu-se cu sfială).

Sir...

REGELE

Cine a vorbit?

(Se uită lung la cercul granzilor)

Uitat-aţi cine sunt?
Dece nu'ngenunchiaţi nainte-mi? Voiu să văd
Supunere. Vor toţi ca să mă umiliască
Fiindcă unul singur mi-a arătat dispreţ?

ALBA

Să nu mai fie vorba de dînsul, Maestate.
Un mai primejdios duşman s'a arătat
In chiar inima ţării.

FERIA

Infantul, Don Carlos...

REGELE

Amicul său primi să moară pentru dînsul.
Cu mine un regat el ar fi impărţit.
Căt mă privia de sus! Chiar pe un tron nu ai
Aşa privire mândră. El cunoştea valoarea
Isbânzei ce făcuse. Durerea-i arăta
Aceea ce-a pierdut. O! Astfel nu se plânge
De o nenorocire ce-i numai trecătoare!
Eu India aş da-o să fac să mai trăiască!
O cât de ticăloasă-i atotputerea noastră
Ce nu este in stare să plece braţul ei
Măcar intr'un mormânt, ca să indrepte-o mică
Pripire intîmplată cu viaţa unui om!
Nu mai invie morţii! Cine mi-ar putè zice
Că eu sunt fericit? Acel ce-i in mormânt
Nu vrù să mă stimeze. Ce-mi pasă de cei vii?
Un geniu, un om liber veni in acest veac,
Dar m'a dispreţuit pe mine ş'a murit.

ALBA

Atunci trăim zadarnic, Spaniolilor, cu toţii,
Să coborim in groapă. In sinul morţii chiar
Ne fură acest om a regelui iubire!

REGELE (se aşează jos cu capul sprijinit pe braţ).

O, dac'ar fi murit acestfel pentru mine!
Mult l'am iubit, prea mult! Mai mult decât pe-un fiu.
Cu dînsul alte zori mai mândre-mi resăreau,
O! multe-i pregătiam. A fost intăiul meu
Amor. Europa 'ntreagă mĕ poate blăstĕma,
Dar el recunoştinţă imi datoria...

DOMINGO

Ce farmec!...

REGELE

Şi cui a făcut el această jertfă? Unui
Copil, fiului meu? Nu cred. Nu, niciodată.
Pentr'un copil nu moare un Posa. E prea mică
A amiciei flamă pentru-a umplea un suflet
Ca a lui Posa! Pentru intreaga omenire
Bătea inima lui. Iubirea-i se'ntindea
Asupra 'ntregei lumi, ş'asupra tuturor
Acelor generaţii ce-odată or să vie.
Şi ca să mulţămiască aceast' a lui iubire
Găseşte-un tron şi trece alăturea cu dinsul!
O astfel de trădare a omenirii, Posa
Şi-ar fi iertat-o? Nu! Eu il cunosc mai bine.
El n'a jertfit pe Filip lui Carol, ci pe unul
Ce-acuma e bĕtrân, jertfi unui mai tânĕr
Şi ucenic al sĕu. Părintele era
L'al soarelui apus şi nu mai promitea
O zi destul de lungă pentru lucrarea care
Era acum să 'nceapă. Aceasta o păstra

Pentru al fiului luceafĕr ce curênd
Avea ca să rĕsară. O! Vĕd prea lămurit.
Mi se aşteaptă moartea!

ALBA

Scrisorile aceste
Vor confirma mai bine această 'ncredinţare.

REGELE

Dar el s'a inşălat! Trăesc, da, trăesc incă.
Iţi mulţămesc, natură! In nervii mei simţesc
Puterea tinereţii. Voiu ca să-l ridă lumea.
Virtutea lui s'apară in nălucirea goală
A unui visător şi el să fi murit
Ca un nebun! Căderea-i sdrobească'al sĕu prieten
Şi veacul sĕu. Să vĕd ce-or face fără mine.
Al meu e universul pentru o sară incă,
Voiu să mĕ folosesc de-această sară, voiu
In zece generaţii să nu mai incolţiască
Nici o sămênţă nouă pe-acest pămênt uscat.
El m'a jertfit pe mine idolului ce-avea,
Ideei omenirii; Vreau deci ca omenirea
Aceasta să-mi plătiască. Şi am să'ncep cu-acela
Ce-a fost păpuşa lui.

(către ducele de Alba).

Ce ai zis despre infant?
Mai spune-mi inc'odată, ce este scris in aste
Hârtii?...

ALBA

Scrisorile aceste, Sir, cuprind
Voinţa de pe urmă a cavalerului
De Posa către prinţ.

REGELE

(cetește scrisorile in vreme ce ochii tuturora sunt ațintiți asupra lui. După ce a citit o vreme, le pune de o parte și se primblă in tăcere prin casă).

Să cheme cineva pe Cardinalul, mare
Inchisitor. Il rog să-mi dăruiasc' un cias.

(Unul din granzi ese. Regele ia din nou hârtiile, urmează a citi, apoi le pune ear deoparte).

Deci chiar in astă noapte?

TAXIS

La două oare caii
Trebuiau să stee gata la poarta mönăstirii.

ALBA

Trimiși de-ai mei văzură cărându-se obiecte
De drum, spre mönăstire, având steama regală.

FERIA

Și sume insemnate de bani s'ar fi vărsat
In numele reginei, la niște zarafi mauri,
Cu scop de-a fi trimise de dînșii la Bruxella.

REGELE

Unde-ați lăsat infantul?

ALBA

Remase lângă trupul
Marchizului.

REGELE

E incă lumină la regina?

ALBA

E totul in tăcere. Azi mai de timpuriu
S'a dispărțit de doamne. Ducesa de Arcos

Care-a eşit la urmă, a părăsit regina
Dormind un somn adânc.

(Un ofiţer din gardă intră, chiamă de-oparte pe ducele de Feria şi-i vorbeşte incet. Acesta se intoarce cu mirare spre ducele de Alba. Mai mulţi alţii se grupează apoi şi se ridică un fel de murmur).

FERIA, TAXIS, DOMINGO (impreună).

Ciudat!

REGELE

Ce este?

FERIA

Sir! O veste care-aproape
Nu este de crezut...

DOMINGO

Doi Sviţeri care-acuma vin de la postul lor
Spun... insă e de ris să se mai repeteze.

REGELE

Ei bine?

ALBA

Că 'n aripa cea stingă din palat
Le s'ar fi arătat umbra 'mpĕratului
Şi că ar fi trecut cu pasul hotărit
Şi falnic lângă dînşii. Aşa incredinţează
Şi celelalte garde ce sunt imprăştiate
Pe tot pavilionul zicĕnd că arătarea,
S'ar fi pierdut in partea saloanĕlor reginei.

REGELE

Şi care este chipul in care-au apărut?

OFIŢERUL

Cu tot aceeaşi rasă de chieronimit
Pe care la *San Just* in urmă a purtat-o.

REGELE

In haină de călugăr? Deci gardele in viaţă
L'au cunoscut, căci altfel de unde puteau şti
Că este impěratul?

OFIŢERUL

Că el e impěratul
Se dovedea din sceptrul pe care-l avea 'n mână.

DOMINGO

De-am crede o legendă el sub această formă
S'ar fi vězut mai des.

REGELE

Şi nu-i a vorbit nimeni?

OFIŢERUL

Nimeni n'a indrăznit. Spuindu-şi rugăciunea
Pândarii l'au lăsat respectuos să treacă
Prin chiar mijlocul lor.

REGELE

Ş'a dispărut fantoma
In camera reginei?

OFIŢERUL

In antecamera
Reginei. (toţi tac)

REGELE

Voi ce spuneţi?

ALBA

Sir, noi tăcem.

REGELE (după o mică cugetare cătră ofiţeri).
Daţi ordin

Să se 'narmeze garda şi să păziască toate
Eşirile acestei aripe din palat.
Am gând ca să vorbesc o vorbă cu strigoiul.
(Ofiţerul ese. Un paj intră).

PAJUL

Sir, Mare-Inchizitorul!

REGELE

Lăsaţi-ne!

(Cardinalul Mare-inchizitor, bětrân de nouĕzeci de ani şi orb, intră răzemându-se pe un toiag şi condus de doi dominicani. Când trece prin mijlocul granzilor, aceştia pleacă un genunchiu şi ating poala hainei sale. El îi binecuvintează. Toţi se depărtează).

SCENA X.

Regele. Mare-inchizitorul.

(Tăcere lungă).

MARE-INCHIZITORUL

Mě aflu
Naintea regelui?

REGELE

Da.

MARE-INCHIZITORUL

Nu mě aşteptam
Că mě vei mai chiema.

REGELE

Eu repetez o scenă
Din vremile trecute. Infantul Filip cere
Ca să-l povăţuiască invăţătorul sěu...

MARE-INCHIZITORUL

In veci nu au avut şcolarul meu Carlos,
Marele vostru tată, nevoe de poveţe.

REGELE

Cu-atât mai fericit era. Eu, cardinale
Am omorit un om şi pacea am pierdut-o...

MARE-INCHIZITORUL

Dece ai omorit?

REGELE

O 'nşălăciune care
E fără pildă 'n lume...

MARE-INCHIZITORUL

O ştiu.

REGELE

Ce ştiţi? Prin cine?
De când?

MARE-INCHIZITORUL

Eu ştiu de ani aceea ce voi ştiţi
Abia din astă sară.

REGELE (cu surprindere).

Voi aţi avut ştiinţă
De-acest om?

MARE-INCHIZITORUL

Viaţa lui de la 'nceputul ei
Şi până la sfîrşit, e scrisă in registrul
Cel sfânt al *Santei Casa.*

REGELE

Şi el cu toate-aceste
Umbla in libertate?

MARE-INCHIZITORUL

Frânghia era lungă
Care-l ţinea legat, dar nu se putea rupe.

REGELE

Trecuse de hotarul impĕrăţiei mele.

MARE-INCHIZITORUL

Oriunde ar fi mers mergeam şi eu.

REGELE (se primblă prin casă cu nemulţămire).

Ştiaţi
In care mâni căzusem. Dece aţi zăbovit
De-a mĕ inştiinţa?

MARE-INCHIZITORUL

Aceeaşi intrebare
Eu o intorc. Dece Voi nu m'aţi intrebat
Atunce când v'aţi dat pe mâna lui. Ştiaţi
Cu cine-aveţi aface. C'o singură privire
Voi aţi discoperit că este un eretic.
Ce v'a 'ndemnat această victimă s'o răpiţi
De la oficiul sfânt? Vĕ bateţi joc de noi?
Când regii se 'njosesc de-a fi tăinuitori,
Când ei s'ascund de noi şi se 'nţeleg cu cei
Mai mari duşmani ai noştri, atunci noi ce ne facem?
Dacă ertaţi pe unul, cu ce drept aţi jertfi
Atâte mii şi sute?

REGELE

Şi el a fost jertfit.

MARE-INCHIZITORUL

Nu! El a fost ucis: pe-ascuns şi mişeleşte,
Un sânge ce trebuia să curgă in onoarea
Bisericei cu fală, zadarnic a fost scurs

De mâne ucigaşe. Al nostru era el.
Cine vĕ 'ndrituea s'atingeţi bunuri sfinte
De-a ordinului nostru? El trebuia să moară
Prin noi. După nevoia acestor timpuri, Domnul
In dar ni l'a dat nouĕ, ca noi, sfărmând un geniu
Precum era al sĕu, să putem da 'n spectacul
Fudula raţiune. Acesta mi-a fost planul
Precugetat. Acuma stricată e lucrarea
Atâtor mii de zile. Biserica-i prădată
Şi voi aţi remas numai cu mâni pline de sânge.

REGELE

Pasiunea m'a impins. Mĕ iartă!

MARE-INCHIZITORUL

Pasiunea?
Cine-mi vorbeşte? Filip Infantul? M'am făcut
Bĕtrân numai eu singur? Pasiunea!
(clătinând din cap cu nemulţămire)
Poţi să dai in staturile tale
Gândirii libertate, când insuş eşti legat,
De lanţuri aşa tari?

REGELE

In lucrurile-aceste
Abia sunt ucenic. Fii răbdător cu mine.

MARE-INCHIZITORUL

Nu! Nu sunt mulţămit de tine. Să desminţi
Intreaga ta domnie trecută. Unde-a fost
Atunce acel Filip, al cărui suflet tare
Ca steaoa cea polară nestrămutat şi vecînic
In juru-i se intoarce? Trecutul tĕu intreg
S'a năruit deodată? N'a fost atunce lumea
Aceeaşi ca 'nainte, când mâna i-ai intins?
Nu mai era otrava otravă? Zidul care

Disparte binele de rĕu şi adevĕrul
Disparte de minciună, atunce dispăruse?
Ce este hotărirea, cuvêntul bărbătesc,
Statornicia, dacă intr'o minută slabă
O regulă păzită şeizeci de ani, dispare
Cum trece un capriciu ce are o muiere?

REGELE

In ochii lui privisem... Mĕ iartă de-am căzut
In slăbiciuni umane. Inchisă este una
Din căi spre al tĕu suflet. Lumina ta e stinsă.

MARE-INCHIZITORUL

Ce trebuinţă-aveai de acest om? Putea el
Să-ţi dee ceva nou ce n'ai fi cunoscut?
Nu ştii ce foc aprinde pe cei entusiaşti
Şi novatori? Limbajul reformatorilor
Ce vor să 'ndrepte lumea aşa-ţi era străin?
De-ţi cade edificiul credinţei inaintea
Unor cuvinte goale, intreb cu care frunte
Puteai să iscăleşti sentenţa celor sute
De mii de inimi slabe ce-au fost svîrlite in foc
Tot pentru-această faptă?

REGELE

Doriam să am un om.
Acest Domingo...

MARE-INCHIZITORUL

Oameni? Dece? Ei pentru tine
Sunt numai numere, atâta tot. Sau trebui
Să mai repet odată cu vechiul meu şcolar,
Principiile ştiute a artei de-a domnì?
Un zeu de pe pământ trebue să se disveţe
De a dorì un lucru ce nu poate avea.
De eşti nenorocit că nu poţi insufla

La alţii simpatie, atunci nu da pe faţă
Că eşti de-aceeaşi fire ca oamenii ceilalţi,
Atunci ce drepturi ai să-i stĕpâneşti pe dînşii?

REGELE (aruncându-se pe jilţ).

Eu sunt un muritor cu slăbiciuni, simţesc.
Ceri de la creatură, sa fie creator.

MARE-INCHIZITORUL

Nu Sir, nu mĕ'nşălaţi! Sunteţi pĕtruns! De noi
Voiaţi a vĕ disface. A ordinului lanţuri
Sunt grele şi v'apasă. Doriaţi s'ajungeţi liber
Şi neatîrnat de noi. (Se oprește. Regele tace).
Noi suntem rĕsbunaţi.
Să fiţi mulţămitor bisericei că ea
Ca mumă iubitoare cu blând vĕ pedepseşte.
Alegerea aceasta ce v'a lăsat să faceţi
Cu mintea rătăcită, a fost pedeapsa voastră.
Acum aţi priceput. Vĕ 'ntoarceţi ear la noi.
De n'aş sta eu aşa 'naintea voastră astăzi,
Pe Dumnezeu! Voi mâne 'nainte-mi aţi fi stat.

REGELE

Nu-mi vorbì astfel, popă. Iţi cumpĕneşte limba.
Nu sufĕr acest ton.

MARE-INCHIZITORUL

Dece invocaţi umbra
Lui Samoil? Am pus doi regi pe tronul Spaniei
Şi 'n urma mea speram să las o temelie
Puternică. Acuma eu vĕd că am pierdut
A vieţii mele roduri. Don Filip cu-a sa mână
Cutremură zidirea-mi. Acuma, Sir, spuneţi-mi
Dece am fost chiemat? Ce treabă am? N'am gând
Această visită s'o mai repet vre-odată.

REGELE

Mai e o intrebare, cea de pe urm', apoi
Te poţi retrage 'n pace. Trecutul să-l uităm
Şi pacea incheiată să fie intre noi.
Ne-am impăcat?

MARE-INCHIZITORUL

Da, dacă pleacă fruntea
Don Filip umilit!

REGELE (după o tăcere).

Infantul, fiul meu,
Urzeşte un complot.

MARE-INCHIZITORUL

Ce hotăreşti să faci?

REGELE

Nimic sau tot!

MARE-INCHIZITORUL

Aice ce insemnează *tot?*

REGELE

Il las să fugă, dacă nu pot să-l fac să moară.

MARE-INCHIZITORUL

Ei bine, Sir?

REGELE

O nouă religie poţi tu
Să-mi iscodeşti, prin care se poate 'ndreptăţi
Omorul unui fiu?

MARE-INCHIZITORUL

Spre a putea 'mpăca

Dreptatea cea eternă, fiul lui Dumnezeu
S'a rěstignit pe cruce.

REGELE

Vrei tu credinţa asta
S'o respândeşti in toată Europa?

MARE-INCHIZITORUL

Până unde
Se crede 'n sfânta cruce.

REGELE

Eu improtiva firii
Pěcàtuesc. Vreai tu să porunceşti să tacă
Puternica ei voce?

MARE-INCHIZITORUL

In faţă cu credinţa
Natura n'are glas.

REGELE

Depun in mâna ta
Puterea ca să-l judeci. Pot la această faptă
Să n'am nici un amestec?

MARE-INCHIZITORUL

Mi-l dă pe mâna mea.

REGELE

E unicul meu fiu. Eu pentru cine 'n viaţă
Aş fi lucrat?

MARE-INCHIZITORUL

Decât să fie libertate
Mai bine peară totul!

REGELE

Ne-am înțeles. Să mergem!

MARE-INCHIZITORUL

In ce loc?

REGELE

Să primești din mâna mea victima.
(îl conduce)

SCENA XI.

Un apartament la regina.

Carlos, Regina apoi *Regele* și *Suita lui.*

CARLOS

(in haină de călugăr cu o mască pe obraz pe care o scoate intrând, sub braț o sabie goală. E noapte. Se apropie de o ușă care se deschide. Regina ese in haină de noapte cu o luminare aprinsă. Carlos pleacă dinaintea ei un genunchiu).

Elisabeta!

REGINA (privindu-l câteva momente cu melancolie).

Astfel ne revedem?

CARLOS

Astfel
Ne revedem.

REGINA (căutând să-și dea curaj),

Carlos, ridică-te, nu trebui
Să ne înduioșăm. Neputincioase lacrimi
Nu trebui să serbeze pe marele bărbat
Care-a murit. Să plângem pentru mai mici dureri.
El ție s'a jertfit. Cu scumpa lui viață

Rescumpĕră pe-a ta. Şi sângele acesta
Pentru o nălucire s'ar fi vărsat? Carlos
Eu am rĕspuns de tine şi pe temeiul astei
A mele chezăşii el a murit voios.
Ai vrea să mĕ desminţi?

CARLOS (cu entusiasm).

O peatră de mormênt
Am să-i ridic precum nu s'a mai ridicat
Nici unui rege 'n lume. Şi din cenuşa lui
Va inflorì un raiu.

REGINA

Aşa eu te-am dorit!
Aceasta fu inalta ideea morţii sale.
Pe mine m'au ales ca să indeplinesc
Voinţa-i de pe urmă. Şi de indeplinirea
Acestui jurămênt eu am să ingrijesc.
Mai este un legat pe care l'am depus
Murind, in mâna mea. I-am dat al meu cuvênt
Şi... dece să nu spun? El mie mi-a lăsat
Pe scumpul sĕu Carlos. Deacum părerea lumii
Eu o desfid. De oameni eu nu mai tremur. Voiu
Să fiu aşa sumeaţa cum este un prieten.
Deacum se va rostì inima mea. Virtute
Numì amorul nostru? Eu vreu să-l cred şi'n suflet...

CARLOS

Regină, nu sfirşì! Eu am visat un vis
Lung şi apăsător. Eu am iubit. Dar astăzi
M'am deşteptat. Trecutul deacum fie uitat.
Eată-ţi scrisorile! Le rupe şi pe-a mele.
Din parte-mi nu te teme de vre-o pornire nouă.
E stins al meu amor. O pară mai curată
Mi-a luminat fiinţa. Acufundat imi este

Amorul in morminte. Şi deci un dor lumesc
Nu intră 'n pieptul meu.
(Luându-i mâna după o tăcere).
Eu am venit să-ţi zic
Adio, insfirşit văd că pe astă lume
Esist' o fericire mai mare, mai inaltă
Decât de-a te posede. O noapte-a fost deajuns
Să 'naripeze cursul trândavilor mei ani,
Din tânăr, să mă facă bărbat 'naintea vremii.
Alt scop nu am in viaţă, decât aducerea
Aminte despre dînsul. Nu voiu să secer alta...
(Se apropie de regină care-şi acopere faţa)
Nu-mi spui nimica, mumă?

REGINA

Nu te'ngrijì, Carlos
De lacrimile mele. Eu nu le pot oprì.
Te cred şi te admir...

CARLOS

Tu singur' ai ştiut
De amicia noastră. Deaceea imi rămâi
Ce am mai scump pe lume. Precum eri nu puteam
Să dau amorul meu la o altă femee,
Astfel nu pot să-ţi dau prietenia mea.
Dar văduva lui Filip imi va fi sacră, dacă
M'a pune providenţa vre-odată pe-acest tron.
(Regele, intovărăşit de Mare-inchizitorul şi de granzi apare in fundul scenei fără a fi văzut).
Eu mă pornesc din Spania şi nu am sa mai văd
Pe tatăl meu in veci. Eu nu-l mai respectez.
Natura este moartă deacum in pieptul meu.
Fii ear soţia lui. El a pierdut un fiu
Intoarce-te din nou la datoria ta.
Alerg să mântuesc poporu-mi asuprit

De mâne de tirani. M'a revedè Madridul
Ca rege, sau nici cum! Acuma bun remas
Pentru ultima dată! (o imbrăţoşează)

REGINA

O, Carol, nu cutez
Să mĕ inalţ la astă virtute bărbătească
Dar pot să te 'nţeleg şi să te-admir!

CARLOS

Nu am
Putere-Elisabeto? Te ţin in braţul meu
Şi nu mĕ pierd. Din locul acesta, incă eri
Nu m'ar fi smuls chiar moartea de-mi arătau in
(se depărtează) faţă.
Aceste sunt trecute. Acum nu mĕ mai tem
De-ori ce loviri a soartei. Eu te-am ţinut in braţe
Şi n'am avut fiori. Tăcere. Ce s'aude?
(Bate un cias).

REGINA

N'aud decât grozavul orlogiu care sună
Al dispărţirii cias.

CARLOS

Remâi cu bine, mumă!
Din Gand ai să primeşti intâia mea scrisoare,
Prin care s'a cunoaşte de toată lumea taina
Raporturilor noastre. Acum merg să provoc
La luptă pe Don Filip. Nu vreau ca să mai fie
Secrete intre noi. Căci tu nu ai nevoe
De lume-a te ascunde. (luând masca)
Aceasta-mi e minciuna
Din urmă.
(Vrea să pue masca, regele inaintează către dînşii).

REGELE

Cea din urmă!

(Regina cade leşinată. Carlos se răpede asupra ei şi o primeşte in braţe).

CARLOS

O ceriuri şi pământ, e moartă!

REGELE (rece şi posomorit către marele-inchizitor).

Cardinale,
Eu datoria mea am implinit-o, faceţi
Acuma pe a voastră! (ese)

(Cortina cade).

MARIA STUART

TRAGEDIE IN CINCI ACTE

PERSOANE

Elisabeta, Regina Angliei.
Maria Stuart, Regina Scoţiei, prisonieră in Anglia.
Robert Dudley, Conte de Leicester.
George Talbot, Conte de Shrewsbury.
William Cecil, Baron de Burleigh, mare tresorier.
Contele de Kent.
William Davison, secretar de Stat.
Amias Paulet, cavaler, păzitorul Mariei.
Mortimer, nepotul sĕu.
Contele Aubespine, Ambasador al Franţei.
Contele Bellièvre, trimis extraordinar al Franţei.
Okelly, prietenul lui Mortimer.
Drugeon Drury, al doilea păzitor al Mariei.
Melvil, intendentul ei.
Hanna Kennedy, doica ei.
Margareta Kurl, cameriera ei.
Sheriful Comitatului.
Un ofiţer din Gardă.
Nobilii Franţezi şi Ingleji. Garzi. Servitori ai Curţii şi ai Reginei. Servitori ai Reginei Scoţiei.

ACTUL I.

Teatrul representă o sală din Castelul Fotheringhay.

SCENA I.

Hanna Kennedy, doica Reginei Scoției; *Paulet,* care deschide cu sila un dulap; *Drugeon Drury,* ajutorul sěu, ține in mână instrumente de stricat broasca.

KENNEDY

Ce faceți Sir Paulet?... Ce nouă indrăsneală!
Lăsați acest dulap!

PAULET

De unde au venit
Aceste juvaeruri?... Ele-au fost aruncate
Din catul ist de sus. Ați vrut pe grădinar
Să-l mituiți cu ele?:.. Blăstem pe viclenia
Muerilor!... Cu toată băgarea mea de seamă
Şi neadormită pază, tot incă bogății,
Tot incă juvaeruri ascunse? (deschide dulapul)
Unde-au fost
Aceste, sunt de sigur şi altele!

KENNEDY

'Napoi
Cutezătorule!... Aice se găsesc
Secretele Reginei.

PAULET

Pe-acele eu le caut.
(scoate niște hârtii).

KENNEDY

Hârtii care nu au nici o insemnătate...
Sunt jocuri de condeiu ca să scurteze timpul
Cel lung al inchisorii.

PAULET

In vremea trindăviei
Domnește spiritul cel rěu asupra noastră.

KENNEDY

In limba franțuzească le-a scris.

PAULET

Cu-atât mai rěu.
Vrăjmașii Ingliterei vorbesc această limbă.

KENNEDY

Sunt ciorne de scrisori către Regina Angliei.

PAULET

Le voiu depune toate... dar ce věd strălucind?...
(a deschis un resort secret și scoate dintr'un saltar ascuns juvaeruri).
Un diadem regal lucrat cu pietre scumpe
Și cu ai Franței crini intr'insul impletiți?
(le dă tovarășului sěu)
Ia astă sculă, Drury, stringe-o cu celelalte!
(Drury ese).

KENNEDY

O! Crudă violență ce suferim aice!

PAULET

Cât nu va fi săracă ne poate face rĕu,
Căci toate 'n mâna ei in arme se prefac.

KENNEDY

Fiți bun, nu ne răpiți podoaba cea din urmă
Din existența noastră... Aspectul strălucirii
Ce am avut odată inveselește ochiul
Celui nenorocit, căci celelalte bunuri
Ne le-ați luat pe toate.

PAULET

Se află 'n pază bună
Ș'or fi inapoiate la vreme, fără greș.

KENNEDY

Cine-ar gândi, vĕzĕnd păreții acești goi
Că o regină șade aici?... Unde-i e tronul?
Ea trebue să calce cu gingașu-i picior
Pe scândură vĕrtoasă. La masă-i dați tacâmuri
De cositor cu care chiar și femei de rând
N'ar vrea să se slujiască.

PAULET

Tot astfel la Sterlyn
Ea iși slujea bărbatul, pe când cu-al ei amant
Bea din cupe de aur.

KENNEDY

Nici nu ne dați măcar
mică oglinjoară.

PAULET

Cât timp ea va putea
Vedea deşertu-i chip, nu va'nceta să aibă
Speranţă şi 'ndrăsneală.

KENNEDY

Nu are nici o carte
Ca să-şi hrăniască mintea...

PAULET

Ea are biblia
Pe care i-am lăsat-o ca să se indrepteze.

KENNEDY

Chiar alăuta ei acuma i-aţi răpit-o...

PAULET

Da, căci cântări de lume cânta pe-a sale coarde.

KENNEDY

Aceasta e menirea la care s'aştepta
Ea, care e născută regină şi a fost
Crescută 'n resfăţare, in pompă şi plăceri
La Curtea cea bogată a Mediceilor?
Destul că i-aţi luat puterea, trebuia
Să-i mai răpiţi ş'aceste nimicuri fără preţ?
Un suflet nobil poate să sufere o mare
Nenorocire, insă o doare să se vadă
Lipsită de oricare podoabe ale vieţei.

PAULET

Podoabele indeamnă către deşertăciune
Pe-un suflet care trebue să simtă pocăinţă!
O viaţă desfrânată, se poate spăşì numai
In umiliri şi lipse.

KENNEDY

Daca 'n gingaşa ei
Juneţă a greşit, ea n'are să dea seamă
Decât lui Dumnezeu şi sufletului sĕu.
Nu are nimeni dreptul in Anglia să fie
Judecătorul ei.

PAULET

Unde-a greşit, acolo
Va fi şi judecată.

KENNEDY

Nu poate să greşească
Aici, legată 'n lanţuri.

PAULET

Deşi legată 'n lanţuri
Ea a ştiut să 'ntindă spre lume braţul ei
Şi să arunce focul rĕsboiului civil
In ţară, să 'narmeze bande de ucigaşi
Contra reginei noastre, pe care-o aibă Cerul
In sfânta pază-a sa! Din fundul astor ziduri
N'a 'mpins pe ticăloşii Parry şi Babington
Spre fapta blăstemată a regicidiului?
Zăbrelele aceste de fer, impedicat-au
Să 'nşele inima cea nobilă-a lui Norfolk?
Capul cel mai slăvit din ţară, sub toporul
Calăului căzù, ca jertfă pentru dînsa.
Ş'această crudă pildă, oprit-au alţi nebuni
Să se intreacă 'n dorul de-a se svirlì in fundul
Prăpastei pentru dînsa... şafodul nu 'ncetează
Din nou să se tot scalde in sânge pentru ea...
Şi asta n'o să aibă sfirşit, până ea insaşi,
Ea, cea mai vinovată n'a fi sacrificată.
Blăstem acelei zile in care ţara noastră
Primì cu ospeţie pe-Elena astă nouă!

KENNEDY

Cu ospeţie zici c'aici a fost primită?
Nenorocita, care din zioa când a pus
Picioru'n astă ţară, viind cu umilinţă,
Sĕrmana exilată, să ceară ajutor
De la o rudă-a ei, incontra dreptului
Popoarelor, incontra regalei demnităţi
In temniţă-a fost dusă şi trebui sub zăvoare
Să sufere in anii frumoşi ai tinereţei!
Ş'acuma când cunoaşte amarul inchisorii,
Ca şi o criminală de rând este chemată
Sub invinovăţire de crimă capitală
'Naintea judecăţei!.. Ea, o regină!...

PAULET

Aice
In ţară a venit cù gânduri ucigaşe
Gonită de popor, căzută de pe tronul
Pe care il mânjise c'o faptă 'ngrozitoare.
Venì ca să conspire incontra Ingliterei,
Ca să aducă earăş acele timpuri crude
De sânge, a Mariei Tudor din Spania,
Ca să infiinţeze din nou catolicismul
Şi ca să ne trădeze către Franţeji... Dece
N'a vrut să iscăliască tractatul incheiat
La Edimburg?... Dece ea nu s'a lepădat
De-a sale pretenţiuni asupra Ingliterei?...
Atunci, cu un cuvênt, ea şi-ar fi deschis uşa
Acestei inchisori!... Ea á voit mai bine
Să fie 'ntemniţată, să fie maltratată
Decât a renunţa la goala strălucire
A unui titlu! Spune, dece făcù aceasta?
Fiindcă se increde comploturilor ei
Şi uneltirilor celor mai uricioase.
Fiindcă, tot sperează să poată cucerì
Deaici din inchisoare, intreaga Ingliteră!...

KENNEDY

Vĕ bateţi joc, sir Paulet, adăogiţi asprimii
Amara ironie. Cum ar putè avea
Asemenea speranţe, ea care-i ingropată
De vie 'n aste ziduri? Aici unde nu-i vine
Din patria iubită nici un cuvênt duios
Şi nici o mângâere? De mult n'a mai vĕzut
Figura altui om, decât fruntea cea aspră
A păzitorului, ş'acuma de curênd
I s'a mai dat un nou pândar o rudă-a voastră
Mai crud chiar decât voi, şi care-o incunjoară
Cu şi mai tari zăbrele.

PAULET

Nu sunt zăbrele 'n lume
Care te pot păzì de viclenia ei.
Ştiu eu dacă in vremea când dorm? aceste beţe
De fer n'au fost pilite; dacă aceste scânduri,
Aceşti păreţi aşa de tari in aparenţă,
Nu's goi şi nu fac loc trădării printre ele?
O! slujbă blăstĕmată ce mi s'a 'ncredinţat,
Ca să păzesc muerea cea mai şireată, care
In veci cloceşte numai viclene uneltiri!
Cu grijă mĕ deştept din somn, alerg prin noapte
Ca un strigoiu, incerc zăvoarele la uşe,
Intreb pe sentinele: eu tremur dimineaţa
Când mĕ deştept, mĕ uit de nu s'a'ntîmplat lucrul
De care mĕ temeam. Dar slavă Domnului!
Sperez că incurênd toate-or avea sfîrşit,
Căci mi-ar plăcea mai bine ca să păzesc in Iaduri
Ceata de osindiţi, decât pe o vicleană
Regină ca aceasta!

KENNEDY

Eată, ea vine insăşi.

PAULET

In mână ţine crucea, da 'n inimă trufie
Şi dorul cel lumesc.

SCENA II.

Cei dinainte. Maria (cu un brobod pe faţă şi cu o cruce in mână).

KENNEDY (mergênd răpede să o intimpine).

Regină, ne strivesc cu totul sub picioare:
Cruzimea, tirania nu mai cunosc hotar.
Pe fiecare zi s'adună chinuri noue
Şi nouă umilire pe fruntea-ţi coronată!

MARIA

Te linişteşte, spune-mi ce s'a 'ntimplat din nou?

KENNEDY

Priveşte, scrinul têu a fost deschis cu sila.
Hârtiile ce-aveai şi scula cea din urmă
Ce-ţi rêmăsese incă din darurile nunţei,
Din Franţa, le-a luat, acuma nu mai ai
Nimic, te-a despoiat de-orice obiect regal.

MARIA

Te linişteşte Hanna, nu prin găteli de-acestea
S'arată o Regină, ei pot cu noi să aibă
Purtări injositoare dar nu să ne 'njosiască.
Am invăţat in Anglia să mê deprind cu multe,
Voiu suferì ş'aceasta... Sir Paulet, aţi luat
Cu sila, ceeace chiar vream azi să vê dau
De bună voia mea. Printre hârtiile
Acestea se găseşte şi un răvaş ce-am scris
Reginei Ingliterei, surorei mele; daţi-mi

Cuvêntul, că scrisoarea veţi duce-o chiar Reginei,
Ear nu perfidului Burleigh.

PAULET

Mě voiu gândì
Ce este de făcut.

MARIA

Voiu ca să-i ştiţi cuprinsul,
Sir Paulet. In scrisoare eu cer ca o favoare
Să mě 'ntîlnesc cu dinsa, căci incă păn'acum
Eu n'am vězut-o 'n ochi. Sunt dată 'n judecata
Unor bărbaţi, pe care eu nu-i pot recunoaşte
A fi egali cu mine şi 'n cari nu mě 'ncred.
Elisabeta este din neamul meu, ea este
De-acelaş sex şi rang; numai in faţa ei
Eu pot ca la o soră, regină şi femee
Să mě mărturisesc.

PAULET

Adeseaori, Milady,
Voi v'aţi incredinţat onoarea la bărbaţi
Cari de stima voastră erau mai puţin vrednici.

MARIA

Mai cer inc'o favoare, ar fi neomenie
Ca să mi se refuse. De mult in inchisoare
Eu nu am mângâerea religiunii mele
Nici binefacerea sfintelor taine. Acea
Ce mi-a răpit şi tronul şi libertatea, care
Mi-ameninţă şi viaţa, n'a vrea ca să-mi inchidă
A cerurilor poartă.

PAULET

După dorinţa voastră
Decanul de aice...

MARIA (intrerupêndu-l cu vioiciune).

Nu voiu să vĕd decanul.
Eu cer să vie-un preot al religiunii mele,
Cer încă scriitori, notari ca să aştearnă
Voinţa-mi de pe urmă. Necasurile, asprimea
Indelungatei mele captivităţi, viaţa
Mi-o rod ş'a mele zile, mĕ tem, sunt numĕrate.
Eu mĕ simţesc a fi aproape de sfirşit.

PAULET

Prea bine. Cugetări de-acestea's priincioase.

MARIA

Ştiu eu de n'a venì o mână neaşteptată
Ca să grăbiască mersul prea lung al suferinţei?
Voiu să-mi fac testamentul, doresc ca să dispun
De ceea ce-i al meu.

PAULET

Nu vĕ opreşte nimeni.
Regina Ingliterei, nu vrea cu-averea voastră
Să se îmbogăţiască.

MARIA

M'au despărţit de toate
Femeile ce-aveam, de scriitorii mei.
Unde sunt ei şi care e soarta lor? Eu pot
Să mĕ lipsesc de-a lor serviciuri, însă voiu
Să fiu încredinţată că servitorii mei
Nu sufer în nevoe.

PAULET (vrênd să easă).

De dînşii avem grijă.

MARIA

Vĕ duceţi, Sir Paulet? Mĕ părăsiţi din nou

Şi inima-mi cea plină de grijă şi de spaimă
N'o uşuraţi de chinul amar al indoelii?...
Vegherea neadormită cu care mĕ păzesc
Spionii, mĕ desparte de ceealaltă lume.
Nu poate să străbată la mine nici o ştire
Prin zidurile-acestea. Mi-e soarta 'ncredinţată
In mâne duşmăneşti. O lună 'ndelungată,
Amară, a trecut de când au năvălit
Asupră-mi in castelul acesta patruzeci
De comisari, formând aici un tribunal
Şi răpede, c'o pripă puţin cuviincioasă,
Fiind nepregătită, făr' de apărători
M'au dat in judecata acestui tribunal
Nepomenit păn astăzi şi au cerut pe dată
Şi din memorie să le respund aşa
Surprinsă, ameţită precum eram; ca nişte
Fantome au venit ş'au dispărut tot astfel.
Deatuncea orice gură e mută pentru mine.
Zadarnic mĕ incerc să vĕd in ochii voştri
Dac'a mea inocenţă a biruit şi zelul
Prietenilor mei sau dacă m'au invins
A duşmanilor sfaturi. Curmaţi odată astă
Tăcere! Spuneţi-mi de ce am să mĕ tem
Sau ce pot să sperez.

PAULET (după o pausă).

Gândiţi că este vremea,
Să vĕ 'mpăcaţi cu cerul.

MARIA

Nădĕjduesc, Sir Paulet,
In indurarea sa şi mĕ aştept să-mi facă
Judecătorii mei dreptatea care-o merit.

PAULET

Dreptate se va face nu vĕ 'ndoiţi de-aceasta.

MARIA

S'a hotărit, Sir Paulet, procesul meu?

PAULET

Nu ştiu.

MARIA

Sunt osindită?

PAULET

Nu ştiu nimica, Milady.

MARIA

Vĕ place să lucraţi aici cu răpejune.
Mĕ va surprinde oare tot astfel ucigaşul
Ca şi judecătorul?

PAULET

Puneţi-vĕ in gând
C'aşa e hotărit şi el vĕ va găsì
Mai bine pregătită decât sunteţi acuma.

MARIA

De loc n'aş fi surprinsă de orice hotărire
Ar indrăsnì să dea un tribunal condus
De ura unui Burleigh şi zelul unui Hatton,
Dar ştiu pân la ce punct Regina Ingliterei
Va cuteza să meargă.

PAULET

Monarchii Ingliterei au să se teamă numai
De conştiinţa lor şi parlamentul ţării.
Aceea ce dreptatea a pronunţat, puterea
O va 'mplinì energic in faţa 'ntregei lumi.

SCENA III.

Cei dinainte. Mortimer, nepotul lui Paulet, intră fără a lua in seamă pe regină şi se adresează la Paulet.

MORTIMER

Vĕ 'ntreabă cineva. (Se depărtează tot astfel. Regina vede aceasta cu neplăcere şi se adresează lui Paulet care vrea să urmeze pe Mortimer).

MARIA

O rugăminte încă,
Sir Paulet; de la voi eu pot să sufer multe
De-aveţi ceva a-mi spune, căci virsta v'o respect.
Dar vreau să fiu cruţată de-obrasnica purtare
Ce are acest tênĕr.

PAULET

Purtarea pentru care
Vĕ este neplăcut, mĕ face să-l iubesc;
El nu e dintr'acei sminţiţi pe care-l moae
O lacrimă vicleană ce varsă o muere.
El a călĕtorit, se 'ntoarce din Paris
Şi Rheims, dar a păstrat puternică credinţa
Către bĕtrâna Anglie: faţă cu el, Milady
Zadarnice vor fi a voastre meşteşuguri. (ese)

SCENA IV.

Maria şi *Kennedy.*

KENNEDY

Cu-aşa grosolănie să vĕ vorbiască 'n faţă...
O! asta e prea crud!

MARIA (perdută in cugetări).

In zilele frumoase

A strălucirii noastre noi ne-am plecât urechia
Prea mult la linguşiri. E drept acuma, Hanna,
Să ascultăm şi glasul cel aspru al mustrării.

KENNEDY

Cum, astfel de plecată şi fără de curaj
Sunteţi, iubită lady? Altminterea eraţi
Atâta de voioasă, mĕ mângăiaţi pe mine
Şi eu găsiam c'aveaţi prea multă uşurinţă
Şi nu deajuns mâhnire.

MARIA

O recunosc prea bine
E umbra sângerată a regelui Darnley
Care-ameninţătoare se 'nalţă din mormênt
Şi n'are să se 'mpace cu mine, păn mĕsura
Nenorocirii mele se va umplea.

KENNEDY

Ce gânduri!...

MARIA

Tu uiţi, dar eu am bună aducere-aminte.
Azi e aniversarea fatalei mele fapte
E zioa când petrec in post şi rugăciuni.

KENNEDY

Goniţi odată duhul acest rĕutăcios!
Voi aţi spăsit pĕcatul cu ani de pocăinţă,
Cu-amare, grele chinuri. Biserica ce are
Putere să deslege şi cerul v'au ertat.

MARIA

Vina-mi de mult ertată
Se nalţă din mormêntu-i uşor acoperit,
Pătată cu nou sânge. Nici clopoţelul unui

Diacon ce slujeşte, nici darurile sfinte
Din mâna unui preot, nu pot să poruncească
Să se intoarne 'n groapa fantoma unui soţ
Ce cere resbunare.

KENNEDY

Nu l'aţi ucis voi, alţii au desăvirşit fapta.

MARIA

Eram inştiinţată, dar am ingăduit
Ca ea să se 'mplinească. Eu l'am atras cu vorbe
Măgulitoare 'n mreaja ce moartea-i intindea.

KENNEDY

Juneţa micşorează vinovăţia voastră,
Eraţi in anii fragezi...

MARIA

Eram in anii fragezi,
Ş'am incărcat c'o crimă aşa infricoşată
O viaţă-abia 'ncepută.

KENNEDY

V'a intărtat sfruntarea
Cea crudă, aroganţa unui bărbat pe care,
Cu o cerească mână, îl scoase-amorul vostru
Din noapte şi 'ntuneric, pe care l'aţi condus
Prin camera nupţială spre-a tronului mărire.
L'aţi fericit cu darul prea dulce-al mânei voastre
Ş'al falnicului sceptru. Putut-a el să uite
Că soarta-i strălucită fusese creaţiunea
Iubirii generoase? Şi totuş o uitâ
Nevrednicul, lovind prin josnice prepusuri
Şi prin năravuri rele a voastră gingăşie!
Nesuferit atuncea vi se făcù, se stinse
Tot farmecul ce ochiul odată vě 'nşălase;

Fugirĕţi cu mânie de-a sa imbrăţişare,
Lăsând ca să-l loviască dispreţul tuturora.
Şi el măcar cercat-a din nou să dobândiască
Favoarea ce perduse? Cerut-a el ertare?
Căzut-a in genunchi, căit 'naintea voastră,
Făgăduindu-vĕ că vrea să se 'ndrepteze?
Nu, ci desfidere v'a aruncat, infamul!
El, creatura voastră, voì să se arate
Ca Rege şi stĕpân. El puse să străpungă
In faţa voastră chiar, pe cântăreţul Rizio,
Al vostru favorit. Prin sânge-aţi resbunat
O crimă sângeroasă.

MARIA

Şi tot astfel prin sânge
Am s'o plătesc şi eu. Tu imi vesteşti osinda
Voind ca să mĕ mângâi.

KENNEDY

Când aţi lăsat ca fapta să fie săvirşită,
Numai eraţi voi insăşi, n'aveaţi respundere.
Deliriul unei dragosti nebune v'ameţise,
Vĕ supusese unui seducĕtor grozav,
Nenorocitului Bothwel, ce-asupra voastră
Domnia cu o voinţă de fer şi aroganţă.
Prin bĕuturi vrăjite şi farmece drăceşti,
Simţirea v'aprinsese.

MARIA

Tot farmecu-i era
Puterea bărbătească şi slăbiciunea mea.

KENNEDY

Nu, nu, a trebuit să cheme 'n ajutor
Pe-a iadurilor duhuri, ca să vĕ 'ntunece
A ochilor lumină. Numai aveaţi urechi

Pentru inştiinţarea celui mai bun prieten,
Nici ochi spre a vedea ce nu-i cuviincios.
Pudoarea delicată atunci vě părăsise
Şi faţa voastră care se'nsenina odată
De blânda modestie, ardea de focul aprig
Al patimei aprinse. Atunci svirliseţi vělul
Ce'mbrobode misterul.
Timiditatea voastră fusese biruită
De viţiul sěu obraznic şi cu'ndrăsneaţă frunte
Vě arătaţi ruşinea in public. Aţi lăsat
Să poarte in triumf regala spad'a Scoţiei
Prin Edimburg, alături cu voi un ucigaş
Pe care-l blăstema poporu 'n gura mare.
Voi aţi incunjurat cu oaste parlamentul
Şi pe judecători acolo, chiar in templul
Dreptăţii, i-aţi silit să joace-o comedie
Şi să desvinuiască de crima de omor
Pe omul vinovat. Aţi mers şi mai departe...
O! Doamne!...

MARIA

Spune! Mâna i-am dat-o la altar!

KENNEDY

O vecînică tăcere s'acopere-astă faptă!
Ea e revoltătoare, cumplită, demnă numai
De-un suflet prăpădit. Voi nu sunteţi perdută,
Vě ştiu, eu v'am crescut din frageda pruncie.
Aveţi o inimă pětrunsă de simţire
Şi plină de pudoare. Şi numai uşurinţa
Este greşala voastră. Vě spun, sunt duhuri
Rele ce intră făr de veste in pieptul omenesc
Atât de rěu păzit, ne'ndeamnă să comitem
Infricoşata crimă, ş'apoi, plecând spre iaduri,
Ne lasă inima cuprinsă de 'ngrozire.

Decând această faptă ce viaţa vĕ pătează,
Alt rĕu n'aţi mai făcut. Eu pot da mărturie
De indreptarea voastră. Luaţi dar inimă
Şi faceţi earăş pace cu voi. Orice greşală
Aţi mai avea pe suflet, aici in Inglitera
Nu sunteţi vinovată. Nu e Elisabeta,
Nici parlamentul Angliei judecătorul vostru.
Aici vĕ asupreşte puterea, inaintea
Acestui tribunal necompetent, puteţi
Cu-al nevinovăţiei curaj să v'arătaţi.

MARIA

Cine-i? (Mortimer s'arată la uşă).

KENNEDY

Este nepotul. Intraţi!

SCENA V.

Cei dinainte. Mortimer (intrând cu sfială).

MORTIMER (către doică).

Te depărtează
Şi fă pază la uşă, am de vorbit Reginei.

MARIA (cu autoritate).

Hanno, remâi!

MORTIMER

Milady, nu vĕ 'ngrijiţi, aflaţi
Cine sunt eu (îi dă o hârtie).

MARIA (se uită la hârtie şi i-o dă inapoi uimită).

Ce-i asta?

MORTIMER

Mergi Kennedy, păzeşte
Ca să nu fim surprinşi de unchiul meu.

MARIA

(către doică care se stinjineşte şi se uită la Regină cu indoială).

Mergi, mergi,
Fă precum zice el...

(Doica se depărtează arătând semne de mirare).

SCENA VI.

Mortimer şi *Maria.*

MARIA

Din Franţa! Unchiul meu imi scrie, cardinalul
Lotringhiei: „Te'ncrede in Mortimer, bărbatul
Care ţi aduce astă scrisoare, căci nu ai
Mai credincios prieten in toată Inglitera".
Cum? este cu putinţă? Nu e o nălucire
Ce 'nşală ochii mei? Când mĕ credeam de lumea
Intreagă părăsită, eu aflu un prieten
Atâta de aproape, şi cine? Chiar nepotul
Bărbatului prea aspru ce mĕ păzeşte, acel
Pe care il aveam de cel mai mare duşman!

MORTIMER (aruncându-se la picioarele ei).

Ertare, o, Regină, că am luat o mască
Atât de uricioasă şi care m'a costat
Destul, dar numai ei îi mulţumesc că pot
De voi să mĕ apropiu, să viu cu ajutor
Şi mântuire!

MARIA

Sir, sculaţi-vĕ! Eu sunt

Uimită, nu's in stare aşa de răpede
Să trec din adâncimea nefericirii mele
Către speranţă. Spuneţi, mĕ faceţi să 'nţeleg
Acast noroc, să pot avea credinţă 'ntr'insul.

MORTIMER (sculându-se).

E grabă... unchiul meu curênd va fi aici
Ş'un om prea uricios îl intovărăşeşte.
Păn a nu vĕ surprinde grozava lor solie
Aflaţi cum de la ceruri vĕ vine ajutor.

MARIA

Atotputernicia cerească vĕ trimite!

MORTIMER

Ertaţi ca să incep a vĕ vorbì de mine.

MARIA

Vorbiţi!

MORTIMER

Eu, ajunsesem la douĕzeci de ani
Crescusem in principii severe şi supsesem
O ură fără margini contra papalităţii,
Când o nebiruită dorinţă mĕ impinse
Spre continent. Lăsai a puritanilor
Intunecoase sale de predici indărătu-mi
In patrie, şi grabnic trecui prin Franţia
Cătând cu nerăbdare ferbinte să ajung
In ţara italiană, atât de lăudată.
Tocmai eram in timpul celei mai mari serbări
Bisericeşti, pe drumuri se imbulziau mulţime
De 'nchinători. Icoane şi ruguri cu ghirlande
Erau impodobite. Părea că omenirea
Era 'n peregrinare, mergênd spre 'mpărăţia
Cerească şi eu insumi, răpit ca de-un şuvoiu,

Mĕ dusei cu grămada inchinătorilor
La Roma. O! atunci, Regină, ce-am simţit,
Când am vĕzut nainte-mi coloanele mărețe
Şi arcuri de triumf şi mândra strălucire
A coloseului; când m'am găsit deodată
In lumea fărmecată a artelor senine!
Eu nu simţisem încă puterea artelor;
Biserica in care am fost crescut ureşte
Orice poate să placă la simţurile noastre.
Ea nu rabdă icoane şi se inchină numai
La imaterialul cuvênt. Ce desfătare
Avui când am intrat pe urmă in biserici
Unde se auzia o muzică divină,
Unde figurile cereşti sunt zugrăvite
Pe ziduri şi pe bolţi cu mare bogăţie,
Unde tot ce-i mai nalt, mai mare, părea viu
Uimiţilor mei ochi; când am vĕzut chiar Sfinţii
Mântuitorului, pe Maica Domnului,
Apoi Sfânta Treime viind din cer, Schimbarea
La faţă..., când pe urmă eu am vĕzut slujind
Pe papa la altar in strălucirea sa
Şi binecuvêntând popoarele in juru-i!
Ah! Ce's pietrele scumpe
Şi aurul cu care regii cei pământeşti
Se 'mpodobesc... El singur pe lume are numai
Divina maestate! Ca şi impĕrăţia
Cerească-i casa lui... Căci ce se vede-acolo
Nu-i din această lume!

MARIA

Oh! cruţă-mĕ... destul!
Nu mai desfăşura naintea mea covorul
Cel vesel al vieţei. Sunt o nenorocită
Captivă!

MORTIMER

O! şi eu... Şi eu am fost un rob,
Dar inchisoarea mea deodată s'a deschis
Şi spiritul meu liber acuma salută
Lumina strălucită a zilei. Eu jurai
Nemărginită ură inţelepciunii strimte
Ce dobândeşti din carte şi fruntea-mi cu ghirlande
De flori impodobindu-mi, m'amestecai voios
Cu lumea cea voioasă. Mulţi nobili Scoţiani
Şi mulţi tovarăşi veseli, din Franţa, mĕ 'nsoţirĕ
Şi Cardinalului de Guise, unchiului vostru
M'au presentat. Ce om! Ce plin e de nobleţă,
Mărire, energie! Cum pare chiar născut
Spre-a stĕpânì pe oameni. El este tipul viu
De-un prinţ bisericesc cum nu mai este altul!

MARIA

Vĕzurĕţi scumpa faţă
A mult iubitului şi 'naltului bărbat
Ce călăuz mi-a fost in frageda-mi pruncie?
O! spuneţi-mi de dînsul! Gândeşte-se la mine?
Norocul îl protege? Viaţa îi zimbeşte?
Mai este incă unul din stîlpii nemişcaţi
Ce sprijine puternic biserica creştină?

MORTIMER

Chiar el, mândrul bărbat, se coborì spre mine
Şi dogmele sublime a legi 'mi tălmăcì
Spre-a stinge indoiala ascunsă 'n al meu suflet.
El mĕ incredinţă cum raţiunea noastră
In veci conduce numai pe oameni la greşeli;
Că-i bine, ochii lor să vadă-acea ce trebui
Să creadă a lor inimi, că-i necesar să aibă
Biserica un cap visibil, ca părinţii
Bisericei au fost conduşi de adevĕr.

O! cum se 'mprăştiară erorile juneţei
In faţa eloquenţei atotbiruitoare
Ş'a 'nţelepciunii sale! Eu m'am intors in sênul
Bisericei napoi şi-mi abjurai eroarea
In chiar mânile sale.

MARIA

Deci faceţi şi voi parte
Din miile de oameni ce-a dus la mântuire
Cu nalta-i eloquenţă, precum odinioară
Mântuitorul nostru când s'a suit pe munte?

MORTIMER

Curênd după aceea, când datoria lui
Il rechemă in Franţa, la Rheims el mĕ trimise
Unde societatea lui Isus pregăteşte
Cu o activitate pioasă preoţi pentru
Biserica ingleză. Acolo am găsit
Pe Morgan, nobilul Scoţian, pe credinciosul
Lessley, pe invăţatul episcop de la Ross
Ce toţi petrec in Franţa ale exilului
Prea amărite zile. Deaproape mĕ legai
Cu-aceşti vrednici bărbaţi şi-mi intăriam credinţa.
Găsindu-mĕ 'ntr'o zi din intîmplare 'n casa
Episcopului, dau cu ochii de portretul
Unei femei frumoase şi blândă ca un ânger.
Acest chip al meu suflet puternic il cuprinse
Şi neputênd simţirea să-mi stĕpânesc, eu stam
Uimit naintea lui.
Episcopul imi zise atunci: Cu drept cuvênt
Uimirea te cuprinde când vezi acest portret...
Cea mai frumoasă dintre femeile din lume
Tot de odată este şi cea mai neferice:
Ea sufere din causa credinţei noastre sfinte
In chiar patria ta.

MARIA

Inalt şi nobil suflet!
O! Eu n'am perdut totul când, in nenorocire,
Mai am aşa prieten.

MORTIMER

Atunci el incepù
Cu-adâncă eloquenţă, martiriul a-mi descrie
La care v'au supus vrăjmaşii voştri aprigi.
El şi de neamul vostru imi spuse, arătându-mi
Cum se coboară drept din Tudori, mĕ convinse
Că singură sunteţi in drept de a domnì
Asupra Ingliterei, ear nu astă regină
Bastardă, făr de lege, născută 'n adulter
Pe care a respins'o chiar tatăl ei Enric.
N'am vrut să mĕ incred numa 'n cuvêntul lui,
Am consultat pe mulţi cunoscĕtori ai legii
Şi am deschis cărţi multe ce scriu despre blasoane
Şi invăţaţii toţi pe cari am intrebat
Mi-au confirmat dreptatea pretenţiei ce-aveţi.
Acuma sunt convins, că numai bunul drept
Ce-aveţi asupra Angliei e toată vina voastră.
Şi că această ţară in care staţi inchisă
Fără vinovăţie, a voastră-i după drept.

MARIA

O! drept nenorocit! el singur e isvorul
Nefericirii mele!

MORTIMER

Tot pe aceeaşi vreme
Aflai că din castelul lui Talbot aţi fost scoasă
Şi că v'a dat in paza unchiului meu; crezui
In astă intîmplare să vĕd a cerului
Mântuitoare mână. Mi se părù că glasul

Destinului mĕ chiamă ca să vĕ scap cu *bra*ţu-mi.
Amicii mĕ 'ntărirĕ şi mĕ incurajarĕ,
Imi dete Cardinalul a sale bune sfaturi
Şi binecuvêntarea şi mĕ deprinse 'n arta
Grea a făţărniciei. Indată-mi făcui planul
Şi mĕ 'ntorsei in ţară, unde, precum cunoaşteţi
Sosii de zece zile. (se opreşte) Eu v'am vĕzut, regină,
Eu v'am vĕzut *pe voi*, ear nu portretul vostru...
O! ce comoară-ascunde acest castel intr'insul
Nu e o *inchisoare* aceasta, e un *templu*
Dumnezeesc, mai mândru decât curtea regală
A Angliei!... Ferice acel căruia soarta
I-a dat ca să respire cu voi acelaş aer!
Are cuvênt femeea ce vĕ ascunde-aice...
A Angliei junime s'ar ridica intreagă,
Ar scoate toţi din teacă sabia lor, revolta
S'ar preumbla prin ţară cu fruntea uriaşă
Dac'ar vedea Inglejii pe dreapta lor regină!

MARIA

Cât aş fi de ferice dacă cu ochii voştri
Inglejii ar privì-o.

MORTIMER

Da, de-ar fi ei ca mine
Marturi durerii voastre, a mândrei energii
Şi gingăşiei blânde cu care suferiţi
Nedemna voastră soartă, căci din aceste toate
Ispite şi torturi, eşiţi ca o regină.
A inchisorii chinuri răpesc ele ceva
Din frumuseţa voastră?...
Nimic n'aveţi din cele ce 'mpodobesc viaţa
Şi totuş strălucirea şi viaţa cu dulci raze
Vĕ luminează fruntea. In veci peste-acest prag
Nu trec făr' a simţì că inima-mi se rupe

De chin, şi făr a fi ferice totdeodată
Că pot să vĕ privesc. Dar ciasul hotăririi
S'apropie grozav, primejdia grăbeşte
Pe fiece moment. Eu nu'ndrăznesc mai mult
Să vĕ ascund cumplita...

MARIA

Sentenţa-mi e rostită?
Spuneţi-mi-o, eu sunt in stare s'o ascult.

MORTIMER

Rostită e sentenţa. — Cei patruzeci şi doi
Judecători au zis că sunteţi vinovată.
Lorzii, comunele ca şi Cetatea Londrei
Cer să se esecute sentenţa cât mai iute
Regina singură stă in nehotărire
Nu doară din clemenţă sau din umanitate,
Ci vrênd cu viclenie să par' a fi silită.

MARIA

Sir Mortimer, cuvêntul ce-aţi zis nu mĕ surprinde
Şi nu mĕ inspăimântă. De mult sunt pregătită
Să aflu astă veste...
Cunosc pe cei ce-au fost judecătorii mei.
După purtările ce au avut cu mine
Pricep că libertatea ei n'au putut să-mi dea
Vĕd unde vor s'ajungă... Ei vor să mĕ inchidă
In temniţă eternă, cu gândul să ingroape
Cu mine impreună, in noaptea inchisorii
Şi dreptul care-l am şi rĕsbunarea mea.

MORTIMER

O! nu, Regină, nu! Nu s'or oprì acolo.
N'ajunge tiraniei să-şi impliniască scopul
Pe jumĕtate numai. Cât timp veţi trăì voi.
Trăeşte şi 'ngrijirea Reginei Ingliterii!

Nu-i temniță destul de-adâncă pentru voi.
Numai prin moartea voastră i se 'ntărește tronul.

MARIA

Cum?... Ea ar cuteza, un cap incoronat
Să-l pue sub securea călăului?

MORTIMER

Desigur
Că ea va cuteza. Nu vĕ'ndoiți de-aceasta.

MARIA

Ea ar putea astfel sa calce in picioare
Și Maestatea ei ș'acea a tuturor
Monarchilor din lume! Și nu se teme ea
De rĕsbunarea Franței?

MORTIMER

Cu Franția inchee
O pace vecînică și Ducelui de-Anjou
Ea dă și tron și mână.

MARIA

Și Regele Ispaniei,
Nu va pornì cu oaste?

MORTIMER

Ea n'are nici o frică
Chiar dacă lumea intreagă s'armează contra ei
Cât timp cu-al ei popor in pace se găsește.

MARIA

Ș'ar vrea Inglejilor să dee insăși ea
Priveliștea aceasta?

MORTIMER

Milady,—acest popor

Vĕzù adeseori in vremile din urmă
Regine coborite din scaunul regal
Suind pe eşafod. Muma Elisabetei
Păşì pe-această cale şi Caterina Howard.
Chiar Lady Grey a fost o frunte 'ncoronată.

MARIA (după o pausă).

Nu, Mortimer, vĕ 'nşală o temere deşartă
Şi ingrijirea numai a bunei voastre inimi
Această ingrozire zadarnică vĕ'nsuflă.
Nu de-eşafod mi-e teamă, mai sunt şi alte chipuri
Mai tainice, prin care Regina Ingliterei
Se poate apăra de drepturile mele.
Păn a nu se găsì un gâde pentru mine
Mai lesne s'ar putea plătì un ucigaş.
De-aceasta-mi este frică, şi-n veci eu nu apropiiu
Paharul de-a mea buză, făr a gândì cu groază
Că poate dragostea surorii mi-l trimite.

MORTIMER

Nici tainic nici pe faţă nu va putea omorul
S'ating' a voastră viaţă; fiţi fără grijă, totul
E gata, doisprezece juni nobili din Britania
S'au inţeles cu mine, şi sfânta 'mpărtăşire
Primind azi dimineaţă, jurat-au din castel
De-aici să vĕ ridice. Contele Aubespine
Ambasadorul Franţei, fiind inştiinţat
D'a noastră 'mpărechere, ne vine 'n ajutor
Şi chiar palatul lui e locul de 'ntîlnire.

MARIA

Mĕ faceţi ca să tremur, dar nu de bucurie.
O neagră presimţire prin inimă-mi străbate.
Ştiţi voi ce vreţi să faceţi? Cum? Capetele pline
De sânge a lui Tishburn şi a lui Babington

Ce-au fost infipte 'n ţeapă pe podul de la Londra
Spre 'nştiinţarea lumii, nu vĕ inspăimântează!
Nici alţi nenorociţi ce şi-au găsit peirea
In fapte-asemĕnate, ingreunându-mi numai
A ferelor povară. O! amăgitule şi neferice tênĕr,
Fugiţi de mai e vreme, dacă prepuitorul
Burleigh nu are ştire de planurile voastre
Şi dacă printre voi n'a fost vre-un trădător!
Fugiţi din astă ţară! Ah! pe Maria Stuart
N'a ocrotit-o incă un muritor ferice!

MORTIMER

Pe mine capetele lui Babington şi Tishburn
Ce s'au infipt in ţeapă pe podul de la Londra
Spre ingrozirea lumii, nici alţi nenorociţi
Ce şi-au găsit peirea in fapte asemĕnate
Nu mĕ inspăimântează, căci ei au câştigat
O glorie eternă şi e o fericire
Chiar moartea să o aflu pentru scăparea voastră.

MARIA

Zadarnic, nici prin silă şi nici prin viclenie
Nu pot fi mântuită; vrăjmaşul meu veghiază
Ş'a lui este puterea... Nu sunt păzită numai
De Paulet ş'a sa ceată. Intreaga Inglitera
Păzeşte şi veghiază l'a temniţei eşire.
Elisabeta numai din libera-i voinţă
Imi va putea deschide a inchisorii uşă.

MORTIMER

O! nu speraţi aceasta!

MARIA

Un om trăeşte numai
n stare să mĕ scape!

MORTIMER

Numiţi-mi pe-acest om!

MARIA

Contele Lester.

MORTIMER (dând inapoi surprins).

Lester!... prigonitorul vostru
Cel mai inverşunat! El care-i favoritul
Elisabetei!... Lester!

MARIA

De pot fi mântuită,
Pot fi printr'insul singur; mergeţi la el, vorbiţi
Cu dînsul fără teamă şi pentru siguranţă
Că insămi vě trimet, daţi-i scrisoarea asta:
Cuprinde-al meu portret.

(Scoate o hârtie din sîn. Mortimer se indoeşte daca trebue să o primească).

Luaţi-l... de mult timp
Il port in sinul meu... prea aspra priveghere
A lui Paulet imi tae spre dînsul orice cale.
Ah! ângeru-mi de pază, la mine v'a trimis!

MORTIMER

Regină, ce enigmă? Spuneţi-mi...

MARIA

Lester insuş.
Va deslega enigma. Aveţi incredere
Intr'insul ş'atunci el in voi se va increde.
Cine vine?

KENNEDY (intrând răpede).

Sir Paulet c'un nobil de la Curte.

MORTIMER

Regină, e Lord Burleigh, fiţi calmă, ascultaţi
In linişte aceea ce vine să vě spue.
(Ese prin o uşă laterală urmat de Kennedy).

SCENA VII.

Maria, *Lord Burleigh* (mare tresorier), *Paulet*.

PAULET

Mi-aţi zis azi că doriţi să vě cunoaşteţi soarta.
Lord Burleigh a venit să vě inştiinţeze,
Primiţi cu resignare...

MARIA

Ascult cu-acea tărie
De suflet ce o are un om nevinovat.

BURLEIGH

Regină, vin aice trimis de curtea 'naltă...

MARIA

Lordul Burleigh primeşte se vede cu plăcere
A fi organul curţii pe care-a inspirat-o.

PAULET

Vorbiţi parc'aţi cunoaşte sentenţa!...

MARIA

O cunosc
De vreme ce Lord Burleigh de ea-mi aduce ştire.
Dar să lăsăm... vorbiţi!

BURLEIGH

Milady, v'aţi supus
La competenţa curţii de patruzeci şi doi...

MARIA

Ertaţi-mĕ, Milord, dacă vĕ intrerup,
Chiar de la inceput; zici c'am recunoscut
Căderea unei curţi de patruzeci şi doi...
Nu... n'am recunoscut nimic şi nici puteam.
Aş fi călcat cu-aşa dispreţ in demnitatea
Ce are-al meu popor şi fiul meu şi toţi
Ai lumii domnitori! In legea inglezească
Stă scris că ori şi cine se judecă de-un juriu
Compus dintre egali. Cine-i egalul meu
Din tribunalul vostru? Egalii mei sunt Regii.

BURLEIGH

Actul de acuzare l'aţi ascultat şi'n urmă
La intrebările făcute aţi respuns.

MARIA

Da, am fost amăgită de vicleniile
Lui Hatton şi, impinsă de-un sentiment de-onoare,
M'am increzut puterii argumentării mele
Ş'am ascultat a lor nedrepte 'nvinuiri,
Ca să le-arăt cât sunt de neintemeiate.
Aceasta am făcut-o din stima ce aveam
Pentru persoana numai a celor nobili lorzi,
Nu pentru-a lor cădere pe care o recus.

BURLEIGH

De-o recusaţi sau nu, Milady, e o simplă
Formalitate numai, care-al dreptăţii curs
Nu-l poate-oprì in loc... Aice respiraţi
Al Ingliterei aer, vĕ bucuraţi de-a legii
Protecţie şi pază şi deci trebue să fiţi
Supusă totdeodată l'a legilor domnie.

MARIA

In temniţă respir al Ingliterei aer
Şi voi numiţi aceasta in Anglia-a trăi
Şi a se bucura de-a legilor domnie?
Eu mai nu le cunosc şi lor a mě pleca
Eu nu am consimţit; eu nu sunt o supusă
Acestei ţări, ci sunt o liberă Regină
A unui alt imperiu

BURLEIGH

Şi vě inchipuiţi
Că titlul de Regină acordă privilegiul
De-a intărta revolta intr'o ţară străină?
Unde-ar mai fi atunce in state siguranţa
Dac'a Temidei armă direaptă n'ar putea
Atinge-aşa de lesne şi fruntea vinovată
A oaspelui regal ca şi pe-un cerşitor?

MARIA

Nu voiu să mě sustrag de la rěspundere,
Dar pe judecătorii mei nu-i recunosc!

BURLEIGH

Cum, pe judecători? Dar sunt ei nişte rěi,
Culeşi de prin gunoiul norodului de jos;
Sunt nişte cârciogari, lipsiţi de-orice ruşine
Ce vênd pe bani dreptatea şi se 'nvoesc a fi
Uneltele-asupririi? Nu's oare cei intâi
Bărbaţi din astă ţară? independenţi destul
Spre-a cuteza să fie şi drepţi; mult mai presus
De frica Regilor şi joasa corupţiune?
Nu's ei aceia care guvernă drept şi liber
Acest nobil popor, a căror nume este
Destul să-l pronunţăm, ca orice indoială
Şi oricare prepus indată să dispară?

In fruntea lor se află păstorul cel pios
Primatul venerabil dela Canterbury
Şi inţeleptul Talbot cui e incredinţată
A statului pecete şi Howart ce conduce
A Ingliterei flote. Mărturisiţi, putea
Regina să aleagă pentru această causă
Regală, alţi bărbaţi mai nobili decât dînşii,
Mai drepţi judecători? Şi daca putea fi
Orbit unul dintr'inşii din ură de partid,
Pot oare patruzeci bărbaţi aşa de-aleşi
Să se uniască toţi spre-a da o hotărire
De patimă 'nsuflată?

MARIA (după o tăcere).

Uimită eu ascult
Puterea gurei voastre, ce pururea mi-a fost
Atâta de fatală. Cum pot să mĕ mĕsor
Eu, o femee slabă şi făr invăţătură
Cu voi, un orator atâta de dibaciu?
Dar, dacă aceşti Lorzi ar fi cum îi descrieţi
Şi ei m'ar osindì, ar trebuì să tac
Şi fără de speranţă mi-ar fi perdută causa.
Aceste nume insă ce lăudaţi şi care
Prin greutatea lor trebui să mĕ sdrobiaşcă,
Eu vĕd că au jucat cu totul alte roluri
In intîmplările acestei ţări... eu vĕd
Nobleţa asta 'naltă a Angliei, Senatul
Maiestuos al ţării, plecându-se ca sclavii
Unui seraiu naintea capriciurilor mici
Ce-avea ca un sultan, Enric al optulea,
Strămoşul meu. Eu vĕd Camera cea de sus
Tot astfel de venală ca şi Comunele,
Sancţionând o lege şi mâne abrogând-o;
Legând şi desfăcĕnd căsătorii, precum
Stĕpânul poruncea; astăzi dismoştenind

Pe fiica Regilor ingleji, hulindu-le
Cu nume de bastarde şi mâne ca Regine
Incoronându-le. Pe pairii aceşti vrednici
Ii vĕd cu o credinţă prea grabnic dispărută,
Sub patru stĕpâniri schimbând de patru ori
Religiunea lor.

BURLEIGH

Ziceţi că nu cunoaşteţi
A Ingliterei legi, dar vĕd că ştiţi prea bine
A ei nenorociri!

MARIA

Ş'aceştia sunt, Milord, judecătorii mei!
Vreau să vĕ dau dreptate... fiţi drept şi voi cu mine!
Se zice că aveţi intenţii foarte bune
Cu ţara, cu regina; sunteţi incoruptibil,
Sunteţi neobosit şi devotat... Vĕ cred.
Nu interesul propriu pe voi vĕ stĕpâneşte,
Ci interesul ţării ş'al Suveranului.
Deaceea nu vĕ 'ncredeţi, Milord; folosul ţării
Uşor poate la voi inlocuì dreptatea.
Eu nu mĕ indoesc că sunt pe lângă voi
Printre arbitrii mei şi alţi nobili bărbaţi,
Dar ei sunt protestanţi, zeloşi pentru 'nflorirea
Patriei lor ingleze şi au să se rostiască
Asupra mea, *papistă*, ş'a Scoţiei Regină.
O zicĕtoare spune că nu poate fi drept
Inglezul c'un Scoţian. Deaceea se păstrează
Un obiceiu străvechiu din timpuri bĕtrâneşti
Să nu poată fi martor naintea judecăţii
Inglezul impotriva vre unui Scoţian
Şi nici un fiu al Scoţiei contra celui dintâi
Nevoia a produs o lege-aşa ciudată.

Un sens adânc s'ascunde in vechile obiceiuri
Să le cinstim, Milord. Au aruncat natura
Două 'nfocata neamuri pe aceeaşi scândură
A Oceanului şi, nedând fiecărui
O parte deopotrivă, spre luptă le-a impins.
A Tweedei albie ângustă e hotarul
Ambelor ţări, s'adesea in valurile ei
A curs şi sângele oştirilor duşmane.
De-o mie de ani stau pe maluri faţă 'n faţă
Şi, amenintători, cu mâna p'a lor spadă,
Privesc unul la altul. Duşmanii Ingliterei
In Scoţia deapururi găsirĕ ajutor
Şi 'n Scoţia nicicând n'a fost rĕsboiu civil
Al cărui foc Inglezul nu l'ar fi aţiţat.
Nu se va stinge ura aceasta până când
Un singur parlament frăţeşte-i va unì
Şi până va domnì pe insula intreagă
Un singur sceptru numai.

BURLEIGH

Şi credeţi că o Stuart
Ar da regatului această fericire?

MARIA

Dece-aş tăgăduì? da, eu mărturisesc
Că am hrănit speranţa sub creanga de măslin
Să pot unì odată pe ambele popoare.
Nu mĕ credeam menită să fiu o victimă
A urei naţionale de care sunt aprinse.
Eu pentru totdeauna speram c'oiu stinge focul
Bĕtrânei invrăjbiri şi cum strămoşul meu
Richmond, ambele rose legat-a impreună
După rĕsboaie crunte, aşa voiam şi eu
Coroanele-amĕndouĕ a Angliei şi Scoţiei
Să le 'mpreun in pace.

BURLEIGH

V'aţi urmărit dorinţa
Pe-o cale rătăcită, vrênd să aprindeţi ţara.
Să vě urcaţi pe tronul regatului prin focul
Rĕsboiului civil.

MARIA

Pe unul Dumnezeu!
Eu n'am voit aceasta! Când am avut vreodată
Asemenea proecte? Unde sunt probele?

BURLEIGH

Eu n'am venit aice ca să mě cert. Nu este
Mai mult această causă supusă la desbateri.
Prin patruzeci de voturi incontra numai două
S'a zis c'aţi călcat bilul votat anul trecut
Şi că sunteţi supusă pedepselor prescrise.
Se zice 'n acea lege: „De s'ar isca in ţară
Impărecheri şi vrajbă in interesul unei
Persoane ce pretinde că are drept la tron
S'o dea in judecată pe ea şi pân la moarte
Să fie prigonită". Şi deci, avênd dovezi...

MARIA

Nu mě 'ndoesc, c'o lege incontra mea făcută
Cu scopul de-a mě pierde anume, contra mea
Va fi şi aplicată. Vai de sĕrmana jertfă
Când tot aceeaşi gură ce legea a făcut
Pronunţă şi sentenţa! Puteţi tăgădui
C'acest bil s'a făcut cu scopul de-a mě pierde?

BURLEIGH

El drept inştiinţare avea să vě slujiască
Şi insăş voi dintr'insul o cursă aţi făcut.
Voi aţi vĕzut abisul deschis naintea voastră

Şi 'n el v'aţi răpezit, deşi inştiinţată.
Eraţi cu-otrăvitorul Babington inţeleasă
Şi cu complicii sĕi, de toate aveaţi ştire
Şi conduceaţi complotul din fundul inchisorii.

MARIA

Când am făcut aceasta? Să mi s'arăte probe!

BURLEIGH

S'au arătat deunăzi naintea judecăţei.

MARIA

Cum? Copii de-o mână străină aşternute?
Să mi se dea dovadă că eu le-aş fi dictat,
Că le-am dictat aşa precum au fost citite.

BURLEIGH

S'a zis de Babington nainte de-a murì
Că sunt acele 'ntocmai pe care le-a primit.

MARIA

Dece nu l'aţi adus nainte-mi când trăia?
Dece cu-atâta pripă la moarte l'aţi trimes
Şi nu l'aţi intrebat cu mine faţă 'n faţă?

BURLEIGH

Şi ambii secretari ai voştri Kurl şi Nau
Au zis cu jurămênt că ei aste scrisori
Le-au aşternut intocmai după dictarea voastră.

MARIA

Şi eu sunt osindită pe mărturia care
O dau a mele slugi? Se pune 'ncredinţare
Pe cei care trădează pe-a lor Regină? cei
Ce mi-au călcat credinţa atunci când contra mea
Veneau ca să depue?

BURLEIGH

Recunoşteaţi odată
Că Scoţianul Kurl e virtuos şi prob.

MARIA

Aşa l'am cunoscut; dar numai in pericul
Deplin s'adevereşte virtutea unui om.
El poate c'a depus ceeace nu ştia
Din groazele torturei. Poate credea să scape
Cu mărturie falsă a-mi face un rĕu mie.

BURLEIGH

El a jurat ca martur liber şi nesilit.

MARIA

Dar nu in faţa mea. Cum, sir? Eată doi marturi
Ce incă sunt in viaţă... Să fie confruntaţi
Cu mine, să repete mărturisirea lor
Naintea mea! Dece imi refusaţi un drept
Ce se'ncuviinţează chiar unui ucigaş?
Din gura lui Talbot, vechiul meu păzitor
Eu ştiu că sub această domnie s'a votat
Un bil care ordonă să fie puşi in faţă
Pîrîşul cu pîritul. Cum? N'am inţeles bine?
Sir Paulet, te cunosc că eşti om de onoare,
Acum mi-o dovedeşte. Pe conştiinţă, spune!
E drept? In Inglitera există-aşa o lege?

PAULET

Aşa e, Doamna mea, avem această lege
Eu trebue adevĕrul să-l spun aşa cum este

MARIA

Ei bine, când cu-atâta asprime mi s'aplica
A Ingliterei legi ce nu-mi sunt priitoare

Dece lăsaţi deoparte aceleaşi legi, atunci
Când pot să-mi folosiască? Rĕspundeţi, Babington
Dece n'a fost adus naintea mea, aşa
Precum e scris in lege, nici scriitorii mei
Cari amêndoi trăesc?

BURLEIGH

Nu vĕ iuţiţi, Milady,
Nu numai pentrucă aţi fost cu Babington
In taină inţeleasă...

MARIA

Ba numai pentru-aceasta
Eu pot să fiu supusă l'a legilor pedeapsă.
Numai de-aceasta trebui să mĕ desvinuesc
Milord, nu schimbaţi vorba şi n'o incunjuraţi.

BURLEIGH

Voi aţi negociat, se ştie, cu Mendoza
Ambasadorul Spaniei; s'au arătat dovezi...

MARIA

Nu schimbaţi vorba, Sir.

BURLEIGH

Aţi uneltit comploturi,
Aţi vrut să resturnaţi a ţării religiune,
Aţi indemnat la lupte pe toţi regii Europei
Asupra Ingliterei.

MARIA

Chiar dac'aş fi făcut aceasta? — N'am făcut-o! —
Dar voiu ca s'o admit, Milord, eu sunt inchisă
Incontra dreptului ce leagă pe popoare.
Eu n'am venit aicea cu sabia in mână,
Eu am venit plecată, făcênd apel la dreptul

Cel sfânt al ospeţiei; m'am aruncat la pieptul
Reginei care-mi este prin sânge inrudită.
Şi unde eu speram să capĕt ocrotire,
Cu sila am fost smulsă şi'n lanţuri ferecată.
Spuneţi, poate să-mi fie legată conştiinţa
In faţă cu-acest stat? Am către Inglitera
Vre o indatorire? Fac us numai de dreptul
Ce-l are-un asuprit când caut mântuirea
Din lanţurile mele, când caut să inlătur
Puterea prin putere şi să ridic, să mişc
In ajutorul meu pe toate statele
Acestui continent. Pot face orice lucru
Este considerat ca drept şi ca leal
Intr'un rĕsboiu legitim.
Numai de la omor, de la un atentat
Viclean şi sângeros, m'opreşte-a mea mândrie
Şi conştiinţa mea. Omorul m'ar păta
Şi m'ar desonora. Eu zic: desonora,
Dar nu m'ar osindì, dar n'ar da loc asupră-mi
La vre o hotărire, căci intre Inglitera
Şi mine nu mai poate fi vorba de dreptate,
Ci numai de putere.

BURLEIGH (cu ton semnificativ).

Nu apelaţi la dreptul
Cel groznic al puterii, el nu e favorabil
Unei prisoniere.

MARIA

Eu sunt cea slabă, ea
E cea puternică... prea bine, să useze
Atunci de-a ei putere. Trimeată-mĕ la moarte
Şi siguranţei sale aducă-mĕ ca jertfă!..
Dar să mărturisiască că de putere numai
A făcut us, dar nu c'a mers după dreptate.

Nu imprumute spada justiţiei, să scape
De-o duşmană temută; nu intr'o haină sacră
Imbrace indrăzneala sĕlbatică-a puterii,
Cu-această comedie să nu inşăle lumea!
Poate fi ucigaşă, dar nu judecătoare!
Nu cerce aparenţa virtuţii să'mpreune,
Cu-a crimei negre fructe, ci astfel precum este
Cuteze să s'arate!... (ese)

SCENA VIII.

Burleigh şi *Paulet.*

BURLEIGH

Ea ne desfide. Paulet, are să ne desfidă
Până pe eşafod; nu vom putea sdrobì
O inim'aşa mândră. Sentenţa a uimit-o?
O lacrimă, vĕzut-ai din ochiul ei curgĕnd?
Schimbatu-s'a la faţă? Ea nu face apel
La indurarea noastra; cunoaşte slăbiciunea
Reginei foarte bine şi frica noastră-i causa
Curajului ce are.

PAULET

Lord mare tresorier,
Această aroganţă uşor va dispărea
Când nu i s'or mai da pretexte; s'au făcut
Neregularităţi in astă judecată,
Daca 'ndrăznesc a spune. Şi Babington şi Tishborn
Şi secretarii ei, trebuiau toţi in persoană
Aduşi naintea ei.

BURLEIGH (răpede).

Nu, cavalere Paulet,
Nu se putea risca aşa ceva, ea are

Prea multă inriurire pe sufletele lor.
A lacrimelor sale putere e prea mare.
Kurl, scriitorul ei, de-ar fi adus nainte-i
Şi dac'ar fi să spună cuvêntul de la care
Atîrnă a ei viaţă, cu frică ar retrage
Mărturisirea lui.

PAULET

Astfel, ai Ingliterei
Vrăjmaşi au să arunce in lume defăimări,
Incât solemnitatea acestei judecăţi
A se apăra numai o crimă indrăzneaţă.

BURLEIGH

Aceasta-i causa care măhneşte pe Regină.
Mai bine-astă femee de rele-uneltitoare
Ar fi murit nainte de-a pune-al ei picior
Pe-al Angliei pămênt!

PAULET

Amin zic la aceasta.

BURLEIGH

Sau dac'ar fi murit in temniţă de-o boală.

PAULET

De multe neajunsuri ar fi scăpat regatul.

BURLEIGH

Şi totuş chiar in casul când vre o intîmplare
Din viaţă-ar fi cules-o, tot noi am fi trecut
Drept ucigaşii sèi.

PAULET

Aşa e, cine poate
Pe oameni să-i opriască de-a crede tot ce vor?

BURLEIGH

Dar nu ar fi dovezi... şi mai puţină svoană
Ar face...

PAULET

Facă svoană! Nu vorbele jignesc
Ci acusarea 'n casul când e intemeiată.

BURLEIGH

O! chiar dreptatea sfântă, nici ea nu e scutită
De invinovăţiri! Părerea lumii ţine
Cu cei nenorociţi, ear pe triumfători
Invidia-i urmează. Bărbatului îi şade
Să ţie 'n mână arma dreptăţii, dar in mâna
Femeei astă armă s'arată odioasă.
Femeea nu se crede că a putut fi dreaptă
Când o altă femee ca jertfă a căzut.
Zadarnic noi aceia ce-am fost judecători
Am dat sentenţa noastră in plină conştiinţă.
Regina are dreptul de graţiare, trebue
Să facă us de dînsul; intolerabil pare
Când lasă un curs liber asprimii legilor.

PAULET

Aşa dar?

BURLEIGH (răpede).

Ar trăi?... Nu, asta nu se poate!
Aceasta tocmai pune in grijă pe Regină.
Deaceea sunt lipsite de somn a sale nopţi;
Eu văd in ochii ei a sufletului lupte.
Cu gura nu 'ndrăzneşte s'arăte o dorinţă
Dar muta sa privire tot pare-a intreba:
Nu se găseşte unul din servitorii mei
Ce-ar vrea de-alternativa urită să mě scape:

Sau pe-al meu tron să tremur, sau să trimet la moartea
Călăului pe-o rudă deaproape, pe-o Regină?...

PAULET

Aşa-i necesitatea ce nu putem schimba.

BURLEIGH

Ba s'ar putea schimba... aşa zice Regina...
De-ar fi un servitor mai băgător de seamă...

PAULET

Mai băgător de seamă...

BURLEIGH

Ce-ar şti să înţeleagă
Un ordin... nerostit.

PAULET

Un ordin nerostit!...

BURLEIGH

Un om, care când are un şarpe veninos
Ce i s'a 'ncredinţat, nu-l tot păzeşte intr'una
Pe duşmanul acesta ca pe un sfânt odor...

PAULET (cu ton semnificativ).

Un nume nepătat e cel mai sfânt odor.
Socot că nu se poate păzì in de ajuns,
Sir, gloria Reginei.

BURLEIGH

Când s'a incredinţat
In paza lui Sir Paulet Regina Scoţiei,
Luându-se din mâna lui Shrewsbury, credeam...

PAULET

Voiu să sperez, Milord, c'atunci aţi avut scopul
Să fiu un păzitor de temniţi, daca eu
N'aş fi avut credinţa că treaba asta cere
Pe cel mai onorabil bărbat din Inglitera.
Nu mě lăsa să cred că datoresc aceasta
La altceva decât la numele-mi cinstit.

BURLEIGH

Se respândeşte vorba că-i bolnavă, că-i slabă,
Că tot mai mult slăbeşte, la urmă... c'a murit.
Aşa, se stinge, piere din gândul oamenilor
Şi reputaţia voastră rěmâne nepătată.

PAULET

Dar nu şi conştiinţa!

BURLEIGH

De nu vreţi braţul vostru să-l intrebuinţaţi
Nu veţi putea oprì pe-un altul... un străin...

PAULET

Nu se va-apropia
Un ucigaş de pragu-i cât timp o vor păzì
Ai vetrei mele zei. Viaţa ei mi-e sfântă!
Nu mi-e mai sacru capul Reginei Ingliterei!
Sunteţi judecători!... ei bine, judecaţi-o!
Asupră-i rupeţi băţul, şi când va sosì timpul
Aduceţi un teslar cu bardă şi ciocan
S'ardice esafodul. Pentru Sherif şi pentru
Calău, imi va fi poarta castelului deschisă.
Dar azi, in paza mea ea e incredinţată
Şi fiţi asigurat c'aşa o voiu păzì,
Incât vre-un neajuns, ea nu va putea face
Dar nici va suferì. (ese)

(Cortina cade).

ACTUL II.

Palatul de la Westminster.

SCENA I.

Contele de Kent și *Sir William Davison* se intîlnesc.

DAVISON

Voi sunteți, Milord Kent? Veniți de la turnir,
Serbarea e sfirșită?

KENT

Dar voi n'ați fost acolo?

DAVISON

Pe mine m'a oprit dregătoria mea.

KENT

Perdut-ați un spectacol din cele mai frumoase.
Cu mult gust intocmit, a fost esecutat
Cu multă demnitate. Era representătă
Cetatea frumuseței, pe care-o 'mpresura
Dorul; Lord Mareșalul, judecătorul mare
Și Seneșalul cu alți zece cavaleri

Erau apărătorii acestei cetăţui
Şi câţiva cavaleri franţeji o atacau.
Intâi venì un crainic, care intr'un madrigal
Cerù să se predea cetatea: Cancelarul
Respunse de pe ziduri. Apoi tunuri de câmp
Cu artă imitate au improşcat buchete,
Esenţe minunate, frumos mirositoare.
Asalturile toate au fost apoi respinse
Şi Dorul fu silit la urmă-a se retrage.

DAVISON

Aceasta nu e, conte, o bună prevestire
Pentru peţirea Franţei.

KENT

A fost o glumă numai, dar serios vorbind,
Socot că păn la urmă cetatea s'a preda.

DAVISON

Aşa gândiţi? Eu unul de loc nu pot s'o cred.

KENT

Articulele cele mai grele's intocmite
Şi Franţa le-a primit. *Monsieur* se mulţumeşte
Ca să urmeze slujba religiunii sale
Intr'o capelă 'nchisă. In public va păzì
Religiunea ţării şi o va onora.
De-aţi fi vĕzut poporul ce vesel s'arăta
Când se imprăştiè această veste, căci
Intotdeauna ţara a fost in mare grijă
Regina să nu moară făr de moştenitori.
Atunci Maria Stuart pe tron ar fi urmat-o
Şi ar cădea Regatul din nou sub jugul Papei.!

DAVISON

Scăpăm de-această grijă... Regina Ingliterei

Va merge la altar, pe când Maria Stuart
La moarte va păşì.

KENT

Regina vine

SCENA II.

Cei dinainte, Elisabeta condusă de *Leicester, Contele Aubespine, Bellievre, Shrewsbury, Lord Burleigh* şi alţi nobili Franţeji şi Ingleji.

ELISABETA (către Aubespine).

Plâng conte, pe-aceşti domni care cu o grăbire
Galantă, au trecut marea şi au venit aice.
La mine strălucirea curţii din Saint Germain
N'o vor putea găsì. Eu nu pot inventa
Aşa serbări frumoase ş'atât de minunate,
Precum le intocmeşte Regina mumă-a Franţei.
Un vesel şi onest popor care 'mprejuru-mi
Se grămădeşte şi mě binecuvintează
De câte ori mě vede 'n public, asta este
Priveliştea prea aspră ce pot, cu oarecare
Mândrie, s'o arăt străinilor ce vin.
Podoaba strălucită a nobilelor doamne
Care 'n a Catarinei grădină infloresc,
M'ar eclipsa pe mine şi nensemnatu-mi merit.

AUBESPINE

In Westminster, străinul surprins nu intîlneşte
Decât *o* doamnă numai, dar asta singură
Intr'insa intruneşte tot farmecul ce-l are
Incântătoru-i sex.

BELLIEVRE

Inaltă Maestate,
Dă voe să luăm congediu şi să ducem
Către regalul nostru stěpân voioasa ştire

Care-i va implinì dorinţa cea mai scumpă.
Ferbintea neràbdare a inimei aprinse
Nu l'a ingăduit să stee la Paris
In Amiens aşteaptă pe-ai fericirii soli
Şi până la Calais postat-au curieri
Ce 'n goană 'naripată vor duce la urechea-i,
Pĕtrunsă de blând farmec, consimţimêntul tĕu.

ELISABETA

Conte, nu stăruiţi mai mult, acum nu-i timpul
S'aprindem faclele voioase-a cununiei.
Eu vĕ repet, nori negri s'au strins pe-această ţară.
Mai bine mi-ar şedea un brobod de cernire
Decât veştmintele bogate ale nunţei.
O lovitură crudă şi jalnică-ameninţă
Şi inima mi şi casa-mi.

PELLIEVRE

Regină, astăzi numai ne dă făgăduinţa
Şi tu vei implinì-o in zile mai voioase.

ELISABETA

Regii sunt numai sclavii inaltei lor chemări.
Ei nu pot să urmeze a inimei plecare.
Dorinţa mea a fost să mor nemăritată
Şi gloria-mi, să fie această inscripţiune
Săpată pe mormêntu-mi:
„In acest loc Regina-Fecioară s'odihneşte".
Insă supuşii mei nu vor. Prevĕzĕtori
Ei se gândesc la timpul când eu nu voiu mai fi.
Ei nu se mulţumesc vĕzênd prosperitatea
Domnind acum in ţară, ei vor să mĕ jertfesc
Şi pentru fericirea cea viitoare-a lor;
Să-mi dau chiar libertatea cea virginală, bunul
Cel mai inalt al meu şi un stĕpân pe mine

S'aleg, fără de voe. Prin asta imi arată
Poporul că in ochii-i sunt numai o femee
Deşi-mi inchipuiam că pot să guvernez
Ca un bărbat şi rege. Eu ştiu că nu slujeşti
Pe Domnul, părăsind ale naturei legi
Şi vrednici sunt de laudă acei predecesori
Ai mei, care-au deschis a monăstirii porţi
Şi au inapoiat naturei multe mii
De victime-ale unei credinţi rĕu inţelese.
Dar o regină care petrece timpul ei
Nu 'n goală contemplare, ci cu neoboseală
Lucrând, işi implineşte acea mai grea, mai naltă
Din datorii, ea trebue scutită de această
Poruncă a naturei, care pe-o jumĕtate
Din neamul omenirii supune celeilalte.

AUBESPINE

Tu ai făcut pe tronu-ţi să străluciască toate
Virtuţile, Regină, atât iţi mai rĕmâne
Să dai sexului tĕu, a cărui slavă eşti,
Modelul a tot ce-i adevĕratul merit
Pe lume, a femeei. In adevĕr nu este
Nici un bărbat atât de vrednic, libertatea
Să i-o sacrifici lui. Dar dacă naştere,
Inaltă cugetare, eroică virtute,
Chip bărbătesc şi mândru pe-un muritor pot face
Demn de-o aşa onoare...

ELISABETA

Făr indoială, conte,
C'aş fi prea onorată de o căsătorie
C'un fiu regal al Franţei. Da, eu mărturisesc
Că dacă sunt silită... de nu pot face altfel
Decât a mĕ supune la cererea obştească,
[Şi ea va fi, mi-e frică, mai tare decât mine]

Atunci eu nu cunosc alt principe 'n Europa
Căruia libertatea-mi eu aş sacrifica-o
Cu mai puţin regret. Mărturisirea asta
V'ajungă !

BELLIEVRE

Ea ne dă speranţa cea mai dulce
Dar numai o speranţă. Stĕpânu-mi ar dorì
Ceva mai mult.

ELISABETA

Ce vrea? Ce mai doreşte incă?
(Ea scoate un inel din deget şi îl priveşte gânditoare).
Reginele nu au nici o prerogativă
In faţă c'o femee oricare din popor.
Acelaş semn arată aceeaşi datorie
Ş'aceeaşi servitute. Se face-o insoţire
Prin o verigă mică şi earăş din verigă
Se face şi un lanţ. Din parte-mi acest dar
Purtaţi Alteţei Sale. El nu mĕ leagă incă
Dar poate să devie un lanţ ce m'a lega.

BELLIEVRE (ingenunchiază şi primeşte inelul).

Primesc in al sĕu nume, Regină, acest dar
Şi imi depun omajul cu-această sărutare
Pe mâna Suveranei.

ELISABETA
(către Contele Leicester pe care l'a fixat rostind ultimele cuvinte).

Permiteţi-mi, Milord.
(îi ia cordonul albastru şi îl pune in gâtul lui Bellievre)
Purtaţi Alteţei sale insemnele-aceste
Aşa precum pe voi cu ele vĕ 'nvestesc.
Şi printre cavalerii acestui ordin astăzi
Eu vĕ primesc. Honni soit qui mal y pense!

Orice prepus dispară la ambele popoare
Şi 'ncrederea uniască deacum coroanele
Britaniei ş'a Franţei.

AUBESPINE

Regină, astăzi este
O zi de bucurie! Să fie pentru toţi
Şi 'n toată insula să nu jăliască astăzi
Nici un nefericit. Iţi străluceşte 'n faţă
Clemenţa. Fie ca o rază din a ei
Lumină prea senină să cadă pe-o prinţesă
Nenorocită, care atinge deopotrivă
Pe Anglia şi Franţa.

ELISABETA

Opriţi-vě, nu voiu
S'amestecăm afaceri cu totul deosebite.
Dacă doreşte Franţa intr'adevěr să 'nchee
Cu mine alianţă, trebui ş'a mele griji
Cu mine să le 'mpartă şi duşmanilor mei
Să nu fie amică.

AUBESPINE

Nedemnă ar fi Franţa
Dacă atuncea când inchee-astă unire,
Ea ar putea uita pe o nefericită,
Şi coreligionară a ei şi věduvă
A Regelui de Franţa. Umanitatea cere,
Onoarea...

ELISABETA

In acest sens, eu ştiu să preţuesc
Această mijlocire la dreapta ei valoare.
Franţa işi implineşte o datorie scumpă
De-amic. Imi veţi da voe să judec ca Regină.
(Ea se inchină către ambasadorii Franţeji cari se retrag respectuos impreună cu lorzii).

SCENA III.

Elisabeta, Leicester, Burleigh, Talbot. (Regina se aşază)

BURLEIGH

Regină glorioasă, tu azi incoronezi
Cele mai mari dorinţe ale poporului.
Acum ne bucurăm abia desăvirşit
De zilele senine ce ţie-ţi datorim;
Căci inaintea noastră nu mai vedem cu frică
Un viitor nesigur şi furtunos. Dar ţara
Mai are-o grijă incă. Un sacrificiu este
Pe care toţi il cer. Pe-acela implineşte-l
Şi pentru totdeauna această mândră zi
Va fi asigurat mărirea Ingliterei.

ELISABETA

Milord, ce cere incă poporul meu? Vorbiţi!

BURLEIGH

Poporul cere capul Mariei Stuart. Dacă
Voeşti ca să asiguri al libertăţii dar
Şi greu agonisita lumină a credinţei,
Ea trebue să moară. Da, trebue să peară
Vrăjmaşa, de nu vrem să tremurăm tot timpul
Pentru viaţa ta, atăt de scumpă nouă.
Ştii că nu toţi Inglejii se'nchină deopotrivă.
Idolatria Romei mai are incă mulţi
Adoratori secreţi. Aceştia clocesc
Intenţiuni duşmane şi spre Maria Stuart
Se'ndreapt' a lor simţire. Au tainice raporturi
Cu Lotaringhii, cei mai neinduplecaţi
Duşmani ai casei Tale. Această furioasă
Partidă a jurat să-ţi facă un rĕsboiu
De moarte, şi se luptă cu arme infernale.
La Rheims, in casa chiar a cardinalului,

Acolo-i arsenalul in care făuresc
A lor săgeţi; acolo se 'nvaţă regicidiul;
Deacolo 'n Inglitera trimet neincetat
Misionari fanatici şi hotăriţi, ascunşi
Sub totfelul de haine; deacolo au sosit
Acum trei ucigaşi şi fără de sfirşit
Tot alţi vrăjmaşi secreţi resar din acel iad.
Trăeşte in castelul de la Fotheringhay
O furie ce-aprinde cu facla-i de amor
Acest rĕsboiu etern ce prăpădeşte ţara.
Ea dă măgulitoare speranţe fiecărui
Şi tinerii s'aruncă in moarte pentru dînsa.
Parola lor cea sacră e mântuirea ei,
Ear scopul lor, s'o pue in locul tĕu pe tron.
Căci neamul Lotaringhiei nu vrea să recunoască
A tale sacre drepturi. Ei zic că ai avut
Noroc şi c'acest tron tu numai l'ai răpit.
Tot ei au indemnat pe-această rătăcită
Să iee titlul de Regină-a Ingliterei.
Cu dînsa nu e pace şi nici cu neamal ei:
Tu trebui să primeşti lovirea, ori s'o dai.
Viaţa ei e moartea-ţi, şi moartea-i viaţa ta!

ELISABETA

Milord, voi impliniţi o tristă datorie.
Ştiu gândul cel curat ce vĕ insufleţeşte,
Vorbiţi cu o adâncă inţelepciune, insă
Această 'nţelepciune ce vrea să verse sânge
Eu o uresc din suflet. Gândiţi la un consiliu
Mai blând. Lord Shrewsbury, spuneţi părerea voastră.

TALBOT

Ai lăudat cu dreptul aprinsul zel ce arde
'n sufletul lui Burleigh. Deşi din gura mea
Nu curg cuvintele aşa de eloquente,

Dar inima'mi se bate cu tot aşa credinţă.
Urez ca să trăeşti mulţi ani şi bucuria
Poporului să fii, Regină, prelungind
A păcii fericire! Această insulă
Incă n'a mai avut aşa frumoase zile
De când e cârmuită de proprii sĕi regi.
Să nu plătiască însă această fericire
Cu preţul slavei sale. Să fie cel puţin
Inchişi ochii lui Talbot când s'a 'ntîmpla aceasta!

ELISABETA

Să ne ferească Domnul, cât de puţin s'atingem
A Ingliterei slavă!

TALBOT

Ei bine, atunci trebui găsite alte chipuri
Ca să scăpăm imperiul, căci execuţiunea
Mariei Stuart este un mijloc nelegal.
Tu nu poţi pronunţa asupra ei sentenţa.
Ea nu-i supusa ta.

ELISABETA

Atunci consiliul meu
De stat şi parlamentul ş'a ţării tribunale
Comit o grea eroare, căci toate acest drept
Mi l'au recunoscut.

TALBOT

Nu e majoritatea dovadă de dreptate
Şi Anglia nu-i lumea, ear parlamentul sĕu
Nu representă toate popoarele-omeneşti.
Britania de astăzi nu e cea viitoare,
Precum nu-i cea trecută. Când pasiunea noastră
Ia un alt curs, atunci se schimbă-a opiniunii
Etern mişcate valuri. Nu zice că ai fi
Silită să urmezi necesitatea aspră

Sau vocea populară. Oricând voeşti, tu ştii,
Că liberă deplin iţi e voinţa ta.
Incearcă, zi că vezi cu groază curgênd sânge,
Că vrei să ştii viaţa surorei mântuită,
Arată celor care iţi dau un alt consiliu
Regala ta mânie, ş'atunci necesitatea
Va dispărea in grabă şi vei vedea dreptatea
Schimbată 'n nedreptate. Tu nu poţi să te razimi
Pe-această trestie uşoară, mişcătoare.
Urmează fără grijă clemenţa ta firească.
Cruzime n'a pus Domnul in inima femeei,
Şi intemeitorii Regatului Inglez
Atunci când au dat voe ca frênele puterii
Să poată fi conduse de mâne femeeşti,
Au vrut ca să arate că'n ţară-aici asprimea,
Nu trebue să fie virtutea Regilor.

ELISABETA

Cu foc e apărata de lordul Shrewsbury
Duşmana mea ş'a ţării. Prefer pe acei sfetnici
Ce cu devotament susţin binele *meu*.

TALBOT

Ei nu i se dă voe să aib'apărători.
Nu indrăzneşte nimeni, vorbindu-ţi pentru dinsa,
S'atrag' a ta mânie. Dă-mi voe mie insă,
Unui bětrân pe pragul mormêntului ajuns
Şi care nu mai pot avea vr'un dor lumesc,
Să apăr o femee de lume părăsită.
Nu trebui să se spue că in consiliul tĕu,
Al egoismului ş'al pasiunii glas
S'au ascultat, dar mută fu numai indurarea.
S'au aliat cu toţi incontra ei. Tu insăţi
La faţă n'ai vĕzut-o, nimic pentru-o străină
In peptu-ţi nu se mişcă. Nu vreau să o justific.

Se zice c'ar fi pus s'omoare pe-al ei soț.
E drept, cu ucigașul ea s'a căsătorit.
O crimă mare! Insă aceasta s'a făcut
In timpuri grele, triste, in mijlocul furtunei
Resboiului civil. Vězêndu-se — ea slabă
Femee — conjurată d'imperioși vasali,
S'a aruncat in brațul celui mai inimos,
Invinsă... Cine știe de care artificiuri?
Căci o ființă slabă pe lume e femeea...

ELISABETA

Femeea nu e slabă; se află inimi tari
Şi 'n sexul nostru. Voiu ca in presența mea
Să nu aud vorbind de-a noastră slăbiciune!

TALBOT

Ţie nenorocirea ți-a fost o școală aspră.
La inceput viața nu-ți apărù senină.
Tu n'ai vězut un tron regal 'naintea ta,
Ci numai un mormênt. In turnul de la Woodstock
Acufundat in noapte, ai fost prin incercări
Amare pregătită la datoria ta
De-atotputernicul ocrotitor al țării.
Nici un lingușitor nu te-a cătat acolo;
De-al lumii deșert sgomot departe, singură
Ai invățat să cugeți, să te retragi in tine
Şi să cunoști a vieții adevěrate bunuri.
Pe dînsa nici un zeu n'a vrut s'o lumineze.
Copilă incă, fu in Franța transportată:
Acolo la o curte, unde domnia plăcerea
Frivolă, ușurința, in a serbărilor
Continuă beție, ea n'a putut s'audă
Al adevěrului glas serios și aspru.
Privirea-i fu orbită de vițiul strălucit,
Şi o luâ 'nainte șuvoiul desfrênării:

Al frumuseţii dar deşert ea il primise
Şi intrecea pe toate femeile din juru-i
Prin naştere inaltă şi chip fărmecător...

ELISABETA

Veniţi-vě in fire, milord de Shrewsbury!
Gândiţi-vě c'aici suntem in sfatul ţării.
Trebui să aibă-un farmec cum altul nu mai este
Ca să invăpăeze aşa pe un bětrân!
Lord Lester, singur voi tăceţi? Aceea ce
Il face eloquent, vě leagă vouě gura?

LEICESTER

Pětruns sunt de uimire, Regină, când aud
Cu câte grozăvenii iţi sparie urechea
Şi că poveşti de-acestea ce turbură poporul
Pe uliţele Londrei, străbat până in sênul
Consiliului de stat, altfel atât de calm,
Ş'ocupă cu 'nadinsul bărbaţi prea inţelepţi.
Mărturisesc că sunt uimit, vězênd această
Regină fără ţară ce n'a ştiut păstra
Chiar nensemnatu-i tron, făcêndu-se de risul
Vasalilor ei proprii, gunoiul ţării sale,
Deodată devenind o groază pentru tine
Din fundul inchisorii. Cum—pentru Dumnezeu!—
Ar fi primejdioasă? Findc'a ridicat
Pretenţiuni asupra coroanei Tale, sau
Că Guizii de regină nu vor să te cunoască,
A lor impotrivire iţi poate lua dreptul
Ce naşterea ţi-a dat, drept ce-a fost confirmat
De parlamentul ţării? Voinţa cea din urmă
A lui Enric, de dînsa tăcênd, n'a depărtat-o?
Şi Anglia, ferice de-a se vedea trăind
Sub o lumină nouă, s'ar arunca in braţul
Acestei papistaşe? Te-ar părăsì pe tine,

Regină adorată, pentru omoritoarea
Lui Darnley? Ce voesc aceşti bărbaţi grăbiţi
Care te inspăimântă cu moştenirea ei
Când incă eşti in viaţă?...
S'ar crede că nu pot destul de răpede
Să-ţi dee un bărbat, să scape de pericul
Biserica şi Statul! Nu eşti tu in puterea
Şi floarea tinereţei, pe când ea veştejită,
Pe fiece zi grabnic aleargă spre mormênt?
Pe Dumnezeu! socot că mulţi ani groapa ei
Tu vei călca-o, fără să ai nevoe *insăţi*
In intru s'o arunci...

BURLEIGH

Lord Lester n'a vorbit aşa intotdeauna.

LEICESTER

E drept, la tribunal şi eu i'am votat moartea.
Aici insă 'n consiliul de stat vorbesc altminteri.
Aici nu discutăm ce este cu dreptate,
Dar ce-i folositor.
Acuma e momentul de dînsa să ne temem
Când este părăsită de Franţa, singura
A ei ocrotitoare; când vrai să fericeşti
Cu darul mânei tale pe fiul Regilor
Franţeji, şi Inglitera sperează a vedea
Infiinţându-se o tênĕră şi nouă
Familie regală? Dece dar s'o omori?
Ea a murit! Dispreţul e moarte-adevĕrată.
Păzeşte-te ca mila să n'o recheme 'n viaţă!
Eu sunt dar de părere ca să lăsăm sentenţa
Ce-o osindeşte morţii, să stee in putere.
Trăiască prin urmare! Dar fie sub securea
Călăului şi 'ndată ce se va inarma
O mână pentru dînsa, să cadă capul ei!

ELISABETA (sculându-se).

Milorzi, am ascultat acum părerea voastră
Şi pentru zelul vostru vĕ sunt mulţumitoare.
Eu voiu, cu ajutorul lui Dumnezeu, el care
Pe regi îi luminează, să cercetez a voastre
Motive şi s'aleg ce mi-a părea mai bun.

SCENA IV.

Cei de sus. Paulet şi *Mortimer* intră.

ELISABETA

Eat' Amias Paulet. Nobile sir, ce causă
La curte vĕ aduce?

PAULET

Slăvită Maestate!
Nepotul meu, 'intors acuma de curênd
Din lungi călĕtorii, s'aruncă la picioare-ţi
Şi tinerele sale omajuri iţi presentă.
Primeşte-le cu blând şi lasă ca să cadă
Asupra lŭi o rază din 'nalta ta favoare.

MORTIMER (plecând un genunchiu).

Ani indelungi trăiască Regala-mi Suverană
Şi fie fruntea sa in veci incoronată
De slavă şi noroc!

ELISABETA

Sculaţi-vĕ, fiţi bine-
Venit in Inglitera! Voi aţi făcut o mare
Călĕtorie, aţi fost in Franţa şi la Roma
Şi v'aţi oprit la Rheims. Spuneţi, duşmanii mei
Ce pregătesc asupră-mi?

MORTIMER

Să-i ametiască Cerul
Ş'asupra lor intoarcă săgeţile pe care
Ei vor să le indrepte spre suverana mea!

ELISABETA

Vĕzut-aţi pe Morgan şi pe Episcopul
De Ross, uneltitorul de intrigi?

MORTIMER

Am vĕzut
Toţi Scoţii exilaţi ce făuresc la Rheims
Intrigi incontra ţării. Am câştigat a lor
Incredere cu scop să pot descoperì
Proiectele ce au.

PAULET

I s'au incredinţat
Scrisori cu ţifre către Regina Scoţiei,
Dar el plin de credinţă in mâna mea le-au dat.

ELISABETA

Spuneţi care sunt cele mai nouĕ-a lor iscoade?

MORTIMER

Au fost ca de un trăsnet loviţi când au vĕzut
Că Franţa-l părăseşte şi intră 'n alianţă
Cu Anglia. Acum spre Spania indreaptă
Speranţa lor.

ELISABETA

Aşa, imi scrie Walfingham.

MORTIMER

Asupră-mi Sixtu Quint a indreptat o bulă
Din Vatican. La Rheims ea a sosit in zioa

In care eu plecam, intăia corabie va aduce-o
In astă insulă.

LEICESTER

De arme ca aceasta
Nu se mai teme Anglia.

BURLEIGH

Devin periculoase
In mâne de fanatic.

ELISABETA (examinând pe Mortimer cu ochiu scrutător).

Aţi fost invinuit
Că aţi urmat la Rheims invăţătura lor
Ş'aţi abjurat credinţa.

MORTIMER

Eu nu tăgăduesc
C'aşa m'am prefăcut; cu dorul, păn acolo
Mergeam, să te slujesc.

ELISABETA (lui Paulet care scoate o hârtie).

Ce carte imi aduceţi?

PAULET

Scrisoarea ce-ţi trimete
Regina Scoţiei.

BURLEIGH (voind să pue răpede mâna pe hârtie).

Dă-mi mie astă carte!

PAULET

Lord mare tresorier, ertaţi-mĕ, mi-a zis
Să dau scrisoarea asta in chiar mâna Reginei.
Ea spune totdeauna că sunt duşmanul ei,
Dar eu sunt numai duşman al viţiilor sale.

Ii fac cu mulţumire tot ce nu e impotriva
Indatoririi mele.

(Regina a luat scrisoarea, in vreme ce ea citeşte Mortimer şi Leicester schimbă câteva vorbe impreună, in secret).

BURLEIGH (cătră Paulet).

Ce scrie 'n carte?.. Sigur
Deşarte tănguiri... Mai bine al Reginei
Blând suflet trebuia cu-aceste să-l cruţăm.

PAULET

Nu mi-a ascuns cuprinsul scrisorii sale. Ea
Se roagă de favoarea să vadă pe Regina.

BURLEIGH (răpede).

In veci!

TALBOT

Pentru ce nu? Nu cere-o nedreptate.

BURLEIGH

Ea care-a uneltit omoruri, care a vrut
Să verse sângele Reginei, a perdut
Favoarea de-a vedea augusta faţă-a ei.
Oricine suveranei păstrează-a sa credinţă
Nu poate da un sfat aşa perfid şi rău.

TALBOT

Regina vrênd să-i facă această bucurie,
Aţi vrea voi să opriţi aşa o generoasă
Mişcare a clemenţei?

BURLEIGH

Ea este condemnată.
Securea-i indreptată spre capul ei. Nevrednic
E pentru Maestatea Regală de-a admite

Naintea sa pe unul la moarte osindit.
De i-ar vorbì Regina, sentenţa n'ar putea
Să fie-executată. Presenţa ei atrage
Ertarea după sine.

ELISABETA (ştergêndu-şi lacrimile după ce a cetit).

Ce-i omul pe pământ şi ce e fericirea!
La ce este redusă Regina asta care
Cu-aşa speranţe mândre şi-a inceput viaţa!
Ea care-a fost chemată pe al creştinătăţii
Cel mai vechiu tron şi care, in inchipuirea ei,
Credea că trei coroane va aşăza pe fruntea-i!
Cât este de schimbată vorbirea ei de astăzi
De ceeace avù atunci când işi luase
A Ingliterei stemă şi pe linguşitori
Punea să o numiască Regină pe-amêndouĕ
Insulele Britaniei. Ertaţi-mĕ, milorzi,
Mă doare inima, tristeţa mĕ cuprinde
Şi sângeră-al meu suflet când nestatornicia
Vieţii mi s'arată şi vĕd umana soartă
Trecênd aşa grozavă pe lângă capul meu!

TALBOT

Regină, Dumnezeu atinge al tĕu suflet!
Ascultă o mişcare trimeasă de la ceruri.
Ea a spăşit amar greşala ei cea grea.
E timp să se sfirşiască cumplita-i incercare.
Intinde mâna unei aşa de jos căzute
Şi ca un ânger blând şi luminos, coboară
In noaptea 'ntunecoasă a inchisorii sale!

BURLEIGH

Fii tare, o Regină! Nu te lăsa 'nşălată
De-un sentiment uman de generositate.
Din bună voia ta, nu perde libertatea

De-a face pe cum poate să ceară trebuința.
Nu poți s'o erți, nu poți s'o scapi, nu te expune
Mustrării odioase, că tu c'o bucurie
Triumfătoare, crudă ți-ai săturat privirea
Cu-aspectul jertfei tale!

LEICESTER

Milorzi, să remânem
In marginile noastre. Regina-i înțeleaptă,
Ea n'are trebuință de sfaturile noastre
Ca să aleagă calea ce e mai nimerită.
O intilnire intre regine n'are-aface
Cu mersul direptății. A Ingliterei legi
Condemnă, nu voința Reginei pe Maria
Stuart, și este vrednic de al Elisabetei
Suflet măreț, ca ea indemnul să-l urmeze
Al inimei, in vreme ce legea va urma
Pe calea ei cea aspră.

ELISABETA

Lăsați-me, milorzi, vom căuta mijloace
De-a impăca aceea ce indurarea cere
Cu ceeace ne este impus de trebuință.
Acum vĕ depărtați!
(Ei es, ea chiamă pe Mortimer inapoi).
Sir Mortimer, o vorbă!

SCENA V.

Elisabeta și *Mortimer*.

ELISABETA

(după ce l'a privit câteva minute cu ochi pĕtrunzĕtori).

Pentru juneța voastră ați arătat o mare
Putere pe voi inși-vĕ ș'o inimă isteață.

Acel ce-aşa de vreme ştiù ca să deprindă
Arta făţărniciei, ajunge a fi virstnic
Mai iute şi scurtează ai încercării ani.
Eu vĕ proorocesc că soarta vĕ destină
Spre-un mare viitor ş'acest al meu oracul
Spre fericirea voastră pot însumi să-l plinesc.

MORTIMER

Stĕpână naltă, tot ce sûnt şi tot ce pot
Consacru slujbei Tale!

ELISABETA

Pe-ai Ingliterei duşmani
I-aţi cunoscut, ei au o ură nempăcată
Asupra mea, ş'a lor proecte sângeroase
Sunt fără de sfîrşit. Pân astăzi providenţa,
E drept, m'a ocrotit, dar se va clătina
Coroana pe-a mea frunte, cât timp va fi în viaţă
Acea femee care hrăneşte-a lor speranţă
Şi e pretextul pentru fanaticul lor zel.

MORTIMER

Ea nu va mai trăi când tu vei da poruncă.

ELISABETA

Credeam, sir Mortimer, că am ajuns la capĕt
Şi nu's mai naintată decât la început.
Voiam ca legile să meargă calea lor
Şi mâna mea să fie de sânge nepătată.
Acum sentenţa-i dată, dar eu ce-am câştigat?
Ea trebue adusă întru îndeplinire
Şi pentru 'ndeplinire *eu* trebui să dau ordin.
Pe *mine* cade partea urită-a cestei fapte.
Trebui s'o iau asupră-mi şi nu pot aparenţa
S'o scap. Aceasta-i rĕul!

MORTIMER

Ce-ţi pasă dacă este urită aparenţa
Când causa este dreaptă?

ELISABETA

Voi nu cunoaşteţi lumea.
Oricine-i judecat după cum *pare*-a fi
Ear nu după cum *este*. De dreptul meu nu pot
Pe nimeni să conving, deci trebue să am grijă
Că partea ce voiu lua la moartea ei, să fie
In vecînică 'ndoeală. La fapte de acestea
Ce sunt cu două feţe, nu e altă scăpare
Decât obscuritatea. Mărturisirea este
Din căi cea mai greşită... Ear ceea ce nu dai
Din mână, nu poţi perde.

MORTIMER (cu aer cercetător).

Atunci ar fi mai bine...

ELISABETA

De sigur că mai bine!..
O! ângeru-mi de pază din voi vorbeşte, spuneţi,
Urmaţi, scumpul meu domn!.. Eu văd că vorba voastră
E serioasă, mergeţi la fundul lucrurilor...
Sunteţi cu totul altfel decât e unchiul vostru.

MORTIMER (uimit).

Cum?.. Cavalerului i-ai spus dorinţa Ta?

ELISABETA

Imi pare rău c'am spus-o.

MORTIMER

Scuzează pe-un bătrân!
Povara anilor îl face scrupulos.

Pentru aşa o faptă se cere inima
Sumeaţă-a tinereţii.

ELISABETA

Pot eu să...

MORTIMER

Braţul meu
Ţi-l voiu imprumuta! Tu scapă-ţi numele
Cum vei putea mai bine.

ELISABETA

Dacă 'ntr'o dimineaţă
M'aţi deştepta din somn cu ştirea: astă noapte
Murì Maria Stuart, duşmana ta de moarte...

MORTIMER

Increde-Te in mine.

ELISABETA

Când va putea dormì
In pace capul meu?

MORTIMER

Cu luna care vine
Perì-va grija Ta.

ELISABETA

Mergeţi cu bine, sir,
Şi nu fiţi supărat c'a mea recunoştinţă
Cu vělul nopţii trebui să fie-acoperită.
Tăcerea este zina acelor fericiţi
Şi lanţurile cele mai strinse şi mai dulci
In taină sunt lucrate. (ese)

SCENA VI.

Mortimer (singur).

Te du, Regină falsă, perfidă! Tot aşa
Precum inşăli tu lumea, te 'nşăl şi eu pe tine!
A te trăda-i o faptă şi dreaptă şi onestă!
Am aerul de-a fi un ucigaş? Cetit-ai
Pe fruntea mea chemarea de a comite crime?
Increde-te tu numai in braţul meu, ş'opreşte
Pe-al tĕu de a lovì. Dă-ţi numai aparenţa
Făţarnică-a clemenţei naintea lumii. Până
Ce tu sperezi in taină in ajutorul meu
De ucigaş, găsì-vom timp pentru mântuire.
Tu vrei să mĕ inalţi şi imi arăţi o scumpă
Resplată de departe. Chiar tu ş'a ta favoare
De-aţi fi acea rĕsplată, cine eşti tu, sĕrmano,
Şi ce poţi tu să dai? Pe mine nu m'atrage
A gloriei deşartă dorinţa. Numai *Ea*,
Al vieţii mândru farmec îl are. Imprejuru-i
Se 'ngân a tinereţei ş'a graţiei dulci zine;
La sinul ei zimbeşte cereasca voluptate,
Ear tu favori de ghiaţă poţi numai acorda.
In veci nu ai avut coroana femeească,
Acel mai nalt din bunuri ce bucură viaţa:
O inimă duioasă ce farmecă şi insăşi
De farmec e cuprinsă şi'ntr'o uitare dulce
Altuia se jertfeşte. In veci al tĕu amor
Pe-un om n'a fericit!
Eu trebue să aştept aici pe acest lord
Să-i dau scrisoarea ei. Odioasă 'nsărcinare!
Nu am nici o plecare pentru acest curtean.
Eu singur voiu s'o scap, eu singur. Fie-a mele
Primejdia şi slava şi dulcea resplătire!

SCENA VII.

Mortimer și *Paulet.*

PAULET

Regina ce ți-a zis?

MORTIMER

Nimica sir, nimica
De vre-o insemnătate.

PAULET (țintind ochii asupră-i cu seriositate).

Ascultă Mortimer,
Ai apucat pe-un drum pieziș și lunecos.
Atrăgětoare este favoarea Regilor
Și lacomă-i juneța de slavă; ambițiunea
Ușor o amăgește.

MORTIMER

Nu m'ați adus la curte
Voi singur?

PAULET

Ar fi fost mai bine să n'o fac.
Onoarea noastră n'a fost la curte câștigată!
Fii tare, Mortimer. Nu cumpăra prea scump
Și nu-ți păta onoarea.

MORTIMER

De unde-aceste gânduri,
Aceste ingrijiri?

PAULET

Oricât făgăduește
Regina să te 'nalțe, nu te increde in vorba-i
Acea măgulitoare. Când vei fi ascultat-o,
Ea te va părăsì. Și vrênd ca să păstreze
Onoarea *ei* curată, ea are să rĕsbune
Asupra *ta* o crimă de dînsa poruncită.

MORTIMER

Voi ziceţi, crimă?..

PAULET

Lasă prefacerea aceasta.
Ea crede că juneţa de slavă doritoare
Se va pleca mai lesne decât nenduplecata-mi,
Vânjoasa-mi bětrâneţă. Dar tu, făgăduit-ai?..

MORTIMER

Eu, unchiule...

PAULET

Te blăstem dac'ai făgăduit!

LEICESTER (intrând).

Nobile sir, daţi voe, am cu nepotul vostru
O vorbă de vorbit. Regina-i foarte bine
Dispusă pentru dînsul. Vrea fără mărginire
Să i se 'ncredinţeze păzirea Ladyi Stuart.
Ea in onoarea lui se 'ncrede.

PAULET

Foarte bine!

LEICESTER

Ce spuneţi, sir?

PAULET

Regina se 'ncrede intr'insul. Eu
Milord, mě 'ncred in mine şi 'n ochii mei deschişi.

(ese)

SCENA VIII.

Leicester, Mortimer.

LEICESTER

Ce are cavalerul?

MORTIMER

Nu ştiu; increderea
Cu care mĕ onoră Regina...

LEICESTER (privind cu ochi scânteetori).

Meritaţi
Să aibă cineva incredere in voi?

MORTIMER (asemenea).

Aceeaşi intrebare milord, eu v'o fac vouĕ.

LEICESTER

Aţi vrut ceva in taină cu mine să vorbiţi...

MORTIMER

Asiguraţi-mĕ că pot să indrăznesc.

LEICESTER

Dar cine pentru voi imi va 'nchezeşluì?
Nu vĕ atingă astă nencredere a mea.
Vĕd că vĕ arătaţi cu douĕ feţe-aice
La curte; una este de sigur mincinoasă
Dar care e cea dreaptă?

MORTIMER

Tot astfel, Conte Lester,
Şi eu de voi pot zice.

LEICESTER

Dar cine din noi doi
[illegible]?

MORTIMER

Acel ce mai puţin
[illegible] să piardă.

LEICESTER

Acela sunteţi voi,
[illegible]

MORTIMER

Împotrivă voi sunteţi. Mărturia
Unui aşa puternic şi mare Lord ca voi
Ce poate nimici, când eu ce pot să fac
Contra favorii voastre şi rangului inalt?..

LEICESTER

Vă înşelaţi Sir, eu în toate sunt aice
Puternic însă numai în punctul acest gingaş
Pe care trebui să-l jertfesc credinţei voastre,
Sunt omul cel mai slab din toat'această curte
Şi cel mai de rând om mě poate prăpădi.

MORTIMER

Dacă puternicul Lord Lester se 'njoseşte
Aşa de mult nainte-mi, încât îmi face mie
Această mărturisire, eu pot să am mai bună
Părere despre mine şi să-i dau un exemplu
De generozitate.

LEICESTER

Păşiţi naintea mea
Pe calea confienţei şi eu vě voiu urma.

MORTIMER (scoţĕnd răpede scrisoarea).

Aceasta v'o trămite Regina Scoţiei.

LEICESTER (tresare ş'apucă iute scrisoarea).

Vorbiţi incet, sir... Ce vĕd!.. Ah! e portretul ei!.
(Il sărută şi-l priveşte incântat)

MORTIMER
care l'a examinat cu luare aminte in vreme ce cetea).

Milord, acum vĕ cred.

LEICESTER (după ce a cetit răpede scrisoarea).

Sir Mortimer, cunoaşteţi
Cuprinsul astei cărţi?

MORTIMER

Nu ştiu nimic.

LEICESTER

De sigur
Că ea v'a 'ncredinţat...

MORTIMER

Nu mi-a incredinţat
Nimic. Mi-a zis ca voi aveţi a-mi tălmăcì
Enigma, ş'o enigmă imi pare 'ntr'adevĕr
Că Contele de Leicester, el care-i favoritul
Elisabetei, care e cel mai mare duşman
Al ei şi unul dintre judecători, să fie
Bărbatul de la care Regina Scoţiei
Sperează mântuire — şi totuş aşa trebui
Să fie: Ochii voştri prea lămurit exprimă
Simţirea ce in suflet ascundeţi pentru dînsa.

LEICESTER

Intăi mărturisiţi-mi dece de soarta ei

Vĕ pasionaţi atâta şi cum aţi câştigat
A ei incredere?..

MORTIMER

In prea puţine vorbe.
Eu pot să vĕ esplic, milord. A mea credinţă,
Am abjurat la Roma şi sunt in legătură
Cu Guizii; o scrisoare ce-Archiepiscopul
De Rheims mi-a dat la mână m'a presentat Reginei.

LEICESTER

Eu cunoşteam a voastră schimbare de relege;
Aceasta mi-a 'nsuflat increderea in voi.
Daţi mâna şi-mi ertaţi a mele indoeli.
Eu nu mĕ pot păzì deajuns, căci Walfington
Şi Burleigh mĕ uresc. Eu ştiu că mĕ pândesc
Şi mreje imi intind. Voi puteaţi fi unealta
Şi creatura lor... in laţ a mĕ atrage...

MORTIMER

Cu câtă ingrijire se mişcă-aici la curte
Un aşa mare Lord. Eu, Conte, vĕ deplâng...

LEICESTER

M'arunc cu bucurie la pieptul blând al unui
Prieten credincios, la care pot scăpa
De-a mea ipocrisie. Voĭ sunteţi in mirare
Că eu pentru Maria simţirea mi-am schimbat-o
Aşa de răpede?.. In fapt, eu niciodată
Nu am urit-o, insă a vremilor nevoi
Făcù să-i fiu duşman. Voi ştiţi că mi-a fost mie
De mulţi ani hotărită păn nu se insoţise
Cu Darnley ş'al ei chip era incunjurat
De razele măririi. Atuncea am respins
Această fericire. Acum insă când este

In temniță, la ușa peirii, eu o caut
Cu-a insăși vieței mele primejdie...

MORTIMER

Aceasta-i
O nobilă purtare.

LEICESTER

Dar s'a schimbat deatunci
A lucrurilor față. Din causa ambițiunii
Eram nesimțitor atunci pentru juneța
Și grațiile ei. Atunce cu Maria
Eu nu mě mulțumeam. Speram să capăt mâna
Reginei Ingliterei.

MORTIMER

Este știut că ea
Vě prefera pe voi naintea tuturora.

LEICESTER

Părea că e așa, nobile sir, ș'acuma
După ce zece ani de griji neobosite
Și silă uricioasă eu am perdut — O! sir
Mi se deschide peptul — trebui să mě discarc
De lunga apăsare... Mě au de fericit...
De-ar ștì ce lanțuri sunt acestea pentru care
Ei mě invidiază!.. După ce zece ani
Amari eu am jertfit deșertăciunii sale,
Când cu o umilire de sclav eu m'am supus
Oricării fantasii și oricării schimbări,
Când am fost jucăria capriciilor sale,
Acuma alintat de dragoste, acuma
Cu o mândrie rece respins, de o potrivă
Căsnit de-a ei favoare și de asprimea ei,
Păzit ca-și un rob de ochii cei de Argus
Ai gelosiei sale, supus ca un copil

La interogatoriu, certat ca un lacheu...
O! Limba n'are vorbe pentru aşa un Iad!..

MORTIMER

Conte, eu vă deplâng!

LEICESTER

Şi când ajung la ţel
Resplata mi se fură! Un altul se presentă
Şi roadele-mi răpeşte a lungei mele munci!
Perd drepturile mele de mult statornicite
Faţă c'un soţ ce este in floarea tinereţei.
Trebui să mě cobor de pe-acea scenă unde
Am strălucit odată ca cel intâiu. Eu sunt
Amenintat să perd nu numai mâna ei,
Dar şi a sa favoare pentru-acest nou venit!
Femee este dînsa şi el este plăcut!

MORTIMER

E fiul Catarinei, el a putut să 'nveţe
La minunata şcoală a linguşirii artă.

LEICESTER

Aşa se prăbusesc a mele năzuinţe
Şi în acest naufragiu al fericirii mele,
Cătând o scândură s'apuc de mântuire,
Ce 'ntoarce ochiul meu la cea intâi şi dulce
Speranţă ce-am avut...
Imaginea Mariei cu toată strălucirea
Şi farmecele sale mi s'arătâ din nou.
Junie, frumuseţă, au reintrat deplin
In toate-ale lor drepturi, acuma nu mai este
O rece ambiţiune, ci numai inima
Le compară 'mpreună şi am vězut comoara
Pe care o perdusem. Cu groază-o věd căzută

In cel mai mare chin, prin chiar greşala mea.
Atunci mi se deşteaptă speranţa, astăzi incă
S'o scap şi s'o posed. Prin mijlocirea unui
Prieten credincios ajung ca să-i descoper
Schimbarea 'n al meu suflet ş'acest răvaş pe care
Mi l'aţi adus, imi spune c'am dobândit ertare
Şi că, dacă o mântuiu, ea mie mi se dă.

MORTIMER

Dar n'aţi făcut nimica pentru scăparea ei!
Voi aţi lăsat ca dinsa să fie osindită
Şi pentru moartea ei aţi dat chiar votul vostru.
Prin o minune numai a trebuit pe mine,
Al păzitorului nepot să mě atingă
La Roma 'n Vatican a adevěrului
Lumină, a trebuit să mě menească cerul
Să fiu neaşteptatul al ei mântuitor,
Altfel nici nu găsea o cale păn la voi.

LEICESTER

Ah, sir, am suferit destule schinjuiri!
Peatunci au strămutat-o de la castelul lui
Talbot, la Fotheringay ş'au dat-o 'n paza aspră
A lui Paulet. Tăiată mi-a fost oricare cale
Spre ea, şi'n ochii lumii trebuia ca să urmez
A o persecuta. Dar nu vě 'nchipuiţi
C'aş fi lăsat s'o ducă la moarte. Nu, speram
Şi sper şi astăzi incă că voiu impiedeca
Această catastrofă păn se va 'nfăţişa
Un mijloc de scăpare.

MORTIMER

Mijlocul e găsit.
Lester, nobila voastră incredere mě face
Ca să vě dau pe-a mea. Eu voiu a ei scăpare,

Deaceea am venit. Măsurile's luate
Şi ajutorul vostru mi-asigură isbânda.

LEICESTER

Ce spuneţi? Mĕ 'ngroziţi! Cum, aţi voì...

MORTIMER

Cu sila
Noi inchisoarea ei voim a o deschide!
Eu am tovarăşi, totul e gata.

LEICESTER

Voi aveţi
Tovarăşi şi complici? Vai mie! In ce faptă
Semeaţă mĕ atrageţi! Ş'aceşti complici cunosc
Şi ei secretul meu?

MORTIMER

Fiţi nengrijat, milord.
Proietul fără voi noi l'am făcut şi fără
De voi l'am implinì, de n'ar stăruì ea
Ca să vĕ datoriască vouĕ scăparea ei.

LEICESTER

Puteţi cu siguranţă să mĕ incredinţaţi
Că printre voi nu s'a rostit numele meu?

MORTIMER

Fiţi sigur, conte. Cum? Atâta ingrijire
In faţa unei ştiri ce ajutor v'aduce?
Voiţi s'o mântuiţi şi să o posedaţi...
Deodată, fără veste, amici neaşteptaţi
Vĕ cad ca o minune din ceruri, şi simţiţi
Mai multă turburare, in loc de bucurie?

LEICESTER

Cu sila nu se poate; asemenea 'ncercare
E prea primejdioasă.

MORTIMER

Aşa e şi zăbava.

LEICESTER

Aceasta, cavalere, vĕ spun, nu-i de cercat.

MORTIMER (cu amărăciune).

Nu este pentru voi ce vreţi s'o posedaţi.
Dar noi cari nu vrem decât s'o mântuim,
Nu ne'ngrijim atâta...

LEICESTER

Sunteţi din cale-afară pripiţi când este vorba
De-o intreprindere aşa de primejdioasă.

MORTIMER

Şi voi prea mult prudent in cause de onoare.

LEICESTER

Vĕd mrejele de cari suntem incunjuraţi.

MORTIMER

Simţesc destul curaj ca să le rup pe toate.

LEICESTER

Delir, turbare este acest curaj al vostru!

MORTIMER

Milord, prudenţa voastră nu este vitejie!

LEICESTER

Voiţi ca Babington să vĕ sfirşiţi şi voi?

MORTIMER

Nu vreţi să imitaţi mărirea lui Norfolk?

LEICESTER

Norfolk nu şi-a condus mireasa la altar.

MORTIMER

Dar el a dovedit că este demn de dînsa.

LEICESTER

De cădem, noi atragem peirea ei cu noi.

MORTIMER

De ne cruţăm, nu poate să fie mântuită.

LEICESTER

Voi nu mai ascultaţi, nu vĕ gândiţi... Pornirea
Impetuoasă-a voastră, are să strice totul,
Pe când eram acum pe-o cale-aşa de bună.

MORTIMER

Ce fel de cale bună e astă cale-a voastră,
Şi ce-aţi incercat voi ca s'o scăpaţi? Ce fel,
Dac'aş fi fost atât de rĕu ca s'o ucid
Precum mi-a poruncit Regina şi precum
Aşteaptă in curênd s'o fac, — imi tălmăciţi,
Ce mijloc aţi găsì spre a-i scăpa viaţa?

LEICESTER (cu mirare).

Regina v'a dat astă poruncă sângeroasă?

MORTIMER

Ea s'a 'nşălat in mine ca şi Maria 'n voi!

LEICESTER

Şi voi v'aţi dat cuvêntul?

MORTIMER

Eu braţul mi-am propus
Ca să n'aleagă altul.

LEICESTER

Prea bine aţi făcut.
Noi dobândim astfel un timp mai indelung.
In sângeroasa slujbă a voastră ea se 'ncrede,
Sentenţa cea de moarte stă neexecutată
Şi noi câştigăm timp.

MORTIMER (nerăbdător)

Ba perdem timp, milord.

LEICESTER

Intemeiată pe făgăduinţa voastră
Ea nu va renunţa să pară 'n ochii lumii
De-a fi indurătoare. Poate cu dibăcie
O voiu putea convinge protivnica să-şi vază,
Şi daca face pasul, ea mânile işi leagă.
Burleigh are dreptate. Sentenţa nu mai poate
Să fie-executată după ce-o fi văzut-o.
Da, am să mě incerc prin ori şi care mijloc.

MORTIMER

Şi ce-o să isbuteşti? Văzěnd a ei speranţă
De mine inşălată şi dacă tot urmează
Maria să trăiască, nu's toate ca 'nainte?
Ea libertatea 'n veci n'o mai redobândeşte.
Favoarea cea mai mare ce poate ca să-i facă
E temniţa eternă şi tot trebui sfirşit
C'un act de sumeţie. De ce să nu incepem
Indată cu-aşa faptă? Aveţi puterea'n mână.
Aţi aduna o oaste, numai de-aţi inarma
Nobleţa de prin toate castelurile voastre.

Maria are incă in taină mulţi prieteni.
Inaltele familii Howard şi Percy sunt —
De şi le-au căzut şefii — bogate in eroi
Şi ele-aşteaptă numai ca un puternic lord
Exemplu să le dea! Lăsaţi făţărnicia,
Descoperiţi-vě, intraţi făţiş in luptă
Şi ca un cavaler vě apăraţi iubita.
Indată ce-ţi voì, puteţi să fiţi stěpânul
Reginei Ingliterei. Cu-ademeniri chemaţi-o
In vre un castel al vostru, precum adeseori
Ea v'a urmat, acolo vorbiţi-i ca bărbat
Şi ca stěpân, ţineţi-o inchisă până ce
Mariei va da drumul.

LEICESTER

Eu vě ascult uimit.
Inspăimântat! Păn unde delirul vě impinge?
Cunoaşteţi voi acest pămênt, această curte?
Ştiţi cu ce lanţuri strimte această femeească
Domnie a legat oricare caractere?..
S'ar mai căta zadarnic acuma eroismul
Ce se mişca odată pe-acest pămênt... Puterea
Curajului slăbì sub atîrnarea unei
Femei şi inimile sunt toate moleşite.
Urmaţi-mi direcţiunea, nu incercaţi nimic
Fără de cumpănire... aud venind... plecaţi!

MORTIMER

Maria nădejdueşte!.. Să mě intorc la dînsa
Cu mângăeri deşarte?

LEICESTER

Duceţi-i jurămêntul
Amorului meu vecînic.

MORTIMER

Duceţi-i-l voi insuţi.
Eu voiu să fiu unealta eliberării sale
Dar nu un mesager al dragostilor voastre. (ese).

SCENA IX.

Elisabeta, Leicester.

ELISABETA

Cine-a eşit de-aicea? Am auzit vorbind.

LEICESTER
(auzind glasul Reginei se intoarce răpede şi pare turburat)

Era sir Mortimer.

ELISABETA

Ce-aveţi, milord, de sunteţi aşa de turburat?

LEICESTER (reluând stĕpânirea pe sine).

Privirea ta... In veci eu nu te-am mai vĕzut
Atâta de frumoasă, sunt fărmecat... orbit...
(oftează)
Ah!

ELISABETA

Dece suspinaţi?

LEICESTER

Şi oare n'am cuvênt
Ca să suspin? Vĕzênd incântătoru-ţi chip,
Eu simt că se 'noeşte in inima-mi nespusa
Durere de-a te perde.

ELISABETA

Ce perzi?..

LEICESTER

. Inima ta,
Porsoana-ţi adorată. Curênd la peptul unui
Soţ tênĕr, infocat găsì-vei fericirea
Şi inima-ţi cu nimeni el n'o va impărţì.
Intr'insul curge sânge regal, in mine nu.
Dar eu, intreaga lume desfid dacă trăeşte
Un om pe aceşt glob ce simte pentru tine
O adoraţiune mai mare ca a mea.
Păn astăzi ducele d'Anjou nu te-a vĕzut.
El numai gloria, splendoarea ta iubeşte
Pe când eu te iubesc pe tine. Dac'ai fi
O biată păstoriţă şi eu cel mai puternic
Al lumii domnitor, m'aş coborì spre tine
Şi la piciorul tĕu coroana mi-aş depune.

ELISABETA

Jăleşte-mĕ, Dudley, nu mĕ mustra; eu nu pot
Să 'ntreb inima mea. Ea ar alege altfel.
Oh! cât invidiez alte femei ce sunt
In stare să inalţe pe-aceia ce iubesc.
Eu nu am fericirea să pot pune coroana
Bărbatului pe frunte pe care il iubesc
Naintea tuturora. Maria Stuart numai
Putea să-şi dee mâna după simţirea sa.
Ea totul şi-a permis şi a bĕut din cupa
Plăcerii păn la fund.

LEICESTER

Acuma bea paharul
Amar al suferinţei.

ELISABETA

Ea n'a băgat in seamă
Părerile mulţimii. Uşoară i-a fost viaţa.

Ea nu şi-a impus jugul sub care eu mě plec.
Şi eu puteam pretinde la dreptul să mě bucur
De-a vieţei dulci plăceri, însă am preferit
Ale regalităţii prea aspre datorii.
Şi totuş ea atras-a simţirea tuturor
Bărbaţilor, fiindcă a vrut să fie numai
Femee; şi bětrânii alături cu cei tineri
Aspiră deopotrivă la ale ei favoruri.
Chiar Talbot, nu părea că a intinerit,
Vorbind adineoarea de farmecele ei?

LEICESTER

Iartă-l, el a avut-o sub paza lui odată.
Vicleana-l rătăcise cu-a sale măguliri.

ELISABETA

Să fie 'n adevěr atâta de frumoasă?
Aşa des chipul ei mi s'a descris cu laude,
Încât aş vrea să ştiu ce trebue să cred.
Portrete măgulesc, descrierile mint.
Nu m'aş putea increde decât in ochii mei...
De ce te uiţi la mine atâta de ciudat?

LEICESTER

Te pun in gândul meu alături cu Maria.
Eu nu tăgăduesc c'aş vrea să am plăcerea
Ca să te věd odată in faţa ei, de-ar fi
In taină cu putinţă. Atunci intâia oară
Te-ai bucura deplin de 'ntreaga ta isbândă.
Aş vrea ca să simţiască această umilire,
Să se incredinţeze cu proprii sei ochi
Cât o intreci, nu numai in ori şi ce virtute,
Dar incă şi mai mult cu a chipului nobleţă.

ELISABETA

Mai těněră-i de ani...

LEICESTER

Mai tênĕră? Vĕzênd-o
N'ai crede. Negreşit, poate-au imbĕtrânit-o
Nenorocirile inainte de-a fi vremea.
Aceeace i-ar face durerea mai amară
Ar fi de te-ar vedea acuma ca mireasă.
Frumoasele speranţe ale vieţii sale
In urmă sunt remase; pe tine te-ar vedea
Păşind ca să intimpini in faţa ta norocul
Şi logodită incă c'un fiu regal al Franţei!
Ea care totdeauna a fost aşa de mândră
De insoţirea ei c'un prinţ Francez şi azi chiar
Se laudă cu-al Franţei puternic ajutor.

ELISABETA (cu ton negligent).

Mĕ torturează toţi s'o vĕd.

LEICESTER

Ca o favoare
Ea cere să te vadă: tu vezi-o ca pedeapsă,
Chiar dacă ai trimete-o la moarte, n'ar simţì
Atâta schinjuire, decât de-a se vedea
De farmecele tale sdrobită. Prin aceasta
Tu o ucizi tot astfel cum ea vrù să te-omoare;
De-ţi vede frumuseţa, păzită de pudoare,
Cu blând incunjurată de razele virtuţii —
Pe-a sale le-a perdut cu dragostile ei
Uşoare,—inălţată prin razele coroanei
Ş'acum impodobită cu farmec de mireasă,
Atunci îi va suna a nimicirii oară.
O! când mi-arunc acuma asupră-ţi ochii mei,
Eu vĕd că niciodată n'ai fost mai pregătită
Pentru o biruinţă. Adineoarea când
Tu ai intrat aice, am fost ca fărmecat
De-a tale frumuseţe. Ce-ar fi, dacă acuma,

Acuma chiar, aşa precum te vĕd, te-ai duce
Naintea ei... nu poţi ca să găseşti vreodată
Un cias mai potrivit...

ELISABETA

Acuma nu, nu Lester,
Nu intr'acest moment. Trebui să mĕ consult
Cu Burleigh, să...

LEICESTER

Cu Burleigh? El se gândeşte numai
L'al statului folos. Dar tu şi ca femee
Ai drepturile tale şi acest punct prea gingaş
Tu ai să-l hotăreşti, ear nu omul de stat.
Ba chiar politica te 'ndeamnă să o vezi
Şi să câştigi a lumii opinie c'un act
De generositate. Tu poţi să te desbari
Pe urmă de-o vrăjmaşă atât de uricioasă
Cum vei găsì cu cale.

ELISABETA

N'ar fi cuviincios
Să vĕd o rudă-a mea in umiliri şi lipsă.
Se zice că nu este de nici o strălucire
Regală 'nconjurată; vederea astei lipse
Mi-ar fi ca o mustrare.

LEICESTER

Tu n'ai să te apropii
De pragul casei sale. Ascultă sfatul meu
Căci de la sine lucrul prea bine a venit.
Azi este vênătoare şi drumul nostru trece
Pe lângă Fotheringhay. Maria va fi 'n parc,
Tu ca din intîmplare intr'însul ai să intri.
Nu trebue să pară nimica pregătit

De mai nainte; şi de nu-ţi va conveni
Nici nu-i vorbì cu dînsa.

ELISABETA

De fac o nebunie
A voastră va fi Lester, greşala, nu a mea.
Nu voiu să vĕ refuz nici o dorinţă astăzi,
Fiindcă azi din toţi supuşii mei, pe voi
V'am intristat mai mult. (îl priveşte cu dragoste)
Chiar fie un capriciu
Al vostru: prin aceea s'arată dragostea
Că dă de bună voe chiar ceeace nu-i place.

LEICESTER (cade in genunchi la picioarele ei).

(Cortina cade).

ACTUL III

Scena representă un parc. In faţă mai mulţi copaci. In fund vedere depărtată.

SCENA I

Maria ese cu paşi răpezi după copaci. *Kennedy* o urmează mai incet.

KENNEDY

Fugiţi aşa de iute parc'aveţi aripi...
Mai aşteptaţi, nu sunt in stare să urmez.

MARIA

Lasă să gust dulce noua-mi libertate,
Să mai fiu odată un copil uşor
Şi cu-a mele pasuri iuţi, inaripate
Să sbor pe-a câmpiei verdele covor.
Din intunecoasa, trista-mi inchisoare
Din mormĕntu-mi negru oare am scăpat?
Ah! voiu să-mi sting setea mea cea arzĕtoare
Respirând ferice aerul curat.

KENNEDY

O, milady iubită, ei numai au lărgit
A voastră inchisoare; voi zidul nu-l vedeţi

Care ne inconjoară, fiindcă e ascuns.
De-a frunzelor desime.

MARIA

Verzi şi dese frunze, vouĕ mulţumită
C'ascundeţi privirii inchisoarea mea!
Voiu măcar in gându-mi să fiu fericită.
Ah! din visu-mi dulce nu mĕ deştepta!
In sus sub aceste bolţi nemărginite.
Privirile mele se'ntind neoprite...
Unde se vĕd munţii, colo'n depărtare
In această parte e al meu regat
Ş'acei nori se'ndreaptă cu lină mişcare
Spre pămĕntul Franţei binecuvĕntat.
Inaripate, răpede nor
Ia-mĕ cu tine in al tĕu sbor!
Cu drag salută ţara duioasă
Unde juneţea-mi trecù voioasă.
Eu sunt cu mâne inlănţuite
Altă solie nu pot trimite.
Voi alergaţi prin sfere senine
Nesupuşi astei crude regine!

KENNEDY

O, scumpă lady, voi nu mai sunteţi stĕpână
Pe voi, şi libertatea vĕ face s'aiuraţi.

MARIA

Vezi, colo işi leagă luntrea lui cea mică
Un pescar, cu dînsa ne-ar putea scăpa
Dacă ne-ar conduce spre-o ţară amică.
Lui care câştigă abia hrana sa
I-aş da nesfirşite daruri şi mărire,
Ar fi pentru dînsul cea mai bună zi

El ar prinde 'n mreajă a sa fericire
Dacă luntrişoara lui m'ar mântuì!

KENNEDY

Zadarnică dorinţă: vedeţi cum dedeparte
Ne urmăresc spionii?... Porunci aspre şi crude
Gonesc din calea noastră pe orice om ar vrea
De noi să aibă milă.

MARIA

O nu, scumpa mea Hanna,
Mĕ crede, nu zadarnic ei astăzi mi-au deschis
A inchisorii uşă. Favoarea asta mică
Imi prevesteşte-o soartă mai bună. Nu mĕ'nşăl,
Eu datoresc aceasta isteţului amor.
Uşor recunosc braţul puternic al lui Lester.
Ei vor temniţa mea cu'ncetul s'o lărgiască
Şi tot să mĕ deprindă dela favori mai mici
La altele mai mari, pân voiu putea vedè
La urmă faţa celui ce pentru totdeauna
Sfărma-va lanţul meu.

KENNEDY

Ah! contrazicerea
Aceasta nu-mi explic. Eri moartea v'au vestit-o
Şi azi vĕ dau deodată această libertate.
Am auzit că lanţul se scoate şi acelor
Pe care libertatea i-aşteaptă cea de veci.

MARIA

Auzi tu cornul de vĕnătoare
Cu glas puternic, resunător?
Ah! de ce nu pot s'alerg călare
Şi să m'amestec in ceata lor?
Incă odată!... Voacea-i voioasă
Am auzit-o aşa de des

Când vênătoarea cea sgomotoasă
Gonia sělbatic prin munţi, prin ses!

SCENA II

Cei dinainte. Paulet.

PAULET

Ei bine, Doamnă, sunteţi de mine mulţumită,
Ş'am meritat odată recunoştinţa voastră?

MARIA

Cum cavalere, voi mi-aţi dobândit această
Favoare, insuş voi?

PAULET

Da, eu, pentru ce nu?
M'am presentat la Curte, am dat scrisoarea voastră...

MARIA

Aţi dat scrisoarea mea? Intr'adevĕr aţi dat-o?
Şi astă libertate de care-acum mĕ bucur
E a scrisorii mele urmare?...

PAULET (cu gravitate).

Dar, aşa e.
Şi nu e singura, puteţi să v'aşteptaţi
La alta şi mai mare.

MARIA

La alta şi mai mare?
Ce vreţi să spuneţi sir?

PAULET

Voi n'aţi auzit cornul?...

MARIA (dă inapoi cuprinsă de presimțire).

Mě ingroziţi!...

PAULET

Regina věnează pe aice.

MARIA

Ce?

PAULET

'N câteva minute va sta naintea voastră.

KENNEDY
(alergănd spre Maria care tremură şi e aproape să leşine)

Ce-aveţi, iubită lady, vě 'ngălbeniţi...

PAULET

Ce fel?
Nu sunteţi mulţumită? Nu v'aţi rugat voi insăşi?
Mai răpede decât credeaţi, v'au implinit
A voastră rugăminte, Altfel aveaţi o limbă
Aşa de deslegată... *Acum* trebui vorbit,
Acesta e momentul.

MARIA

De ce mai inainte
Nu m'aţi inştiinţat? Eu nu sunt pregătită
Acum. O, astăzi nu! Aceea ce-am cerut
Ca o favoare naltă imi pare acum grozav,
Spăimântător! Vin Hanna, să mergem ear in casă
Vin, să mă pregătesc, să-mi readun puterea.

PAULET

Rămâneţi. Chiar aiçe trebui s'o aşteptaţi.
Pricep a voastră grijă. Aveţi să staţi naintea
Judecătoarei voastre.

SCENA III

Cei dinainte. Contele Shrewsbury.

MARIA

Nu-i pentru asta!... Doamne! Simţiri cu totul alte
Pe mine mě frămêntă. Nobile Shrewsbury,
Veniţi ca şi un ânger trimis de ceruri. Nu pot,
Nu voiu s'o vĕd pe dînsa! Scăpaţi, scăpaţi-mĕ
De uricioasa ei privire!

SHREWSBURY

O! Regină,
Veniţi-vĕ in fire, stringeţi curajul vostru
Această oară este hotăritoare.

MARIA

Ah!
Mult timp am aşteptat-o şi pentru dînsa eu
Ani lungi m'am pregătit, mi-am spus, mi-am repetat
Ades in gândul meu cum trebue s'o rog
Cum trebue s'o mişc. Acum e totul şters,
Acum am uitat toate şi nu simţesc nimic
Decât grozavul foc al suferinţei mele!
Mi-e plină inima de ură'n contra ei.
Orice gândire bună mĕ lasă, numai furii
Sinistre mĕ 'ncunjoară, mişcând pletele lor
De şerpi!

SHREWSBURY

Opriţi această selbatică pornire
Ş'al inimei amar il imblânziţi! Când ura
Tot ură intilneşte, nu ese nimic bun.
Deşi al vostru suflet se resvrăteşte, totuş
Plecaţi-vĕ naintea momentului şi legii

Pe care o impun imprejurările.
Ea este cea mai tare, *Voi* umiliţi-vĕ!

MARIA

Nainte-i niciodată!

SHREWSBURY

Cu toate acestea, *trebui*. Vorbiţi-i cu respect.
La generositatea ei faceţi apel.
Nu vĕ'ndĕrătniciţi, nu vĕ intemeiaţi
Pe drepturile voastre. Acesta nu-i momentul.

MARIA

Ah! mi-am cerut peirea şi rugămintea mea
Spre-a mea nenorocire mi-a fost indeplinită.
Nu trebuia in veci, in veci să ne vedem.
Nu poate din aceasta să easă vre un bine.
S'ar impăca chiar focul cu apa mai de grabă
Ş'un miel ar dismierda mai răpede pe-un tigru.
Eu sunt prea crud rânită. Prea mult m'a insultat
Nu este impăcare posibilă 'ntre noi!

SHREWSBURY

Vedeţi-o mai intâi. Prea bine am băgat seamă
Cât a fost de mişcată când v'a cetit scrisoarea.
Era cu ochi'n lacrimi. Nu, nu-i nesimţitoare,
Aveţi incredere mai mare. — Pentru asta
Am alergat nainte ca să vĕ inştiinţez,
Să vĕ incurajez.

MARIA (luǎndu-i mǎna).

Ah! Talbot, totdeauna
Aţi fost amicul meu. De-aş fi remas mai bine
Sub blânda voastră pază. Am suferit amară
Cruzime, Shrewsbury.

SHREWSBURY

Uitaţi acum totul
Şi c'o supunere adâncă, o primiţi !

MARIA

Burleigh, geniul meu cel rĕu, este cu dînsa ?

SHRESWSBURY

O intovărăşeşte numai Contele Lester

MARIA

Lord Lester !

SHREWSBURY

N'aşteptaţi nimic rĕu dela dînsul.
El a făcut ca astăzi regina să acorde
Această intilnire.

MARIA

Oh ! am ştiut prea bine !

SHREWSBURY

Ce-aţi zis ?

PAULET

Regina vine. (Toţi se dau la o parte, numai Maria remăne, răzemată pe Kennedy).

SCENA IV

Cei dinainte. Elisabeta. Contele Lester. Suita.

ELISABETA (lui Leicester).

Cum se numeşte acest castel ?

LEICESTER

Fotheringhay.

ELISABETA (lui Shrewsbury)

Trimete-ţi inainte suita mea la Londra.
Pe calea mea poporul mĕ'ncunjură prea mult.
Voesc să scap in parcul acesta solitar.
(Talbot depărtează suita. Ea fixează cu ochii pe Maria vorbind mai departe către Sir Paulet).
Poporul mĕ iubeşte prea mult. Nemĕsurate
Şi idolatre sunt a bucuriei sale
Manifestări. Aşa se onoreaz' un zeu,
Dar nu un muritor.

MARIA

care in timpul acesta se răzema pe jumĕtate leşinată pe doica sa, se ridică şi ochii sĕi intilnesce privirea aţintită a Elisabetei. Ea se infiorează şi se aruncă din nou in braţele Hannei).

Oh Doamne! Acest chip n'arată inimă!

ELISABETA

Cine-i această doamnă? (Tăcece generală).

LEICESTER

Eşti la Fotheringhay,
Regină.

ELISABETA (se preface a fi surprinsă; uimită ea aruncă o privire intunecoasă asupra lui Leicester).

Milord, cine aceasta mi-a făcut-o?

LEICESTER

E fapta 'ndeplinită, Regină, şi acuma
Când cerul a'ndreptat aicea paşii tĕi,
Lasă mărinimia şi mila să triumfe.

SHREWSBURY

Aibi indurare Doamnă şi'ndreaptă ochiul tĕu
Spre o nenorocită care se pleacă adânc
Naintea feţei tale.

MARIA

işi adună toate puterile ca să meargă spre Elisabeta dar se opreşte la jumĕtate cale. Mişcările sale arată cea mai mare luptă).

ELISABETA

Cine-mi zicea, milorzi,
Că am să intilnesc aici o umilită?
Eu vĕd pe o trufaşă, pe care n'a muiat-o
A ei nenorocire.

MARIA

Fie, mĕ voiu pleca!
Te du, mândrie goală a unui suflet nobil
Şi uită cine sunt şi câte-am suferit!
Eu voiu să mĕ inchin naintea celei care
M'a aruncat in astă ruşine fără margini!
(Se adresează către regina)
Cerul s'a pornunţat, o soră, pentru voi!
Şi fruntea de isbândă vĕ e incoronată.
Naintea zeităţii mĕ'nchin ce va 'nălţat (cade in genunche)
Dar soră, v'arătaţi şi voi mărinimoasă
Şi nu mĕ părăsiţi ruşinei. Mâna voastră
Regală mi-o intindeţi. Mĕ ridicaţi din astă
Cădere aşa de-adâncă!

ELISABETA (dă un pas inapoi).

Sunteţi la locul vostru. Slăvesc pe Dumnezeu

Ce n'a voit ca eu să fiu ingenunchiată
Aşa naintea voastră cum voi sunteţi nainte-mi.

MARIA (cu o mişcare crescĕndă).

Aduceţi-vĕ-aminte de vecînica schimbare
A tot ce-i omenesc. Sunt zei ce pedepsesc
Trufia... onoraţi-i, temeţi-vĕ de dînşii,
Căci *ei* naintea voastră m'aruncă la genunchi!
Marturi străini sunt faţă, pe voi vĕ respectaţi
In chiar persoana mea şi sângele lui Tudor
Nu-l profanaţi, el curge in mine ca şi 'n voi.
O Dumnezeule, nu fiţi nesimţitoare
Ca stânca 'ntunecoasă de care in zadar
Voeşte să s'apuce un om ce se ineacă!
Viaţa, soarta mea, totul, atîrnă astăzi
De lacrimele mele ş'a vorbelor putere.
Ah! inima-mi deschideţi să pot s'ating pe-a voastră.
Când insă-mi aruncaţi privirea ast' de ghiaţă,
Vai, inima-mi se'nchide imi seacă-a mele lacrimi
Ş'o groază-mi pironeşte in piept cuvintele
De rugă ş'umilire!

ELISABETA (rece şi aspru).

Ce-aveţi, lady Stuart, a-mi spune? Aţi voit
Ca să-mi vorbiţi. Eu voiu să uit că sunt regină,
Că sunt greu insultată, spre-a-mi face datoria
De soră ş'a vĕ da ceruta mângăere,
De-a mĕ 'ntilnì cu voi. Urmez indemnul numai
Al generosităţii şi voiu sà mĕ expun
Mustrării meritate c'aşa m'am coborît
De jos,—căci ştiţi prea bine c'aţi vrut să mĕ ucideţi.

MARIA

De unde să incep şi cum cu indestulă
Prudenţă să'ntocmesc al vorbei mele şir,

Ca să vĕ 'nduioşez făr'a vĕ vătăma.
O! Doamne! vorba mea o imputerniceşte
Ş'o curăţă de ghimpii cari-ar putea rănì.
Ah! nu pot să vorbesc in apărarea mea
Făr'a vĕ acusa, ş'aceasta n'o voesc.
Cu mine v'aţi purtat cum nu-i drept, căci şi eu
Regină sunt ca voi şi totuş m'aţi făcut
A voastră prisonieră. Eu am venit aice
Cu rugă umilită şi Voi, dispreţuind
A staturilor drepturi şi ale ospeţiei,
Aţi pus să mĕ inchidă in temniţă adâncă.
Amicii, servitorii mi-au fost indepărtaţi.
Am fost lăsată 'n prada unei depline lipse.
Un tribunal nedemn nainte-i m'a chemat.
Dar să nu mai vorbim. O vecinică uitare
S'acopere cruzimea pe care am suferit-o...
Vedeţi, eu zic că soarta acestea le-a făcut,
Voi nu sunteţi de vină; nici eu nu sunt de vină.
Un duh rĕutăcios din iaduri a eşit
In inimile noastre s'aprindă astă ură,
Care ne-a despărţit din anii tinereţei.
Ea a crescut cu noi şi oameni rĕi suflarĕ
Ca să măriască încă această tristă flamă.
S'au arătat fanatici ce, nechemaţi de nimen
Să dee ajutor, işi inarmarĕ mâna
Cu spada şi pumnarul. Aceasta este soarta
Cea trist'a regilor, când se induşmănesc
Cu ură despart lumea şi ei deslănţuesc
A invrăjbirii furii. Acum nu-i intre noi
Nici o străină gură, (se apropie de ea cu incredere şi ii vorbeşte desmerdător). Stăm singure in faţă.
Acum soră, vorbiţi-mi, numiţi-mi vina mea
Voiu satisfacere deplină să vĕ dau.
Ah! dacă aţi fi vrut să m'ascultaţi atunci
Când mĕ rugam aşa de mult să mĕ primiţi,

Lucrul n'ar fi atâta de departe
Şi n'am avea această intrevedere tristă
In acest loc de jale.

ELISABETA

Am fost impiedicată de steaoa mea cea bună
De-a incălzì la sinu-mi un şerpe veninos.
Nu acusaţi destinul, ci negrul vostru suflet,
Ambiţia nesfirşită ce are casa voastră.
Pe când intre noi două nu se'ntîmplase încă
Vre-o faptă duşmănească,
Ambiţiosul preot, al vostru unchiu, ce mâna
Intinde cu-indrăsneala spre oricare coroană
Imi declară resboiu. El vĕ ademenì
Să vĕ 'nsuşiţi nedrept a ţării mele stemă
In luptă pe viaţă şi moarte. Pe ce om
N'a asmuţit asupră-mi? A preoţilor limbă,
A ţărilor oştiri, a fanatismului
Infricoşate arme şi chiar in sênul pacînic
A'mpărăţiei mele incontra-mi a aprins
Pojarul resvrătirii! Dar Domnul e cu mine
Şi prea trufaşul preot nu triumfează. Capu-mi
A fost ameninţat şi Capul *vostru* cade!

MARIA

In mâna Domnului mĕ aflu. De puterea
Ce-aveţi, aşa de straşnic voi nu veţi abusa...

ELISABETA

Şi cine m'a oprì?... O pildă unchiul vostru
A dat la regii toţi din lume care-i chipul
Pe duşmani să-i impaci. Sfânta Barthélemy
Să fie şcoala mea. Ce-mi este inrudirea
Şi dreptul ginţilor? Biserica desface
A datoriei lanţuri, indeamnă la sperjur,

Consacră regicidiul... eu fac numai aceea
Ce'nvăţă popii voştri. Spuneţi, ce siguranţă
Eu aş putea avea incontra voastră dacă
V'aş rumpe lanţurile cu generositate?
In ce loc aş putea păstra credinţa voastră
Ce n'ar deschide-indată Săn-Petru cu-a lui cheie?
Nu-i altă siguranţă decât numai puterea,
Nu este alianţă cu neamul şerpilor!

MARIA

Acesta-i negrul vostru şi jalnicul prepus!...
Chiar de la inceput voi m'aţi privit ca pe-o
Vrăjmaşă şi străină. De m'aţi fi declarat
Moştenitoarea voastră precum mi se cuvine,
Atunci dragostea mea ş'a mea recunoştinţă
V'ar fi păstrat in veci, o sinceră amică
Ş'o soră credincioasă.

ELISABETA

A Voastră amicie aiurea-i, lady Stuart.
Papismu-i casa voastră, călugărul vĕ-i frate.
Să vé declar pe voi moştenitoarea mea?
Ce cursă-inşelătoare! Să amăgiţi poporul
Când înc'oiu fi in viaţă, ca ademenitoare
Armidă să cuprindeţi in lanţurile voastre
Viclene pe toţi junii cei nobili din regat
Ca totul să se 'ndrepte cu drag spre soarele
Cel falnic ce rĕsare, ear eu...

MARIA

Domniţi in pace!
Renunţ la orice drepturi asupra astei ţări.
A sufletului aripi imi sunt paralisate,
Mărirea nu mĕ mai atinge. Scopul vostru
Acuma l'aţi ajuns: Eu sunt umbra Mariei.

A temniţei lungi chinuri mi-au sfărâmat curajul:
Ultrajul cel din urmă asupră-mi l'aţi comis,
Voi m'aţi strivit in floare, sfirşiţi acum, o soră!
Cuvêntul pentru care voi aţi venit aice
Rostiţi-il, căci nu pot să cred c'aţi fi venit
Ca să vĕ bateţi joc de-o victimă a voastră.
Rostiţi cuvêntul, spuneţi: Eşti liberă, Mario!
Puterea mi-ai simţit-o, acuma onorează
Mărinimia mea. Rostiţi şi voiu primì
Viaţa, libertatea, ca dar din mâna voastră.
O vorbă şterge tot trecutul — o aştept.
O! nu mĕ osindiţi să o aştept prea mult!
Vai vouĕ! dacă nu sfirşiţi cu acest cuvênt
Căci dacă azi, de mine voi nu vĕ despărţiţi
Ca o divinitate inaltă, generoasă, —
O! soră, n'aş voi pentru intreg regatul,
Nici pentru tot pămêntul de ocean scăldat,
N'aş vrea naintea voastră să stau aşa, precum
Staţi voi naintea mea!

ELISABETA

Vĕ recunoaşteţi dară
Invinsă insfirşit? Comploturile voastre
Sunt toate nimicite? Şi nici un ucigaş
N'a mai pornit incoace? niciun aventurier
Nu vrea să se mai facă al vostru cavaler?
Da, da, Lady Maria, acum s'a isprăvit
Numai ademeniţi pe nimeni. Lumea are
Şi alte grije, nimeni nu are gust să fie
Al patrulea bărbat al vostru, căci ucideţi
Pe peţitorii voştrii ca şi pe ai voştri soţi.

MARIA

O! soră, soră!... Doamne! dă-mi Doamne, cumpĕ-
tare!

ELISABETA
(după ce o privește mult timp cu dispreț și răceală)

Aceasta-i frumuseța pe care nici un om
Lord Lester, n'a putut-o privì nepedepsit?
Cu care niciodată nu s'a asemĕnat
Vre o femee 'n lume? La gloria aceasta
Ușor ea au ajuns. — Ca să apari frumoasă
Oricui, nu ai decât oricui să te și dai.

MARIA

Aceasta e prea mult!

ELISABETA

Acum vė arătăți
Adevĕrata față. Pân in acest moment
A fost numai o mască.

MARIA

Eu am putut greșì, am fost ademenită
De slăbiciuni umane, juneță și putere,
Dar eu nu m'am ascuns cu falnică mândrie
Eu am desprețuit o falsa aparență.
Cele mai mari greșeli a mele's cunoscute
De toți. Eu sunt mai bună decât numele meu.
Vai vouĕ insă, dacă s'a ridica odată
Mantaoa de onoare ce cu ipocrisie
Svirliți pe focul tainic al desfrĕnării voastre!
N'ați moștenit onoarea dela a voastră mumă...
Să știe pentru care virtuți Anna Boleyn
La moarte-a fost trămisă!

SHRESWSBURY
(inaintând intre ambele regine)

O! Doamne! păn'aicea a trebuit s'ajungă!
Lady Maria, asta-i supunerea, plecarea?

MARIA

Supunere! Plecare!
Am suferit cât poate să rabde-un muritor!...
Fugi blândă resignare! Și tu răbdare moale!
Spre ceruri iți ia sborul! Mânie ferecată
De prea mult timp, sfărâmă a tale lanțuri, eși
Din peșteră afară, tu ce la basiliscul
Infuriat i-ai dat privirea ucigașă,
Oh! pune pe-a mea limbă săgeata otrăvită...

SHREWSBURY

Ea minţile işi pierde! O! iartă pe-o nebună
Amarnic întărtată!..
(Elisabeta mută de mânie aruncă priviri furioase asupra Mariei).

LEICESTER

(cu cea mai mare mișcare caută să depărteze pe Elisabeta

Nu asculta mai mult pe-această furioasă,
Hai să plecăm in grabă din acest loc fatal!

MARIA

Mânjit de o bastardă e tronul Ingliterei
Şi nobilul popor Britanic e 'nșălat
De o comediantă. Dac'ar domnì dreptatea
Tu ai cădea nainte-mi in pulbere, căci eu,
Eu sûnt regina ta! (Elisabeta ese iute. Lorzii o urmează cu cea mai mare iuțeală).

SCENA V.

Maria, Kennedy.

KENNEDY

O, Doamne! Ce-aţi făcut? ea pleacă furioasă.
Acum sfirşit e totul, orice speranţă-i stinsă!

MARIA (incă furioasă).

Ea pleacă furioasă cu inima rănită
De moarte... (imbrăţişând pe Hanna).
Scumpă Hanna! O! cat mĕ simt de bine
Ah! insfirşit acuma, dup'atâţi ani de chinuri
Şi injosiri — o clipă de dulce resbunare
Şi de triumf! Simt pieptul deodată uşurat
De greutăţile ce-l apăsau... Cuţitul
Eu l'am inflpt adânc in inima duşmanei!

KENNEDY

Nenorocito! Vai! Pornirea v'ameţeşte
Pe neinduplecata femee aţi rănit-o!
Ea ţine fulgerul in mâni, *Ea* e regină!
Aţi insultat-o faţă cu amorezul ei.

MARIA

Am injosit-o faţă cu Lester. El a fost
Martur isbândei mele; când eu o svirleam jos
De pe nălţimea ei, el se găsea aice.
Presenţa lui, pe mine m'a imputernicit.

SCENA VI.

Cei de sus. Mortimer.

KENNEDY (către Mortimer).

O! Ce sfirşit grozav!

MORTIMER

Eu tot am auzit.
(Face semn Hannei de a se pune de pază şi el se apropie. Toată fiinţa lui esprimă o disposiţie violentă şi pasionată).
Ai fost biruitoare: in pulbere-ai călcat-o.
Regina ai fost tu şi dînsa, vinovata.
Eu sunt uimit de-al tĕu curaj. Ca la o zină

La tine mĕ inchin. Strălucitoare, mândră
Tu imi apari acuma.

MARIA

V'aţi intîlnit cu Lester? I-aţi dat in mâni scrisoarea
Şi darul meu? Vorbiţi!

MORTIMER (privind-o cu ochi aprinşi).

Ah! cum te lumina regala ta mânie
Cât de transfigurat era tot chipul tĕu...
Tu eşti cea mai frumoasă femee de pe lume!

MARIA

O! Liniştiţi-mi sir, cumplita nerăbdare!
Ce-a zis milord, spuneţi-mi, ce pot nădĕjduì?

MORTIMER

El? El e un mişel ş'un tîrîtor, din parte-i
Nimic nu aşteptaţi! Uitaţi-l, dispreţuiţi-l!

MARIA

Ce ziceţi?

MORTIMER

Să vĕ scape el şi să vĕ poseadă!
Pe voi, el! Să 'ndrăsniasca! El mai intăi cu mine
Ar trebuì să lupte pe viaţă şi pe moarte!

MARIA

Voi nu i-aţi dat scrisoarea? Atunci totu-i perdut.

MORTIMER

Mişelul! lui îi place viaţa. Cine vrea
Să vĕ elibereze, să vĕ numească-a sa
Voios trebui să poată să 'mbrăţişeze moartea!

MARIA

Cum? El nu vrea să facă nimica pentru mine?

MORTIMER

Numai vorbiţi de dînsul! Ce poate el să facă
Şi ce ne trebui el? Am să vě scap eu singur!

MARIA

Ah! ce puteţi voi face?

MORTIMER

Numai aveţi ilusii
Că astăzi aţi fi încă in starea cea de eri.
Aşa precum regina v'a părăsit, aşa
Cum astă 'ntrevorbire s'a isprăvit, e totul
Perdut şi orice cale spre graţie e 'nchisă.
Noi trebui s'alergăm la fapte. Sumeţia
Va hotărî acum. Ca totul să scăpăm,
Trebui să riscăm totul. Voi trebue liberă
Să fiţi chiar astă noapte.

MARIA

Ce ziceţi? Astă noapte!
Cum este cu putinţă?

MORTIMER

Aflaţi ce hotărire
Noi am luat. Am strîns într'o bisericuţă
In taină pe tovarăşi. Un preot ascultă
Mărturisirea noastră. Am dobândit ertare
Pentru oricare vină trecută precum şi
Pentru orice pěcat am face 'n viitor.
Noi ne-am impărtăşit, ş'acuma pentru calea
Din urmă suntem gata.

MARIA

Ce pregătiri grozave!

MORTIMER

In astă noapte noi pĕtrundem in castel.
Am pus mâna pe chei. Pe păzitorii tĕi
Ii omorim, din casă te ridicăm, ucidem
Cu insăşi mâna noastră orice fiinţă vie
Care-ar putea această răpire să trădeze.

MARIA

Şi păzitorii, Drury, Paulet, — o, mai de grabă
Ei au să-şi verse cea din urmă picătură...

MORTIMER

Ei cei dintăi cădea-vor de-acest pumnar al meu.

MARIA

Cum, unchiul vostru — el, al doilea părinte...

MORTIMER

De mâna-mi va murì. Am să-l omor chiar eu.

MARIA

O! sângeroasă crimă!

MORTIMER

Orice pĕcat al nostru
Ertat e dinainte. Eu pot comite totul
Şi nu voiu da 'ndărăt.

MARIA

Grozav!

MORTIMER

Eu am jurat
Pe darurile sfinte, de-ar fi chiar pe Regina
Cu arma-mi să lovesc!

MARIA

O! păn'atâta sânge
Va curge pentru mine...

MORTIMER

Ce-mi preţueşte viaţa
Oricui pe lângă tine, pe lâng'amorul tĕu!
Sfărame-se a lumii eterne legături,
Inghiţă-un alt potop orice fiinţă vie
Nu-mi pasă!.. Inainte de-a renunţa la tine
Vie zioa de-apoi!

MARIA (dând inapoi).

O! Dumnezeule!
Ce vorbe, ce priviri! mĕ spării, mĕ 'ngrozeşti!

MORTIMER

Viaţa e o clipă, o clipă e şi moartea,
Tîrească-mĕ la Tyburn, imi rupă cu fier roş
Tot trupul in bucăţi...
(inaintând spre dinsa cu braţele deschise şi *pasionat)*
Oh! când in al meu braţ
Te string, iubita mea...

MARIA (dând inapoi).

Nebunule! Opreşte!

MORTIMER

Şi când pe sênul tĕu, pe buzele-ţi aprinse...

MARIA

Sir, pentru Dumnezeu! Lăsaţi să merg in casă!

MORTIMER

Smintit ar fi acela ce n'ar ţinea norocul
Ce-un zeu îi dărueşte, in braţe cu putere!

Eu voiu a ta scăpare, chiar dac'ar fi să coste
O mie de vieţe. Am să te mântuiu, voiu!..
Dar jur pe Dumnezeu că voiu să te şi am!

MARIA

Oh! nici un zeu, un ânger, nu vrea să mĕ ajute!
Nemilostivă soartă! Tu dintr'o groază 'n alta
M'arunci cu vrăjmăşie. Sunt eu născută numai
Ca să intărt mânia? Unitu-s'au amorul
Şi ura contra mea ca să mĕ 'nfioreze?

MORTIMER

Da, cum te urĕsc ei, aşa te iubesc eu!
Vor capul să-ţi reteze: ei vor cu o secure
Să tae acest gât alb şi strălucitor...
Consacră zeului voios al bucuriei
Ceea ce-ţi cere ura cea crudă să-i jertfeşti.
Această frumuseţă ce nu mai e a ta
Pe-amantu-ţi fericit imbete-l de plăcere
Şi pĕrul de mătasă ce-i hotărit să fie
A 'ntunecoasei morţi, devie un lanţ cu care
Să legi pe robul tĕu.

MARIA

O! ce cuvinte, sir, voi mĕ siliţi s'ascult!
Nenorocirea mea şi chinurile mele
Trebui să-ţi fie sfinte, dacă nu ai respect
De fruntea mea regală!

MORTIMER

Coroana-ţi de pe frunte
Căzù; tu nu mai ai nimic din maestatea
Cea pămĕnteană. Cearcă, vorbeşte ca monarc
Şi glasul tĕu deacuma nu are să invie
Nici un mântuitor! Nimic nu ţi-a rĕmas
Decât blândul tĕu chip, puterea cea inaltă

A frumuseţei tale. Aceasta mĕ indeamnă
Să cerc şi să pot totul; da, ea inspre securea
Calăului mĕ 'mpinge.

MARIA

Oh! Cine m'a scăpa
De furia, turbarea...

MORTIMER

Serviciul cel sumeţ
Este in drept să ceară sumeaţă resplătire!
Dece acel viteaz işi varsă al sĕu sânge?
Cel mai nepreţuit din daruri este viaţa.
Nebun este acela ce-o perde in zadar!
Intăi voi să mĕ 'mbăt de cele mai ferbinţi
A sale bucurii... (o stringe la piept cu putere)

MARIA

Oh! trebui ajutor
Să cer contra acelui ce mântuirea mea...

MORTIMER

Nu eşti nesimţitoare. Nu te acusă lumea
De-o prea mare receală. Fierbintea rugăminte
A dragostei e 'n stare a te indupleca.
Pe Riccio cântăreţul l'ai fericit, şi Bothwel
Putù să te atragă.

MARIA

Cutezătorule!

MORTIMER

El te-a tiranizat. Cu tot amorul tĕu
Tu tremurai nainte-i! Şi dacă numai frica
Te poate biruì... pe-a Iadurilor zei!..

MARIA

Mĕ lasă! Eşti nebun!

MORTIMER

Atunci tu ai să tremuri
Şi 'n faţa mea?..

KENNEDY

Ei vin, s'apropie, grădina
Se umple de oştire.

MORTIMER (puind mâna pe spadă).

Eu te voiu apăra!

MARIA

O! Hanna, scapă-mă din mâna lui! Vai mie,
In ce loc aş putea găsì un adăpost?
La ce Sfânt mĕ 'ndrept? Aici e silnicia
Şi'n casă este moartea!
(Aleargă in casă. Hanna o urmează).

SCENA VII.

Mortimer, Paulet şi *Drury* vin in fuga spărieţi. Suita lor trece răpede prin scenă.

PAULET

Inchideţi porţile şi puntea ridicaţi-o!

MORTIMER

Ce este, unchiule?

PAULET

Unde e ucigaşa?
Svirliţi-o 'n temniţa cea mai intunecoasă!

MORTIMER

Ce-i? Ce s'a intîmplat?

PAULET

Regina!.. Blăstemată,
Dráceascá sumeţie!

MORTIMER

Regina... Ce regină?

PAULET

Regina Ingliterei a fost asasinată
Pe drumul cătră Londra! (intră răpede in casă).

SCENA VIII.

Mortimer ş'apoi indată *Okelly*.

MORTIMER

Sunt oare 'n ameţit? Nu a trecut un om
Pe-aici şi a strigat: Regina-i omorită!
Nu, nu, eu am visat! Delirul mĕ face
Să vĕd, s'aud aevea aceea ce imi umple
Grozav gândirea mea. Dar cine vine-acolo?
E Okelly! Dece aşa de spăimântat?

OKELLY (intrând in fugă).

Fugi, fugi o, Mortimer! căci totul e perdut!

MORTIMER

Ce e perdut?

OKELLY

Mai mult nu mĕ 'ntreba; gândeşte
La fugă!

MORTIMER

Dar ce este?

OKELLY

Sauvage a dat lovirea,
Smintitul!

MORTIMER

Este dar adevĕrat?

OKELLY

Da... Da
Adevĕrat! Fugi, fugi!

MORTIMER

Regina e ucisă!
Pe tronul Ingliterei se sue-atunci Maria.

OKELLY

Ucisă? Cine zice?

MORTIMER

Tu insuţi.

OKELLY

Ea trăeşte!
Ear eu şi tu şi noi, suntem cu toţi ai morţii.

MORTIMER

Trăeşte!

OKELLY

Lovitura n'a fost chitită bine.
A fost străpunsă numai mantaoa. Shrewsbury
A dezarmat pe ucigaş.

MORTIMER

Trăeşte!

OKELLY

Da, trăeşte pentru peirea noastră.
Se inconjoară parcul, o, vin!

MORTIMER

Cine-a făcut
Acest ect de nebun?

OKELLY

E barnebitul cel
Venit de la Toulon. Ştii cum stătea pe gânduri
Când in biserică călugărul vorbia
De anatema papei prin care-i blăstemată
Regina. El voì s'aleagă-un mijloc scurt
Şi răpede să scape biserica deodată
C'o faptă indrăsneaţă şi sieşi să câştige
Coroana de martir. El preotului numai
Şi-a descoperit planul şi l'a indeplinit
Pe drumul către Londra!

MORTIMER (după o lungă tăcere).

O! tu nenorocito!
Te prigoneşte-o soartă grozavă, nempăcată!
Acum trebui să mori! Căci ângerul tĕu insuş
Găteşte-a ta peire!

OKELLY

In care parte paşii
Voeşti să ţi-i indrepţi? Eu merg spre miază noapte
Să mĕ ascund prin codri.

MORTIMER

Te du! şi Dumnezeu
Să-ţi ocrotiască fuga... Eu stau pe loc, vroesc
Să mai incerc s'o scap şi, de nu isbutesc,
Să mor pe-al ei mormênt!

(Es amêndoi in părţi opuse).

(Cortina cade).

ACTUL IV.

Scena represintă un apartament.

SCENA I.

Contele Aubespine, Kent și *Leicester.*

AUBESPINE

Milorzi, cum se găsește regina? Mĕ vedeți
Cuprins incă de spaimă. Cum s'a'ntîmplat? Ce fel?
In mijlocul acelui mai credincios popor?..

LEICESTER

Nu din poporul nostru a fost făptuitorul
El este un Francez supus regelui vostru.

AUBESPINE

Desigur vre-un nebun?

KENT

Ba nu, un papistaș,
Conte de Aubespine!

SCENA II.

Cei dinainte, Burleig intră in convorbire cu *Dawison.*

BURLEIGH

Trebui să redactăm chiar astăzi ordinul
Pentru esecutare şi să-i punem pecetea.
Indată ce-a fi gata il vom infăţişa
Reginei să-l subscrie. Nu-i vreme de perdut.
Vě duceţi!

DAWISON

Se va face! (ese)

AUBESPINE (mergênd să intimpine pe Burleigh).

Milord, inima mea
Impărtăşeşte-a ţării adâncă bucurie...
Aducem cerului a noastre mulţumiri
C'au apărat viaţa reginei de această
Lovire ucigaşă.

BURLEIGH

Şi noi îi mulţumim
Că a zădărnicit rĕutăciosul plan
Al duşmanilor noştri.

AUBESPINE

Să pedepsiască Domnul
Pe cel ce-a comis fapta această blăstĕmată!

BURLEIGH

Pe cel ce a comis-o şi cel ce a indemnat-o.

AUBESPINE (către Kent).

Când strălucirea voastră a vrea, lord Mareşal,
Rog să mĕ introducă la Maestatea Sa.

Voiu la picioarele Reginei să depun
Din partea regelui şi suveranul meu
Adânci felicitări.

BURLEIGH

Conte, nu vě mai daţi
Această osteneală.

AUBESPINE (cu stăruinţă).

Lord Burleigh, eu ştiu care
Imi este datoria.

BURLEIGH

A voastră datorie
E să plecaţi mai iute din astă insulă.

AUBESPINE (dând inapoi cu mirare).

Cum, ce 'nsemnează?

BURLEIGH

Sacrul caracter ce aveţi
Vě mai protege incă astăzi, dar mâne nu...

AUBESPINE

Şi care-i crima mea?

BURLEIGH

Dac'o numesc nu poate
Să mai fie iertată.

AUBESPINE

Milord, sperez că dreptul
Meu de ambasador...

BURLEIGH

Nu apără inalta
Trădare!

LEICESTER și KENT

Ce 'nsemnează?

AUBESPINE

Milord, gândiți-vě!..

BURLEIGH

La ucigaș a fost găsit un pașaport
De mâna voastră scris.

KENT

Cum, este cu putință?

AUBESPINE

Dau multe pașaporturi. Eu nu pot să pětrund
In fundul inimilor.

BURLEIGH

El s'a spoveduit
In chiar otelul vostru.

AUBESPINE

Otelul mi-e deschis.

BURLEIGH

La toți vrăjmașii noștri.

AUBESPINE

Eu cer o cercetare.

BURLEIGH

Temeți-vě de ea!

AUBESPINE

Ați insultat in mine
Pe suveranul meu. Va rupe alianța
Pe care-am incheiat-o.

BURLEIGH

Regina a şi rupt-o.
Deacuma Inglitera nu se mai aliază
Cu Franţa. Milord Kent, primiţi insărcinarea
Pe conte să-l petreceţi cu bine păn la mare.
Poporul resvrătit a năvălit la dînsul
Şi 'n casa lui găsind un arsenal intreg
De arme, ameninţă să-l rupă in bucăţi
De se va arăta; păn se va potolì
Ascundeţi-l, voi insăţi respundeţi de-a sa viaţă.

AUBESPINE

Eu plec şi părăsesc acest regat in care
Dreptul popoarelor se calcă in picioare.
Şi unde de tratate vě bateţi joc. Monarcu-mi
Are să ceară insă o crudă resbunare! (ese)

BURLEIGH

Să vie să o ia!

SCENA III.

Leicester. Burleigh.

LEICESTER

Aşa dar insuţi voi desfaceţi alianţa
Pe care-aţi incheiat-o cu-aşa de mare grabă
Şi fără trebuinţă. Puţină mulţumire
Vě datoreşte Anglia. Puteaţi să vě cruţaţi
Această osteneală.

BURLEIGH

Voinţa mi-a fost bună
Dar Domnul a vrut altfel. Ferice de acel
Ce n'are o greşală mai mare pe-al sěu cuget.

LEICESTER

Ştiută-i a lui Cecil misterioasă mână
Când e in urmărirea vre unei crime mari.
Acum, milord, vě este momentul priincios.
O crimă insemnată s'a incercat şi incă
Făptuitorii sûnt invăluiţi in taină.
Acum un tribunal de inchiziţiune
Se va deschide, in care au să se cumpěnească
Cuvinte şi priviri, ba se vor judeca
Chiar cugetările. Acolo sûnteţi voi
Un om prea important. Sunteţi muntele Atlas
Căci pe umerii voştri s'apasă Inglitera.

BURLEIGH

Eu recunosc că sunteţi invăţătorul meu
Căci o aşa isbândă precum aţi câştigat-o
Cu a voastră eloquenţă, eu incă n'am avut.

LEICESTER

Ce vreţi să spuneţi, milord?

BURLEIGH

Voi aţi ademenit
In taină pe regina, păzindu-vě de mine,
Să meargă la Castelul Fotheringay.

LEICESTER

In taină!
Păzindu-mě de voi? Şi când faptele mele
Feritu-s'au vre-odată milord, de ochii voştri?

BURLEIGH

Voi, la Fotheringay aţi fi dus pe regina?
Ba nu, voi n'aţi condus-o, regina v'a făcut
Această mulţumire, pe voi să vě conducă.

LEICESTER

Ce vreţi să inţelegeţi, milord, prin aste vorbe?

BURLEIGH

Ce rol frumos aţi dat reginei ca să joace
Şi ce triumf măreţ i-aţi pregătit ei care
Avea desăvirşită incredere in voi!
Biată princesă, cât de crud ai fost expusă,
Cu ce neruşinare şi-a bătut joc de tine!
Deaceea in consiliul de stat v'a apucat
Deodată-atâta milă şi generositate.
Deaceea dar Maria s'a prefăcut deodată
Intr'o duşmană slabă şi de dispreţuit,
Incă nici merita măcar cu al ei sânge
Să ne pătăm... Un plan dibaciu şi ascuţit!
Păcat insă, c'a fost aşa de ascuţit,
Incât i s'a rupt vîrful.

LEICESTER

Netrebnicul!.. Veniţi, urmaţi-mă naintea
Reginei, să-mi daţi seamă!

BURLEIGH

Mă veţi găsì acolo.
Dar, milord, băgaţi seama, ca să nu vă lipsiască
Atunce eloquenţa.

SCENA IV.

Leicester singur, apoi *Mortimer*

LEICESTER

Eu sunt descoperit, pătruns. Prin care mijloc
Nevrednicul a dat de urma mea? Vai mie,
De are 'n mâni dovezi, dacă regina află

C'am fost in inţelegeri secrete cu Maria.
O! cât de vinovat am să arăt; ce false,
Perfide, or s'apară acele stăruinţe
Ce-am pus ca să se ducă la Fotheringay. Ea
Se va vedea de mine amarnic amăgită
Şi niciodinioară nu m'a putea erta.
Ea o să creadă totul gătit de mai 'nainte,
Chiar calea cea vrăjmaşă ce-a luat intrevorbirea
Şi al duşmanei sale triumf şi ris ironic.
Ba chiar va crede poate că eu am inarmat
Pe ucigaşul care dintr'o fatalitate
Cumplită, neaşteptată au apărut năprasnic.
Nu văd nici o scăpare, nici una! Cine vine?

MORTIMER
(intră cu cea mai mare nelinişte şi se uită cu frică imprejur).

Voi sunteţi, Conte Lester? Suntem făr de marturi?

LEICESTER

Nenorocitule, ce căutaţi aice?
Fugiţi!

MORTIMER

Ne-au dat de urmă. Chiar vouă; fiţi pe pază!

LEICESTER

Fugiţi, fugiţi deaicea!

MORTIMER

Se ştie c'am avut
O tainică 'ntrunire la contele-Aubespine.

LEICESTER

Ce-mi pasă!

MORTIMER

S'a aflat că şi omoritorul
A fost cu noi acolo.

LEICESTER

Aceasta-i treaba voastră.
Nenorocitule, voi indrăzniţi pe mine
Să mă amestecaţi in atentatul vostru.
Vě apăraţi voi insuţi fatala voastră causă!

MORTIMER

Dar ascultaţi-mě măcar.

LEICESTER

Mergeţi la Iad.
Dece ca un duh rěu de pasu-mi v'aţi lipit?
Nu ştiu cine sunteţi. Eu n'am nici un amestec
Cu ucigaşi.

MORTIMER

Dece nu vreţi să m'ascultaţi?..
Eu vin să vě dau ştire că sunt descoperiţi
Şi paşii voştri...

LEICESTER

Oh!

MORTIMER

Marele tresorier
S'a dus la Fotheringay indată după ce
S'a incercat omorul. Acolo cercetând
Cu de-amăruntul casa reginei, a găsit...

LEICESTER

Ce?

MORTIMER

Un răvaş pe care tocmai îl incepuse
Regina să vĕ scrie.

LEICESTER

Nenorocita!..

MORTIMER

In care
Vĕ 'ndeamnă să ţineţi cuvêntul ce i-aţi dat.
Ea vĕ făgădueşte din nou să se mărite
Cu voi; aduce-aminte şi de portretul ei...

LEICESTER

Blăstem şi moarte!

MORTIMER

Cartea-i in mâna lui Lord Burleigh.

LEICESTER

Eu sunt perdut.

MORTIMER

De-acest moment vĕ folosiţi
Şi preveniţi lovirea. Scăpaţi-vĕ, scăpaţi-o!..
Faceţi un jurămênt de nevinovăţie.
Aflaţi, scorniţi o scusă ca să inlăturaţi
Lovirea cea fatală. Eu insumi nu mai pot
Să fac nimic Ai mei tovarăşi sunt cu toţii
Imprăştiaţi; a noastră unire-i desfăcută.
Alerg in Scoţia s'adun tovarăşi noi.
Acum e rândul vostru să incercaţi ce poate
Autoritatea voastră ş'o frunte indrăsneaţă.

LEICESTER (se opreşte cu o inspiraţie subită).

Aşa voiu face. (merge inspre uşă, o deschide şi strigă)

Hei soldaţi!
(către ofiţerul care intră cu soldaţi) Pe criminalul
Acesta arestaţi-l! Ţineţi-l bine 'n pază!
Eu am descoperit cea mai infricoşată
Din conspiraţiuni. Eu insumi am să duc
Reginei astă ştire. (ese)

MORTIMER

(stă intâi nemişcat in uimire, dar incurênd işi vine in sine şi aruncă după Leicester o privire de cel mai adânc dispreţ).

Infame!.. Oh! dar eu am meritat aceasta!
Dece mi-am spus secretul acestui ticălos?
El calcă peste mine, fiindu-i trupul meu
O punte de scăpare. Ei bine, scapă tu!
Nu voiu să te atrag cu mine in peire
Să n'am nici chiar in moarte ceva comun cu tine
Pentru vicleni viaţa e cel mai mare bine.
(Către ofiţerul din gardă care inaintează să-l aresteze)
Ce vrei, sclav miserabil al tiraniei? Eu
De tine imi bat joc, sunt liber! (scoate un pumnar)

OFIŢERUL

Are arme!

Luaţi-i junghiul!
(Soldaţii il incunjor, el se desface dintre dînşii).

MORTIMER

Liber in ciasul cel din urmă,
Eu voiu să'mi deschid peptul şi limba să-mi desleg.
Peire şi blăştem vouĕ care-aţi trădat
Pe Dumnezeul vostru ca şi pe-adevĕrata
Regină, vouĕ care v'aţi lepădat tot astfel
Şi de Maria cea de pe pământ, ca şi
De sfânta cea din ceruri, vênzêndu-vĕ reginei
Acesteia bastarde!

OFIŢERUL

Ce hulă! Apucaţi-l!

MORTIMER

Iubita mea, n'am fost in stare să te mântuiu
Dar voiu să-ţi dau o pildă măcar de bărbăţie.
Mario prea Curată, te roagă pentru mine
Şi ia-mĕ lângă tine in viaţa ta din raiu!
(Se străpunge cu pumnarul şi cade in braţele soldaţilor).

SCHIMBARE

Un apartament al reginei.

SCENA V.

Elisabeta cu o scrisoare in mână. *Burleigh.*

Să mĕ conducă el acolo, trădătorul!
Să mĕ expue la triumful, la sfruntarea
Amantei sale. O! n'a fost incă femee
Pe lume inşălată aşa cum am fost eu!..

BURLEIGH

Eu tot nu pricep incă prin ce mijloc puternic,
Prin ce vrăjitorie el a putut surprinde
Prudenţa cunoscută a suveranei mele!

ELISABETA

Ah! eu mor de ruşine. Cum trebui el să ridă
De slăbiciunea mea. Credeam c'o umilesc,
Pe când eu eram ţinta batjocurilor ei.

BURLEIGH

Acum vezi cât de bune au fost a mele sfaturi?

ELISABETA

Oh! sunt crud pedepsită că m'am indepărtat
De-a voastră inţeleaptă părere... Insă cum
Să nu-l cred? Puteam eu să presupun c'aceste
Aprinse jurăminte de-amor ascund o cursă?
Pe cine să mai cred când el m'a inşălat!
On om pe care eu l'am inălţat mai sus
Decât cei mai inalţi. El care totdeauna
Mi-a fost cel mai aproape de inimă, el care
Avea ingăduire la curte să se poarte
Ca un stêpân şi rege?..

BURLEIGH

Şi in acelaş timp
El te trăda pe tine pentru astă vicleana
A Scoţiei regină.

ELISABETA

O! Ea imi va plătì-o
Cu al ei sânge. Spune, sentenţa-i redactată?

BURLEIGH

E gata după cum ai poruncit.

ELISABETA

Să moară
Şi după ce-a vedea-o căzênd, moară şi el!
L'am isgonit din peptu-mi, eu nu mai simt amor
Ci numai rêsbunare! Pe cât sta el de sus,
Pe-atât fie căderea-i de-adâncă, ruşinoasă.
Să facă el dovadă de-a mea severitate
Precum a fost o pildă de slăbiciunea mea!..
Să fie dus la Tower! Eu am să numesc pairi
Să-l judece cu toată asprimea legilor.

BURLEIGH

Va căuta să vie să se indreptăţiască.

ELISABETA

Se poate 'ndreptăţì? Scrisoarea nu-l condemnă?
Vinovăţia lui e limpede ca zioa.

BURLEIGH

Tu insă eşti prea bună, eşti prea indurătoare.
Apoi presenţa lui, poate să 'nfluenţeze...

ELISABETA

Eu nu voesc să-l vĕd, nu, niciodată. Dat-aţi
Poruncă să-l respingă când va venì?

BURLEIGH

Am dat.

UN PAJ (intrând).

Milord Lester.

ELISABETA

Infamul! Nu voiu să-l vĕd. Spuneţi-i
Că nu voesc să-l vĕd.

PAJUL

Eu nu 'ndrăznesc a-i spune
Şi poate nici m'a crede.

ELISABETA

Aşa l'am inălţat
Incât slugile mele mai multă frică au
De-autoritatea lui decât chiar de a mea.

BURLEIGH (pajului)

Regina îl opreşte de a se 'nfăţişa.
(Pajul ese cu sfială)

ELISABETA (după o pausă).

Dar totuş, dacă el... Dar dac'ar fi in stare
Să se indreptăţiască! N'ar putea fi o cursă
Intinsă de Maria ca să-mi instrăineze
Pe cel mai credincios prieten? O! Ea este
Vicleana cea mai mare! Dac'ar fi scris răvaşul
Numai spre-a mě umplea cu'n veninos prepus
Şi ca să prăpădiască pe omul ce ureşte?

BURLEIGH

Regină, te gândeşte!

SCENA VI.

Cei dinainte. Leicester.

LEICESTER

(deschide uşa cu putere şi intră cu aer poruncitor)

Aş vrea să vĕd pe-acel obraznic ce m'opreşte
Să intru la regina!

ELISABETA

O! Incumĕtătorul!

LEICESTER

Să mi se 'nchidă uşa!.. De poate să o vadă
Un Burleigh, pot şi eu!

BURLEIGH

Sunteţi foarte semeţ
Milord, de a intra aici fără de voe.

LEICESTER

Şi voi prea indrăsneţ de a vorbì aice
Fără de voe! Cum? Eu nu cunosc pe nimeni

La Curte care poate să dea contelui Lester
Vre o ingăduire sau face vre-o oprire.
(Apropiindu-se umilit către Elisabeta)
Eu voiu din gura chiar a suveranei mele...

ELISABETA (fără a se uita la el).

Nevrednicule, eşi, te du din ochii mei!

LEICESTER

Eu in aceste vorbe prea aspre, nu aud
Pe binevoitoarea Elisabeta mea
Ci pe un lord vrăjmaş. Eu mě adresez numai
Elisabetei mele. L'ai ascultat pe dînsul,
Cer dar acelaş drept.

ELISABETA

Infamule! Vorbiti,
Măriţi a voastră crimă, tăgăduiţi-o...

LEICESTER

Easă
Acest supěrăcios intăi.., mergeţi milord!
L'acea ce am să spui reginei, nu-i nevoe
Să fie marturi faţă. Puteţi să vě retrageţi.

ELISABETA (către Burleigh).

Staţi, eu vě poruncesc.

LEICESTER

Ce are să se vîre
Un altul intre noi? Eu trebui să vorbesc
Cu suverana mea pe care o adorez.
Eu voiu să păstrez dreptul ce locul meu mi-l dă.
Acesta-i un drept sacru, şi cer cu stăruinţă
Ca lordul să se ducă.

ELISABETA

O vorbă-aşa trufaşă,
Vĕ şade prea frumos.

LEICESTER

Da, şade foarte bine
O vorbă ca aceasta acelui muritor
Pe care-a ta favoare din toţi l'a preferit.
Aceasta mĕ ridică şi mai presus de el
Şi mai presus de toţi. Mi-a dat inima ta
Acest ilustru rang. Şi jur că ceeace
Amorul tĕu mi-a dat, voiu ştì ca să păstrez
Cu preţul vieţei mele. Să ducă el, nu-mi trebui
Decât douĕ momente să mĕ 'nţeleg cu tine.

ELISABETA

Nădĕjduiţi zadarnic să mĕ 'nşălaţi cu-aceste
Cuvinte prea viclene.

LEICESTER

Cu vorba-i prefăcută putea să te inşăle.
Dar eu mĕ adresez la inima ta numai
Şi ce am indrăznit să fac, intemeiat
Pe-a ta favoare, voiu să o justific numai
Faţă cu-a ta simţire. Nu recunosc asupră-mi
Nici un alt tribunal decât dragostea ta.

ELISABETA

Neruşinatule
Intăi te osindeşte această-afecţiune.
Milord, dati-i scrisoarea.

BURLEIGH

Eată!

LEICESTER

(aruncă ochii pe dînsa fără a perde sângele rece).

Maria Stuart
A scris această carte.

ELISABETA

Citiţi şi vě uimiţi!

LEICESTER (după ce a cetit, cu linişte).

Eu věd că aparenţa e contra mea, dar sper
Că după aparenţă nu voiu fi judecat.

ELISABETA

Puteţi tăgădui că aţi avut raporturi
In taină cu Maria, că v'a trimes portretul
Şi că i-aţi dat speranţă c'aveţi s'o mântuiţi.

LEICESTER

De-aş şti că's vinovat eu aş putea respinge
O mărturie dată incontră-mi de-o duşmană.
Dar conştiinţa mea fiind curată, eu
Declar că tot ce-a scris aci e adevěrul.

ELISABETA

Nenorocitule, atunci?..

BURLEIGH

Se osindeşte
Cu insăşi gura lui.

ELISABETA

Te du din ochii mei!
In Tower trădătorul!

LEICESTER

Eu nu sunt trădător.

Eu am făcut greşala că nu ţi-am dat ştiinţă
De calea ce-am luat. Dar scopul meu a fost
Curat, vream să pĕtrund, să perd pe o vrăjmaşă.

ELISABETA

Ce scusă ticăloasă!

BURLEIGH

Cum milord, socotiţi?..

LEICESTER

Eu ştiu că am jucat un rol cutezător.
Şi la această Curte numai Contele Lester
Putea 'ndrăznì aceasta. Intreaga lume ştie
Ce ură am in suflet pentru Maria Stuart.
Inaltul rang al meu, increderea cu care
Regina mĕ cinsteşte, trebui să 'nlătureze
Oricare indoială despre credinţa mea.
Acel bărbat pe care favoarea ta-l distinge
Naintea tuturora, putea s'apuce-o cale
Isteaţă, deosebită spre-a-şi face datoria.

BURLEIGH

Dar dacă scopul vostru era aşa curat
Dece l'aţi tăinuit?

LEICESTER

Voi aveţi obiceiul
Milord, de a vorbì nainte de-a lucra.
Voi trageţi clopotul la toate a voastre fapte.
Asta-i metoda voastră, milord, dar a mea este
Intăi de a lucra şi'n urmă de-a vorbì.

BURLEIGH

Vorbiţi acum fiindcă simţiţi necesitatea.

LEICESTER

(mĕsurându-l cu privirea mândru şi ironic).

Şi voi vĕ lăudaţi că aţi facut o faptă
Grozavă, c'aţi scăpat regina, c'o trădare
Voi aţi descoperit. Ştiţi tot, aţi vĕzut totul
Cu ochiul vostru ager... Sĕrmane ingâmfat,
Cu tot talentul vostru de-adânc cercetător
Chiar azi Maria Stuart era in libertate
De n'aş fi pus eu pedici.

BURLEIGH

Voi aţi fi...

LEICESTER

Da, milord.
Regina se 'ncrezuse in Mortimer, spuindu-i
Tot ce avea in suflet, chiar merse păn'acolo
Că-i dete sângeroase porunci contra Mariei
După ce unchiul sĕu cu groază respinsese
Asemene propuneri... Spuneţi nu e aşa?
(Regina şi Burleigh se uită unul la altul cu surprindere)

BURLEIGH

Cum aţi avut ştiinţă?

LEICESTER

Nu e aşa? Ei bine
Milord, unde erau ai voştri ochi de Argus
Pentru a nu pricepe că Mortimer acesta
Vĕ inşăla, că el era un papistaş
Aprins, un instrument al Guizilor, fiinţa
Mariei, un fanatic semeţ şi hotărit,
Care venise-aci să scape pe Maria
S'omoare pe regina!..

ELISABETA (cu cea mai mare mirare).

Cum! Acest Mortimer?..

LEICESTER

Prin el Maria Stuart
Corespundea cu mine ş'aşa l'am cunoscut.
Chiar azi din inchisoare voia să o răpiască.
Acum din gura lui eu am aflat aceasta,
Am pus să-l aresteze, şi'n desnădejduirea
Să-şi vadă nimicită lucrarea sa şi dînsul
Să fie demascat, şi-a dat el insuş moartea.

ELISABETA

Am fost fără de seamĕn trădată, — Mortimer...

BURLEIGH

Ş'aceasta s'a 'ntîmplat acuma, chiar acuma
După ce v'am lăsat?..

LEICESTER

Mi-e foarte neplăcut
C'avù acest sfirşit. Mărturisirea lui
Dac'ar fi incă 'n viaţă, m'ar apăra cu totul
Şi m'ar desărcina de orice invinuire.
Deaceea l'am trimes 'naintea judecăţei.
O hotărire dată cu paza cea mai aspră
A formeler, ar face deplină 'ncredinţare
Naintea tuturora de inocenţa mea.

BURLEIGH

El s'a ucis? El insuş pe sine, ziceţi voi...
Sau, poate... voi pe dînsul?..

LEICESTER

Prepus neruşinat!
Să se intrebe garda pe-a cărei mâni l'am dat.

(S'apropie de uşă şi strigă, ofiţerul de gardă apare).
Daţi Maestăţei Sale relaţii in ce chip
Mortimer a murit.

OFIŢERUL

In anticameră
Eram de gardă, când milord a deschis uşa
Cu mare răpejune, dând ordin s'arestăm
Pe cavaler, ca unul ce-ar fi sub acusare
De crimă de trădare. Noi l'am vĕzut cuprins
De furie scoţĕnd pumnalul, şi injurii
Rostind contra reginei, nainte de-al putea
Oprì, vîrindu-şi-l in piept şi căzĕnd mort.

LEICESTER

Prea bine, vĕ retrageţi, deajuns ştie regina.
(Ofiţerul ese).

ELISABETA

O! Ce abis adânc de grozăvii!

LEICESTER

Ei bine,
Cine te-a mântuit? Poate milord de Burleigh?
Aflase el primejdia ce te incunjura?
A depărtat-o el, sau credinciosul Lester
Ţi-a fost şi astădată un ânger păzitor?

BURLEIGH

Conte, acest Mortimer, cu moartea-i v'a făcut
O mare 'ndatorire.

ELISABETA

Nu ştiu ce să mai zic.
Vĕ cred şi nu vĕ cred. Socot că vinovat

Sunteţi şi nu sunteţi. Oh! Cât mi-e de urită
Femeea ce-mi aduce aceste chinuri toate!

LEICESTER

Ea trebue să moară! Şi eu imi dau părerea
Azi pentru moartea ei. Te-am sfătuit, sentenţa
S'o laşi nendeplinită păn ce s'ar ridica
Un braţ pentru Maria. Aceasta s'a 'ntîmplat.
Deaceea stăruesc ca 'ndată ordinul
Pentru executare să fie iscălit.

BURLEIGH

Cum, voi sunteţi de-această părere, insuş *voi?*

LEICESTER

Oricât mi-ar părea rĕu că trebue s'alerg
L'acest mijloc extrem, — acuma vĕd şi cred
Că binele reginei cere-acest sacrificiu
De sânge şi propun ca ordinul inalt
Pentru executarea-i pe loc să se aştearnă.

BURLEIGH (către regina).

De vreme ce milord, espune o părere
Aşa de credincioasă şi de energică,
Propun ca 'ndeplinirea sentenţei insuş lui
Să-i fie incredinţată.

LEICESTER

Mie!

BURLEIGH

Da, vouĕ. Nu e
Mijloc mai nemerit, să 'nlăturaţi prepusul
Ce tot incă v'apasă, decât de-a presida

La execuţiunea femeei pentru care
Sunteţi invinuit c'aţi fi simţit amor.

ELISABETA

(aţintind ochii asupra lui Leicester).

Părerea lui Milord e bună. Fie-aşa!

LEICESTER

Deşi s'ar fi căzut ca rangul cel inalt
Ce-l am, şă mě scutească de o insărcinare
Care-ar şedea mai bine lui Burleigh decât mie
— Căci cine stă aşa aproape de regina
Nu trebui să 'mpliniască un ordin ca acesta —
Totuş spre a-mi vădì răvnirea mea şi spre
A mulţămì regina, la demnitatea mea
Ş'a mele privilegiuri eu nu voiu să mě uit
Şi iau asupra mea această 'ndatorire
Atât de odioasă.

ELISABETA

Lord Burleigh s'o impartă cu voi.
(lui Burleigh) Vě ingrijiţi
Ca ordinul să fie indată pregătit.

(Burleigh ese, s'aude afară mare sgomot).

SCENA VII.

Elisabeta, Leicester, Kent.

ELISABETA

Ce este milord Kent? Ce sgomot turbură
Oraşul, ce se 'ntîmplă?

KENT

Regină, e poporul
Ce 'ncunjură palatul şi cere să te vadă.

ELISABETA

Ce vrea poporul meu?

KENT

S'a respândit prin Londra o groază c'a ta viaţă
Ar fi ameninţată, că sunt imprăştiaţi
Omoritori trimeşi de Papa contra ta;
Că s'ar fi resvrătit catolicii să smulgă
Cu sila pe Maria din inchisoarea ei,
Regină s'o proclame. Poporul crede-aceasta
Şi este furios. Numai capul Mariei
Ce astăzi ar cădea, îl poate linişti.

ELISABETA

Cum, vor să mĕ siliască!

KENT

Zic că sunt hotărîţi
Să nu se depărteze pân nu vei intări
Sentenţa cea de moarte.

SCENA VIII.

Cei de sus. Burleigh. Dawison (ţinênd o hârtie).

ELISABETA

Ce-aduceţi Dawison?

DAWISON (apropiindu-se cu gravitate).

Ai poruncit regină...

ELISABETA

Ce-i?.. (vrênd să apuce hârtia, tresare şi se dă inapoi cu groază). Dumnezeule!

BURLEIGH

Glasul poporului
Ascultă-l; el e glasul lui Dumnezeu!

ELISABETA

Milorzi!
Cine mě 'ncredinţează, c'ascult in adevěr
Glasul intregului popor şi glasul lumii!..
Oh! cât imi este teamă că dacă voiu urma
Acum voia mulţimii, eu n'am s'aud curênd
Un glas cn totul altul, şi chiar aceia care
Cu sila mě imping acum spre-această faptă,
Când va fi 'ndeplinită, nu m'or mustra in urmă
Cu-asprimea cea mai mare!..

SCENA IX.

Cei dinainte. Contele Shrewsbury.

SHREWSBURY (intrând cu mare mişcare).

Regină, te indeamnă să faci un act pripit!
Nu te pleca, fii tare!
(vězênd pe Dawison cu hârtia)
Sau este pre târziu
S'a şi indeplinit? Věd in această mână
Un document fatal. El in acest moment
Nu trebui pus 'naintea privirilor reginei.

ELISABETA

Ei mě silesc, Shrewsbury!

SHREWSBURY

Tu nu poţi fi silită,
Tu eşti o suverană ; acuma e momentul
S'arăţi puterea ta. Dă ordin ca să tacă
Aceste glasuri crunte ce vor ca să silească
Voinţa ta regală. Poporul e mişcat
De-o temere deşartă, de-o oarbă nălucire.
Chiar tu eşti turburată, ai fost crud insultată,
Şi tu ai slăbiciuni umane şi nu poţi
Acuma ca să judeci.

BURLEIGH

S'a judecat de mult.
Acuma nu e vorba de dat o hotărire,
Ci de executat.

KENT

(care a eşit la intrarea lui Shrewsbury, se intoarce)

Tot creşte imbulzeala.
Nu este nici un chip să imblânzeşti poporul.

ELISABETA (către Shrewsbury)

Vedeţi cum mĕ silesc !

SHREWSBURY

Cer numai amânare.
Iscălitura ta iţi hotăreşte pacea
Şi liniştea vieţei. Ani lungi ai stat pe gânduri
Şi laşi să te ridice furtuna intr'o clipă.
O scurtă amânare ! Adună-a tale gânduri
Păn a venì un cias de linişte mai mare.

BURLEIGH (cu vioiciune)

Aşteaptă, chibzueşte, amână până ţara
Va fi in flacări, până va isbutì vrăjmaşa
In scopu-i ucigaş. De trei ori Dumnezeu
A depărtat pumnalul. Azi te-a atins deaproape.
Dăr încă o minune a mai spera, inseamnă
A incerca pe Domnul.

SHREWSBURY

Acel Dumnezeu care cu mâna-i minunată
De patru ori pe tine te-a mântuit şi astăzi
A dat unui bĕtrân şi slabului sĕu braţ
Puterea să rĕpue pe-un tênĕr furios, —
Intr'însul te increde! Nu voiu să ridic glasul
Acuma al dreptăţii. Acum nu este timpul.
In vuetul furtunei tu nu poţi să-l asculţi.
Dar una iţi voiu spune. Azi tremuri de această
Marie ce trăeşte. De ea nu-ţi fie frică.
Te teme atunci de dînsa când va fi moartă, când
Va fi executată. Ea va 'nvia din morţi
Ca zina invrăjbiri, va alerga prin ţară
Ca duh al rĕsbunării şi-ţi va răpì iubirea
Poporului. Acuma Inglezul o ureşte,
De ea fiindu-i frică, dar când nu va mai fi
El are s'o rĕsbune. El nu va mai privì
In ea pe o vrăjmaşă a religiunii sale
Ci vrednică găsind-o de jale, va privì-o
Ca o nepoată dreaptă a regilor sĕi şi
Ca victimă a urei şi gelosiei tale.
Curênd ai să simţeşti schimbarea. Plimbă-te
Prin Londra după ce va fi executată,
Poporului te-arată ce azi cu bucurie

Se grămădeşte 'n juru-ţi şi vei vedea un alt
Popor ş'o altă ţară. Căci n'ai să mai ai raza
Dreptăţii luminoase, ce inimile toate
Le birue; Nu, *frica*, tovarăşa cumplită
A tiraniei, groaznic nainte-ţi va păşì,
Şi drumurile toate pe care-i apuca
Are să pustiască. Atunci vei fi trecut
Hotarul cel din urmă. Căci care cap e sigur
Când astă frunte sacră, acestfel va cădea?

ELISABETA

Oh! Shrewsbury, voi astăzi viaţa mi-aţi scăpat
Inlăturând cuţitul omoritorului.
De ce nu l'aţi lăsat să meargă drumul sĕu?
Sfirşită-ar fi fost lupta atuncea, şi curată
De ori-şi-ce greşală m'aş odihnì 'n mormĕnt.
O da! sunt ostenită de viaţă şi domnie
Şi dacă din noi douĕ regine, trebui una
Să cadă pentru ca cealaltă să trăiască
—Şi recunosc că altfel nici poate ca să fie —
De ce nu aş lăsa-o pe ea in locul meu?
Poporul meu aleagă, eu îi inapoez
Puterea suverană. Imi este martor Domnul
Că nu pentru-al meu bine eu am trăit, ci numai
Pentru poporul meu. Dacă mai bune zile
Aşteaptă de la astă măgulitoare Stuart,
Ea care-i o regină mai jună decât mine,
Atunci eu mĕ cobor voioasă de pe tron
Şi mĕ intorc la Woodstok, acel locaş de pace
In care-am petrecut copilăria mea
Puţin ambiţioasă, in care depărtată
De goalele măriri a lumii, imi găsiam
In propriul meu suflet destulă inălţare.
Eu nu am fost născută spre-a fi o suverană.

Stĕpânitorul trebui să poată fi şi crud
Şi inima-mi e moale. Am cârmuit ferice
Mult timp această ţară, fiindcă nu aveam
Decât a rĕspândì in juru-mi fericiri.
Pentru intâia oară, eu trebui să'mplinesc
O datorie aspră de rege, şi simţesc
Deplina-mi slăbiciune.

BURLEIGH

Pe Dumnezeu ! când vorbe
Aşa puţin regale, eu vĕd că es din gura
Reginei, socotesc, că ar fi o trădare
In contra ţării mele de a tăcea mai mult.
Zici că-ţi iubeşti poporul mai mult decât pe tine
Ei bine dovedeşte-o; n'alege pentru tine
Repaosul şi pacea, lăsând regatu'n prada
Furtunelor; gândeşte şi la biserică!
Să vie cu această Marie inapoi
Eresurile vechi? Să stĕpânească earăş
Călugărul? Legatul din Roma să se'ntoarcă
Ca să inchid'a noastre biserici şi pe regi
Din tron să-i dee jos? Eu cer sufletele
Supuşilor tĕi toţi. Astăzi purtarea ta
Va hotărì de-or fi perdute sau scăpate
Acum nu este timpul de-a fi milos şi bun.
Indatorirea ta cea mai inaltă este
Al ţării tale bine; şi dacă Shrewsbury
Viaţa ţi-a scăpat-o, eu voiu să fac mai mult,
Să mântuiu Inglitera!

ELISABETA

Plecaţi, lăsaţi-mĕ
Să fiu cu mine insumi. In astă causă mare
Nu caut mângâere şi sfaturi de la oameni:
Voiu la judecătorul suprem să mĕ indrept.

Ce m'a invăţa el, aceea voiu să fac.
Duceţi-vě, milorzi, (cătră Dawison).
Voi puteţi sta pe-aproape.
(Lorzii es. Sherwsbury mai stă câteva momente inaintea reginei se uită la dînsa cu aer expresiv, apoi se depărtează incet, lăsând să se vadă o mîhnire mare).

SCENA X

ELISABETA (singură)

Cât de robiţi sunt cei care slujesc poporul,
Sclavie ruşinoasă!... O, cât sunt de sătulă
Să măgulesc un idol pe care-adânc in suflet
Eu il despreţuesc! Când oare liberă
Mě voi simţì pe tronu-mi? Eu trebui să respect
Opiniunea lumii, s'alerg dup'a ei laudă
Şi să urmez voinţa prostimii ce iubeşte
Numai pe suitarii. Acela nu e rege
Ce e silit să placă mulţimii, insă numai
Acel care e liber pe nimeni să n'asculte. —
Fiindcă am făcut dreptate ş'am urit
In toată viaţa mea orice act arbitrar,
Am mâinile legate acum pentru intâia
Neapărată faptă nedreaptă ce am să fac.
Esemplul ce am dat eu insumi mě condemnă,
Dac'aş fi o tirană precum a fost Spaniola
Maria ce nainte-mi domnì pe acest tron
Eu aş putea acuma să vărs sânge regal
Fără a merita mustrare dela nimeni. —
Dar numai libera-mi voinţă m'a silit
Ca să urmez dreptatea? Atotputernica
Necesitate care sileşte pe monarhi
Mi-a dat astă virtute? —
Favoarea populară, ea singură mě ţine

Pe tronu-mi contestat şi'ncunjurat de duşmani.
Vor să me nimicească toate puterile
Continentale. Papa aruncă nempăcat
Asupră-mi anateme. Franţia mĕ trădează
Cu o imbrăţişare frăţească mincinoasă
Şi Spania-mi găteşte pe mare un resboiu
Deschis, de nimicire. Aşa eu am să lupt
C'un univers intreg, eu o femee slabă!
Cu mari virtuţi eu trebui s'acoper slăbiciunea
Dreptăţilor ce am şi pata ce-al meu tată
Făcù naşterii mele. Dar o ascund zadarnic
Căci ura duşmănească o scoate la lumină,
Puindu-mi pe Maria in faţă ca pe-un spectru
Crud ămeninţător. Nu, voiu să pun sfirşit
Acestei temeri; trebue să cadă capul ei!
Vreau să trăesc in pace. Ea este furia
Vieţei mele, un duh rĕutăcios ce soarta
A asmuţit asupră-mi. De am vre-o bucurie,
De am vre o speranţă in veci o intîlnesc
In cale-mi ca pe-un şarpe. Imi fură-un amorez,
Un mire imi răpeşte; orice nenorocire
M'ajunge, se numeşte Maria Stuart. Dacă
Perì-va dintre vii, voiu fi ear liberă
Ca aerul de munte... Cu câtă ironie
Privirea-i s'aţintea asupră-mi ca şi când
Voia să mĕ striviască!... Neputincioaso!... Eu
Am arme mai grozave; ele lovesc de moarte!
Şi tu n'ai să mai fii. (Mergend cu paşi rĕpezi spre masă şi luându-şi condeiul). Zici că sunt o bastardă!
Da, sunt, nenorocito, in câtă vreme tu
Rĕsufli şi trăeşti. Dar când tu vei fi stinsă
Se stinge şi 'ndoiala de naşterea-mi regală.
Când n'a mai avea altă alegere Inglezul
Atunci voi fi născută din dreaptă cununie!

(Ea iscălește cu o mișcare răpede și energică, apoi lasă să-i cadă condeiul, dându-se inapoi ca spăimântată; după o pausă sună).

SCENA XI

Elisabeta. Dawison.

ELISABETA

Unde's ceilalţi lorzi?

DAWISON

S'au dus să liniştească
Poporul agitat. Când lordul Shrewsbury
S'a arătat, dendată s'a potolit furtuna.
„El este!" au strigat nenumĕrate glasuri,
„El a scăpat regina, să-l ascultăm pe dînsul,
„El este cel mai vrednic bărbat din Inglitera!"
Atunci nobilul Talbot a inceput să mustre
Poporul cu blândeţă pentru purtarea sa
Greşită, şi vorbì cu-atâta energie
Cu-aşa incredinţare, incât s'au impăcat
Cu toţii şi s'au dus in linişte a casă.

ELISABETA

Mulţime schimbătoare ce merge după vênt!
Amar de cel ce-alege o trestie ca dînsa
Drept reazim şi drept sprijin. Sir Dawison, prea bine,
Puteţi să vĕ retrageţi, (vrênd să se depărteze)
Luaţi hârtia asta
O pun in mâna voastră.

DAWISON (aruncă o privire asupra hărtiei)

Regină, al tĕu nume!
Ai hotărit?

ELISABETA

Ziceau că trebui să subscriu.
Aceasta am făcut. O filă de hârtie
Nu hotărĕşte încă. Un nume nu omoară.

DAWISON

Regină, al tĕu nume pus pe hârtia asta
Omoară, hotăreşte, el este ca un trăsnet
Ce sboară şi loveşte. Hârtia dă poruncă
La comisari şi şerif, pe loc la Fotheringay
Să meargă şi reginei de Scoţia să vestiască
Osinda ei de moarte. Nu-i prelungire. Ea
E moartă, dacă dau din mâna mea hârtia.

ELISABETA

Dar, sir, Dumnezeu pune o mare hotărire
In slaba voastră mână. Rugaţi-vĕ de dînsul
Ca să vĕ lumineze cu 'nţelepciunea sa.
Mĕ duc vĕ las acuma la datoria voastră.
(Vrea să easă).

DAWISON (puindu-se in calea reginei)

Regină, nu te duce păn nu-mi vei lămurì
Care-i voinţa ta. Nu-mi trebue aice
O altă 'nţelepciune decât să implinesc
Porunca ta intocmai. Imi dai această foae
Ca grabnic să'ngrijesc de-a ei indeplinire?

ELISABETA

Mĕ'ncred prudenţei voastre.

DAWISON (intrerupĕnd-o răpede şi spăriat)

Ba nu prudenţei mele.
Să mĕ ferească Domnul! Intreaga mea prudenţă
E să te-ascult pe tine. Nu are servitorul

Nimic de hotărit aice. O greşală
Neinsemnată-ar fi aici un regicidiu,
Un rĕu incalculabil de-adânc şi de cumplit.
Dă-mi voe ca să fiu in astă mare causă
Numai un instrument orb şi lipsit de viaţă,
Rosteşte-ţi lămurit şi limpede voinţa
Ce vrei să fac cu-această poruncă sângeroasă ?

ELISABETA

Numele ei vorbeşte deajuns.

DAWISON

Atunce vrei
Să se executeze indată ?

ELISABETA

Nu zic asta,
Eu tremur de-aşa gând.

DAWISON

Vrei s'o păstrez la mine ?

ELISABETA (răpede)

Atuncea veţi respunde de orişice urmări.

DAWISON

Eu, Dumnezeule!... Regină, spune, ce vrei ?

ELISABETA

Vreau să nu mai aud de astă causă tristă.
Eu voiu ca să am pacea, şi pentru totdeauna.

DAWISON

Rosteşte un cuvênt! O! spune, hoteraşte
Ce este de făcut cu-această foae?..

ELISABETA

Am spus.

Nu mĕ mai supĕraţi!

DAWISON

Când? Nu mi-ai spus nimic,
Pe Maestatea Voastră o rog să-şi amintească...

ELISABETA (lovind cu piciorul)

Nesuferit!...

DAWISON

Ai milă de mine, am intrat
Abia de scurtă vreme in astă 'nsărcinare.
Eu nu cunosc vorbirea monarhilor ş'a curţii.
In obiceiuri simple şi drepte-am fost crescut.
Deaceea ai răbdare cu servitorul tĕu.
Rosteşte un cuvênt ce poate să mĕ 'nveţe
Şi să mĕ lumineze in datoria mea.
(Se apropie cu aer rugător; ea îi intoarce spatele, el stă desperat. Apoi zice cu un ton hotărit).
Ia-ţi inapoi hârtia, ia-o! Eu o simţesc
Că arde'n mâna mea ca focul. Nu m'alege
Pe mine să 'mplinesc o treabă-aşa grozavă!

ELISABETA

Vĕ faceţi datoria!... (ese).

SCENA XII

Dawison singur, apoi intră *Burleigh*.

DAWISON

Ea fuge şi mĕ lasă muncit de indoială
Cu-această 'ngrozitoare hârtie... Ce să fac?

Să o păstrez, s'o dau? (către Burleigh care intră).
O! bine c'aţi venit.
Milord, voi m'aţi numit in astă 'nsărcinare.
Scăpaţi-mĕ de dînsa. Eŭ am primit-o fără
Să ştiu respunderea ce are. Daţi-mi voe
Să mĕ intorc din nou in intunericul
In care m'aţi găsit. Nu-i locul meu aice.

BURLEIGH

Ce-aveţi, Sir Dawison? Vĕ stĕpâniţi mişcarea.
Sentenţa unde este? Regina vĕ chemase.

DAWISON

Ea a eşit acuma aprinsă de mânie.
Daţi-mi un sfat. Veniţi-mi in ajutor, mĕ scoate-ţi
Din chinul indoelei. Eu am sentenţa'n mână,
Ea este iscălită.

BURLEIGH (răpede).

E iscălită! Daţi-o!...
Daţi răpede!

DAWISON

Nu pot.

BURLEIGH

Ce?

DAWISON

Nu mi-a arătat
Voinţa-i lămurit.

BURLEIGH

Nelămurit? Ce fel,
Când ea a iscălit? Daţi iute!

DAWISON

Sunt dator
Şi să o implinesc şi să n'o implinesc!
O, Doamne! mai ştiu eu ce sunt dator să fac!

BURLEIGH (silindu-l mai tare)

Acuma, chiar acuma trebui s'o impliniţi.
Daţi răpede, sunteţi perdut de zăboviţi!

DAWISON

Eu sunt un om perdut de pun prea mare grabă!

BURLEIGH

Voi v'aţi eşit din minte! Sunteţi nebun? Daţi foaea!
(El ii smuceşte hârtia şi ese răpede afară).

DAWISON (alergând după dînsul).

Ce faceţi? Staţi pe loc... Peirii mĕ daţi pradă!

(Cortina cade)

ACTUL V

Teatrul representă camera din actul I-iu

SCENA I.

Anna Kennedy in mare doliu, cu ochii plânşi şi cufundată in adâncă durere, pecetlueşte pachete şi scrisori. Adesa durerea o intrerupe şi din vreme in vreme se inchină. — *Sir Paulet* şi *Drury* intră imbrăcaţi şi ei in negru. *Mai mulţi servitori* îi urmează purtând vasuri de aur şi de argint, tablouri şi alte obiecte preţioase şi umplu cu ele fundul teatrului. *Paulet* dă *Hannei* o cutie cu juvaeruri şi o hârtie, dându-i a inţelege prin semne că aceasta cuprinde lista obiectelor aduse. Vederea acestor bogăţii improspătează durerea Hannei, care cade intr'o tristeţă grozavă in vreme ce ceilalţi se depărtează. — *Melvil* intră.

KENNEDY (exclamă indată ce-l vede)

O! Melvil, voi sunteţi? noi ne vedem din nou!

MELVIL

Da, bună Kennedy, noi ne vedem din nou.

KENNEDY

După o dureroasă şi lungă despărţire.

MELVIL

Amară, jalnică. cumplită revedere!

KENNEDY

O! Doamne! voi veniţi...

MELVIL

Să iau un remas bun
Etern de la regina.

KENNEDY

Acuma infirşit in zioa morţii sale
I se 'ncuviinţează să vadă pe ai sĕi
Dup'aşa lungă vreme. O Melvil, nu voesc
Să vĕ intreb ce soartă voi aţi avut, nici vreau
Să vĕ descriu durerea pe care-am suferit-o
De când v'a isgonit de lângă noi. Găsì-vom
Alt cias pentru aceasta. O Melvil! trebuit-a
Ca să trăim atâta de mult spre a vedè
Lumina astei zile!

MELVIL

Să nu ne 'nduioşăm!
Eu voiu să plâng tot timpul cât voi avea viaţă,
Şi n'am să mai desbrac aceste haine negre;
Etern imi va fi doliul. Dar azi vreau să fiu tare.
Şi voi făgăduiţi-mi c'aveţi să stĕpâniţi
Adâncul vostru chin. Şi când ceilalţi toţi
Nemângâiaţi cădea-vor in prada desperării
Noi trebui să-i dăm ei o pildă de tărie
Ca să-i slujim de sprijin pe calea cea din urmă.

KENNEDY

Melvil, vĕ inşălaţi crezĕnd c'al vostru sprijin
Ii trebue Reginei spre a păşì la moarte
Cu bărbăţie. Ea chiar ne va da exemplul

De nobilă tărie. Maria Stuart are
Să moară ca regină şi ca o eroină.

MELVIL

Primit-a resignată vestirea despre moarte?
Aud că pentru dînsa ea n'a fost pregătită.

KENNEDY

N'a fost... de altă spaimă ea se simţea cuprinsă,
Nu se temea de moarte, ci de mântuitor.
Ni se făgăduise că vom fi liberi. Noaptea
Aceasta Mortimer voia să ne răpiască
Din temniţă. Regina pândea să vie zioa,
Plutind intre speranţă şi temere. Cuprinsă
De indoială, dacă e bine să-şi increadă
Persoana şi onorea acestui om semeţ.
Atuncea se aude un vuet in castel.
Lovirea de ciocane ne-ajunge la urechie.
Noi credem c'au sosit mântuitorii noştri.
Speranţa ne zimbeşte, şi dragostea cea dulce
A vieţei se aprinde puternic, fără voe.
Dar... uşa se deschide şi intră sir Paulet
Spuind că jos teslarii ridică eşafodul, (se intoarce cuprinsă de vie durere).

MELVIL

O! Dumnezeule! Spuneţi-mi, cum primì
Maria Stuart astă schimbare 'nfricoşată?

KENNEDY

(după o pausă in care şi-a revenit ceva in fire)

Nu te desparţi de viaţă cu 'ncetul, ci deodată
Intr'un moment, năprasnic, tu trebui să faci schimbul

Vieței trecĕtoare cu ceea ce e vecĭnic.
Atuncea Dumnezeu a dat stĕpânei mele
Puterea ca să smulgă din peptu-i intr'o clipă
Orice speranță-a vieței și sufletul să'ndrepte
Spre ceruri cu credință. Cu nici un semn de frică
Și nici o plângere nu s'a'njosit regina.
Numai atunci când află trădarea neagră
A lui lord Lester, când știù fatala soartă
A nobilului tênĕr ce viața pentru dînsa
Jertfise, când vĕzù mâhnirea cea adâncă
A lui Paulet bĕtrânul, lipsit din causa ei
De ultima-i speranță, atuncea incepurĕ
Să curgă-a sale lacrimi. A altora durere,
Nu propria ei soartă din ochii ei le stoarse.

MELVIL

Unde-i acum? Puteți la dînsa să mĕ duceți?

KENNEDY

Trecù in rugăciune sfirșitul astei nopți,
Iși scrise testamentul cu insăși mâna sa
Și rĕmas bun luă in scris de la prieteni.
Acum se odihnește pentru puțină vreme,
Ș'adună-a ei puteri cu somnul cel din urmă.

MELVIL

Cine-i pe lângă dînsa?

KENNEDY

Femeile ei toate,
Și medicul Burgoyn.

SCENA II.

Aceiaşi. *Margareta Kurl.*

KENNEDY (Margaretei)

Ce veste ne aduceţi? S'a deşteptat regina?

KURL (ştergĕndu-şi lacrimile)

E gata, imbrăcată şi vrea să vĕ vorbiască.

KENNEDY

Eu vin. (către Melvil care vrea s'o intovărăşiască)
Nu mĕ urmaţi, pân nu voiu pregătì
Regina, să vĕ vadă, (ese).

KURL

Bĕtrânul intendent
Al casei, Melvil?

MELVIL

Da.

KURL

O! nu mai e nevoe
De intendent aice. Melvil, veniţi din Londra?
Aveţi vre o ştiinţă de soţul meu?

MELVIL

Se zice,
Că au să-l lase liber indată ce...

KURL

Indată
Ce n'a mai fi regina. Imfamul trădător!
El este ucigaşul stĕpânei noastre scumpe.
Cu mărturia lui făcù s'o osindească.

MELVIL

Aşa-i !

KURL

Sufletul sĕu să fie blăstĕmat
In veci până la iaduri. El a depus minciuni...

MELVIL

Milady Kurl, gândiţi la vorba ce-o rostiţi.

KURL

'Naintea judecăţei sunt gata ca să jur.
Pot chiar in faţa lui s'o spun şi s'o repet,
Eu voiu sá umplu lumea cu strigătul acesta:
Ea moare inocentă !

MELVIL

Să dee Dumnezeu !

SCENA III

Cei de sus. *Burgoyn* apoi *Kennedy*.

BURGOYN (vĕzênd pe Melvil)

O ! Melvil !...

MELVIL (imbrăţisându-l)

Burgoyn !

BURGOYN (către Margareta Kurl)

Aduceţi un pahar
De vin pentru regina. Grăbiţi-vĕ. (Kurl ese)

MELVIL

Ce fel?
Regina nu e bine ?

BURGOYN

Se simte in putere.
Curajul ei eroic o'nşală. Ea socoate
Că nu-i trebue hrană. Dar o aşteaptă incă
O luptă foarte mare. Să nu se laude
Vrăjmaşii ei că dînsa s'a'ngălbenit la faţă
De frica morţii, când natura singură
Se pleacă slăbiciunii.

MELVIL (către doica care se'ntoarce)

Voeşte să me vadă?

KENNEDY

Ea vine in persoană. Păreţi a vĕ mira,
Uitându-vĕ 'mprejur, intreabă ochii voştri
Ce caută aceste obiecte preţioase
In acest loc al morţii? O! sir, cât am trăit
Am fost supuşi la lipse, ş'abia acum cu moartea
Prisosul ne revine.

SCENA IV

Cei din nainte. Alte două femei, cameriere ale Mariei, in haine de doliu. La vederea lui Melvil ele incep a plânge.

MELVIL

Ce jale, ce'ntîlnire! Gertruda!... Rosamunda!

A DOUA FEMEE

Ne-a zis ca să ne ducem. Ea vrea cu Dumnezeu
Să stee singură pentru ultima oară.
(Mai intră două servitoare in doliu ca şi celelalte, care arată cu semne durerea lor)

SCENA V

Cei din nainte. Margareta Kurl. Ea ţine un pahar de aur plin cu vin şi-l pune pe masă sprijinindu-se palidă şi tremurând, de un scaun.

MELVIL

Ce-aveţi? de ce sunteţi aşa de turburată?

KURL

O! Doamne!

BURGOYN

Ce aveţi?

KURL

Ce-am trebuit să vĕd!

MELVIL

Veniţi-vĕ in fire, spuneţi-ne ce este!

KURL

Când cu paharu'n mână eu mĕ suiam pe scara
Ce duce jos in sală, atunci s'a deschis uşa...
Eu m'am uitat, o Doamne! şi am vĕzut...

MELVIL

Ce lucru?

Vĕ adunaţi puterea.

KURL

Păreţii erau toţi
In negru imbrăcaţi. Un mare eşafod
Acoperit cu negru se ridica in sală.
Pe el, o masă neagră, o perină, ş'alături

Securea ascuţită, strălucitoare... Sala
Era de oameni plină ce se ingrămădiau
Pe lângă eşafod şi aşteptau cu ochii
De sânge insetaţi, victima lor...

FEMEILE

O! Doamne!
Aibi milă de regina!

MELVIL

Eată regina!

SCENA IV.

Cei dinainte, Maria. Ea e imbrăcată in alb şi gătită, la gât poartă o salbă de care atîrnă un Agnus Dei, de colan îi atîrnă metanii. In mână ţine o cruce şi pe cap poartă o diademă. Un vĕl negru lung e dat pe spate. La intrarea ei toţi se inşiră de ambele laturi ale scenei şi esprimă o durere adâncă. — *Melvil* cu o mişcare involuntară se pleacă in genunchi.

MARIA

(işi preumblă privirile in juru-i cu o liniştită demnitate).

Dece această jale? Dece aceste lacrimi?
O! bucuraţi-vĕ cu mine impreună
Că insfirşit soseşte al chinului meu capĕt,
Că lanţul mi se scoate şi că mi se deschide
A inchişorii uşă. Acum sufletul meu
Voios poate să sboare pe aripi îngereşti
Spre libertatea cea de veci. In vremea când
Eu mĕ găsiam in mâna unei vrăjmaşe mândre
Şi chinuri suferiam, nedemne de o mare
Şi liberă regină, atuncea era timpul
Pe mine să mĕ plângeţi. Moartea, amică aspră
Dar binefăcĕtoare, căci ea alină toate,

S'apropie de mine. Cu aripa ei neagră
Mi-acopere-al meu chin. Acea din urmă soartă
Ridică chiar pe omul cel mai căzut. Coroana
Pe frunte-mi o simt earăş şi nobila mândrie
Reintră 'n al meu suflet. (făcênd câţiva paşi inainte)
Ce vĕd, Melvil aice?.. O! sir, vĕ ridicaţi!
Venit-aţi să fiţi martor la al reginei voastre
Triumf, nu l'a ei moarte. Eu am o fericire
Ce n'am putut spera, ca pomenirea celor
Din urmă-a mele clipe să nu fie păstrată
Intreagă de duşmani, ci un amic de-aceeaşi
Credinţă ca şi mine să dee mărturie
De oara morţii mele. Spuneţi-mi, cavalere,
Ce vi s'a intîmplat in astă duşmănoasă,
Rĕuvoitoare ţară de când aţi fost răpit
De lângă mine? Ades a soartei voastre grijă
Mâhnì inima mea.

MELVIL

Eu altă supĕrare
Nu am avut decât durerea pentru tine
Şi neputinţa mea de-aţi fi folositor.

MARIA

Ce face Didier, bĕtrânu-mi servitor?
Dar poate că el doarme de mult somnul cel vecînic
Căci era tare 'n virstă.

MELVIL

El n'are fericirea
Aceasta, el trăeşte ca tinereţa ta
Să o inmormênteze.

MARIA

Dece nu-mi este dat
Ca inaintea morţii la peptu-mi să pot stringe

Vre-o rudă prea iubită! Dar vai! e hotărit
Să mor printre străini şi trebui să vĕd numai
Curgênd a voastre lacrimi. Melvil, dorinţa mea
Din urmă o depun la peptu-ţi credincios.
Eu binecuvêntez pe prea creştinul rege
Cumnatul meu şi toată regala casă-a Franţei;
Pe unchiu-mi cardinalul şi pe Enric de Guise,
Prea nobilul meu vĕr. Eu binecuvêntez
Asemenea pe Papa, vicarul lui Christos
Care şi el pe mine mĕ binecuvintează;
Pe regele catolic ce cu mărinimie
S'a oferit să fie mântuitorul meu
Ş'al meu resbunător. Ei sunt cuprinşi cu toţii
In testamentul meu şi n'or dispreţuì
Aceste daruri, semne ale iubirii mele
Oricât ar fi de mici. (**adresându-se la slugi**)
Eu v'am recomandat
La fratele-mi regal de Franţa. El v'a da
O nouă patrie şi va 'ngrijì de voi,
Şi daca puneţi preţ pe ultima-mi dorinţă
Nu staţi in Inglitera. Să nu se bucure
Inglezul cel trufaş de trista voastră stare.
Făgăduiţi pe cruce că veţi pleca din ţara
Aceasta neferice indată ce-oiu murì!

MELVIL (atingênd crucea)

Eu jur in numele a toţi ce sunt aice!

MARIA

Tot ce-mi remâne mie săracă, dispoiată
De ori şi ce pot incă dispune, intre voi
Am impărţit. Sperez că au să respecteze
Voinţa-mi de pe urmă. Ceeace port pe drumul
Spre moarte-i tot al vostru. Daţi voe să am incă
A lumii strălucire pe calea inspre ceruri. (**femeilor**)

Vouĕ iubite Alix, Gertrudă, Rosamundă
Vĕ las a mele haine ş'a mele juvaeruri.
Ii place tinereţei gâteala şi podoaba.
Tu Margaretă, ai acele mai mari drepturi
La generositatea-mi căci tu remâi din toate
Cea mai nenorocită. In testamentul meu
Se va vedea că eu asupră-ţi nu resbun
A soţului greşală. O! credincioasă Hanna,
Pe tine nu te-atinge a aurului preţ,
Nici â pietrelor scumpe lucire, pentru tine
Memoria mea este cea mai inaltă sculă.
Eată iţi las această batistă, am lucrat-o
Cu propria mea mână anume pentru tine
In ciasurile mele de chinuri. E udată
De lacrime ferbinţi. Cu dînsa să-mi legi ochii
Când va venì momentul. Doresc ca astă slujbă
Din urmă să mi-o facă iubita Hanna mea.

KENNEDY

O, Melvil! eu nu pot rabda această jale!

MARIA

Apropiaţi-vĕ cu toţii şi primiţi
Ultimul meu adio. (Ea le intinde mâna, unul după altul ingenunchiază şi sărută mâna, plângênd tare).
Remâi cu bine Alix
Şi Margareto tu; Burgoyon iţi mulţumesc
De slujba-ţi credincioasă, iţi ard a tale buze
Gertrudă, multă ură am insuflat dar şi
Am fost iubită mult. Doresc, un nobil soţ
Să facă fericită pe draga mea Gertrudă
Căci caldei sale inimi ii trebue amor.
Berta, tu ai ales acea mai bună parte.
Ai hotărit să fii a cerului mireasă.
In grabă implineşte făgăduinţa ta

Căci vai, inşălătoare sunt bunurile vieţei!
De la a ta regină ia pildă despre-aceasta.
Ajunge-acum, adio! şi pentru totdeauna!
(Se intoarce răpede, toţi es afară de Melvil).

SCENA VII.

Maria, Melvil.

MARIA

A mele datorii lumeşti le-am implinit
Eu sper să plec din viaţă făr a mai remânè
Datoare nimĕrui. Un lucru mai opreşte
Melvil, sufletul meu cel apăsat să fie
Voios şi fericit.

MELVIL

Ce e? Mărturiseşte-mi!
Alină peptul tĕu. Increde grija ta
Prietenului tĕu cel credincios.

MARIA

Eu stau
La malul vecĭniciei. Mĕ voiu infăţişa
Peste puţin naintea judecătorului
Suprem şi nu sunt incă cu Domnul impăcată.
Mi se refusă-un preot al religiunii mele.
Şi eu dispreţuesc să iau prea sfânta hrană
A sacramentului din mâna unor preoţi
Ce-au lepădat credinţa. Eu voiu să mor in legea
Bisericei dirspte, căci numai prin ea poţi
S'ajungi la fericire.

MELVIL

Te linişteşte. Cerul
Priveşte o dorinţă ferbinte şi pioasă

Drept faptă implinită. Puterea tiraniei
Poate să lege mâna, dar inima se 'nalţă
Spre Dumnezeu, când este pătrunsă de simţire.
Cuvêntul te omoară, credinţa dă viaţă.

MARIA

N'ajunge inima. Religiunea trebui
Să aibă-o siguranţă lumească ca să poată
Să capete inalta, cerească fericire.
Deaceea Dumnezeu s'a făcut om şi tainic
A 'nchis darurile cereşti şi nevĕzute
Intru un trup vĕzut. Biserica, ea care-i
Inaltă şi prea sfântă, ea ne aşază scara
Spre-a ne urca la ceruri. Ea e universală,
Catolică, fiindcă credinţa tuturor
In parte intăreşte credinţa fiecărui.
Când mii de credincioşi s'adună să se 'nchine
Atunci se schimbă focul in pară, şi aprins,
Inaripatul suflet se 'nalţă inspre ceruri
Oh! fericiţi acei ce pot să se adune
Şi astfel se inchină in templul cel divin!
Altarul e gătit, aprinse peste tot
Sunt luminările, resună clopotul,
Tămâia respândeşte mirosu-i. Episcopul
In albul seu vestmênt in mână '.. potirul
Il binecuvêntează vestind minunea mare
A transubstanţierii. Poporul credincios
A'..nci ingenunchiază naintea Domnului
Ce se găseşte faţă. Oh! singură din toţi
Cu sila sunt oprită, şi binecuvêntarea
Cerească, nu pĕtrunde in inchisoarea mea.

MELVIL

Pĕtrunde păn la tine. De tine e aproape,
Increde-te in cel ce e atotputernic.

Vlăstarul cel uscat poate să inverziască
In mâna celui care e credincios, ş'acela
Care-a făcut să curgă isvorul dintr'o piatră,
In inchisoare, poate s'ardice un altar
Ş'acest pahar in care-i lumească bĕutură
Să-l schimbe 'ntr'un potir cu hrană de la ceruri.
(Pune mâna pe paharul ce stă pe masă)

MARIA

Melvil, v'am inţeles; da, da, v'am inţeles.
Aici nu e un preot, biserică, altar,
Mântuitorul insă a zis: „Când se unesc
Doi oameni impreună in al meu nume, eu
De faţă sunt cu dînşii". Din preot, cine face
A Domnului unealtă? E sufletu-i curat
Şi viaţa nepătată. Deaceea vĕ privesc,
Deşi neconsacrat, ca pe-un trimis de ceruri
Care-mi aduce pacea. Eu voiu mărturisirea-mi
Din urmă să vĕ fac ca dintr'a voastră gură
Să dobândesc iertarea.

MELVIL

Dacă de-aşa pornire
Aprins e al tĕu suflet, atunci regină, află
Că poate Dumnezeu să facă pentru tine
Chiar o minune. Zicĭ c'aicĭ nu este preot,
Biserică, altar... Te 'nşeli, este un preot
Şi Dumnezeu e faţă. (In acest moment se descopere şi arată o hostie intr'un vas de aur).
Sunt preot ca s'ascult
Mărturisirea ta şi pacea să-ţi vestesc
Pe drumul in spre moarte. Pe fruntea-mi am primit
Acele şapte daruri, şi 'mpărtăşania
Aceasta ţi-o aduc de Papa consacrată
Anume pentru tine.

MARIA

Ah! chiar pe pragul morţii a fost să mĕ aştepte
Cereasca fericire. Ca un nemuritor
Ce vine sus din ceruri pe nouri aurii,
Ca ângerul ce-odată din temniţă-a scăpat
Pe-apostolul credinţei... pe dînsul nu-l opresc
Pândari cu arma 'n mână şi nici zăvor de fer.
El trece neoprit prin porţile inchise
Şi stă strălucitor in mijlocu 'nchisorii...
Aşa imi vine mie al cerului trimis,
După ce inşălată am fost de orişicare
Mântuitor lumesc. Şi voi, ce sluga mea
Aţi fost odinioară, acuma sunteţi sluga
Puternicului Zeu şi sfântul sĕu organ.
Precum ingenunchiaţi odată inainte-mi
Aşa imi plec genunchii eu azi naintea voastră.
(cade in genunchi inaintea lui).

MELVIL (făcênd asupră-i semnul crucii).

In al tatălui nume, al fiului şi al
Sfântului Duh; Mario, regină, intrebat-ai
Inima ta, juri tu că numai adevĕrul
Vei spune inaintea adevĕratului
Şi unul Dumnezeu?

MARIA

Mi-e inima deschisă
Naintea ta ş'a lui.

MELVIL

Spune-mi de ce pĕcate
Te mustră al tĕu cuget, de când data din urmă
Te-ai impăcat cu Domnul?

MARIA

Cuprins îmi era peptul
D'invidie şi ură şi dorul resbunării
Ferbea in al meu suflet. Speram eu pĕcătoasa
Că de la Dumnezeu voiu dobândì ertarea
Şi totuş nu puteam să ert pe-a mea vrăjmaşă.

MELVIL

Simţeşti căinţă, vrei cu plină hotărire
Să pleci din astă lume fără de ură?

MARIA

Aşa
Vreau Domnul să mĕ erte!

MELVIL

De care alt pĕcat te-acusă al tĕu cuget?

MARIA

Mai mult decât prin ură eu am lovit pe Domnul
Prin vinovat amor. Cu inimă deşartă
Eu m'am simţit atrasă spre omul cel perfid
Care m'a parăsit şi m'a trădat!

MELVIL

Simţi tu
Căinţă pentru astă greşală, ş'al tĕu suflet
De la deşertu-i idol s'a reintors spre Domnul?

MARIA

Această luptă-a fost cea mai puternică
Ce am avut, dar rupt e lanţul cel din urmă
Ce mĕ lega de viaţă.

MELVIL

De care altă vină
Te-acusă conştiinţa?

MARIA

O crimă sângeroasă
Şi veche, ce de mult eu am mărturisit-o,
Acuma când dau seamă pentru data din urmă
Revine 'nfricoşat, frământă al meu suflet
Şi ca un duh din iaduri s'aşează între mine
Şi poarta cerului. Am pus ca să ucidă
Pe rege, soţul meu, şi inima-mi şi mâna
Aceluia le-am dat ce mĕ ademenise.
Am ispăşit pĕcatul, plecându-mĕ la cele
Mai aprige pedepse ale bisericei.
Dar tot mĕ roade-un verme adânc in al meu suflet.

MELVIL

Nu simţi invinuirea nici unui alt pĕcat
Ce n'ai mărturisit şi nu ai ispăşit?

MARIA

Acum ai aflat totul ce inima-mi apasă.

MELVIL

Gândeşte la presenţa celui ce ştie toate.
Gândeşte la pedeapsa ce dă biserica
Când nu mărturiseşti deplin. Aceasta este
Greşala care duce la moartea cea de veci.
Cu ea pĕcătueşti contra sfântului Duh!

MARIA

Să nu-mi ajute Domnul in lupta cea din urmă
Dacă cu bună ştire am tăinuit ceva!

MELVIL

Ce fel? tu vrei s'ascunzi de Domnul tocmai crima
Aceea pentru care eşti astăzi pedepsită?
Nimic nu-mi zici de partea ce ai avut la crima.

Trădării, incercată de Babington şi Parry?
Pentru această faptă tu ai să primeşti moartea
Vremelnică, vrei tu să suferi pentru dînsa
Şi moartea cea de veci?

MARIA

Sunt gata ca să intru
In lumea cea eternă. Păn acest ac ce-arată
Minutele, din locu-i se va mişca, voiu sta
Naintea tronului judecătorului
Suprem. Eu iţi repet n'am tăinuit nimic.

MELVIL

Gândeşte bine, adesa inşală inima.
Cu o duplicitate perfidă, poate că
Tu te-ai ferit de-a spune *cuvêntul* care face
Vinovăţia ta, deşi ai luat parte
La crimă *cu voinţă*; dar nici o viclenie
Nu poate să inşăle aprinsul, viul ochiu
Ce 'n inimă străbate.

MARIA

Eu am făcut apel
La toţi monarchii lumei ca să mĕ mântuiască
De lanţurile mele. Cu voie insă, ori
Prin faptă, niciodată eu nu am atentat
La a vrăjmaşei mele viaţă.

MELVIL

Astfel dar
Acele arătate de secretarii tĕi
Au fost minciuni?

MARIA

V'am spus intregul adevĕr
Acele arătate de dînşii Domnul singur
De judece!

MELVIL

Aşa dar, tu sui pe eşafod
Deplin încredinţată de inocenţa ta?

MARIA

Vrea Domnul, cu această nemeritată moarte
Să resplătesc greşala cea grea şi sângeroasă
A tinereţei mele.

MELVIL

Plăteşte-o dar cu moartea
Şi la altar primeşte smerit jertfirea ta.
O crimă sângeroasă se şterge tot cu sânge.
Tu crima ai comis-o din causa slăbiciunii
Femeei, ear aceste greşale ale vieţei
Nu intovărăşesc pre cei prea fericiţi
In viaţa cea de veci. Eu insă iţi vestesc
In numele puterii ce am de a lega
Şi de a deslega, ertarea tuturor
Păcatelor făcute. Să fie-a ta ertare
Precum iţi e credinţa! (îi dă hostia)
Ia trupul, pentru tine
El s'a sacrificat! (apucă paharul de pe masă, îl sfinţeşte rugându-se incet, apoi il dă. Ea nu indrăsneşte a-l lua ci îl respinge cu mâna). Ia sângele acesta.
El pentru tine-a curs. Ia-l... Papa iţi acordă
Favoarea astă naltă. Murind poţi să te bucuri
De dreptul cel mai mare pe cari il au regii,
De dreptul preoţesc. (Ea primeşte paharul)
Aşa precum in taină
Tu te-ai unit cu Domnul in trupu-ţi pământesc,
Tot astfel colo sus in dulcea 'mpărăţie
A sa, unde nu sunt nici lacrimi nici greşeli,
Ca ânger de lumină te vei unì cu Domnul!

(Pune paharul pe masă. Se aude vuet. El iși acopere capul și merge spre ușă. Maria remâne in genunchi, inchinându-se incet).

MELVIL (intorcêndu-se).

Iţi mai rĕmâne incă o luptă foarte crudă.
Te simţi destul de tare să 'nvingi orice simţire
De dragoste şi ură?

MARIA

Nu mĕ mai tem să cad
In vechea mea simţire. Eu am sacrificat
Lui Dumnezeu amorul şi ura ce-am avut.

MELVIL

Atunci te pregăteşte a priimì pe lorzii
Lester şi Burleigh... Eată-i!

SCENA VIII.

Cei dinainte. Burleigh, Leicester, Paulet.
(Leicester se oprește in fund fără a ridica ochii. Burleigh care-l observă pășește intre dînsul și regina).

BURLEIGH

Eu vin, lady Stuart, ca să primesc a Voastre
Porunce de pe urmă.

MARIA

Vĕ mulţumesc, milord.

BURLEIGH

Regina a dat ordin să vi se impliniască
Orice dorinţă dreaptă.

MARIA

In testamentul meu

Eu am cuprins a mele voinţe de pe urmă.
In mâna lui sir Paulet eu l'am depus, şi rog
Să fie-executat precum am hotărit.

PAULET

Puteţi fi liniştită.

MARIA

Rog, servitorii mei,
Nesupĕraţi de nimeni să poată pleca 'n Franţa
Ori Scoţia, precum vor hotărî ei singuri.

BURLEIGH

Va fi precum doriţi.

MARIA

Fiindcă trupul meu
Nu poate 'n ţărnă sfântă să-şi afle odihnirea,
Daţi voe ca această prea credincioasă slugă
Să-mi ducă inima in Franţa la ai mei.
Ah! inima-mi a fost acolo totdeauna!..

BURLEIGH

Aşa va fi. Vre-o altă dorinţă mai aveţi?

MARIA

Duceţi surorii mele, reginei Ingliterei
A mele salutări. Spuneţi-i că îi ert
Din inimă-a mea moarte; pentru mânia mea
De eri, îi cer ertare. Să o păziască Domnul
Şi o Domnie lungă să-i dea şi fericită!

BURLEIGH

N'aţi revenit la o mai bună hotărire?
Tot incă refusaţi cereasca mângâere
Ce poate da decanul?

MARIA

M'am împăcat cu Domnul! —
Sir Paulet, v'am facut mult rĕu, fără de voie
Al bĕtrâneţei sprijin eu v'am răpit. Lăsaţi-mi
Speranţa că la mine nu veţi gândì cu ură.

PAULET

Cu voi să fie Domnul!.. Duceţi-vĕ in pace!

SCENA IX.

Cei dinainte. Hanna Kennedy şi celelalte femei ale reginei intră cu semne pe groază... *Şeriful* le urmează ţinênd in mână un beţişor alb. Prin uşa remasă deschisă se vĕd in fund mai mulţi bărbaţi inarmaţi.

MARIA

Hanna, ce ai? O da, momentul a sosit!
Şeriful a venit la moarte să mĕ ducă.
Trebui să ne despartem acuma. Remas bun!
(Femeile se ţin de dînsa cu desperare. Ea se adresează cătră Melvil).
Voi, bunul meu prieten şi credincioasa Hanna
Aveţi să mĕ 'nsoţiţi pe calea cea din urmă;
Milord, nu-mi refusaţi această rugăminte.

BURLEIGH

Nu-i in puterea mea să pot primì-aceasta.

MARIA

Cum? voi mi-aţi refusa o cerere-aşa mică?
Gândiţi la sexul meu. Cine mi-ar putea face
Serviciul cel din urmà? Nu poate fi dorinţa
Surorei mele ca să fie insultat
In mine sexul meu şi ca să mĕ atingă
O mână de bărbat lipsită de blândeţă.

BURLEIGH

Nu trebui să se urce cu voi pe eşafod
Nici una din femei. A sale lacrimi, vaet...

MARIA

Nu are să se vaete... Eu inchezeşuesc
Tăria sufletească a scumpei mele Hanna.
Fiţi bun milord, la moarte, o! nu mě despărţiţi
De doica mea iubită ş'a mea ingrijitoare.
Ea m'a primit pe braţe când am venit pe lume,
Tot mâna ei cea blândă mě ducă şi la moarte.

PAULET (către Burleigh).

Incuviinţaţi!

BURLEIGH

Fie!

MARIA

Acum pe astă lume
Eu nu mai am nimica. (Ia crucea şi o sărută).
Mântuitorul meu
Precum a tale braţe pe cruce le-ai intins
Aşa le 'ntinde astăzi să mě primeşti pe mine!

(Se intoarce să plece; in acel moment ochiul ei intîlneşte pe contele Leicester, care la mişcarea ce a făcut ea a tresărit fără voe şi a ridicat ochii. La aspectul lui, Maria incepe să tremure, genunchii ei se pleacă şi e aproape să cadă. Atunci contele Leicester o apucă şi o susţine in braţele sale. Câtva timp ea il priveşte serios şi in tăcere. El nu-i poate suferì privirea. Insfirşit ea vorbeşte).

Cuvêntul, conte Lester, ce-aţi dat, voi îl ţineţi.
Mi-aţi făgăduit braţul să es din inchisoare
Şi 'n adevěr mi-l daţi.
(El stă sdrobit, ea urmează cu blândeţă)
Nu numai libertatea

Lord Lester, eu aveam să v'o datoresc vouĕ
Dar astă libertate trebuia să-mi fie dragă:
Cu voi mână in mână şi prin amorul vostru
Fiind prea fericită, eu m'aş fi bucurat
De o viaţă nouă. Astăzi când sûnt pe calea
Să mĕ despart de lume, mergênd spre nemurire,
Când nici un sentiment lumesc nu mĕ atrage,
Vĕ pot mărturisì invinsa-mi slăbiciune.
Adio! — de puteţi... trăiţi in fericire!..
Aţi aspirat la mâna a douĕ suverane
Şi aţi dispreţuit o inimă gingaşă
Spre-a dobândì pe alta fudulă. Acum mergeţi
De 'ngenunchiaţi naintea Elisabetei. Fie
Ca resplătirea voastră să nu fie-o pedeapsă!
Adio, nu mai am nimic pe-acest pămênt!

(Şeriful ese. Maria îl urmează intre Melvil şi Kennedy. Burleigh şi Sir Paulet îi urmează. Ceilalţi o urmăresc dureros cu ochii pănă când dispare, apoi se depărtează prin celelalte douĕ uşi).

SCENA X.

LEICESTER (rĕmas singur).

Şi eu incă trăesc! Eu sufer incă viaţa?
Nu cad pe capul meu aceste grele bolţi
Şi inaintea mea nu e nici o prăpaste
Să'nghită dintre oameni pe cel mai ticălos!
Vai mie, ce-am perdut, ce perlă-am aruncat!
Ce fericire naltă, cerească am respins!
Transfigurată pleacă ca ânger de lumină
Şi eu remân cu chinul acelor osîndiţi.
Unde-mi e hotărirea cu care am venit,
Să stau nesimţitor, să năduş inima,
Şi c'o privire rece să-i vĕd capul căzênd!
Aspectul ei trezit-a ruşinea mea cea stinsă?

Chiar in momentul morţii trebuia ca să mĕ lege
Cu lanţuri de amor? Om crud, dispreţuit!
Nu-ţi mai convine ţie să fii indurător.
Tu nu poţi aspira deacuma la amor,
Infăşur'al tĕu pept cu zale de aramă,
Ca piatra fie-ţi fruntea! Cu sumeţie trebui
S'o duci până la capĕt de nu vrei ca să perzi
Al infamiei preţ. Fii mută, indurare!
In piatră vĕ prefaceţi, voi ochi! Eu voiu s'o vĕd
Căzênd, voiu să fiu martur!... (merge spre uşa pe care a eşit Maria şi se opreşte in cale). Zadarnic! O! zadarnic!
De-o groază infernală mĕ simt cuprins. Nu pot,
Nu, eu nu pot vedea priveliştea cumplită,
Nu pot s'o vĕd murind! Ce-aud? Ce-a fost aceasta?
Au sosit jos. Acolo, sub mine se găteşte
Lucrarea 'nfricoşată... aud vorbind... să fug,
Să fug din acest loc de groază şi de moarte!
(Vrea să easă pe altă uşă dar o găseşte incuiată şi se intoarce).
Ce fel, in acest loc un zeu mĕ pironeşte?
Şi sunt silit s'aud lucrul acel pe care
Să-l vĕd mĕ 'nfiorez... Decanul îi vorbeşte
El o incurajează... Ea il opreşte... Acum
Se'nchină cu glas tare şi hotărit... Tăcere...
Toţi tac, aud suspinuri... Femeile plâng tare...
Acuma o desbracă. Se'mpinge scaunul...
Ea cade in genunchi pe pernă... pune capul... Ah!

(El rosteşte ultimele cuvinte cu spaimă tot mai mare. Se opreşte un moment, apoi cu o mişcare convulsivă tresare şi cade leşinat, totdeodată se aude de jos un vuet surd de glasuri care ţine multă vreme).

SCHIMBARE

Teatrul representă apartamentul al doilea din actul al 4-lea.

SCENA XI

Elisabeta (intră pe o uşă laterală, mersul şi mişcările ei, exprimă cea mai vie ingrijire).

Nu se arată nimeni. Nici o ştiinţă incă.
Sfirşitul astei zile nu are să mai vie?
Ş'opreşte soarele in calea sa pe ceruri?
Mult trebui să mai sufer al aşteptării chin?
S'a implinit sau nu? Mi-e frică de-amêndouĕ
Şi nu cutez să 'ntreb! Nu se arată Burleigh
Şi nici contele Lester pe care i-am trimis
S'aducă la 'nplinire sentenţa... de-au plecat
Din Londra, s'a făcut... săgeata a pornit;
Ea sboară şi loveşte... a şi lovit... cu preţul
Intregului regat eu n'aş mai fi in stare
Să o opresc... cine-i?

SCENA XII

Elisabeta. Un paj.

ELISABETA

Vii singur? Unde's lorzii?

PAJUL

Lord Lester şi lord Burleigh..

ELISABETA

Unde's?

PAJUL

Nu sunt in Londra.

ELISABETA

In Londra nu? Atuncea
Unde se află?

PAJUL

Nimeni nu a ştiut să-mi spue.
In zori de zioă lorzii ar fi plecat in taină
Şi grabnic din oraş.

ELISABETA (isbucnind).

Acuma abia sunt regina Ingliterei!
Mergi, chiamă... ba nu... stăi... e moartă... abia astăzi
Am loc pe-acest pămênt! Ce tremur... pentru ce
M'apucă-această spaimă? A mele temeri astăzi
Le-acopere mormêntul! Şi cine poate spune
Că eu aş fi făptaşul? Eu am să găsesc lacrimi
Destule spre a plânge pe cea care-a căzut. (către paj)
Aci eşti incă? Chiamă pe secretarul meu
Pe Dawison indată; trimeteţi ca să vie
Şi contele Shrewsbury... Ah! eată-l in persoană!

SCENA XIII

Elisabeta. Contele Shrewsbury.

ELISABETA

Bine-aţi venit, milord. Ce veste imi aduceţi?
V'a indemnat de sigur o treabă insemnată
Ca să veniţi aice l'aşa târzie oară?

SHREWSBURY

Regină, plin de grijă pentru gloria ta

M'am dus astăzi la Tower in care secretarul
Mariei, Kurl şi Nau se ţin inchişi. Voiam
Să-i cerc incă odată dac'au spus adevĕrul
In mărturia lor. Nedumerit, cuprins
De spaimă, comandantul refusă să-mi arate
Pe prisonierii lui ş'abia cu-ameninţări
Eu am putut intra. O! Doamne! Ce aspect
Mi s'arătă vederii! Cu chip sĕlbătăcit
Cu ochii rătăciţi ca unul ce ar fi
De furii torturat, Kurl Scoţianul sta
Culcat pe patul sĕu. Abia nenorocitul
Mĕ vede, dă un ţipĕt, s'aruncă in genunchi
Naintea mea, cu braţul de mine se'ncleştează
Ş' incovoindu-se inainte-mi ca un verme
Mĕ 'ntreabă desperat, mĕ jură să-i vestesc
Ce soartă a avut regina, căci un svon,
Că este condamnată la moarte pĕtrunsese
La dînşii până chiar in fundul inchisorii.
Când după adevĕr, i-am confirmat ştiinţa
Adăugând că el cu mărturia lui
Ii pricinueşte moartea, se scoală, se răpede
Furios pe-al sĕu tovarăş, il svirle la pămînt
Şi cu acea putere ce are nebunia
Se'ncearcă să-l sugrume. Abia am fost in stare
Să scoatem pe acel sĕrman nenorocit
Din mâna-i furioasă. Atunci asupra sa
Intoarce-a sa turbare, cu pumnul se loveşte
Se blastemă pe sine şi pe al sĕu tovarăş,
Zice că mincinoase au fost a lor depuneri,
Scrisorile-adresate lui Babington de care
Făcuse jurămênt că sunt adevĕrate
Ar fi numai minciuni; că n'ar fi scris acea
Ce i-a dictat regina; că ticălosul Nau
L'ar fi ademenit să facă-această faptă.
Apoi inspre fereastră aleargă, o deschide

Cu strașnica putere ș' incepe ca să strige
In jos pe ulițe, incât poporul tot
S'adună să-l asculte, că el e secretarul
Mariei, ticălosul cel care fără drept
A invinovățit-o, că e un blăstemat
Ș'un martur mincinos!

ELISABETA

Ziceați chiar voi că mintea el și-a perdut. Cuvinte
Rostite de-un nebun nu dovedesc nimica.

SHREWSBURY

Această nebunie e proba cea mai mare.
Regină, te conjur, nu hotărì in pripă,
Dă ordin să se facă o nouă cercetare!

ELISABETA

Vroesc sa fac aceasta, nu fiindcă socot
Că pairii Ingliterii s'ar fi rostit in astă
Afacere cu pripă, ci pentru c'o doriți.
Pentru liniștea voastră din nou se va incepe
Această cercetare. Bine că-i incă vreme.
Nu vroiu ca de onoarea-mi regală să s'atingă
Chiar umbra bănuelei.

SCENA XIV.

Cei dinainte. Dawison.

ELISABETA

Sentența ce-am depus in mâna voastră, Sir,
Unde-o aveți?

DAWISON (cu cea mai mare mirare).

Sentenţa?

ELISABETA

Pe care spre păstrare
Eri v'am incredinţat-o.

DAWISON

Mi-ai dat-o in păstrare?..

ELISABETA

Poporul mĕ silia s'o iscălesc, trebuia
Să fac pe-a lui voinţă. Am iscălit-o, insă
Am iscălit de silă ş'am dat-o 'n mana voastră
Vroind să câştig vreme. Ştiţi ce v'am spus, daţi-mi
Hârtia.

SHREWSBURY

Daţi-o sir, lucrurile's schimbate
Trebui să cercetăm afacerea din nou.

ELISABETA

Dece vĕ mai gândiţi atât... unde e actul?

DAWISON (desperat).

Eu sunt pierdut, sunt mort!..

ELISABETA (cu voiciune).

Sir Davison, sperez
Că n'aţi...

DAWISON

Eu sunt perdut, eu nu-l mai am.

ELISABETA

Cum, ce fel?

SHREWSBURY

O! Dumnezeule!

DAWISON

Hârtia e de eri
In mânile lui Burleigh.

ELISABETA

Nenorocitule!
Aşa m'ai ascultat? Nu ţi-am poruncit ieri
Ca s'o păstrezi!

DAWISON

Regină, tu nu mi-ai dat porunca
Aceasta.

ELISABETA

Indrăsneşti, infamule, să-mi dai
O desminţire? Când ţi-am poruncit să'nmâi
Lui Burleigh actul?

DAWISON

Nu in vorbe hotărite,
Precise, lămurite, dar...

ELISABETA

Miserabile!
Cutezi să-mi tălmăceşti cuvintele, să pui
In ele scopul tĕu cel sângeros? Vai ţie,
Dacă va fi urmat din astă faptă-a ta.
Vre o nenorocire! Tu ai să mi-o plăteşti
Cu viaţa! Vedeţi conte in ce fel abusează
De-al meu nume?

SHREWSBURY

Vĕd. O, Dumnezeule!

ELISABETA

Ce ziceţi?

SHREWSBURY

Dacă el a indrăsnit să facă
O faptă ca aceasta, pe-a sa respundere
Şi fără stirea ta, el trebui judecat
De-un tribunal de pairi, fiindcă al tĕu nume
Sub un aspect de groază şi sânge îl transmite
La veacuri viitoare.

SCENA XV.

Cei de sus. Burleigh apoi *Kent.*

BURLEIGH (plecând un genunchiu inaintea reginei).

Mulţi ani şi fericiţi trăiasc'a mea regină!
Şi fie ca vrăjmaşii toţi ai acestei ţări
Aşa să se sfirşiască ca şi Maria Stuart.
(Shrewsbury işi acopere faţa. Dawison işi frânge mânile cu desperare).

ELISABETA

Vorbiţi milord, primit-aţi ordinul cel de moarte
Din mâna mea?

BURLEIGH

Nu Doamnă, eu l'am primit din mâna
Lui Dawison.

ELISABETA

Şi voi l'aţi implinit in grabă
Făr a mai cerceta care-i a mea voinţă?
Sentenţa era dreaptă, nu poate nime 'n lume

Să zică c'am greşit, dar voi nu trebuia
Să 'mpiedecaţi clemenţa care-o simţiam in suflet.
Fiţi dar din faţa mea deacuma exilat.

(către Dawison)

Pe voi insă v'aşteaptă mai aspră judecată.
Cu rea credinţă voi v'aţi depăşit puterea
Şi aţi făcut abus de un deposit sacru
Ce v'am incredinţat. Să fie dus in Tower
Şi pus sub acusarea de crimă capitală!
O! nobilul meu Talbot, din consilierii mei
Voi singur aţi fost drept, voi imi veţi fi deacum
Amic şi călăuz!

SHREWSBURY

Nu exila pe cei
Mai credincioşi prieteni, nu arunca in temniţi
Pe cei ce au lucrat in locul tĕu, ş'acum
Tot pentru tine tac! Dar mie, o Regină
Dă-mi voe să depun in mâna ta sigiliul
Ce doisprezece ani mi-a fost incredinţat.

ELISABETA (atinsă).

Nu Shrewsbury, acuma nu mĕ-ţi lăsa, azi când...

SHREWSBURY

Sunt prea bĕtrân, mĕ iartă, şi mâna-mi nu mai este
Destul de mlădioasă ca să mai pot cu dînsa
Pecetluì aceste din urmă-a tale fapte.

ELISABETA

M'ar părăsì acela ce mi-a scăpat viaţa?

SHREWSBURY

Eu am făcut puţin. Eu n'am putut scăpa
Pe ceea ce-i mai nobil in tine. Să trăeşti

Şi să domneşti ferice! Deacuma nu mai ai
Nimica de temut, nimic de respectat! (ese)

ELISABETA (către Kent care intră),

Să vie Lordul Lester!

KENT

Lord Lester se scusează.
El a plecat in Franţa. (Elisabeta abia işi stĕpâneşte mişcarea şi caută să apară liniştită).

(Cortina cade).

